Printed at the
Sri Rama Press, Madras.
1935—750.

ప్రథమముద్రణపీఠిక

ఈగ్రంథకర్త పాల్వేక శ్రీకదిరీపతినాయకుఁడు. కృత్యాది పద్యములు దొరకనందున నిక్కవి కాలనిర్ణయాదులు తెలియుట ననువుపడ లేదు. కదిరి రాజ్యమును బాలించిన ప్రభువు. ఈకదిరి యనునది నెల్లూరుమండలములోనిదని చరిత్రకారులగు రావు బహద్దరు కందుకూరి వీరేశలింగము పంతులుగారు తమయాంధ్ర కవుల చరిత్రములో వ్రాసియున్నారు. మనకుఁ గడపజిల్లాలో నగపడుచున్నది. ఇక్కవికవిత్వము స్వభావసిద్ధములు సమయోచితములునగు వర్ణనలతోఁ గ్రొత్తరుచులను బుట్టించుచుఁ బ్రౌఢమై హృదయంగమమైయున్నది. సంస్కృతాంధ్రములు రెంటియందును సమానప్రజ్ఞకలవాఁడు. హంసవింశతియందువలె నిందతిగా వర్ణించి యుండ లేదు. కాని యవసరము కలిగినప్పుడు చమత్కారములను విడిచిపెట్ట లేదు.

ఇప్పొత్తము మాకు మొదట పుదుక్కోటసంస్థానములోని పుస్తకభాండారమునుండి దివానుగారగు మహారాజశ్రీ దివాన్ బహదరు సీలంరామదాసునాయుడు, బి. ఏ., బి. యల్., గారిచే దయాపూర్వకముగా నంపఁబడినది. ఆతాళపత్రగ్రంథము శిథిలమై యుండినందున శుద్ధప్రతి లేక మద్రాసు గవర్నమెంటు ఓరియంటల్ మాన్యుస్క్రిప్ట్సు లైబ్రరీలోనున్న దానికొకప్రతి వ్రాసి తెచ్చితిమి. అదియు నసంపూర్ణముగానే.

యున్నది. ఆప్రతి విద్వచ్ఛిరోమణియు భాషాభిమానియునగు సి. పి. బ్రౌనుదొరవారివలన వ్రాయింపఁబడినది. అందు వారచ్చటచ్చట వ్రాసిన తమ యభిప్రాయముల నీక్రింద నాంధ్ర తాత్పర్యముతో నుదహరించి ఫలితార్థమును గ్రహింపుఁడని పాఠకులకు విన్నవించుచున్నారము.

"This Sukasaptati or Tales of the Parrot in Telugu, being a series of amorous tales. Twenty in number, the book not having been completed, this is very rare and merits publication, as abounding in common colloquial expressions.

This edition was prepared under my directions in the year 1831."

(తా॥ ఈశుకసప్తతి లేక చిలుకచెప్పిన కథలు అనునవి తెనుఁగులోఁ గొన్ని చక్కని శృంగారకథలు. పుస్తకము పూర్తిగా లేదు. ఇవి యిరువదికథలు, సాధారణముగా వాడుకభాషలో వ్రాయఁబడినందున నిదియరుదైనదియు ముఖ్యముగాఁ బ్రకటింపవలసినదియును. ఈవ్రాఁతప్రతి నానియోగమువలన 1831 సం॥ న సిద్ధముచేయఁబడినది.)

మఱియొకతావున (గ్రంథాంతమున) నీక్రిందిరీతిని వ్రాయఁబడియున్నది.

SUKASAPTATI.

A series of Telugu stories illustrating the various dialects of the Telugu language.

This valuable work is very rare indeed and I never met with a perfect copy. The present one has

been collected with five manuscripts procured with difficulty in various parts of this peninsula.

Had it been composed in times when Telugu learning was patronized, it would have been better preserved; but the compositions of a dark age however valuable are seldom preserved with any care.

This book, "The Seventy Tales of the Parrot" has the same title with the well known Sanscrit composition of which, however, it is not a translation but an imitation. The work seems incomplete, the author not having finished the whole, it is perfect as far as it goes. (Thus there are not in fact 'Seventy' Tales.)

The discrepancies in the various manuscripts of the book are very great indeed, whole lines being substituted one for another. It will therefore be very difficult to select a pure text.

The Hamsa vimsati is a work of the same description and the close resemblance in many passages shows that one must have been borrowed from the other.

Since writing the foregoing remarks I have persuaded Zuluri Appayya, a very eminent Telugu scholar to revise and correct the work. He has done this very carefully and successfully. He considers it to be superior in style and good taste

to the Hamsa vimsati which, however, contains a greater variety of words and technical phrases.

He objects however very justly to the title of the work and proposed to say the THIRTY Tales of the Parrot not the SEVENTY Tales, for the book was never completed.

I have since obtained another manuscript (1839) which contains some additional passages.

(తా॥ ఈశుకసప్తతి ఆంధ్రభాషావైలక్షణ్యమును బ్రకటించు కథలుగలయొక తెలుఁగుగ్రంథము. ఈ యమూల్యగ్రంథముయొక్క ప్రతులు చాలనరుదు. నిందుప్రతి యెక్కడను నాకుదొరకలేదు. ఈదేశమునంగల యనేకస్థలములలోని యైదు వ్రాఁతప్రతులనుబట్టి యతికష్టముపై నీప్రతిని వ్రాయించినాను.

ఇది భాషకు రాజావలంబనము చక్కఁగఁ గలకాలములో వ్రాయఁబడి యున్నయెడల భద్రముగాఁ గాపాడఁబడి యుండును. అవలంబనలేని యిటీవలిదినములలో వ్రాయఁబడిన గ్రంథము లెంతవిలువగలవియైన జాగ్రత్తచేయఁబడియుండ లేదు.

“శుకసప్తతి” యనుపేరుగల ప్రసిద్ధగ్రంథ మొకటి సంస్కృతమునం గలదుగాని యాపేరునే యిదియుఁ గలిగి యున్నను దానికి భాషాంతరీకరణము మాత్రము గాదు. దాని ననుసరించి వ్రాయఁబడినది. ఈగ్రంథమసమగ్రముగాఁ గనఁబడుచున్నది. దీనింబట్టి చూడఁ గవియే దీనిని బూర్తిచేసినట్లు తోఁచదు. ఇందు డెబ్బదికథలు లేవు.

వివిధప్రతులలోఁ బరస్పరవిరోధములు చాలఁ గలవు. చరణములకుఁ జరణములే మార్పులుండుటచే నేది శుద్ధ ప్రతియో నిర్ణయించుట కష్టము.

హంసవింశతియును నిట్టిగ్రంథమే. చాలపద్యము లందు నిందును సరిపోలియుండుటచేత నొకదానిని గాంచి యొకటి వ్రాయఁబడిన ట్లెంచవలసియున్నది.

నే నీగ్రంథమును బరిష్కరించుటలో మిగులసమర్థతగల తెలుఁగుపండితుఁడగు శ్రీజూలూరి అప్పయ్యగారిసహాయమును బొందియున్నాఁడను. అతఁడు మిగులజాగ్రత్తగను జయప్రద ముగను నీకార్యమును జరపినాఁడు. హంసవింశతిలో జాతీయ పదములు విశేషముగా నీయఁబడియుండినను దానికంటె నీగ్రంథమే రచనయందును మాధుర్యమునందును హెచ్చుగానున్న దని యాతఁడు తలంచుచున్నాఁడు.

అయినను నీగ్రంథమున కీపేరు తగియుండ లేదని యాతఁడు తలఁచియున్నాఁడు. అది సత్యము. దీనిని శుకసప్తతి యనుటకంటె శుకత్రింశతి యనఁదగునని నుడివినాఁడు. ఎందు చేతననఁగా గ్రంథము పూర్తిచేయఁబడి యుండలేదు గనుక.

తెనుఁగులో శుకసప్తతియను నొకవచనకావ్య మంగ డులలో దొరకునుగాని యిది దానినిబట్టి వ్రాసినపద్యకావ్యము కూడఁ గాదు.

1839సం॥ లో మఱికొన్ని యెక్కువ పద్యములుగల ప్రతి నొకదానిని సంపాదించినాఁడను.) అని దొరగారు వ్రాసి యున్నారు.

ఇంకను మఱికొన్ని పద్యములు వేఱొకప్రతిలో దొరకి నను..నవి తప్పులుతప్పులును సందర్భహీనములునుగా నున్నవి. అవియైనను నాలగవయాశ్వాసము కడవఱకు లేవు. ఒక్కకథ యైనను బూర్తికాలేదు. కావున నీ 4-వ యాశ్వాసములో 21 వ కథ కడకుం బూర్తిచేసి మొదటిభాగమని పేరిడితిమి. ఇందుఁ బెద్దకథలు 21 యును నుపకథలు తొమ్మిదియును గలసి ముప్పది కథలుగలవు. ఎక్కడనైన నెక్కుడుకథలుగలపుస్తకము దొరకినచో మాకుఁ బంపి యీకొఱత మావలనఁ దీర్పించి ఆంధ్ర భాషకు మహోపకారముం గావింపఁ బాఠకులం గొనియాడు చున్నాము

సుజనవిధేయుండు,

కొచ్చెర్లకోట రామచంద్రవేంకటకృష్ణరావు,

సరస్వతీపత్రికాధిపతి, కాకినాడ.

ద్వితీయముద్రణపీఠిక.

ఆర్యులు చేయుపనులన్నియు స్వార్థరహితములు నిహపరసాధకములును. వారు రచియించిన భారతాద్యుద్గ్రంథములు మొదలు కవిచౌడప్పశతకమువఱకు నీతిబోధకములును, ధర్మోపదేశకములును, దన్మార్గమున మోక్షసాధకములు నగుచున్నవి. ఆయా గ్రంథములయందలి విషయమేదైనను దుద కూహించి నచో నది యేదో ధర్మమునో నీతినో బోధించునదియై తీరవలయును. అందుఁ గొన్నింట ధర్మాదులు స్ఫుటముగా నగపడును, గొన్నింట నూహించినం దోఁప గర్భితములై యుండును. పంచతంత్రము, హితోపదేశము, విక్రమార్కచరిత్రమును ద్వాత్రింశత్సాలభంజికలకథలు, తదంతర్భూతములగు బేతాళపంచవింశతి, రేచుక్కపగటిచుక్కకథలు, హంసవింశతి మున్నగునవియెల్ల నీతిబోధకములే. పంచతంత్రాదులు కొన్ని స్త్రీపురుషసామాన్యము లగువిషయములం దెలుపును. హంసవింశతి, యీశుకసప్తతియుఁ గేవల స్త్రీలకొఱకే యని యూహింపవచ్చును. ఇందుఁ గామోద్రేకమునఁ బరదూతికాప్రేరణమునఁ దప్పుత్రోవలంబడఁ బోవుపడఁతులను సన్మార్గమునకుం ద్రిప్పుటకుఁగా ననేకోదాహరణములం దెల్పి శీలభంగము కాకుండఁ జేయుటయే ముఖ్యోద్దేశమైయున్నది. ఇవియన్నియుం బంచతంత్రమువంటికట్టుకథలే ఈకట్టుకథలకు మూలము మహా

భారతములో భీష్ముఁడు చెప్పిన జంతుజాలవిశేషములకథలే కావచ్చును. మఱియు హంస, చిలుక చెప్పుటచేఁ బిట్టకథలునై యున్నవి. కల్పితములేగాని జరగినవై యుండ వలనులేదు. పచ్చి శృంగారము గుప్పించి కథ చెప్పినను దుదకు నీతి కనఁబఱుపఁ బడుచుండును. అవి నీతికథలను బురస్కరించికొని నీతి తెల్పఁ బడుచుండును. ఒక్కదానిలోనికథలసామ్యమింకొక్కదానిలోఁ గనఁబడుచుండును. ఇంగ్లీషుభాషలో నిట్టికథలున్నవో లేవో కాని అరబ్బీభాషలో "అలఫ్ లైలా" (అరేబియన్ నైట్సు) వేయిరాత్రులకథ లీరీతివియే. హిందూస్థానీలో "శుకశారికల కథలు" (తోతా మైనా) గలవు. వానిలో నొకటి పురుషదుర్గుణముల నెంచి వారల నిందించిన రెండవది పురుషులపక్షము వాదించుచు స్త్రీలయవగుణము లెన్నుచుండును. ఎవరిపక్షము వారు సమర్థించుకొనుట చిత్రము. మనకథలకన్నింటికి సంస్కృతములో మూలములు గలవు. బృహత్కథ, కథాసరిత్సాగరము నిట్టివానికి మూలములుకావచ్చును. ఇందేదేశము వారేదేశము వారి ననుకరించిరో యూహించుట దుష్కరము. బుద్ధిమంతులు సర్వత్ర కలరు. ఏదేశపుఁబండితునకైనను లోకమునకు నీతి బోధించుటకు ధర్మోపదేశము చేయుటకు సద్బుద్ధి పొడము చుండును. వారువారు బోధించుమార్గములు భిన్నములుగా నుండును.

ఈశుకసప్తతి పేరునకు డెబ్బదికథలనియున్నను మనకు దొరకినవి కొంచెము మెచ్చుతక్కువ యుపకథలతోఁ గూడ

వానిలో సగమున్నవి. లభించినంతవఱకుఁ జాలమనోహరము లుగా నున్నవి. మొదట నేను శ్రీపోలవరము సంస్థానాధీశుల సరస్వతీపత్రికకై చెన్నపురి దొరతనమువారి ప్రాచ్యలిఖితపుస్తక భాండాగారములోని పెక్కుతాళపత్రమాతృకలనుండి దీని శ్లోకపుత్రికను వ్రాసితెచ్చి ప్రకటించితిని. అప్పటికిఁ గృత్యాది పద్యములు లభింపలేదు. నాయుద్యమము నెఱిఁగియున్న బ్రహ్మశ్రీ మానవల్లి రామకృష్ణకవి, ఎం. ఏ., గారు తాము వివిధమండలములలో బహుభాషాగ్రంథ పరిశోధనముం గావింప నేగినతరి సంపాదించిన కృత్యాదిపద్యము లెనుబది మూఁడును బంపిరి. అప్పటికి సరస్వతీపత్రిక నిల్చిపోయినది. కావునఁ గొంతకాల మాపద్యములు ప్రకటింప నవకాశము లేక పోయినది. కాకినాడలో శతావధానులు తిరుపతిశాస్త్రి గారితనయులయొద్ద భద్రము చేయఁబడిన యీపద్యములను నేనే పరిషత్పత్రికలోఁ బ్రకటించుభాగ్యమునందితిని. ఆపద్య ములు గూడ నిందు మొదటఁ జేర్పఁబడి యథాస్థానమున శో భిల్లుచున్నవి. ఇందుఁ గొన్ని వ్రాఁతతప్పులును, లుప్తభాగము లును గలవు ఈపద్యములు లభించువఱకు గద్యములోని-

"శ్రీమద్ఘటికాద్రినృసింహకరుణాకటాక్షవీక్షణ సమాగత కవితాధారపాలవేకరికులకలశాంభోనిధి సుధాకరతాడిగోళ్ల కరియమాణిక్యనృపహార్యక్షపౌత్ర... కదురధరామండలాఖం డలపుత్ర...కదిరిపతినాయకప్రణీతంబు ... అనుమాటలంబట్టి విశేషములం దెలిసికొన ననువుపడలేదు. ఆపాడిమాటలకు.

వివరణ మీాకృత్యాదిపద్యములంబట్టి యిట్లు తెలియవచ్చు చున్నది.

చంద్రవంశక్షత్రియులలో నచ్యుతగోత్రజులు పాలవేకరివారను నింటిపేరుగలవారుండిరి. వారికి రాజధాని తాడిగోళ్లపురము. *మొదట పాలవేకరి పెదయోబళరాజు రాయలవారిచే నశ్వవారణరత్నవరత్నహారాంబరాదులచే బహూకరింపఁబడి, పిదప అళియరామరాజుచేసిన యుద్ధములకుఁ గర్తయై "గడెరాకమున తెర్క మొదలుగల్లు" బహురాజ్యమేల్ సమగ్రమహాహవోగ్రసప్తకసహస్రచాపభృత్సైన్యజితమదాహితెంగాగనుద్రుండై" కోడుగలు మొదలగుగ్రామములను శ్రీఖాదిరీనృసింహమూర్తికి సమర్పించి వన్నెకెక్కిన వాఁడు. ఈరాజుకుమారుఁడు నారవిభుఁడు. ఇతనికిఁ దొమ్మండ్రు సుతులు. వీరిలో నొక్కఁడగునోబళుఁడు ప్రసిద్ధికెక్కెను ఈ నృపునియగ్రమహిషి బాలమ. ఈదంపతులకు, కరిమాణిక్యరాజుద్భవించెను. ఈతఁడు రామదేవరాయలసరిగద్దియం గూర్చుండుమన్నసంగాంచి యనేకబిరుదములంబడసెను. కరిమాణిక్యరాజునకు లచ్చమ్మ, రాచమ్మ, రంగమ్మ, భద్రమ్మ యని నల్వురుపత్నులు వీరియందు వసంతరాజు, రామరాజు, నారపరాజు, కదురరాజు నను నలుగురు సుతులు జనించిరి. వీరిలో వసంతరాజునకు రామరాజు తనయుఁడయ్యెను. ఈరామరాజు శ్రీరంగరాయలచే మత్స్యమకరధ్వజాదిచిహ్నములంబొందెను.

*శాసనములలో Tadigotla యని కనఁబడునదియే తాడిగోళ్లకావచ్చును.

ఈరామరాజుతనూజుఁడు రఘునాథరాజు. కరిమాణిక్యరాజు రెండవకుమారుఁడు రామరాజు. ఈతనితమ్ముఁడు నారపరాజు. నారపరాజు తమ్ముఁడు కదురక్ష్మాపాలుఁడు. ఈకదురరాజునకుఁ గదురమ్మయే దేవేరి యైనది. ఈసనామదంపతులకు కదురక్ష్మాపాలుఁడు, వేంకటరాజునని యిరువురుతనయులు. ఈయిరువురు సోదరులలోని కదురక్ష్మాపాలుఁడే యీశుకసప్తతిగ్రంథకర్త కదిరీపతి. ఖాదిరీశబ్దమునుండియే కదుర, కదిరిరూపములుకల్గినవి. ఈవంశావళింబట్టి వసంతరాజుకుమారుఁడైన రామరాజు (రెండవ) శ్రీరంగరాయలచే బహూకరింపఁబడినట్లు చెప్పఁబడి నందున శ్రీరంగరాయలు 1572-85 నాఁటివాఁడని తెలియవచ్చు చున్నది కావున రామరాజుపౌత్రుఁడు కదిరీపతికవి 17-వ శతాబ్ద ప్రారంభమునాఁటివాఁడగునని తలంపవచ్చును.

ఈకదిరీపతికవి తనగ్రంథములో నన్నయభట్టారకుఁడు మొదలు తనవఱకుఁగలకవుల మర్యాదలనన్నింటిని బహువిధములఁ జేర్చినాఁడని యొక్కమాట చెప్పినంజాలును. స్వభావవర్ణనల కీతఁడు పెట్టినదిపేరు, సామెతలగని, జాతీయములకు నిధి. అనఁగా ననఁగా నొకపురము-బిడ్డయో పాపయో చిదిమి పెట్టినయట్లు-పుడకలువిఱిచి - చింతాకుముడుఁగుతఱి - మూసిన ముత్తెము-మిట్టిమీనైయదల్చు-ఱడాపగలఁజూచి-ఎట్లు నోరాఁడెనో-నీధర్మసత్రపుబ్రాహ్మణుండ - కడుపుచుమ్మలుచుట్టు - పంటఁ

బగపక్షుల్-ఇత్యాదిగా ననేకములు వాడినాఁడు. హాస్యరసము కడ కడుపుచెక్కలగునట్లు నవ్వువచ్చును. హిందూస్థానీపద ములం బ్రయోగించెను ఇంగిలీసులముఖాములు, పరాసులు ననునితరభాషాపదములు గలవు. సంస్కృతవాక్యములు - "స్వామిద్రోహి మిదం ఖారం" "విపది ధైర్యమథాభ్యుదయే క్షమా." ఇట్టివి తెనుఁగుపద్యములలో సందర్భోచితముగా సులువుగా నుపయోగించును. సందర్భమునుబట్టి యొకచో వచ్చినపద్యములే వేఱొకచో వాడినాఁడు. ఈకవికున్న ప్రపంచ జ్ఞాన మితరకవులలోఁ బలువురకు లేదు.

పురాణాదులు సూతుండు శౌనకాదిమునులకుం జెప్పి నట్లుండఁగా నిటీవలి గ్రంథములను రచించినవారు చెప్పువాఁ డొక్కఁడు, వినువాఁడొక్కఁడు నుండవలయునని నిర్బంధించు చున్నారు. కొందఱు దైవములకుఁ గృతియర్పించియు, నరులకు నొసంగియు, సూతుండు శౌనకాదిమహర్షులకుం జెప్పినదాని నవధరింపుమని చెప్పఁదొడఁగిరి. దానినిబట్టి యిప్పటికలికాలపు పేదరాసిపెద్దమ్మకథలకుఁగూడ నేనారదుఁడో యేయింద్రుఁడనకో చెప్పినట్లుగా నతుకుచున్నారు. ఈశుకసప్తతికథలు కేవల (నీచ) శృంగారకథలు. వీనిని గౌరికి శంకరుఁడు రహస్యముగాఁ జెప్పినాఁడని "ధౌమ్యమహర్షివర్యుండు నిరవధికకుతూహల ధుర్యుండై యిట్లనియె" నని వచించుట యెంత సరసముగా

నున్నట్లు తోఁపదు. వ్రతకథలకును గొంత తెలివిఁడో యేవిష్ణువో లోకానుగ్రహాకాంక్షతో నీవ్రతాచరణమునఁ బుణ్యము గలుగునని దారములేక మట్టియూడతోరము గట్టుకొన్నను, బియ్యపుపిండిలేక నివ్వరిగింజలు రెండునూఱి నైవేద్యము చేసినను జాలును, స్వర్గము చేతిలోనికి వచ్చునన్న చిట్టిచిట్టి వ్రతములు నెలవిచ్చినట్లు కలదు. అందేదో పుణ్యమో పురుషార్థమో యున్నదనుచున్నారుగావున వానికి నమస్కారము. ఇట్టినీరసకథలుకూడ నట్టిమహర్షులు నట్టియుత్కృష్టదైవతములు చెప్పినట్లు కల్పించుట యుచితముగానుండదేమో యని కొందఱకైనఁ దోఁపకమానదు.

హంసవింశతికర్త తనగ్రంథములోఁ బర్యాయపదముల నిఘంటువును గుదిగ్రుచ్చి కథకడ్డువచ్చునట్లుచేసి పాఠకులను బాధపెట్టినాఁడని కొందఱనుచున్నారు. కథ కానిఘంటువు కొంతవఱ కడ్డుతగులుచున్నమాట సత్యమే. ఈకవి యట్లు చేయక, అంతకంటె నెక్కుడుమాటలను సందర్భోచితముగ నందందుఁ జేర్చి కథ కడ్డురాకుండఁ జేసి పాఠకులమెప్పునకుఁ బాత్రుండయ్యె నవచ్చును. ముప్పదికథలలోనె యిన్నిచమత్కృతులున్నవియే, డెబ్బదిలో నెన్నియున్నవో! అవి మనకు లభింపలేదయ్యెఁగదా యని విచారపడవలసివచ్చినది. ఈచక్కని వాగ్జాలము రాజిల్లు నీతనిముఖమున నేరామాయణమో, భాగవతమో మనము వినుభాగ్యముపట్టిన నెంతమనోహరముగ నుండునో గదా!

ప్రథమముద్రణములోని ప్రమాదములు కొన్ని యిందు సవరింపఁబడినవి. పాఠకులే యిందలివిశేషములను గమనింతురు గాకయని విస్తరింపలేదు.

ఇట్లు సుజనవిధేయుఁడు,

కొత్తపల్లి సూర్యరావు.

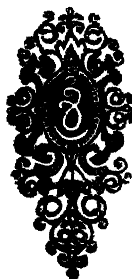
శ్రీ ర స్తు

శు క స ప్త తి

ప్ర థ మా శ్వా స ము*

కృ త్యా ది

కమలాక్షి యై మెలఁగు
సీత తటిద్రుచి నొంద లక్ష్మణ
శ్రీకరబాహుదండమునఁ
జేర్చుధనుర్లత యింద్రచాపశో
భాకృతిఁ దాల్ప మేరుశిఖ
రాశ్రయనీరదలీల సింహపీ
ఠీకమనీయుఁ డౌ జయప
టిష్ఠుని శ్రీరఘురాము నెన్నెదన్. 1

మ. వరవామాంకమృగేంద్రపీఠి నెలమి న్వర్తించి ప్రాంచత్కృపా
కరవీక్షాంకురచంద్రిక న్సకలలోకశ్రేణి నీడేర్చుచున్

---

*ఈ ప్రథమాశ్వాసము కృత్యాది 83 పద్యములును నిటీవల శ్రీ మానవల్లి రామకృష్ణకవి, ఎం. ఏ., గారిచే సంపాదింపఁబడి యాంధ్రసాహిత్యపరిషత్పత్రిక 18 సం|| సంచికలోఁ బ్రకటింపఁబడినవి.

వరసౌభాగ్యధురీణ యగా జనకరాడ్వంశాబ్ధిజాత స్సువ
ర్ణరుచిస్ఫూర్తిసమేత సీతఁ ద్రిజగన్మాతం బ్రశంసించెదన్. 2

మ మును శేషత్వముఁ బారతంత్ర్యమహిమంబుం దాల్చి లక్ష్మీ
ప్రియుం, గని సేవించి యతండ రాముఁ డయి జోకన్
ధాత్రి నుండంగ నిం,పుగ శేషత్వముఁ బారతంత్ర్య
మహిమంబుం దాల్చి సేవించి మిం,చిన శ్రీలక్ష్మణదేవు
నాత్మఁ దలఁతున్ శ్రీవాక్ప్రభావాప్తికిన్. 3

మ సిరులొప్పంగ రఘూద్వహుండు సుజనక్షేమంకరోద్వృత్తి
మై,నరుదార న్మణిభద్రపీఠమునఁ గొలై్వ యున్నచో ఛత్ర
చా,మరముల్ మ్రోల వహించి చిత్త మలరింపం జాలి భక్తాలి
బం,ధురపాపౌఘభయఘ్ను లౌ భరతశత్రుఘ్నుల్నను బ్రోవు
తన్. 4

సీ. పరిపక్వసహకారఫలమా సముద్దండ
మహనీయమార్తాండమండలంబు
తూలికాఘుటికకందుకమా నభశ్చుంబి
దృఢతరద్రోణధాత్రీధరంబు
బిసకాండవిసరమా యసమత్రిలోకవి
ద్రావణాసురమహారాజబలము
క్రీడానివాసమా కృతశాంబరీభయం
కరనక్రవరగర్భగహ్వరంబు

తే. బళిర యీలీల యని సురల్ ప్రస్తుతింప
వలరి శ్రీరామచంద్రపాదారవింద
వందనానందరససుధాస్పందహృదయుఁ
డగుసుధీమంతు హనుమంతు నభినుతింతు. 5

క. వాణి న్వీణాపుస్తక
పాణిన్ శుకవాణి విపులభాసురపులిన
శ్రోణి న్బలభిన్మణిజి
ద్వేణిం గమలభవురాణి వినుతింతు మదిన్. 6

ఉ. ముద్దులుగుల్కు శైలసుతముందఱ శైశవలీల నాడుచో
నొద్దికనున్న తండ్రి తలయూఁచ జటామకుటాబ్జరేఖపై
నిద్దపునబ్జమోహమున నెమ్మిఁ గరాగ్రము సాఁచువేలుపుం
బెద్ద గణేశుఁ గొల్తు మదభీప్సితకావ్యకళానిరూఢికిన్. 7

మ. కవితాకన్యకల న్సువర్ణసదలంకార ప్రయుక్తిన్ యథా
ర్థావరప్రాప్తి నమర్చి కీర్తినిధులై యాచంద్రతారార్కమై
భువి వర్ధిల్లఁగఁ జేయుపుణ్యుల మదిం బూజింతు వల్మీకసం
భవులన్ వ్యాసులఁ గాళిదాసముఖులన్సత్కావ్యసంసిద్ధికిన్. 8

తే. శ్రుతి దురాచారమతి నేకదృష్టివలన
బహుపదార్థపరిజ్ఞానపటిమ లేక
కర్ణకటువుగ వదరెడు కాకవులను
గాకవు లటంచు నెంచి తృణీకరించి. 9

వ. ఇవ్విధంబున నిష్టదేవతానమస్కృతియును సకలసుకవిజన పురస్కృతియును గావించి సముచిత సకలరసానుబంధబంధురంబగునొక్క మహాప్రబంధంబు నకళంకరాకానిశాకరకర నికరానర్గళగళిత సుధారసధారామాధురీధురీణ వాగ్ధోరణీ నిబంధనంబుగఁ జెప్పంబూని యున్నసమయంబున నొక్కనాఁటి శుభావహాగరీయం బైనవిభావరీతుర్యయామంబున. 10

సీ. మరకతంబులయొప్పు మైనుప్పతిలనొప్పు
గోమువాఁ డెలనవ్వుమోము వాఁడు
వనజాతములబింక మెనయుకన్గవపొంక
మమరువాఁ డొకవింతకొమరు వాఁడు
చికిలిక్రొంబగడంపు జిగిగుంపురవణంపు
మోవివాఁ డెనలేనిఠీవివాఁడు
మిసిమిబంగరుచేల పసమించుకటిలీలఁ
జెలఁగువాఁడు శుభాప్తి మెలఁగువాఁడు

తే. దివ్యకోదండశరకాండధృతకరాబ్జ
యుగమువాఁ డెన్న రానిసోయగమువాఁడు
జానకీలక్ష్మణులతోడ స్వామి రాముఁ
డెలమిఁ గలలోన నాచెంత నిల్చె నంత. 11

క. కని విస్మయసమ్మోదము
లెనయ న్భయభక్తియుక్తిహృదయుఁడనగుచు
వినయస్థితి నల్ల జగ
జ్జనకున కే నతు లొనర్చి సంప్రీతుఁడనై. 12

* * * * *

క. ఈవిధమున మాయనుమతిఁ
గావించితివేని సకలకవిబుధజనసం
జీవన మై నీవంశము
పావన మై వెలయు మత్కృపామహిమాప్తిన్. 13

వ. అని యద్దేవుం డానతిచ్చిన మహాప్రసాదం బని యంగీక
రించి యత్యంత భయభక్తి కరకమ్రనమ్రశిరస్కుండ నై

సాష్టాంగనమస్కృతులు గావించి యానందబాష్పంబులు చిలుకఁబులకాంకితగాత్రుండ నై మేలుకాంచి యమందకందళితానందనిష్యందహృదయారవిందుండ నై ప్రభాకరప్రభావిభాసురం బగుప్రభాతంబున సౌశీల్యాదిమాంగల్యహేతుకాల్యకరణీయంబులు నిర్వర్తించి నిరంతరనితాంతతంతన్యమానకాంతికాంతదంతురిత ద్వారబంధసంధానితగంధసింధురకరానీతశాతకుంభకుంభసంభృతాంభోవిజృంభమాణధారాభిషిక్తాంభోజవాసినీసంవాసితంబును నిశాత్యంతాసమానవసవాసమాగతరోలంబకదంబవిలంబమానప్రసూనమాలికాలలితనానాసూనవర్ణనీయవర్ణవిచిత్రచిత్రాంబరవితానవిద్యోతమానంబును బృందావనాళిందకళిందనందనీనందనోద్యానవల్లవసుందరీసందోహానందవిహారమాణ ముకుందక్రీడావిలాసచిత్రితభిత్తిప్రభాభాసితంబును వినూత్నరత్నకంబళాస్తరణోపరిభాగవిన్యస్తప్రశస్తనిస్తులగాంగేయవిస్తీర్ణోదీర్ణసూర్యపుటోపధానశయ్యారమణీయంబును నటనటీగాయనగాయనీనాట్యసంగీతసందర్శనాకర్ణనోత్కంఠాయాతపురందరపురసుందరీసందోహవిభ్రాంతికృత్సాలభంజికాపుంజరంజితవలభీప్రదేశప్రభూషితంబును వేదవేదాంగాద్యనేకశాస్త్రరహస్యవిజ్ఞానధురీణవిపశ్చిన్మౌహూర్తికసుకవిగాయకమంత్రిపురోహితవిలసితంబును భరతమతంగదత్తిలకోహలాంజనేయశార్ఙ్గదేవమతాదివివిధభరత శాస్త్రవిశారదకుశీలవలలితంబును గమలరాగోపలఫలకాయమానచూతనూతనపల్లవోల్లసితతోరణాలంకృతంబును హిమవాలుకాచూర్ణరంగవల్లీవిరాజమాన ప్రాంగణదేశదేదీప్యమానంబును సమం

చిత్తానవరతాగురుధూపవాసనావాసితంబును నై విరాజిల్లు నాస్థానభవనరాజంబు వందిమాగధబృందంబు లందంద కైవారంబు సేయం బ్రవేశించి బంధుహితామాత్యసామంత జనంబు లభ్యర్ణప్రదేశంబున వసియింపఁ జేరోలగంబున నుండి సముద్భటవీరభటరాహూతసంఘంబుల కొల్వొసగి కొని భూసురాశీర్వాదభాసుర మంత్రాక్షతంబు లుత్తమాంగం బునఁ ధరియించి విద్వజ్జనంబులకు నమస్కరించి స్వప్నప్ర కారంబు విన్నవించిన విననవధరించి వార లి ట్లనిరి. నీలనీరద శ్యామాకృతియగు రఘుపతి ధనుర్బాణపాణియై మ్రోల నిల్చుటం జేసి దిగ్విజయంబు సకలజగన్మాత యగు సీతసందర్శ నంబువలన నిరంతరసంపత్పరంపరావాప్తి యగునిజాగ్రజన్మ సేవాశుభలక్షణుం డగులక్ష్మణవిలోకనంబుకతన గురుభక్తి యుక్తియును గలుగు నీస్వప్నంబు వివిధశోభనప్రయత్నం బులు దెలుపుచున్నయది. నీయట్టికృతార్థున కిట్టిమహత్త్వం బు లబ్బుట యాశ్చర్యంబె మహావంశసంభవుండవు ధైర్య స్థైర్యశౌర్యౌదార్యగాంభీర్యలతాలవాలంబగు భవద్వంశా వతారం బభివర్ణించెద మాకర్ణింపుము. 14

తే. సారమై శౌరికేళికాసారమైన
పాలమున్నీటివలన సంభవము నొందెఁ
గువలయామోదకారియై కుటిలచక్ర
హారియై సత్కళాధారి యైనరాజు. 15

క. ఆయమృతాంశుఁడు త్రిజగ
ద్గేయుం డగురౌహిణేయుఁ గిల్బిషహరణో

పాయున్ సంశ్రితనికరవి
ధేయు న్బుధనామధేయు ధీయుతుఁ గాంచెన్. 16

క. ఆతనికిఁ గల్గెఁ బురూరవుఁ
డతఁ డాయువుఁ గాంచె నహుషుఁ డాపుణ్యునకున్
సుతుఁ డతఁడు కనియెఁ దనయుం
దతవిభవోన్నతి యయాతిఁ దద్వంశమునన్. 17

మ. భువనాధారవిహారి యైనహరి యాపుణ్యాత్మునామంబుచే
భువి భాసిల్లు కులంబునన్ హరిహరాంభోజాసనుల్మెచ్చ సం
భవుఁడై ధాత్రినరాతిజాతిభయకంపం బెల్ల వారించి సం
స్తవనీయుండన నొప్పె నాతఁడు యదుక్ష్మాభర్త పొల్చున్
మహిన్. 18

ఉ. ఆరసికావతంసకుల మాత్మసముద్భవహేతుభూతమై
ధీరతఁ బాలవెల్లి జగతిం దగెఁ దన్మహిమం బపారగం
భీరఘునాఘుసంభరణభీమబలప్రతిభాప్తిఁ గాంతు నం
చారయఁ బాలవేకరికులాఖ్య వహించె నుదంచితోన్నతిన్.

ఉ. ఆమహితాన్వవాయవసుధాధిపు లచ్యుతగోత్రపాత్రు లు
ద్దామభుజాపరాక్రమవిదారితఘోరమదారివీరులై
భూమి భరించి రానృపుల భూతి మహోన్నతి నేలె భోగసు
త్రాముఁడు తాడిగోళ్ళపురధాముఁడు శ్రీపెదయాబళుం
డిలన్. 20

సీ. తనమాట శకయుగంధరలాటనృపవరు
ల్వినయోక్తిఁ గడు గారవించి మెలఁగ

దనకీర్తి దశదిగంతరపూర్తి నేవేళ
నిండారుపండువెన్నెలలుగాయఁ
దనధాటి రిపుమహీధవకోటి కద్రిగం
హారకుటీరములఁ గాఁపుర మమర్పఁ
దనదాన మర్థిలోకనిదాన మనఁ గర్ణ
ఖచరామరాగవైఖరులఁ బోఁపఁగఁ
తే. దనమహోగ్రప్రతాప ముద్దండచండ
భానుమండలి నొరయ సౌభాగ్యవిభవ
రాజ్యలక్ష్మీసహాయుఁడై ప్రబలె రూప
భావజనిభుండు పెద్దయాబళవిభుండు. 21

సీ. రాయదత్తాశ్వవారణరత్ననవరత్న
హారాంబరంబు లేయధిపుఁ డందె
నళిరామరాజేంద్రబలనద్రిపులఁ ద్రుంచు
కలని కేధీరుండు కర్తయయ్యె
(?) కదె రాకమున తెర్కు మొదలుగల్గు
బహురాజ్య మేశౌర్యమహితుఁ డేలె
గురుదేవతాపాదసరసీరుహార్చనా
పరత నేనిపుణుండు ప్రౌఢి గాంచె
తే. నతఁడు వెలయు సమగ్రమహామహోగ్ర
సప్తకసహస్రచాపభృత్సైన్యజితమ
దాహితెంగాగ సుద్రుండు(?) తాడిగోళ్ళ
జలధిచంద్రుండు పెద్దయాబళవిభుండు. 22

చ. నరచక్రేశుల నెంచిచూడ హనుమన్నాగారిచిహాధ్యులై
పరబాణాసనచాతురిం గనిరి తత్ప్రాగల్భ్య మెంతంచుఁ దా

నరచక్రేశత రాయదత్త హనుమన్నా గారిచిహ్నధుర్యుఁడై
పరబాణాసనచాతురిం దనరె నోబక్షోణిపాలుం డిలన్. 23

సీ. క్రోడుగ ల్మోదలైన గురుతరగ్రామము
ల్మహిమఁ జెన్నగు భోగమండపములు
సరసగుబాళించు వరధూపవాసన
ల్వివిధరాజాన్న నివేదనములు
కట్టాణిముత్యాలగట్టిచౌకట్లజో
డరుదైన నవరత్నహారలతలు
కడుదీప్తి మెఱయు నఖండదీపజ్యోతు
లనుపమ సుప్రసూనార్చనములు

తే. మొదలుగాఁ గల్గుకైంకర్యముల నమర్చె
శ్రీకరుం డైనఖాద్రినృసింహమూర్తి
కెనయఁ బ్రహ్లాదుఁ డీతఁడో యనఁగ భక్తి
గలిగి పెదయోబళేంద్రుఁడు వెలయ జగతి. 24

క. ఆపెద్దయోబనృపతికిఁ
గోపకనద్భాస్వదంశుకుముదీభవదా
ఘోపాలసమదవదరి
క్ష్మాపాలకుఁడైన నారశౌరి జనించెన్. 25

సీ.

సలుపఁ డనుచు
జీవనం బొసఁగి రక్షింపఁ జాలుఘనుండు
చంచలాత్మకతగర్జించు ననుచుఁ

దాభోగిరై యనంతాభిధానుఁడు జగ
త్ప్రాణాపహారిరై

ణ్యాజనవృద్ధికోర్వఁ డనుచు
తే జలజరిపు మేఘ శేషసూర్యుల హసించి
కాంచె నతచక్రభరణ మార్జించె ధైర్య
మవనిఁ బాలించె నిర్జించె నఘుజనాళి

26

చ. రోంబవిభు నారనృపాలుని యోలగంబునం
గలితసుగంధమాల్యవసనంబులతో నెలవైనవక్కలా
కులె యొకరాయ మన్నె దొర
త నుతింప ఫణీంద్రునకైన శక్యమే. 27

సీ. తొలఁగినఁ గడుసూతువొరలననాయాస
వర్థితదుఃఖాశ్రువర్షములకుఁ
గొలిచినసరి

ములకు
నాశ్రయించిన భూసురాగ్రేసరులు సేయఁ
దొడఁగిన సవనాగ్ని ధూమములకు
నిడిన సత్త్రముల నభీష్టమృష్టాన్న భో
జనజనజయజయశబ్దములకు

తే.

నేమిటి కిందని తెలిసి దాఁటె
నేడువార్ధులు గడవెళ్ళఁ దాడిగొళ్ళ
నారవిభుని యశఃకాంత నడతవింత.

28

క. మేరుగిరిధైర్యనిధియా
నారనృపాలకు

హారులఁ దొమ్మండ్రుసుతుల నతులితమతులన్. 29

క. ఆరమణీయయశోవి
స్తారులలో వినుతిఁ గాంచె సకలధరిత్రీ
భూరితర భారవహ

30

సీ. వరదానవాగ్వైభవముల నీడనవచ్చుఁ
గర్ణుతో శేషదృక్కర్ణుతోడ
నంగసౌందర్యశౌర్యముల జోడనవచ్చు
మారుతో గిరిజాకుమారుతోడ

భవునితోఁ గమలసంభవునితోడ
కలితసాహిత్యకీర్తుల సరి యనవచ్చు
భోజుతో నిర్జితాంభోజుతోడ
తే. ననుచుఁ దను గీ

స్నానదాన
ధర్మగుణముల శోభిల్లు తాడిగోళ్ళ
నారనరపాలునొబళనాయకుండు. 31

చ వననిధిమేటిదానము

లకువాఃపతి మీఱు సముద్రవారివా
హానకమహేంద్రసైంధవుల కబ్బఁడు మిక్కుట మాపగాధిరా
ఢ్వనధరపాశభృజ్జ 32

సీ. ఘనములై ముక్తిసాధనములై మానిపా
వనములై పొలుపొందు వనము లలర
శ్రుతులై పదార్థసంగతులై విలసదలం
కృతులై విరాజిల్లు కృతులు దనర
మునువులై మున్నీటివిహారువులై చూడన
చ్చెరువులై వెలయు బల్చెఱువు లొనర
నయములై మణిహేమమయములై యుత్సవా
లయములై మనుసురాలయములమర
తే. ధరఁ బ్రతిష్ఠించి వెలసె సంగరధరోగ్ర
బహుళహాళహాళనిభకోపగహనదహన
భీమరిపుభూమివిభుమనోభీకరుండు
నారభూవరునొబళనాయకుండు. 33

క. ఆవసుధాధిపుపట్టపు
దేవులలో సకలజలనిధిప్రావృతగో
త్రావలయదీనరక్షా
ప్రావీణ్యకళాప్తిఁ గాంచె బాలమ ధాత్రిన్. 34
సీ. మగనికి సకలసంపదలు గల్గ మెలంగి
కమలరై నెగడె నీకంబుకంఠి
ప్రజల సత్పుత్త్రులపగిదిఁ గన్గొని యన్న
పూర్ణయై తనరె నీపువ్వుఁబోఁడి
యోర్పుగల్గి యొకింతయును గోపమెఱుఁగక
ధాత్రియై వెలసె నీతరళనయన
సుచరిత్రధర్మ మెచ్చోఁ బాయ కలయరుం
ధతియై రహించె నీనలిననయన

తే. యనుచుఁ దనతోడి సతులెల్ల నభినుతింపఁ
బరఁగుఁ బరమపతివ్రతాభరణమగుచుఁ
దాడిగోల్లాబళక్షుమాధవునిరాణి
భవ్యసద్గుణనికురుంబ బాలమాంబ. 35

క. ఆరమణీమణివలనన్
గారవమున నోబవిభుఁడు గనియెఁ గుమారున్
ధీరుని నవమన్మథశ్రీం
గారునిఁ గరెమాణికేంద్రుఁ గరుణాసాంద్రున్. 36

మ. కరెమాణిక్యనృపాలుకీర్త్యదధికిం గంజారితారాసము
త్కరము ల్ఫేనము లింద్రదంతి జలనాగం బీశతాలాంకని
ర్జరమాన్యావళి నీరుపాపగమి భాస్వద్రత్నసాన్వాదిభూ
ధరము ల్రత్నములబ్జజాండములు మత్స్యాండంబు లయ్యె న్ధరన్. 37

సీ. ఏవదాన్యుఁడు రామదేవరాయలసరి
గద్దియ నొడ్డోలగమున నుండె
నేమనుజాధీశుఁ డితరనృపాలరా
జ్యస్థాపనాచార్యుఁ డై చెలంగె
నేపరాక్రమవంతుఁ డెదిరిన శత్రుభూ
పాలుర నడవులపాలుపఱిచె
నేమహామహుఁడు శ్రీరామనామధ్యాన
నిష్ఠాగరిష్ఠప్రతిష్ఠ గాంచె
తే. నతఁడు చతురబ్ధివలయితకుతలభార
భరణవిభవప్రచురబాహుబలవిహారి

తాడిగోళ్లాబళనృపాలతనయమహాళి
నీతిగీష్పతి కరియమాణిక్యనృపతి. 38

క. అలకరెమాణిక్యేంద్రుని
బలుధాటికి నల్కి యవనపతు లందఱు న
వ్వలయాచలపశ్చాత్స్థలి
నిలువఁగఁ బాశ్చాత్యు లనెడునియతి ఘటిల్లెన్. 39

సీ. తాళి చౌకళి కుంచె కాళాంజి చామర
ద్వయముము త్రైపుఁదు రావాహనముపి
రంగిక త్తి మొదలౌ రామరాయక్షమా
వరదత్త బిరుదాంకవార మంది
కదనభూతలభయంకరకరాగ్రసమగ్ర
కరవాలహతరిపూత్కరుఁ డనంగఁ
దాడిగోళ్లన్వయోదధినిశాకాంతుండు
కరియమాణిక్యభూకాంతుఁ డలరు

తే. నభయదానార్థనతవినుతావనీశ
పాకభిల్లోచనానందబాష్పకణమ
రందబంధురపాదారవిందుఁ డగుచుఁ
జక్రవాళావృతాచలచక్రమునకు. 40

క. ఆకరెమాణికరాయ
క్ష్మాకాంతునికాంత లమిత కమనీయశుభ
శ్రీకాంతలు సంపత్ప
ద్మాకాంతలు నల్గు రెన్నఁ దనరుదు రెలమిన్. 41

తే. అందు లచ్చమ్మ లచ్చమ్మయగు గుణమున
వలపురాచమ్మ రాచమ్మ కలిమి కెలన
ధృతకురంగమ్మ రంగమ్మ పతిహితమున
నాసుభద్రమ్మ భద్రమ్మ యాదరమున. 42

శా. శ్రీకృద్ధీకరెమాణికేంద్రుఁ డినధారేయుండు తేజోఘనుం
డా కాంతామణులందుఁ గాంచెనువసంతాధీశురామాధిపుం
బాకారిప్రతిమానవైభవయుతు న్నారప్రభు న్నారదా
శ్రీకంఠాభయశోవిశాలుఁ గదుపోర్వీపాలు లీలాంగజున్. 43

క. అం దగ్రజుండు వెలయుఁ బు
రందరభోగాఢ్యుఁ డమలరమణీయయశః
కందళజితముక్తాహారి
చందనమందారుఁ డనవసంతేంద్రుఁ డిలన్. 44

చ. సమరదిలీపుఁ డైతగువసంతనృపాలునికీర్తిశౌర్యముల్
సమరసధర్మమార్గణవిశాలవితీర్ణిమనంటి జంటగాఁ
గమలభవాచ్ఛభానుకరకాంతిత యెంతని పంతగించె నా
క్రమకలధౌతభూధరవికస్వరరూపము లేపుమీఱఁగన్. 45

క. ఆధన్యునకును సంభవుఁ
డై ధాత్రిభరించి భీకరాకృతి రిపురా
డ్భూధరసంఘాతేంద్రా
ణీధవుఁ డన రామమేదినీధవుఁ డలరున్. 46

మ. సమరక్షోణిని రామభూవిభుఁడు భాస్వల్లీల ఖండింపఁ ద
ద్విమతాధీశ్వరకంఠరక్తతటినీవేగాహతిక్షుబ్ధవా

ర్ధిమహారావచరత్తటిద్రుశుకముల్ ద్వీపక్షమాపాలనా
ర్థము గట్టించిన తోరణంబు లనఁగా రంజిల్లు నల్దిక్కులన్.

తే. ధాత్రి తనకీర్తి రంజిల్లు తాడిగోళ్ల
రామభూపతి శ్రీరంగరాయదత్త
మత్స్యమకరధ్వజాఢ్యుఁడై మధురధర్మ
భరణత రహించు రతిమనోహరునికరణి. 48

సీ. తనగుణలతికాకదంబకంబునకు లో
కాలోకనగముపఘ్నంబుగాఁగఁ
దనశౌర్యచండభానుని కరాతిధరాధి
నాథులు ఘూకసంతతులుగాఁగఁ
దనదానసంతానమునకు శుభ్రాంశుధా
మములు భాస్వత్ప్రసూనములుగాఁగఁ
దనకీర్తిబాలకు వనజజాండకటాహ
మెల్లప్పటికి బొమ్మరిల్లుగాఁగఁ

తే. బరఁగు రణరంగరంగదభంగజవతు
రంగసారంగయోధశతాంగధుతప
రాగపరిభూతభీతారిరాజచయుఁడు
తాడిగోళ్లాపురీ రామధరణివిభుఁడు. 49

మ. ధర రామక్షితిపాలు సెల్వైన వసంతత్యాగకాలంబునన్
వరమాణిక్యపురాసులెల్ల భటవిద్వద్యాచకుల్వచ్చి యం
దఱునొక్కుమ్మడిఁ గొల్లలాడి కొనిపోఁ దచ్ఛేషముం దానిజో
దరమం దుంచుక రత్నగర్భ యను ప్రోద్యత్సంజ్ఞ చేమించదే.

క. ధామనిధితేజుఁ డగునా
రామనృపాలకుఁడు శరపరాభూతమహా

భీమరిపుస్తోమవపుః
స్థేముని రఘునాథవిభునిఁ జెల్వుగఁ గాంచెన్. 51

సీ. తనసదాచారంబు తనసదాచారంబు
సరణి నానాథునోత్సవ మొనర్పఁ
దనశుభాలోకంబు తనశుభాలోకమ
ట్లతిలోకబాంధవోన్నతి ఘటింపఁ
దనకలావిభవంబు తనకలావిభవంబు
మాడ్కిని సర్వజ్ఞమౌళి నెనయఁ
దనసన్నిధానంబు తనసన్నిధానమ
ట్లనవద్యతర నిరంజనత వెలుఁగఁ

తే. బరఁగు యుద్ధధరిత్రీద్ధపటుపటహావి
జృంభణార్భటీదళితదిక్సింధురాళి
కుంభముక్తౌఘగుంభితకువలయుండు
రామభూపాలురఘునాథభూమివిభుఁడు. 52

చ. నరనుతమూర్తి యైనరఘునాథనృపాలునికీర్తిసంఘ మా
హరిశరజన్మ హంసభవ హారివిలాసము, తత్ప్రదాన మా
హరిశరజన్మ హంసభవ హారివిలాసము, తత్ప్రతాప మా
హరిశరజన్మ హంసభవ హారివిలాసము, ధాత్రి నెన్నఁగన్.

ఉ. ఆరఘునాథభూమివిభుఁ డంబరభూజసమీహభవత్కన
ద్ధారణకీర్తియై కొలువఁ గంసహరాంశభవుండు రామధా
త్రీరమణుం డనేకజగతీపరిపాలతఁ బూనె సద్గుణా
వారణలీల సర్వజనవర్ణితదానకళాకలాపుఁడై. 54

క. ఆరామశౌరితమ్ముఁడు
నారనృపాలకుఁడు వెలసె నక్షత్రశర
ద్ధారాధరతారావర
హారామరతరుహిమాచలాంచద్యశుఁడై. 55

మ. అరిపద్మంబులచే మహోత్పలకళోద్యద్వృద్ధిచిత్తంబులం
బరమాహ్లాదముఁ జెందవచ్చు మదిలో భావించి రేఱేఁడు భా
స్కరతేజుండగు నారభూవిభుని సచ్ఛత్రాకృతిం దాల్చి తా
నరిపద్మంబుల మైత్రి గన్గొనియె నాత్మాలోకమాత్రంబునన్.

సీ. సురసరిత్సురహారస్థిరశరద్ఘనవయ
శ్శరనిధిచ్ఛవికనచ్చటులకీర్తి
ఘనరటత్పటహానిస్వనవినిర్దళితశా
త్రవపురప్రకటవప్రనికరుండు
రణవిఖండితరిపుప్రభుగళస్రవదసృ
క్తతరసప్రకరపూరితపయోధి
సలిలభృజ్జలజభిజ్జలధికల్పకవిక
ర్తనసుతస్తవనీయదానయుతుఁడు

తే. మన్నెమాత్రుండె నిజపాదమంజుకటక
ఘటితపటురత్నపటల విస్ఫుటవిదృశ్య
మానమత్తారిరాజన్య మస్తకుండు
నారభూపాలుఁ డమితసన్నాహనబలుఁడు. 57

శా. ఆపృథ్వీపతిసోదరుండు కదురక్ష్మాధీశవర్యుండు యో
షాపంచాస్త్రుఁ డనంతభూషణవిశేషస్ఫూర్తియుం బ్రాప్తల
క్ష్మీపాలత్వముఁగల్గి సజ్జనగణశ్రేయస్కరోద్యోగుఁడై
దీపించున్ శివకేశవాంశజుఁ డనన్ దివ్యప్రభావోన్నతిన్.

సీ. పద్మాప్తపద్మాప్తపద్మాప్తతుల్యుఁ డే
ఘనుఁడు సంపత్కృపాకలితరుచుల
హరిణాంకహరిణాంకహరిణాంకసముఁ డేర
సానాయకుఁడు బలైశ్వర్యకళల
హరిరాజహరిరాజహరిరాజనిభుఁ డేనృ
పాలుండు శౌర్యోక్తిభక్తిరతుల
మకరాంకమకరాంకమకరాంకసదృశుఁ డే
ఘనుఁడు దానాకారగౌరవముల
తే. నతఁడు గుణధాముఁ డభిరాముఁ డర్కధాముఁ
డమితజయభీముఁ డుద్దాముఁ డరివిరాముఁ
డతులవైభవసుత్రాముఁ డనఁగ భద్ర
నాముఁ డలరారుఁ గదురభూనాయకుండు. 59

క. సంగరజయుఁ డగుకదురనృ
పుంగవువాక్కీర్తులలరె భూస్థలిఁ హరజూ
టాంగనటద్గాంగరట
ద్భంగాభంగోద్ధనినిదధవళద్యుతులన్. 60

చ హరనరవాహవహ్నిహరు లాకదురేంద్రుని కీర్తిదానశౌ
ర్యరసకృపావిశేషముల కల్కి కృశించి కురూపిరై సదా
మొరయుచుఁ జాల నల్లనయిభూమిధరంబున మూలచట్ల సా
గరమున విశ్రమింప నొదుగం దిరుగంబడియుండఁ జూడరే.

క. ఆమహిమాఢ్యునకుఁ బురం
ధ్రీమణియగు కదురమాంబ దీనావనరై
శ్రీమెఱయ మహిని వర్ధిలు
తామరసాక్షునకు వార్ధితనయ యనంగన్. 62

సీ. తారత్నగర్భాభిధానయయ్యును విభు
నప్పాల బాయి మోయంగఁ జేసెఁ
దాఁ గల్మి యొసఁగెడు తరుణియయ్యును నిజ
ప్రాణేశుఁ బసులకాపరిగఁ జేసెఁ
దా జనకజయయ్యు ధవునిఁ గారడవిలో
జనకవియోగాప్తి నెనయఁ జేసెఁ
దా హైమవతియయ్యుఁ దనమనోనాథునిఁ
బునుకపేరులు దాల్చుకొనఁగఁ జేసె

తే. నని ధరాదేవి నిందిర నవనికన్య
నచలజాతను నిరసించి యాత్మపతికిఁ
గీర్తితాభీష్టవైభవస్ఫూర్తులొసఁగు
వదనజితపూర్ణశశిబింబ కదురమాంబ. 63

తే. పరమగుణశాలికదురనృపాలమౌళి
కదురమాంబికయందు శృంగారనిధుల
నందనులఁ గాంచెఁ గదురభూనాథు నిన్న
వేంకటాగ్రణినతిదానవిబుధమణిని. 64

చ. ఇననిభ తాడిగోళ్ల కదురేంద్రుని శ్రీకదురావనీశ నీ
యనుజుని వేంకటక్షితివరాగ్రణి నెన్నఁదరంబె ధాత్రిపై
ననయముఁ దత్ప్రతాపజలజాప్తునిచే వలయాద్రిరాడ్వలం
ఘనమగు శత్రుభూభుజులు గాంతురు సత్పథసౌఖ్యసంపదల్.

సీ. అనిమిషావాససంప్రాప్తిఁ జెందనివారి
కనిమిషావాససంప్రాప్తి యొసఁగె
విషధరస్థలినుండ వెగలైనవారికి
విషధరస్థలినుండ వెలఁగుమాన్పె

స్వస్థానవిహరణాసహ్యులౌ వారికి
స్వస్థానవిహరణాసహ్యా మొడిపెఁ
దతమహాబిలపదస్థలి లేనివారికిఁ
దతమహాబిలపదస్థితి గడించె
తే. నౌర తొలుదొల్త డాసి యొప్పుదిమి గదిమి
చించి చెండాడి గాసిఁ జేసినదియయ్యె
విమతతతిపట్ల కదురభూవిభుని వేంక
టాగ్రణికరాసి యెంతదయాంబురాశి. 66
చ. సరసతఁ దాడిగోళ్ల పురశాసనుఁడైతగు వేంకటప్రభుం
డరివిజయప్రయాణ సమయానకనాదవిధూతతారకాం
బరమున కాత్మఖడ్గహారిమర్దితశాత్రవహ_స్తిమ_స్తకో
ద్ధరుచిరమౌ_క్తికప్రతతి తారలపెక్కు ఘటించు నిచ్చలున్.67
సీ. నవనవాగతశీతపవనవారమహోగ్ర
దవలవావళి చేత దర్ప ముడిగి
తలతలావృతసుకోకిలకులాననగళ
త్కలకలారభటిచేఁ గడుఁ గలంగి
ప్రసవసారసితసారసరసాశనమ_త్త
భసలసాధ్వసముచే భంగ మంది
స్మరశరాసనసముద్ధురశరాకులమన
స్సరసరాగముచేత శయ్య నొరగి
తే. ధరణి నెఱిఁగింతు రీరీతిఁ దాడిగోళ్ల
కదురవిభు వేంకటేంద్రుని కదనఘాటి
కలికి దుర్గమ కాననస్థలులఁ బడిన
యాత్మనాథులపైతమి నహితసతులు. 68

ఉ. శ్రీనిధి తాడిగోళ్లకదిరీపతినాయని వేంకటక్షమా
జాని జయప్రయాణపటుసంభ్రమసంభృత భూరిభేరికా
ధ్వాన మమర్త్యలోకవనితాజనము ల్విని నూతనప్రియా
నూనసుఖోన్నతుల్గలుగునో యని యెంతురు సమ్మదంబునన్. 69

ఉ. ఆయనుజుం డఖండవిభవాఢ్యుఁ డమందముదం బొనర్ప నా
రాయణపుణ్యమూర్తి వయి రంజిలితీవు శుభైకశాశ్వత
శ్రీయుత తాడిగోళ్లకదిరీపతినాయక వేంకటాంబ య
త్యాయతకీర్తి పూరితదిగంతర పట్టపుదేవి యై తగన్. 70

చ. అమితయశఃపయోధి కదురాధిపుశ్రీకదురక్షితీంద్ర చి
త్రము విను మొక్కవార్త సమరస్థలి దుర్మదవద్విరోధిరా
ట్సమదభవద్భయంకరభుజప్రవిభాసికరాసిసంహతి
న్స్వమతులకంఠరక్తము స్రవించి ద్రవించు మనంబు రంభకున్.

సీ. మేఘంబు లేనిక్రొమ్మెఱుఁగులు కుముదారి
లేనియెండలు వార్ధి లేనిబాడ
బములు సురాద్రి లేని మణిసానువు లర
ణ్యము లేని దావానలములు కొలను
లేని కెందమ్ములు మ్రాను లేనిచివుళ్లు
గని లేని కెంపులు మనసిజారి
లేనికన్మంటలై లీల నిండెను ధరా
స్థలి నౌర యుష్మత్ప్రతాపరుచులు
తే. దహనసహకారకారాజదర్పహరణ
రణమహాభీమభీమాబ్జరమ్యకీర్తి
కీర్తితాలోకలోకైకకీర్తనీయ
ఘనగుణకలాప కదురేంద్రుకదురభూప. 72

క. తతరణమున నీవిమత
క్షితినాథు లనంతధవము? జెందరె భయసం
యుతులై నతులై హతులై
గతకల్మషతాడిగోళ్ల కదురనృపాలా. 73

వ. అమృతము శీతభానుగత మన్నది కాదు తృణస్థితం బటం
చమలమతి న్వచింతురు మహాత్ములు కాదని రేని నీరిపుల్
రమణఁ దదాప్తిమాత్రమున రక్షితులై మనుటెట్లు ధాత్రిభూ
రిమహిత తాడిగోళ్ల కదిరీపతినాయక లోకపాలకా. 74

సీ. తనపేరురంబు ద్రొక్కినవాఁడు సిగ్గుచే
సరిగాక తలలెత్తవెఱవలేదొ
తనతలఁ దన్ని నిల్చినవాఁడు సామ్యంబు
జెందలేక కృశత్వ మందలేదొ
తన వాలుజడలనుండి నది దీటుకురాక
బెట్టుగాఁ బెనుమొఱ్ఱవెట్టలేదొ
తనుమోచి తిరుగఁజొచ్చినదితుల్యముగాక
ఘనభయంబునఁబూరిగఱవలేదొ

తే. తాను సరిచనఁదలఁచి నీధవళకీర్తి
కెనయఁగాలేక సగమయ్యె నీశుఁడతఁడు
వసుధ సర్వజ్ఞుఁ డెట్లు సర్వజ్ఞమౌళి
కంజశరరూప కదురేంద్రుకదురభూప. 75

క. ధర్మగుణకలితమార్గణు
లర్మిలి నీచర్యలెంచ నలరితివౌరా
ధర్మగుణకలితమార్గణ
నిర్మథితవిపక్ష కదురనృపహార్యక్షా. 76

సీ. కావ్యనైపుణిశబ్దగౌరవప్రాగల్భ్య
మర్థావనాసక్తి యతిశయోక్తి
నాటకాలంకార నయమార్గసాంగత్య
సాహిత్యసౌహిత్య సరసముద్ర
సకలప్రబంధవాసన సువాక్ప్రౌఢిమా
న్వితచతుర్విధసత్కవిత్వథాటి
లక్ష్యలక్షణగుణశ్లాఘ్యతాపటిమంబు
నైఘంటికపదానునయనిరూఢి

తే. గనిననీకు నసాధ్యంబె గణుతిసేయ
ధాత్రి శుకసప్తతి యొనర్పఁ దాడిగోళ్ల
ఘనకులకలాపకదురేంద్రకదురభూప
చెలఁగి వాక్ప్రౌఢిచేఁ గృతిసేయుమనని. 77

వ. అని విద్వజ్జనంబు లానతిచ్చిన నేను నమందానందరసభర
భరితహృదయారవిందుండనై. 78

క. కుంభినాత్మభవాకుచ
కుంభపరీరంభణాత్తకుంకుమపంకో
జ్జృంభితసంకుమదాగురు
శుంభద్వక్షునకు భానుసుతరక్షునకున్. 79

క. బంధురదశకంధరగ
ర్వేంధనజిద్గంధవాహహితునకుఁ బటుద
ర్పాంధకవైరబంధునకుఁ గ
బంధాసురనిబిడతిమిరభాస్వంతునకున్. 80

క. చండద్యుతినిభమణిమయ
కుండలున కజాండభాండ కోదండకళా
మండలపండితదనుజా
ఖండలఖండనసమర్థఘనకాండునకున్. 81

క. భర్గేష్వాసనదళనా
నర్గళదృఢబాహువీర్యునకుఁ బూర్వప్రభో
మార్గచరిష్ణుమునీశ్వర
వర్గప్రణుతానివార్యవరచర్యునకున్.

షడ్వదనజనకసుమనో
రాడ్వినుతచరిత్రునకును రాజద్గాత్ర
త్విడ్విజితాదిత్యునకు వి
రాడ్విగ్రహధామునకును రఘురామునకున్. 83

కథాప్రారంభము.

వ. అభ్యుదయ పరంపరాభివృద్ధిగా నాయొనర్పంబూనిన శుక సప్తతి యనుమహాప్రబంధంబునకుఁ గథాక్రమం బెట్టిదనిన.

క. వెలయు నలఘుప్రభావో
జ్జ్వలుఁ డింద్రప్రస్థపురి నసామాన్యమహః
కలితదృఢబాహుబలని
ర్దళితాహితరాజు ధర్మరాజు ధరిత్రిన్. 85

చ. అతఁ డొకనాఁడు నిండుకొలువై బలవైరిమహోన్నతిస్మరు
త్సుతుఁడుఁ గిరీటి మాద్రితనుజుల్ తనదండన యుండికొల్వ రా
జతతికిరీటకోటివిలసన్మణిమంజులదీప్తిపుంజరం
జితచరణుండు ధర్మజుఁడు చెంత వసించినధౌమ్యు నిట్లనున్.

క. తెలివి గలభూసురుండవు
కులగురుఁడవు మాకు మానికుంజర! వినుమీ
యలఘుమతి నొక్కకార్యము
తెలియ న్వివరింపవే సుధీజనతిలకా! 87

ఉ. భామలచిత్తము ల్దెలియ బ్రహ్మకునైన వశంబుగాదు త
త్కామితయత్నము ల్దలఁప ధాత్రి విచిత్రములండ్రు కావున
న్నామది యేతదీయకథనంబు వినం గడఁగె న్మహీసుర
గ్రామణి! యానతిమ్మనుఁడు రాజబిడౌజునితోడ వేడుకన్.

వ. అప్పు డా ధౌమ్యమహర్షివర్యుండు నిరవధికకుతూహల
ధుర్యుండై యిట్లనియె స్త్రీజనంబుల చిత్తంబులు లోకా
తీతదుర్వృత్తంబులు, తదీయకృతసాహసకార్యంబు లని
వార్యంబు లగుట నిక్కువం బిందులకు నొక్క యితిహా
సంబు గలదు. తొల్లి మహాదేవుండు పార్వతీవరారోహ కతి
రహస్యంబున నానతిచ్చినతెఱం గెఱింగించెద సావధానుండ
వై యాకర్ణింపు మని యిట్లనియె. 89

సీ. సౌధాగ్రతలకేళిజాగ్రన్మృగేక్షణా
స్ఫుటదృశ్యమానేంద్రపురవరంబు
జగతీదిదృక్షుభోజగవర్గనిర్గమ
ద్వారాయితస్వచ్ఛవారిఖేయ
మబ్జినీకాంతశుద్ధాంతీభవత్ప్రాంత
సంతతోదారకాసారవార
మిందిరాసుతభవ్యమందురానీకర
మ్యారామోదకారణారామసీమ

తే. యంద మగు మేరుమందరాహార్యమధ్య
తలమహీమండలమున నుద్దామభీమ
మేదురోద్భటభటసింహనాదచలిత
దిగ్గజవరంబు పద్మావతీపురంబు. 90

క. ఆనగరి న్విభవప్రతి
భానగరిపుఁ డైన చిత్రభానుం డేలు
న్మానక మృదుకరడమరు స
మానకరవ మరుల గిరులయఱుతం జేర్పన్. 91

మ. కలలోనైనను బల్కఁ బొంకఁడు సమగ్రక్రోధరోధాధారిరా
డ్బలముం గన్గొని చీరికిం గొనఁడు దుష్పాండిత్యము ల్నేరఁడుః
జ్జ్వలదుజ్జృంభశుభాంగవైఖరుల రేవన్మాత్న కందర్పుఁ డై
తలఁపం జొప్పడుఁ జిత్రభానుఁ డతఁ డేతన్మాత్రుఁడే చూడఁగన్.

సీ. చంద్రమతీనాథుచందాన నలునిపై
ఖరిఁ బురుకుత్సునిగతిఁ బురూర
వునిమాడ్కి సగరులాగునఁ గార్తవీర్యుని
యనువున గయునట్టు లంబరీషు
పొలుపున శశిబిందువలె నంగుపోలికఁ
బృథునిభాతి మరుత్తురీతి భరతు
కరణి సుహోత్రునిహారువున రఘులీల
రాముని క్రియ భగీరథుని రేవ
తే. శిబి తెఱంగున మాంధాతచెలువమున య
యాతిరీతి దిలీపుమర్యాద రంతి
సరణిఁ బాలించి యలరు నాచక్రవాళ
వసుమతీచక్ర మమ్మహీవల్లభుండు. 93

మ. అకలంకప్రతిభాప్రతాపవిభవుం డారాజకంఠీరవుం
డొకనాఁ డంతిపురిస్సువర్ణవలభిప్రోన్నీలమై కెంపుమా
నికపుంబొమ్మల నొప్పు పెండ్లిచవికన్ నీలంపుటాగద్దియం
బికవాణీనికరంబు గొల్వ సుముఖాప్తిన్నిండుకొల్వుండఁగన్.

క. ఇఱుకువలిగుబ్బచన్నుల
యెఱుకుంజవరాలొకర్తె యెఱుకో యవ్వా
యెఱుకో యని తనచందం
బెఱుకపడంగా హజార మెలమిం గడిసెన్. 95

వ. అప్పు డప్పడంతుకతెఱం గమ్మహీంద్రుండు పరిచారికాజనం
బులవలన విన నవధరించి సమ్ముఖమ్మునకు రావించిన. 96

సీ. సవరనిపనివన్నె అవిక పిక్కటిలంగఁ
గులుకు పాలుబ్బుగుబ్బలు చెలంగ
ముంజేతులను ముఖాంబుజమున నొకవింత
పొలుపు దెల్పెడు పచ్చబొట్టు లెసఁగఁ
గుఱుమాఁపుపయ్యెంటచెఱఁగులో నిడుకొన్న
ముద్దుఁబల్కులచిన్నిబుడుతఁ డమరఁ
దరతరంబులనుండి తనయింట వెలయు పు
త్తడిపైఁడిబుట్టి మస్తమున వెలుఁగ
తే. బొమలసందున నామంబుభూతిపూఁత
నెన్నొసఁటఁ బుక్కిట విడెంబు కన్నుఁగొనలఁ
గాటుక రహింప వచ్చి యాక్ష్మాతలేంద్రు
చరణముల కోరగా మ్రొక్కి చక్క నిల్చె. 97

క. ఇది దారికట్టు మొనక
ట్టిది కాంతావశ్యకరణ మిది నీమది కిం

పొదవించు నో నరేశ్వర!
పదిలం బని తెల్పి కొన్ని బదనిక లొసఁగెన్. 98

క. తలఁపున నిది గారడ మని
తలఁపకుమా సింగఁ డల్లతటిగొండ దరిన్
దలమోచి తెచ్చినవి యివి
తలనుంచుము పసిఁడితాయెతల నుంచి నృపా! 99

వ. అని విన్నవించిన యమ్మత్తకాశినీకరాంబురుహాదత్తం బగు నయ్యుత్తమదివ్యౌషధత్రయంబు రయంబునం గ్రహించి కరుణావలోకనపరుండై ప్రియవినయగంభీరభాషణంబుల నిట్టు లనియె. 100

శా. ఏయేభూములు చూచినావె కొరవంజీ రూపలావణ్యరే
ఖాయుక్తిం దగు కొమ్మ లెందుఁ గల రీక్ష్మామండలిన్ హావభా
వాయత్తైకవిలాసవైఖరుల మేలం దెవ్వారిం జెందు న [గన్.
య్యాయావార్తలు తెల్పవే మది కమందానందముం జెందఁ

వ. అనిన విని యితండు చతుర్విధనాయికానాయకుండును బహువిధశృంగారశేఖరుండును సకలకలాధురంధరుండు నగు నని తనమనంబున వితర్కించుకొని యతని కి ట్లనియె. 102

సీ. కల్కిచిల్కలపోల్కిఁ గనుపట్టు శృంగార
నటన గుల్కెడుతూర్పునాటి చెలులఁ
బులుగడిగిన ముత్యములఁ బోలి గరగరి
కలు వహించిన పాండ్యకమలముఖులఁ
జిత్రరేఖలఁ దారసిలుచక్కఁదనముల
రాణించు కన్నడరాజ్యసతులఁ

బగడంపు జిగిసొంపు తగుతనుద్యుతి పెంపు
నలరెడు యవనశీతాంశుముఖులఁ

తే. గుందనంపుసలాకలయంద మొందు
నంధ్రకన్యల నిదిగాక యంగవంగ
కుకురుసౌవీరసౌరాష్ట్రకోకకుచల
వింతలన్నియుఁ గనుఁగొంటి విను నరేంద్ర! 103

తే. దేవ నవఖండమండలశ్రీవిజృంభ
మాణ మగునివ్వసుధఁ గల్గుమానవతుల
వరుస నందఱఁ గనుఁగొంటి వారిలోన
రేఖ గలయొక్కచెలి నేర్పరింతు వినుము. 104

ఉ. ఈనగరీవతంసముననే తగువైశ్యుఁ డొకండు శాశ్వత
శ్రీనిధిగేహుఁ డై మదనసేనుఁ డనంగలఁ డద్భుతైకశో
భానవమోహనాకృతి ప్రభావతి వానిపురంధ్రి యొప్పు నో
మానవతీమనోజ! యసమానవయఃపరిపాకవైఖరిన్. 105

మ. దాని ఘనాఘనద్యుతివితానకనద్ఘనకేశపాశముం
దాని లసద్బిసప్రసవథాళథళీచకితేక్షణంబులుం
దాని సుగంధగంధిలసుధారసబంధురమందహాసము
న్మానవనాథ! మెచ్చుటకు మర్త్య లమర్త్యులునైన శక్తులే.

క. ఆమృదులోరువిలాసం
బామోహనముఖవికాస మాదరహాసం
బామెడ యానడ యాజడ
యామేని మెఱుంగురంగు నలవియె పొగడన్. 107

సీ. భుగభుగ వాసింపఁ బొసఁగు పుత్తడిబొమ్మ
మాటాడ నేర్చిన మణిశలాక
కలికిచేతలనొప్పు కమ్మక్రొవ్విరిబంతి
తగుజీవకళల చిత్తరువుప్రతిమ
గమనశృంగారంబు గనుపట్టు లతకూన
కలదొలంగని తొలకరిమెఱుంగు
కరచరణాంగసంగతి గన్న శశిరేఖ
హావభావములఁ జెన్నలరు సరసి
తే. యగునని గణింప వినుతింప నలవిగాదు
దానిచరణాబ్జనఖరేఖతోనుబోలఁ
గలరె యీలోకమున నున్న కాంతలెల్ల
విను మహీనాథ యేమని విన్నవింతు. 108

క. ఒకపాటివేదసంసా
రికిఁ దగ దమ్ముద్దుగుమ్మ రిపురాణ్మణిమ
స్తకమకుటఘటితనవర
త్నకళాచకచకితచరణునకుఁ గాక నృపా! 109

క. అని విన్నవించినంతనె
మనమున నుప్పొంగి వైశ్యమహిళానవమో
హనరూపరేఖవిభవము
విని విస్మయ మంది మోహవిహ్వలమతి యై. 110

తే. ఎఱుకవగలాఁడి కోరినవెల్ల నొసఁగి
ప్రియవచోవైభవంబు గాన్పింపఁ బనిచి
కొలువు చాలించి బోటిక ల్గొలువ నంతి
పురి నొకానొక మణిసౌధమున వసించె. 111

ఉ. అంతటఁ గనవ్వణిగ్వరుని యంగనపైఁ దమి హెచ్చి యమ్మహీ
కాంతపురందరుండు రతికాంతధనుర్లతికావిముక్తదు
ర్దాంతశరాళికి న్మదమరాళికిఁ జండతరాళి కెంతయుం
జింతిలి వేదనావశవిశీర్ణమతి న్విరహార్తి నొందుచున్. 112

సీ. చెక్కిటఁ జెయి నేర్చి చింతాకులాత్ముఁడై
వనిత నే క్రియఁ దెత్తునని తలంచు
నిట్టూర్పు నిగిడించు నేఁడ యో శుకపికా
ర్భటి కోర్వలేనంచుఁ బలవరించుఁ
దనలోన తానేమొ తలయూఁచుకొని మెచ్చుఁ
గలవరించుచు బయ ల్గౌఁగిలించుఁ
జిత్తరువుననున్న చెలువంపుఁ బ్రతిమ న
ల్లదె ప్రభావతియంచు మదిఁ దలంచు

తే. నించు విలువంచి విరితూపు లేర్పరించి
పచ్చవన్నియచిల్కబాబావజీరుఁ
డుల్ల ముల్లోలముగఁ జేయఁ దల్లడించు
రాజముఖమీఁదిబాళి నారాజమౌళి. 113

ఉ. ఎప్పుడు చూడఁ గల్గునొకొ యిందుముఖీవదనారవింద మే
నెప్పుడు విందునో తెలియ దేణవిలోచన కల్కిపల్కు లిం
కెప్పుడు గౌఁగిలింతు నలయింతి కుచాద్రులురంబు సోఁక నా
కప్పుడుగాదె సౌఖ్యపర మందుటలంచు మదిం గణించుచున్.

క. ఉల్లము బెగడ ధరిత్రీ
వల్లభుఁ డిట్లున్నవేళ వనితామణులం
దెల్లగుణంబుల కిరవగు
పల్లవి యను పేరుగలుగుభామ సుబుద్ధిన్. 115

సీ. వసుమతీశ్వరుఁ డున్న దెసఁ జూచి పావడ
చెఱఁగున నెమ్మోము చెమట దుడిచి
సిగ పొందుగ నమర్చి చిన్నారివిడికెంపు
తాయెతుల్చుట్టి కుళ్లాయి వెట్టి
చెవులయొంటులఁ జక్కసవరించి ముక్తావి
చిత్రహారంబుల చిక్కుఁదీర్చి
కలపం బలంది బంగరుగట్టికమ్ముల
వలిపె దుప్పటి వలివా టొనర్చి
తే. కేలుదమ్మికిఁ గపురబాగాలుఁ బండు
టాకుమడుపులు నొసఁగి లోకాభిరామ
వార్త లాకకొన్ని నొడివి యప్పార్థివేంద్రుఁ
బలుదెఱంగుల నలరించి పలికె నపుడు. 116

క. స్వామి యవధారు మీమదిఁ
గామించు మనోరథంబుఁ గడతేర్చెద నిం
కేమిటికిఁ జింత యన విని
భామామకరధ్వజుండు పల్లవి కనియెన్. 117

తే. వైశ్యభామిని లావణ్యవైభవంబు
విని విరహవార్ధి మునుఁగున న్మనుప నెట్టు
లంటు చేసెదో యమ్మచ్చెకంటి ననుచు
నిచ్చక మొనర్చి యుడుగర లిచ్చి పనుప 118

మ. చని యప్పల్లవి వైశ్యవల్లభుని భాస్వద్దివ్యగేహాంతరం
బున వర్తిల్లు ప్రభావతిం గనఁ దదంభోజాక్షి రాజావలం
బనసౌభాగ్యము గన్న ధన్యవు ననుం బాటించి యేతేఱ నే
మి నిమిత్తంబో యటంచు నిర్మలసుధోర్మివైఖరిం బల్కినన్.

క. నినుఁ జూడఁగోరి వచ్చితి
ననవుడు సంతోషమయ్యె నని మణిపీఠిం
దను నిలుప రాజదూతిక
యనియెఁ బ్రభావతికి సముచితాయత్తమతిన్. 120

తే. ఎల్ల సౌభాగ్యములు గలయింట వెలసి
మిగులఁ జక్కనివారిలోఁ దగినదాన
వగుదు నీబంధుజనము నిన్నభినుతింపఁ
గాఁపురము చేసితివి మేలు కమలగంధి. 121

వ. అదియునుం గాక పురాణదంపతు లగునీయత్తమామల సుమతిహారదత్తుల నాదరించు నీవివేకంబునకు మెచ్చితి సాత్మ్వనోజ్ఞం బగు నీమనోహరున కనుగుణం బగునంత రంగంబునకు సంతోషించితి గురుబుధ బాంధవదాసదాసీ జనంబులం బోషించునీమహత్త్వంబుఁ గొనియాడ శక్యం బగునే యని వెండియు. 122

సీ. గుట్టుతో సంసారి మట్టునఁ జొట్టాలఁ
దనియింతు వని హారదత్తుతోడ
ఘనురాల చల్లనికడుపుదానవు నీవు
సుకృతశాలిని వంచు సుమతితోడ
మదనసేనుఁ డనంగ మఱి నీకె తగు నెంత
చెలువుఁడ వని దానిసెట్టితోడ
విశ్వాసమున నింట వెలయుపాటెల్లఁ బూ
నెద రంచుఁ దగిన దాసీలతోడ
తే. నిచ్చక మొనర్చి హితవరియేపుచూపి
చొరవ గల్పించుకొని పరిశుద్ధురాలి

వలెనె తాఁ బోనిచో సారెపిలువనంపు
మచ్చిక యొనర్చె నమ్ముదిమాయలాఁడి 123

క. అంత నొకనాఁడు రజనీ
కాంతశిలాఘటిత వేదికామధ్యమునం
గొంతతడ వుండి తగనే
కాంతం బగువేళ వైశ్యకామిని కనియెన్. 124

క. ఓమధురవాణి నీమను
వేమిటనుం గడమ గాక యెంతయు నొప్పెం
దామసుఁ డగువాగ్వనితా
కాముం డొకకొంత కొదవ గల్పించెఁ గదా! 125

వ. అది యెట్లంటేని. 126

సీ. బింబోష్ఠి నీచంద్రబింబాననము వాని
బెడఁగునోటను ముద్దువెట్టఁదగునె
కాంత నీ సిబ్బెంపుగబ్బిగుబ్బలు వాని
పరుసుచేతుల నొత్తిపట్టఁ దగునె
యబల నీకనకోపమాంగవల్లరి వాని
కఱకుమే నంటంగ నొఱయఁ దగునె
రామ నీమధురాధరప్రవాళము వాని
వికటదంతముల కొప్పింపఁ దగునె

తే. కొమ్మరో కుందనపుఁ గీలుబొమ్మకరణి
నొఱపుగలదాన వీవు వానరమువంటి
మగనితోఁ గూడి రతికేళిఁ బొగులఁ దగునె
తగదుగా ధాత యీరీతి తగులుసేయ. 127

తే. తా ననుభవింప నేరక తగిన ఘనుని
దండ నుండంగనీక నిధానమునకు
బూచి కాచుక యున్నట్లు పువ్వుఁబోఁడి
యెట్లు సంగత మయ్యె నీ కిట్టిమగఁడు. 128

వ. ఐననుం గొదవ గా దిందుల కొక్క మహోపాయంబు
విచారించితి వినుము. 129

చ. వలపులతేనికి న్నవతువచ్చు విలాసము గల్గి యెల్ల వి
ద్యలఁ గలమేలిమిం దెలిసి యంగనలం గరఁగింప నేర్చి కో
ర్కులు సమకూర్పఁ జాలి కడుఁ గొండొకప్రాయము గల్గు
వాని ని, స్తులతరభోగభాగ్యములు చొప్పడ నీకొనగూర్తు
మానినీ! 130

క. అతని వివరింతు విను నీ
మతికి న్నమ్మతి యొనర్చు మనరాజు జగ
ద్ధితసుప్రతాపభాస్వ
త్ప్రీతిభాభానుండు చిత్రభానుం డబలా! 131

సీ. భావజ్ఞమౌళి ధాత్రీవరారోహావ
హస్తలైకైక బాహార్గళుండు
చల్లనిరాజు సాక్షాత్కారనవమోహ
నాంగసౌందర్య లీలాంగభవుఁడు
దాక్షిణ్యశాలి యౌదార్యధైర్యావార్య
సకలసద్గుణగణార్జవపరుండు
చేపట్టుఁగుంచ మక్షీణరంగదభంగ
శృంగారశాస్త్రప్రసంగలోలుఁ

తే. డప్పుహారాజదేవేంద్రుఁ డంతరంగ
మెల్ల నీసొమ్ముగ నొనర్ప నేమితపము
చేసితివొ నాపలు కొకింత చిత్తగించి
తలఁపు నెఱవేర్చు కొనవమ్మ కలికి కొమ్మ. 132

వ. అనిన విని సంభ్రమభయవిస్మయాక్రాంతం బగునిజస్వాంతంబు నం గొంతతడవు విచారించి దరస్మితవ్రీడాభరంబు లీడుజో డాడ వదనారవిందం బొకించుక వాంచి పంచశరశరప్రాయ కటాక్షాంచలంబుల నొక్కించుక చాంచల్యం బంకురింప నచ్చంచలాక్షి రాజదూతి కి ట్లనియె. 133

క. ఏనింతనాఁటి నుండియు
మానవతులలోన మిగుల మానవతిని నై
యీనాఁటికిఁ గడచితి నికఁ
నానోఁచిననోము లే మొనర్పం గలవో. 134

వ. అదియునుం గాక. 135

తే. అత్తయును మామ తలవరులై మెలంగ
మగఁడు పులివంటివాఁడు నెవ్వగ యొనర్ప
నమ్మ! యేఁ జెల్ల! యిక్కార్యమమరు టెట్లు
చాలుఁ జాలింపుమిఁక నీప్రసంగమనిన. 136

వ. విని తదీయవచనంబున స్వప్రయోజనావకాశం బయ్యె నని తలంచి తదనుగుణం బగునట్లుగాఁ బల్లవి యి ట్లనియె. 137

ఉ. ఎక్కడి యత్తమామలు నిజేశ్వరుఁ డెక్కడ వంశవర్తనం
బెక్కడ దొడ్డ కొం చెమను టెక్కడ నోలలితాంగి మోహము
న్నెక్కొనఁ జక్కనయ్య నొకనిం బిగికౌఁగిటఁ జేర్చి పెంపుసొం
పెక్కని దేటి ప్రాయ మిది యెన్నఁటికిం గలుగంగ నేర్చునే.

సీ. మగని ప్రక్కనె యుండి తగఁ జేరి జోకొట్టి
మోసపుచ్చని దేటి ముద్దరాలు
పసులగోడలనైన వసుధనిచ్చిన లేక
యెక్కనేరని దేటి యెమ్మెలాఁడి
తలవరు ల్గనుఁగొన్నఁ దప్పు నొప్పు ఘటించి
బొంకనేరని దేటి పువ్వుఁబోఁడి
దొరలు గద్దింపఁ గల్లరివార్త నిజముగా
నిర్వహింపని దేటి నీటుకత్తె
తే. యత్తమామల గృహకర్త లగుచు మెలఁగు
నట్టిధూర్తుల నెల్ల నోరదిమి గదిమి
పొంచి యుపనాథుతోడఁ గ్రీడించి మించి
చక్కటికి దిద్దుకొనని దేసరసురాలు. 139

తే. ఆఁడుపుట్టునఁ బుట్టి యింతంతరైన
దిట్ట గాకున్న నది కడతేలు టెట్లు
బేలతనమున నీవింత గోలవేని
మానుమోబాల యిఁక నిన్నిమాట లేల. 140

వ. అనినఁ బులకానుషంగం బగునిజాంగంబువలన నంగీకృత భావం బెఱింగింప నయ్యంగనారత్నంబునకు నంగనాచియగు రాజదూతిక మఱియు మఱియు బోధించి చంద్రికాసక్త చకోరకంబునుంబోలె వైశ్యభామ కెదురుచూచుచున్న రాజపుంగవునకుఁ దదీయకథావృత్తాంతం బెఱింగింప మరలి చనునెడ నవ్వణిగ్వరునకు దైవయోగంబున నతిదూర ప్రయాణంబు సంభవించిన. 141

చ. తనయులు వేల్పులై మెలఁగు తల్లికిఁ దండ్రికి భక్తియుక్తివం

దన మొనరించి ప్రాణసమతం దగు పెంపుడు ముద్దుఁజిల్క నె
మ్మన మలరించి విద్యుదుపమానశుభాకృతి నా ప్రభావతిం
గనుఁగొని పోయి రాఁదగిన కార్యముఁ దెల్ప నవీనదైన్యయై.

సీ. మలయుచో మధురాతిమధురాధరల వాఁడి
చిన్నారి గోరు నీచెక్కుమీఁద
నానుచో రంగస్థలాబ్జగంధులగబ్బి
మెఱుఁగుఁజందోయి నీయురముమీఁద
మించుచోఁ గాంచికాచంచలాక్షుల ముద్దు
మొనపంటిగంటు నీమోవిమీఁదఁ
జేరుచో నెల్లూరు నారీమణుల కెంపు
పసమించు నడుగు నీనొసఁటిమీఁదఁ

తే. నింట నుండిన నీసౌఖ్య మేల కల్గు
ననుచుఁ గన్నుల నూరార్చి యక్కుఁజేర్చి
మోవిచిగురంట నొక్కి తమ్ములమొసంగి
పోయిరమ్మని పనిచె నప్పువ్వుఁబోఁడి. 143

క. ఈరీతి వణిగ్వల్లభుఁ
డారూఢిగ నోడ బేర మరిగినతఱి న
వ్వారిజముఖి కంతుశరా
సారవినిర్ఘాతజాతసంతాపమతిన్. 144

చ. మునుకొని మేరమీఱు వలపుందనముంగల త్రోవచూపఁగా
వెనుక రతీశ్వరుండు పదవే యని యెత్తులు పెట్ట నెమ్మదిం
బెనఁగొను లజ్జయుం బోడముభీతియుఁ దన్నరికట్ట నంతలో
నినుఁ డపరాంబుధిన్మునిఁగె నీవెతలం గనలేని కై వడిన్. 145

తే. చరమదిగ్భామినీమనోహరతరాంగ
రాగవైఖరి మఱి సాంధ్యరాగ మెసఁగెఁ
గుసుమితనవీనజాతీనికుంజరీతి
నుడుగణంబులతోఁగూడ నొప్పె నభము. 146

క. తగనప్పు డజాండంబున
నిగిడెం గాఢాంధకారనిబిడమరీచుల్
జిగి కుందనంపుబరణి
న్మృగమదపంకంబుఁ గలయనించిన కరణిన్. 147

వ. అప్పు డయ్యుజ్జయినీపురంబున ప్రభావతీసతి విలాసవతీరతీ
శ్వరుం డగు నమ్మహీశ్వరునితో ననంగసంగరవాంఛ తరంగి
తంబై తురంగలించు తమకంబున. 148

సీ. నానావిధద్రవ్యనవ్యసంభారము
ల్గలగృహంబులకు బీగము లమర్చి
మొదవుల నన్నింటిఁ బిదికిన పాల్గాచి
యొనరఁ దోడంటుతో నుట్టిఁబెట్టి
పనులు దీర్చిన తొత్తుపడుచుల నిష్టాన్న
తృప్తినొందఁగఁజేసి యిండ్ల కనిచి
యత్తమామలు సుఖాయత్తులై పవళింప
మృదుపదంబులనొత్తి నిదురవుచ్చి
తే. జలక మొనరించి జిలుఁగు మేల్వలువ గట్టి
కలప మలఁది మితాహారకలనఁ దేలి
వీడియం బందుకొని యొక్కయూడిగంపు
బుడుత తనవెంట నడువ నప్పువ్వుఁబోఁడి. 149

క. తనకుం బ్రాణపదంబును
దనయనుఁగుం జెలియుఁ దనకు దైవం బగుచుం
దనరు తనరాజకీరముఁ
గని యవ్వలఁ జనుట తగినకార్యం బనుచున్. 150

తే. కనకమణిపంజరశుకాగ్రగణ్యుఁ జేరి
కోరి యాత్మీయగాథాప్రకార మెల్ల
మెల్ల మెల్లన దరహాస ముల్లసిల్ల
నంతయును దెల్పఁ జిల్క యత్యాగ్రహమున. 151

క. కటకటఁబడి పక్షిద్వయ
పుటచలన మొనర్చి మిగులఁ బొగులుచు మదిలో
నిటు నటు దెలియని చింతా
కుటిలస్థితి నింతి కనియెఁ గోప మెలర్పన్. 152

క. ఓహరిణనయన "స్వామి
ద్రోహ మిదంభార" మనుచుఁ దొలుతనె విబుధ
వ్యూహంబు పలుక విన మే
యాహా యీమాట వినఁగ నర్హమె మాకున్. 153

ఉ. *ఓవరవైశ్యవంశకలశోదధికల్పలతా లతాంగి నీ
వోవనివారిముందఱ నయో మగనిం గడకాళ్లఁ ద్రోచి నేఁ
డీవసుధేశునిం గలయ నెంచితి వెట్లు? పతివ్రతామణు
ల్గావులు పుత్తురమ్మ తలవంపులు చేయుదురమ్మ జాతికిన్.

సీ. దశకంధరుని మోహదశ విచారించెనే
సకలజగన్మాత జనకజాత

---

* ఓవరవైశ్యవంశకలశోదధిచారుహిమాంశురేఖ—శబ్దరత్నాకరము.

నహుషభూపాలు మన్నన కొప్పుకొనియె నే
స్త్రీరత్నమైన శచీపురంధ్రి
యల సింహబలుని మాయలఁ జిక్కి చొక్కె నే
విపులసద్గుణమాన్య ద్రుపదకన్య
శబరాధిపునిదురాశలకు లోనయ్యె నే
రతినిభాకృతి భీమరాజపుత్రి
తే. తొల్లిటి మహాపతివ్రతల్ దుర్మదాంధ
కాపురుషు లంగభవశరాఘాత వికల
చిత్తులై తమ్ముఁ జేరి యాచించినపుడు
సిగ్గు వోనాడుకొనిరఁటే చిగురుఁబోఁడి. 155

ఆ. ప్రాణహాని మానభంగంబు నగు నన
కెంతపనికిఁ జొచ్చితే మృగాక్షి
జగతి నీమనంబు "తెగువయే దేవేంద్ర
పదవి" యనెడుసుద్దిఁ బొదలఁబోలు. 156

క. పతిభక్తి గలుగుసతికిఁ
వ్రతములతో గొడవ యేల వఱలుసుకృతముల్
పతిభక్తి లేని చెనఁటికి
వ్రతములు చను వేయి యొక్కవ్యభిచారమునన్. 157

వ. కావునఁ కులాంగనాతిలకంబునకుఁ గలకంఠీసముచిత కృత్యంబు పాతివ్రత్యంబు నీవు వైపరీత్యం బగుప్రయోజనం బాచరించితి విశిష్టైన నిహపరంబులకు దూరం బగుదు వని సుభాషితంబులు పచరించిన నవ్వచనంబులు కర్ణపుటంబులకు జిలుఁగుటంపములుకులపోలుఁపు దెలుపఁ గలికి యులికిపడి రూక్షేక్షణంబుల నాశుశుక్షణికణంబులు చిలుకఁ జిలుకం గనుం

గొనిన నప్పతంగపుంగవం బక్కటా! యిక్కురంగనయన
కసంగత త్త్వంబు సంభవించె నిది సామంబునం గాని చక్కం
బడ దని తలంచి లంబికావలంబనమహాయోగిచందంబునఁ
గొండొకతడవు నిశ్చలధ్యాన పరాయణం బైయుండి
వెండియు నయ్యంగన కి ట్లనియె. 158

క. వినవమ్మ భామినీమణి
మనమున నీ కితరసంగమము ప్రియమైన
స్మను గొంతి కమలబాంధవు
నెనసియుఁ బోన మెఱుఁగునట్లనే వర్తిలుమీ. 159

తే. కాక తలవెట్టిగొని యల గౌతమాంగ
నామణి సురేంద్రు నొకనాఁడు నంటుచేసి
యాపదలఁ జెంది సకలలోకాపవాద
మొందుటెఱుఁగవె యట్లు గాకుండవలయు. 160

క. నీపట్టు గలుగువాఁ డై
చేపట్టుంగుంచ మైన చెలువుని నొకనిం
జేపట్టి రతులఁ దేలక
యేపట్టున రాజు నిచ్చయించితి వబలా. 161

సీ. రాజులు కుటిలసర్పమహోగ్రతరమూర్త
లధరబింబము పంట నదుము టెట్లు
సార్వభౌములు చండశార్దూలసమచిత్తు
లించువేడుకఁ గౌఁగిలించు టెట్లు
*కువలయాధీశ్వరు ల్దవహుతాశనకల్పు
లండనుప్పొంగి పరుండు టెట్లు

* అవనీతలేశ్వరులాహుతాశనకోపులు—పాఠాంతరము.

నరవరేణ్యులు భద్రకరిమదాంధమనీషు
లెనసి బంధరతాప్తిఁ బెనఁగుటెట్లు
తే. చక్రవర్తులు మాననిర్వక్రవర్త
లతులతరగాఢసురతవేళాతివేల
తాడనచపేటము లొనర్పఁ దలఁచుటెట్లు
తెలిసి కలయికలోనఁగూడ మెలఁగవమ్మ. 162

క. వారలగుణానుగుణముగ
వారక కనుగలిగి నడుచువారల కెలమిన్
శ్రీరంజిలు జయ మొదవు ను
దారకత నీపదు నెఱింగి యలవడు మబలా. 163

వ. ఇట్లు తెఱంగునఁ దత్తరంబు లేక వర్తిల్లుమని విన్నవించిన. 164

క. అభినవవినీతివార్తా
విభవం బభిరామలీల వినుచున్న తఱిన్
నభము నభమైనఁ గనుఁగొని
యిభగామిని నాఁటి కరిగి యిలు సేరుటయున్. 165

వ. అంత నద్ధరాకాంతుండు తదనంతరకథాక్రమం బెట్టిది యానతిమ్మనుడు. 166

తే. అవధరింపుము సకలరాజాధిరాజ
నతపదాంభోజుఁ డగు ధర్మనందనునకు
సరసవైదికలౌకికాచారవిహిత
హితకథారమ్యుఁ డగు ధౌమ్యుఁ డిట్టులనియె. 167

క. ఆగుణవతి మఱునాఁ డను
రాగాప్తిన్ రాత్రివేళ రమణీయకళా

భోగశుభాకృతి రతిశు
శ్రీగులుక ప్రాజసేవ సేయుట కెలమిన్. 163
చ. కలువలు కొప్పున న్నగుమొగంబునఁ గస్తురిబొట్టు పట్టుకు
చ్చలయును జంద్రకావిబురుసాపనివల్వయు మైరహింపఁగా
నలవడు మేల్మిసుంగుపయి సంగరుచిచ్చట లొప్ప నప్పు డా
కలికి రమాకుమారు తురగంబుకడం దగఁ జేరె నంతటన్.
తే. చిలుక ముద్దులు చిలుక రాజీవనయన
ననునయించి వచించు నోయబల నృపకు
లేంద్రుఁ గదిసెద నని వచ్చు టేనెఱుఁగుదు
నుబికి చనఁదగ దితిహాస మొకటి వినుము. 170

——మొదటికథ.——

క. అనఁగా ననఁగా నొకపుర
మొనరుం జంద్రవతి యనఁగ నుద్యోతవినూ
తనఖద్యోతనికేతన
ఘనకేతనరుచిరకనకకలశం బగుచున్. 171
తే. అన్నగరమేలు రత్నాకరాహ్వయుండు
వికటమత్తాహితవిఘాలుఁ డొకనృపాలుఁ
డతని నగరున నొడకాఁ డగుచు నొకఁడు
వెలయు వసుమంతుఁ డనుగౌర చెలువుమీఱ. 172
వ. వెండియు నయ్యఖండతరసంపత్కుబేరుం డగునతండు. 173
శా. ఏయూరం దనయంగడు ల్నెఱయ నేయేబేరులెందైన నా
త్మాయత్తైకధనంబు సంచిమొదలై యత్యార్జనం బొందఁగా
శ్రేయఃకీర్తులు సంటిఘుల్లఁ దను సుశ్రీమించఁగా నిల్పె న[నన్.
య్యాయం బేర్పడఁ గోటికిం బడగ లెన్నైననం బ్రమోదంబు

చ. వలసిన బేరముల్ తెలియవచ్చినవారును వాదుగల్గువా
రలు మఱి గుత్తగొల్లలును రత్నపరీక్షలవారుఁ గార్యము
ల్గలిగిన యింగిలీసుల ముఖాములుఁ జెంగట నుల్లసిల్లఁగాఁ
గొలువుననుండుఁ జూపఱలకుం గనుపండువు సంఘటిల్లఁగాన్.

క. *ఈళయు విళంగయును బం
గాళయు మొదలైన పేరుగలదీవులలో
మేలైనసరకు లాతని
కొలునదిగు మాటనిజము గలవాఁ డగుటన్. 176

తే. అతనివలన మహీదేవుఁ డచట నొక్కఁ
డలఘువిద్యాధురంధరుఁ డగుఘనుండు
తగుఁ గళావంతుఁ డనువాఁడు తలఁప నతని
సరసవాక్ప్రౌఢి దొరలెల్ల సన్నుతింప. 177

సీ. వాళిపుట్టించు సుదృత్సుధాసధార
లుప్పతిల్లఁ గవిత్వ ముగ్గడించి
రక్తిఁ గల్పించుఁ గర్ణరసాయనము గాఁగ
సమధికస్ఫూర్తి గీతములువాడి
యింపొనర్చు ధరాతలేశ్వరవరసభా
స్థలి సత్ప్రసంగవార్తలు ఘటించి
యద్భుతం బొసఁగు శబ్దార్థవైచిత్రిని
బంధనకావ్యవైభవము నొడివి

తే. యింతమాత్రంబె కాదు శ్రీమంతుఁడును ని
తాంతశుభవంతుఁ డగువసుమంతుఁ డలర

* ఈళయుం విళింద యుంను బం, గాళియుం.

దండ నొకవేళ నీతిసంధానలీల
బుద్ధులన్నియుఁ దెల్పు నప్పుడమివేల్పు. 178

క. ఈరీతి సకలధర్మ*వి
చారుం డగునతనిమాట జవదాఁటక య
గ్గార మనుచున్నఁ దన్నగ
రీరత్నం బేలునట్టి నృపవరుఁ డెలమిన్. 179

తే. మంతుకెక్కిన యవ్వసుమంతు ననున
యించి ప్రియభాషణంబుల హితవొనర్చి
జలధి కవ్వలదీవులఁ గలసమస్త
వస్తువులు బొక్కసముఁ జేర్పవలయు ననుడు. 180

ఉ. రాజొనరించు మన్ననకు రంజిలి యవ్వసుమంతుఁ డప్పుడి
గ్రాజమనోభయంకరపరాక్రముఁ డానృపుతోడ నేన య
వ్యాజత దీవికేగి కలవస్తువు లన్నియుఁ దెత్తుఁ బంపుమో
రాజకులేంద్ర యంచు సుకరంబున మున్ను వచించిపిమ్మటన్.

క. తననగరుఁ జేరి సమధిక
ధనధాన్యసుపుత్రమిత్రదారాలయమం
డనమైన కాఁపురం బిది
యను వగునే విడిచి చనుట కని చింతిలుచున్. 182

ఉ. కారుమెఱుంగు రాచిలుక కస్తురివీణ పదాఱువన్నె బం
గారము రస్తుకుప్ప తెలిగంబుర వెన్నెలలోని తేట యొ
య్యారపుఁదెంకి యందముల కన్నిటికిం దగుపట్టుఁగొమ్మ సిం
గారపుదొంతి యైనకులకాంతన యో యెడఁబాయ నేర్తునే.

---

* విశారదుఁడగు—శబ్దరత్నాకరము.

తే. అనుచు మదిలోనఁ దలపోసి యడలునంతఁ
జెంతనాసీనుఁ డగుకలావంతుఁ డనియె
దొరలచెంగట వెనుకముందును దలంప
కార్యుఁడు వచింపఁ దగునె యేకార్యమైన. 184

క. మునుకొని తత్ప్రాకృతంబును
దనశక్తియు దేశకాలధర్మము నృపువ
ర్తనమును రాణువసంచును
గని మాటాడంగవలయుఁ గద సభలోనన్. 185

వ. ఇత్తెఱంగునం బ్రవర్తింపక దైవయోగంబువలనఁ బ్రమా
దంబని తలంపక రాజసన్నానంబునకు నుబ్బి తబ్బిబ్బుగాఁ బచ
రించిన భవద్వచనం బమోఘంబు గావింపవలయుం గాక
నిరర్థకం బొనరించినం గొదవ యగుంగదా సకలజనశ్రేయ
స్కరంబును స్వకీయ జనజీవనాధారంబును బహుప్రసిద్ధి
యునుం గలుగునట్టుగా రాజోచితకార్యంబు నిర్వహింపు
మని విన్నవించిన. 186

తే. సమ్మదంబున వసుమంతుఁ డుమ్మలించి
కూర్మిబంధుల నందఱఁ గుస్తరించి
గోలయుఁ బతివ్రతాధర్మశీల యగుచుఁ
బ్రాణపదమైన యిల్లాలిపజ్జఁ జేరి. 187

చ. మది వెతఁజెంద జేడిసల మార్గొనుకన్నులు నీరుబుగ్గలై
పొదలఁగ ఘర్మబిందుపరిపూర్ణతనూలత కంపమొందఁగా
మృదుమధురోక్తితో ట్రుగొన మేలుకనంబడ వెచ్చనూర్చున
మ్మదవతి నాదరించి వసుమంతుఁడు దా నలనాఁటి వేకువన్.

క. పరికరముల మంకెనలును
బరిచారకు లరిడిపనులపట్టుగుడారుల్
సరిచేరు లైనగారలు
దొరయం జనవిప్రుఁ డతనితో ని ట్లనియెన్. 189

క. చనుము బహుశ్రేయస్థితిఁ
గని పునరావృత్తి మహిమ గలిగి శుభాప్తిఁ
మను మింకొక్కటి తెల్పెద
వినుము మదీయప్రసంగ వివశాత్ముఁడవై. 190

తే. అతిరయంబున నొకకార్య మాచరించు
నతనియవివేక మఖిలాపదాస్పదంబు
తెలిసి సత్కార్యభాగవర్ధిష్ణుఁ డైన
ప్రాజ్ఞుఁడు కృతప్రలబ్ధసంపదలఁ బొందలు. 191

మ. అని పల్కన్విని యేతదర్థకృతపద్యం బప్డు తాళీదళం, బున
వ్రాయించి మెఱుంగుకత్తి యొఱలోఁ బొందించి తానత్త
ఱిం, జని పొంతం గనియె న్మహానటజటాఝూటస్ఫురన్నిర్గళ
ద్ఘనధారాపతనప్రకంపితమహాత్మాభాగ భాగీరథిన్. 192

వ. కని యప్పు డప్పుణ్యతరంగిణీజలంబులఁ గృతస్నానదానా
ద్యనుష్ఠానుండై కృతకృత్యుండగుచు నచ్చోటివాసి యిలా
వృత హిరణ్మయరమ్యకభారతప్రముఖబహువిధవర్షంబు లవ
లోకించి తత్తద్విచిత్రంబుల కాశ్చర్యం బంది యవ్వాలం
గడచి నడచి యనేక దుర్గవర్గకాంతారమార్గంబు లతిక్ర
మించి చనునప్పు డప్పురోభాగంబున. 193

సీ. స్వరునిష్ఠురాఘాతసంక్షోభమునకళ్కి
మైనాకుఁ డెవ్వాని మఱుఁగుఁ జొచ్చె
మునికోపనిర్ఘాతఘునతరైశ్వర్యంబు
నగభేది కెవ్వాఁడు మగుడ నొసఁగె
సకలజంతువ్రాత సంరక్షణఖ్యాతి
జలధరం బెవ్వానివలనఁ జెందె
సంపత్కటాక్షలక్షణకన్య నలరించి
దనుజారి కెవ్వాఁడు ధారవోసె
తే నతఁడు ముంగలఁ గనవయ్యె నంబుచరకు
లీరముఖసత్వచటులసంచారజనిత
బహువిధాభ్రంకషోర్మికాభయదఘుమఘు
మారవశ్రీకరుండు రత్నాకరుండు. 194

క. అచ్ఛోటఁ గడలిరాయని
నచ్చుగ వీక్షించి కౌతుకాయత్తమతి
న్మెచ్చుకొని చేరనరిగె వి
యచ్చరజనవినుతమైన యవ్వలి దీవిన్. 195

తే. అందలివిచిత్రవేషభాషాభిరాము
లగుపరంగులతోడి నెయ్యమునఁ జిక్కి
చొక్కి బహువత్సరంబు లచ్చో వసించి
పిదపఁ బ్రభుకార్యభారంబు మదిఁ దలంచి. 196

సీ. నవవిధదివ్యరత్నంబు లేనుంగులు
గోవ తేజీ ల్పచ్చికుంకుమంబు
కస్తూరి వీణెలు కట్టిజవ్వాది క
ప్పురము బన్నీరుచెంబులు పటీర

తరులఖండంబు లందలపుఁగొమ్ములు జల్లి
సవరము ల్పాదరసంబు జాజి
కాయ యింగువ లవంగంబులు నోడపోఁ
కలు పంచలవణము ల్గంధకంబు

తే. కొచ్చి వేఁపులు మానిసిక్రొఁతు లాది
యైన వన్నియు నోడల కనుపఁబుచి
కడలి దాఁటించి చెల్లెలికట్టఁ గడచి
యంత నెఱవేఱి తనయూరిచెంతఁ జేరి. 197

తే. పటకుటీరాంగణములలో బహువిధైక
వస్తువులు కుప్ప లొనరించి వసుమతీంద్రు
చెంత కానుక లిడ నెంచు నంతలోన
నంబుజవనీమనోహరుం డస్తమించె. 198

మ. వసుమంతుం డపు డంతరంగజనితవ్యామోహభారంబున
న్వెసఁ బ్రాణేశ్వరిఁ జూడఁగోరి త్రిజగద్వీరుండు మారుం
డు తీవ్రసుమాస్త్రప్రహతిక్షి హాళాహాళి యొనర్పం దద్వి
యోగవ్యథా, వ్యసనాప్తి న్నిలుపోపలేక విరహావ్యాప్తి
న్వేగం బెందుచున్. 199

చ. అడలుచుఁ దాళ రానివిరహార్తి మెయిం దురిటిల్లు దానికీ, ల్జడ
పస దానిబేడిసపిసాళికనుంగవ దాని యంచరా, నడుపులు
దాని మోవిరుచినాణెము దాని మెఱుఁగు దాని ను,న్బెడ
గును గుబ్బచన్నుఁగవ పెంపుఁ దనూలతసొంపుః జూడమిన్.

వ. వెండియు. 201

మ. ముకురంబుల్ నునుజెక్కు లక్కలికి నెమ్మోమా మఱెంజంద
మ్మా,మకు మేలైతగు గుబ్బచన్నులకు బొమ్ముం జాల దా
కన్ను లా,వికచాబ్జంబుల నేలు నయ్యబల నివ్వేళ న్విలో
కింపకే, నకటా యేగతి సైఁచువాఁడ నని మోహాక్రాంత
చేతస్కుఁడై. 202

చ. ననునెడబాయ లేనియెలనాఁగ వియోగభరార్తి నిప్పుడే
యనువున నున్నదో నిజగృహం బెటులయ్యెనొ యొంటిపా
టునం, గనఁదగునంచుఁ దీక్ష్ణతరఖడ్గధరుండయి గూఢవర్తనం
బున వెసఁజేరె నంతిపురముం దను నన్యు లెఱుంగనట్లుగాన్.

ఉ. అరసికాగ్రగణ్యుఁ డపుడయ్యవరోధవిచిత్రకేళికా, గార
ము సొచ్చి చొక్కటపుఁగంకటిపై నొకమోహనాంగశృం
గారునితోడ దీపకళిక వ్వెలుఁగ న్నిదురించుచున్న య,న్నీ
రజగంధిఁ జూచి యెదనెగ్గురసంగడు విస్మితాత్ముఁడై. 204

క. కనుఁగొనల నిప్పు లురులగఁ
గనలుచు శివశివ యిదేమి కారణ మెటులం
గనువాఁడ నేరితో నే
మనువాఁడం గొఱఁతవచ్చెనని చింతిలుచున్. 205

క. కాంతల నమ్ముదురే ధీ
మంతు లిసీ సుతనులతలు మాయామృగముల్
హంతలు జగజంతలు నిసు
మంతయు లోకాపవాద మరయరు మదిలోన్. 206

మ. నిలువెల్లం గనకంబు ముద్దుపలుకు ల్నిర్యత్సుధాబిందువు
లొల్సెలపుంజూపులు చంద్రికారుచులటంచున్నమ్మి యున్నట్టి

ల్పికృలకంతుల్భువి సాభిమానలని వక్కాణించితిం గానిదో
షలతాదోహదలై ప్రవర్తిలుట యోజం గానలేనైతిగా.

వ. అని బహువిధంబుల వితర్కించి. 208

క. రెండొకటిగఁ గంటిఁగదా
దండించుట నీతి యాఁగదా యని కడును
ద్దండతరచండమతియై
ఖండా యొఱడుస్సివైచి కర మెత్తుటయున్. 209

తే. మును గళావంతుఁ డానతిచ్చినసుభాషి
తము లిఖించినచీటి దోర్దండచండ
మండలాగ్రంపుటొఱలోన మాటిచుండె
గాన నది నేల వ్రాలుటఁ గని యతండు. 210

క. ఇది యేమో యని కేలం
గదియించి ప్రదీప్తదీపకళిక వెలుఁగునం
జదువుచుఁ బ్రాక్తనవిద్వ
త్ప్రదనీతిశ్లోకమగుట భావించి వెసన్. 211

"తే. అతిరయంబున నొకకార్య మాచరించు
నతనియవివేక మఖిలాపదాస్పదంబు
తెలిసి సత్కార్యభాగవర్ధిష్ణుఁడైన
ప్రాజ్ఞుఁడు కృతప్రలబ్ధసంపదలఁ బొందలు." 212

వ. అని యివ్విధంబునం గననైనఁ దచ్ఛ్లోకం బరసి నిజవధూ
మణిం దిలకించిన. 213

ఉ. మాసినదీర్ఘవేణి కుఱుమాసిన చేలచెఱంగలంక్రియా
వాసముగాని మేను వసివాఁడిన ముద్దుమొగంబుఁగాంచియ
య్యో సరసీరుహాక్షి మదయోగభరంబున నిట్లు ఖిన్నయై
గాసి వహించియున్నదని కంది వెసన్వసుమంతుఁ డత్తఱిన్.

మ. మది నొక్కించుక శాంతినొంది యొఱలో మాద్యద్విరోధి
వ్యథా, స్పదశౌర్యంబగు వాలుసేర్చి సతిపజ్జంజేరి నిద్రించు
నీ, మదనప్రాయుఁడు నన్నుఁ బోలిన జగన్మాన్యైకరేఖాంగ
సం,పదఁ జెన్నొందినవాఁ డిదేమొ యనుచుం భావించి
తానాత్మలోన్. 215

క. ఈనాఁ డయ్యెడు కార్యము
గానేరదె తేపటంచుఁ గడునెమ్మది న
మ్మానధురంధరుఁ డతఁడా
స్థానస్థలమునకుఁ జనియె జలజాతముఖీ. 216

ఉ. అంత లతాంతచాపలత యంగభవుం డపు డెక్కుడించెఁ ద
త్కాంత ప్రభాతమయ్యెనని కాంతనిశాకరకాంతమందిరా
భ్యంతరవర్తియై తనుఁ డస్తగిరీంద్రముఖాంతఁ జేరుప
ర్యంతము వేఁగి వేగ విహగాగ్రణి ప్రొలవసించి వేడుకన్.

క. కడమకథ నుడువు మనినం
బడఁతికి శుకలోకపట్టభద్రుఁడు తెలిపెఁ గా
వడి నాఘనుఁడు నిశీథిని
గడతేఱె ప్రభాత మగుటఁ గని యవ్వేళన్. 218

వ. యథోచిత నిత్యకృత్యంబగు సత్కర్మకలాపంబు నిర్వర్తించి
తదనంతరంబ. 219

తే. లీల రత్నాకరుండు నిండోలగమున
నుండి తనుఁ బిల్వఁబంప నమ్మండలేంద్రుఁ
జేరి నానావిధద్వీపచిత్రదేశ
వివిధవార్తాప్రసంగము ల్విన్నవించి. 220

క. తెచ్చిన సమస్త వస్తువు
లచ్చుపడ సన్ముఖమున నలవడ నిడి త
న్మెచ్చి కొలువెల్లఁ బొగడఁగ
నచ్చో వివరింపఁ దొడఁగె నధిపుం డలరన్. 221

రగడ.—

దేవ యవలోకింపుమిది తెలిదీవిఁ బొడమిన పద్మరాగము
పావనం బొనరించుఁ దను వనపాయరుచి నల పుష్యరాగము
తళుకుఁ దుమ్మెదతాళి కగునని తలఁపుమీ యీశౌపునీలము
వెలఁదులకుఁజేర్చుక్కతుదనొదవించుమురువగునీప్రవాళము
గొప్పలగు చౌకట్లకని చేకొంటి మివెకట్టాణిపూసలు
చెప్పఁ జూపఁగరావు మక్కాసీమ వీగుజరీతివాసులు
ఎత్తుకెత్తు మెఱుంగుకుందన మిచ్చి తెచ్చితి మీసిరాజులు
హత్తివాయుమనోజవంబుల నలరు నీసామ్రాణి తేజులు
కురుచలైనను నిచ్చమదమునఁ గొఱలు నీయేనుంగుగున్నలు
దొరయ నొకపరిపాటి దొరలకు దొరకపీవిడికెంపుమిన్నలు
కలువడంబులఁ గలయ వివి చొక్కంబులగు కస్తూరివీణెలు
తెలిసి వేయివరాల విలువలు దీర్చితిమి యీరుద్రవీణలు
నిలువునిలివెఁడు సోగవగపెన్నెరులకివి సమకట్టు జల్లులు
పిలుపులను గడుఁబ్రోదిసేయఁగఁ బెరిఁగినవి జవ్వాది పిల్లలు
గమ్మురని పన్నీరుతొలఁకెడుఁ గంటివేయివి గాజుపనఁటులు

చిమ్మి రేఁగెడు కప్పురపురవఁ జెందునీ యేడాకు టనఁటులు
వహిఁ దొలంగక నీటిపైఁ జను పరుసనీయందలఁపుఁ గొమ్ములు
బహువిధమ్ములఁ జదువు నివిగోఁ బంచవర్ణము లగుశుకమ్ములు
పంచలోహపుగట్టిపనులను భద్రమైనవి యివె పిరంగులు
కంచుమించుగ నడవి మెకములగదుమునివిగో బలుసివంగులు
అల్ల నేరెడు వాగుజలములనై నయవియపరంజిలప్పలు
మొల్లముగ రజతాద్రి కెనయై మొనయు నీ తెలివెండి కుప్పలు
పట్టుపిడికేఁడు నెనయు జీనువుపట్టురవలివె జవిడికట్టులు
యిట్టలపురతివేళఁ గవకివ లెసఁగునీ బకదారిపిట్టలు
చికిలిపుత్తడి క్రొత్తహారువులఁ జెందు నివిగో సూరెపానులు
ఒకటఁగస్తురి మెకము లుండుట కొప్పు నీదంతంపుబోనులు
ఎసఁగ నన్నములోని విసముల నేర్పఱుచునీ సింగిలీకలు
అసమశౌర్యధురీణులకు బిరుదందు రల్లవె హారి చెయిూకెలు
సొగసు పటికంబుల నమర్చిరి చూడుమీసొగటాలచందము
పగడముల నీలముల నిరుగడ బలములవె చదరంగమందము
గాలికన్నను వేగఁజను చులుకనివి యివె కొల్లారుబండ్లు
మేలిమిగ రాహుత్తులకు నియమించినవి సింగాణివిండులు
త్రొక్కినారు పదేసిమణుఁగులు తొలుత నీకుంకుమపుగోనెలు
మిక్కుటపుఁ గస్తూరివలపుల మించు పునుఁ గిడఁదగినపూనెలు
మలయగిరికూటమునఁ గల వీమంచిసిరిగందంపుమ్రాఁకులు
తళుకుఁ దళుకున మించునివె నిద్దంపుమగఱాపిడుల బాకులు
ఆనవాల్గొలుటకుఁ దగు నీయబ్బురపు నెలఱాలగిన్నెలు
పూని యుడిగ మొనర్ప నేర్తురుపొంత నీయుడిగంపుఁగన్నెలు

తీవి నలఖర్జూరములఁ బురుడించునల్లవె యొడపోఁకలు
శ్రీవెలయు గేదంగితేకులచెలువు గల వీపండుటాకులు. 222

క. అని గౌర పలు దెఱంగుల
వినిపించి యొసంగు వస్తువితతుల నెల్లం
గొని యెంచుకొని నృపాలుఁడు
మనమున నుప్పొంగి సబహుమానప్రౌఢిన్. 223

చ. విడిగల కెంపురారవల వింతపనుల్గలతాళి వజ్రపుం
గడియములు న్నిషాణులచొకాటపుచౌకళికట్టువర్గము
ల్గడుఁ బ్రియ మొప్పనిచ్చి కుతుకస్థితినవ్యసుమంతు నప్పుడ
య్యొడయఁడుపంపనింద్రవిభవోన్నతుఁడై యతఁడింటికేగినన్

తే. అతనిపాణిగృహీతి మోహానతరాతి
రూపవిఖ్యాతి రతి రీతి నేపుఁజూపి
వెలయు గుణవతి తనప్రాణవిభునిరాక
కుబ్బి సంతోషరసవార్ధి నోలలాడి. 225

సీ. పసుపు నల్గుఘటించి పైతాణిసవరించె
జిగిమేని కొకవింత సిరి జనింపఁ
గడల రేఖ లమర్చి కాటుక దీర్చె వా
ల్గన్నుల కొకవింత కాంతి మెఱయ
నిలువుటద్దము చూచి తిలకంబు దిద్దె నె
మ్మొగమున కొకవింత ముద్దు గులుక
జవ్వాదిపదనిచ్చి క్రొవ్విరుల్ముడిచెఁ బె
న్నెఱివేణి కొకవింత హరువు లెసఁగ

తే. మఱియు నిలువెల్ల నొకవింత యొఱపు నెఱప
నింటఁగలచొక్కటపుసొమ్ములెల్లఁ దాల్చి
వినయలజ్జాభయంబులు నెనయఁ బ్రాణ
నాథునకు మ్రొక్కి నిలిచె నానలిననయన. 226

తే. అంతనతిలోకచారిత్రుఁ డగుసుపుత్రుఁ
డతివినయభక్తి తాత్పర్యయుతము గాఁగ
హితబుధాశ్రితగురుపురోహితులతోడ
జనకుకడ నిల్చి సాష్టాంగవినతిసేయ. 227

ఉ. ఎత్తి దృఢాంకపాళిఁ గదియించియు నిన్నటి యర్ధరాత్రి నీ
చిత్తజరూపుఁ డీయబలచెంతఁ దమిన్నిదురించుచున్న వాఁ
డిత్తఱి నన్నుఁ జేరె భయ మించుక యేనియు లేక వీని దు
ర్వృత్తిసువృత్తు లేనెఱుఁగుటెట్టులొకో యనిసంశయింపఁగన్.

క. కులవృద్ధు లప్పు డాతని
కళయొఱఁగి భవత్ప్రయాణకాలంబున నీ
కులకాంతాతిలకంబీ
యళికచ నెలమసలియుండు టది యెఱుఁగవొకో 229

తే. అంత నీశ్వరుకరుణాప్తి నసుదినప్ర
వర్ధనంబైన తద్గర్భవనధి వలన
నవతరించె నితండు నీయాకారసుండు
కనుఁగొను మటన్న సంతోషకలితుఁ డగుచు. 230

క. సతిపాతివ్రత్యంబును
సుతునిగుణాఢ్యతయుఁ దెలిసి చుట్టపువారల్

మతి సమ్మతించునట్లుగఁ
జతురుండై మెలఁగె నతఁడు సరసీజాక్షీ. 231

తే. ఇత్తెఱంగున మన సెట్టి యింటిమీఁది
బాళినైనను నినుఁజూచు బాళినైన
నింతలో వచ్చె నేని నీవింట లేమి
క్షేమనుచు బొంకఁగలవు పూర్ణేందువదన. 232

క. ఈకథ వింటివి గద య
స్తోకమతిని దెలిసికొమ్ము సూత్రప్రాయం
బై కనుఁగొన నయ్యెడు కా
ర్యాకార్యము లని వచింప నటు వేగుటయున్. 233

క. ఱెక్కలు విదిల్చి లావులు
ముక్కునం దువ్వి మోదమునఁ గంధరముల్
మిక్కిలి దిక్కుగనుంగొనఁ
గొక్కొరొకో యనుచుఁ గోళ్లు కూయం దొడఁగెన్. 234

క. ముడిఁగె దొగ లడఁగె ఱెక్కలు
విడిగెఁ బయోజమ్ము లుడిగె వెన్నెలలటు గ్రుం
కడిగె నెలవడిగెఁ గత్తిం
గడిగె మరుం డినుఁడు తూర్పుకడఁ బొడమునెడన్. 235

తే. అంత నయ్యింతి యింత యంతనఁగరాని
వంతఁ దన యంతిపురిఁ జేరి కంతునిసిత
కుంతహతిఁ గొంతగుంది సాయంతనాప్తి
నెంతయు దురంతవిరహాసంక్రాంత యగుచు. 236

సీ. మెఱుఁగంచు కమ్మలు నిరసించు మితిలేని
వెలనొప్పు మణుల కమ్మలు ధరించి
సూలచేకటు లొకమూలవైచి సిరాజి
గనుపుల గళ్లచేకటులఁ దాల్చి
యక్కచె వాదుల యరతుబొట్టట వెట్టి
పుత్తడి మెడనూలి బొట్టమర్చి
చిఱుతపొప్పళిరోసి సరిగంచుపసరు పొ
ప్పళికుచ్చెల చెఱంగు వలువగట్టి
తే. సేస కొప్పునఁ గపురంపుచిత్రకంబు
గళమునఁ గుచాద్రులను దళుకుగందవొడియు
వలపు గులికెడు సింగార మొలుకముద్దుఁ
జిలుకకడ నిల్చెఁ గోమటికులుకులాఁడి. 237

తే. చెంతనిటు నిల్చియున్న యక్కాంతఁ జూచి
చిలుక యొకవార్త వివరింపఁ దలఁచినపుడె
కలికి నన్నపుడా రాజతిలకుఁ గూర్చి
మిగుల నుపకార మొనరింపఁ దగుననుండు. 238

ఉ. కాంతరొ యెట్లు కాఁదగిన కార్యము లట్లగు మున్నలావతీ
కాంతకు మోహనాంగు నుపకాంతుని నమ్మణిమండనక్షమా
కాంతుని నేనె కూర్చి యుపకార మొనర్చితి నే తలంపనొ
క్కింతయు నంతరాయ మగునే విధి వ్రాసిన వ్రాత కిమ్మహిన్.

రెండవ కథ.

వ. అది యెట్లంటేని విను మీ ప్రకారంబునకుం దగిన జగద
సాధారణం బగునొక్క గాథ కలదు వివరించెద నిది సావ
ధానంబుగా నాకర్ణింపుమని యిట్లనియె. 240

క. కమలాకరమను నొకపుర
మమరు సురవ్రజనుతధ్వజానీకమరు
ద్భ్రమదభ్రచయప్రమదా 241
సుమదామకటాక్షజనితసూనశరంబై.

ఉ. ఆపురి రాజ్యలక్ష్మి కిరవై మణిమండనుఁడేలు రూప రే
ఖాపరమన్మథుండు చతురబ్ధిపరీతధరాధురంధరా
రోపభుజార్గళుండు చతురుండు సమస్తమదాభియాతిసం
తాపకరప్రతాపుఁ డొకనాఁడతఁ డెంతయు సంతసంబునన్.

క. ఒక చక్కిఁ జక్రసమకుచ
లోకదండం దండనాథు లొకచో శకచో
ళకళింగ వంగ గూర్జర 243
కుకుర నృపుల్గొలువ నిండుకొలువగు వేళన్.

ఉ. కొమ్ములు మ్రోయ మంటితమకుల్వెస బోరుకలంగఁ బార్శ్వ
భాగమ్ముల నల్ల నల్ల ప్రజ గ్రమ్ముకొన న్వెస జాగిలంపు మొ
త్తమ్ములు ముంగలన్నడువ దర్పమెలర్పఁగఁ జెంచుపాళెగాఁ
డమ్మనుజేంద్రు కొల్వునకు నచ్చెరువందఁగ వచ్చెఁ జెచ్చెరన్.

తే. కుఱుచవగ కేలుగవమోడ్చి కొరసిగయుఁ
గూడ తొమ్మును మోఁకాళ్లుగూడ వంచి
కొలువు దొరలించుక వాసింపఁ గువలయేంద్రు 245
చరణకంజమ్ములకు మ్రొక్కి చక్కనిలిచి.

సీ. నివ్వరిప్రాలు తేనియ పాలపండులు
కారెనుముల పెర్గు చాఱపప్పు

పునుఁగుఁజట్టంబులు పునుఁగు కట్టిజవాజి
కమ్మకస్తురి పచ్చకప్పురంబు
నేకలంబులకోఱ లేనుంగుకొమ్ములు
బురుడుజింకలు పెనుపులుల గోళ్లు
హరిచ యీకలు నెమ్మిపురి జొంపములు తెల్ల
సవరము ల్జల్లులు జాగిలములు
తే. పిగిలిపిట్టలు డేగలు బెట్టుడుతలు
పట్టుజిట్టలు ఫణిఫణాభద్రకుంభి
కుంభవరదంష్ట్రిదంష్ట్రికాకోటిగళిత
కలితముక్తాఫలంబులు కానుక చేసి. 246

తే. సామి నావిన్నపము విని సారి వెడలి
యొక్కమలచెంత గడెతడ వున్నఁజాలుఁ
జెండు బెండాడి మెకముల బెండు పఱచి
దేవరకువేడ్క వుట్టింతు దేవునాన. 247

క. అని విన్నవింప వినియ
మ్మనుజేంద్రుఁడు సబహుమానమహిమఁ బుళిందుం
బనిచి నిజాంతఃపురికిం
జని యాఖేటకవిధాన సత్వరమతియై. 248

సీ. పసరుపట్టుహిజారు మిసమిసలుఱతకా
మ్లైఱుగు టంగికి వింత యొఱపు నింపఁ
గాశ్మీరపంకసంకలితాంగదీధితు
ల్కప్పుదుప్పటికిఁ జెంగావు లీన
జాళువాజిగి జిరాసరిపెణల మెఱుంగు
చిలుకతాళికి నొక్క సిరి యొసంగ

సిగతాయెతులనిగ్గు జిలుగు తాపిత సన్న
సరిగ జంటకుళాయి కొలుపు నెఱప

తే. నుదుటఁ గస్తురిరేక వీనులఁ గిరీటి
పచ్చరాపోగులుఁ గృపాణి పాణి నలరఁ
బాదముల జీవదంతపుఁ బావలూఁది
రాజకందర్పుఁ డంతఃపురంబువెడలె. 249

తే. సరిదొరలు దండ నొరయ నాస్థానమండ
పమున నిలుచున్న యంతలోఁ బాదరసము
జోక గలతేజి నిండుసంజోకఁజేసి
యెదుట నటు దెచ్చి నిల్పె సాహిణి యొకండు. 250

క. మనమలరఁగ సత్తురగముఁ
గని కనుదమ్ములనె మ్రొక్కి కర్ణపుటరసా
యనసావిదల్ల సాహో
నినదం బెసఁగంగ నెక్కి నృపుఁడు నిపుణుఁడై. 251

సీ. భేరీమృదంగశంఖారావములు మాగ
ధస్తవార్భటుల దిక్తటము లద్రువ
బిరుదకేతనపరంపరలు శిలోత్తాల
తాలవృంతములతో మేలమాడఁ
దెల్లపావడల దీధితులు ముక్తామణి
చ్ఛత్రకరుచులపైఁ జౌకళింప
సాంబ్రాణి పొగలు నిచ్చలపు ధూమ్రంపుఁ ది
త్తుల దుమారములతోఁ గలసి మెలఁగఁ

తే. చామరద్వయచలనసంజాతవాత
కందళంబులు వదనారవిందఘర్మ
కణము లడఁపఁగ వెడలె నల్గడలఁ గదియు
సేనతోనద్ధారాసునాసీరుఁడంత. 252

వ ఆఖేటసమయసముచితసముత్సాహసన్నాహబహువిధచమూ
సమేతుండై చనునప్పుడు. 253

సీ. వంకులు గుదియలు వలత్రాళ్లు మ్రోకులు
బిసలు మాఱమ్ములు పెద్దవిండ్లు
పచ్చకట్టెలగురు ల్బలుతుపాకులు నెద్దు
లేనుంగులు సివంగు లిఱ్ఱిపోతు
పిడుకకుంపటు లాకుతడికెలు ప్రోగుత్రా
ళ్ళాడిగొడ్డండ్లు మవ్వంపుటురులు
పాఁదిగువ్వలు మోటుపలకలు పోటుగుం
జలు చిక్కములునురుల్జాగిలములు

తే. జిగురుగండెలు గాలపుఁజివ్వవెదురు
లాదియగుసాధనంబులు నలవరించు
కొని వహుటావహుటి నడలతోఁ బినుఁగులెల్లఁ
గదిసి నడిచిరి యమ్మహీకాంతునఱత. 254

వ. అప్పు డప్రతిభాప్రభావుండై. 255

సీ. మంజులద్రుమలతాకుంజంపుజస్థలీ
ఘుటఘుటార్భటిలుఠత్కిటికులంబు
బహుమహీధరగుహాగృహావినిర్గద్రము
ద్రానిర్యదురుమృగేంద్రవ్రజంబు

గండమండలవినిర్గతగళద్గంధాను
చరదళిప్రోల్లసత్కరిఘటంబు
సరభసోద్ధతపరస్పరహతాహతభగ్న
ఖురవిషాణోగ్రకాసరబలంబు

తే. చండతరఘోరశార్దూలసంఘ చటుల
చంక్రమక్రమదృగ్గాత్రజాతహరిణ
ధావనం బగు నొక్కమహావనంబు
మన మలరఁ గాంచి చొత్తెంచె జనవిభుండు. 256

తే. పాలము చొప్పడు వెట్ట నస్నలవరులకు
సెలవొసంగిన నృపమౌళిచిత్త మెఱిఁగి
చెంచు లాఖేటకక్రియాచుంచు లగుచు
నట్టు లొనరింప నప్పు డత్యద్భుతముగ. 257

మ. చకితేభంబు సముద్యమన్మృగమనాశ్వాసవ్యథాకీర్ణగం
డక మత్యంతహతాల్లుఠద్గవయమాఢౌకాయమానస్థలా
వృక మాక్రోశనకృన్మృగేంద్రము రణద్బీభత్సకృత్కోలము
త్సుకభిద్భావతరక్షువై గహన మచ్చో ఘూర్ణతం జెందఁగన్.

సీ. వడిగాలివడి నిల్వ వసపోక బలితంపు
సరిపెణ ల్దునియ వేసరక నిగుడుఁ
బట్టెడ సడలించుపర్యంతమును దాళ
కతులరోషాప్తి నిట్టట్టుఁ బెనఁగుఁ
బదియు నిర్వదియు ముప్పదియు నల్వది చొచ్చి
కదుపులు చెదరఁ జీకాకు సేయుఁ
గటికి నెత్తురులతోఁ గండ లుర్లి పడంగఁ
జేరి పందులపాల చేర్లు గఱచు

తే. నేలికలు వెంట వెస నంట నేపురేఁగి
కోపు మీఱి జవోద్వృత్తిఁ గూడఁ బఱచి
యొందుఁ జొచ్చినఁ జొరనీయ కీడ్చి తెచ్చి
సలుగులనుగూల్చె నొక కొన్ని జాగిలములు. 259

తే. భటుఁ డొకఁడు వింటఁ జుఱుకంటఁ బంది నేయ
మిట్టిపడి మించు మెఱసిన ట్లట్ల తూఱి
యది భయదఘుర్ఘురారావ మడర నతని
రెండుతొడలును వెసఁ గత్తిరిలఁగఁ జంపె. 260

క. కొంతాన నొకఁడు బెబ్బులి
గొంతానం *గ్రుచ్చి మెచ్చుకొని తను దెలుపకా
వంతుకుఁ గడువడి నొకఁడొ
క్కింతయు బెదరక పిడెమున నెలుఁగుం బొడిచెన్. 261

క. బొఱియవడ వేఁపు లొకకిటిఁ
గఱచి కఱచి కూల్చినపుడు కండలు ప్రేవుల్
మెఱయుఁ దమయేలికలకుం
గుఱిమీరయుఁ బొళ్లమర్చుకొనుపొంకమునన్. 262

సీ. వల చంగునను దాఁటి వడి నేగు నొకలేటి
కొంకి కొంకక త్రొక్కి కూల్చె నొకఁడు
కలగుండు వడ రొప్పిగవినుండి కుప్పించు
పులి గుండెలవియంగఁ బొడిచె నొకఁడు
పొదహాత్తుకొని సమున్మదవృత్తిఁ జనుహాత్తి
కొమ్ములంటఁ బెకల్చి కొట్టె నొకఁడు

---

* జిదిమి మెచ్చుకొనఁ జేసినచోట — శబ్దరత్నాకరము.

పేరెండ నొకకొంత నోరెండుకొనియుండు
గండభేరుండంబుఁ గదిమె నొకఁడు

తే. వెండియు నొకండు నిశితోగ్రమండలాగ్ర
చండతరధారనుద్దండశరభకాండ
శశగవయఖడ్గముల నెల్లఁ జక్కుసేయఁ
గండ లుఱలఁగఁ గడుదులఁ జెండె నొకఁడు 263

క. ఈరీతి వేఁటకాండ్రని
వారణమృగపఙ్క్తి నెల్ల వడిఁ దఱిమెడిచో
ధీరుఁ డలరాజచంద్రుఁడు
కోరుకు లెసకొలుప సుభటకోటులకంటెన్. 264

మ. పులులం ద్రుంచికడుందులందునిమిదుప్పుల్ముగ్గుమూచంబులై
పొలియం జేసి వరాహసంఘముల రూపుల్మాపి సింగంపుగుం
పులనెల్లం దెగటార్చి యేనుఁగులతోఁ బోరాడి భల్లూకమం
డలి నిట్టట్టొనరించియుండునెడ దండన్విస్మయంబొప్పఁగన్.

ఆ. ఒక్కనక్క వల గతుక్కనఁ గొఱికి తా
నవలఁ జనఁగ వెంటఁ దవిలె బలము
వసుధ నక్కఁ గన్నవాఁ డెల్లవేఁటకాఁ
డనెడువార్త నిక్కమయ్యె ననఁగ. 266

వ. అట్టి యెడ. 267

ఉ. కోఱలు చప్పరించి కనుగొల్కుల నిప్పుకలొల్క నల్కమై
బోరున రొప్పి పైఁబడినపోతరపుంగిటి నొక్కకేలున
న్మోరట బిగ్గఁ బట్టి దృఢముష్టిహతి న్వడినొంపఁజూచి కే
ల్జాఱుటఁ బాఱె నమ్మెకము జాగిలముల్వెస వెంటనంటఁగన్.

ఉ. వాలి నృపాలమౌళి చతురంగబలంబుల ప్రాపు గోరకం
జాలపరాక్రమించి జవసైంధవము న్వడిఁ బోవ నూకి త
త్కోలము వెంటనంటిచన ఘోరవనిన్వెసమాయమయ్యెఁగాఁ
బోలు ననంగ నమ్మెకము పోవుటకున్మదిఁ జింతనొందుచున్.

క. మును వెనుక తెలియ కత్తఱి
వనమండలిఁ దిరుగునతని వరవీరభటు
ల్గనుఁ జూడుఁడు ననుఁ జూడుం
డనువారలు వెంట నంట నర్హులు గామిన్. 270

సీ. దుర్దమసమ్మర్దకర్దమస్థలములఁ
జనరాక మదసామజముల డించి
చటులనికుంజపుంజములఁ గాలాడని
కతనఁ గంఖాణసంఘముల నునిచి
తండోపతండమై గండోపలము లుండు
పథములందుఁ గోలారుబండ్ల నాఁగి
వంకలో నలువంక లంకమెల్లాఁట
సమకూడమికి నందలములు డిగ్గి

తే. దారి తెలియక ఘోరకాంతారభూమిఁ
జెట్టు కొకఁ డైరి యారాజసింధురంబు
పోలుపుఁ గనుఁగొనవలసి యుమ్మలికవాడమ
నక్కడక్కడ సామంతు లరసి యరసి. 271

క. కలగుండు వడి పొలంబున
నిలువంబడి భ్రాంతులట్లనే యున్నతఱిఁ
జలరుహబాంధవుఁ డస్తా
చలశిఖరముఁ జేరె నంత సంజ జనించెన్. 272

సీ. కకుబబ్జముఖులకుఁ గస్తూరిపూఁతలై
భూభృదోఘముల కంబుదము లయ్యె
భూరి ఘోరారణ్యములకు గజంబులై
యారామములకుఁ బికాళు లయ్యె
హర్మ్యపఙ్క్తులకు నిర్యద్ధూమరేఖలై
వరనదంబులకు శైవలము లయ్యె
భవనంబులకు నీలిపట్టు మేల్కట్టులై
కొలఁకుల కెలదేఁటిగుంపు లయ్యె

తే. ననఁగ సకలజగద్భీషణాయమాన
లీల వన్నియలను నొక్క నీలిమ్రింగె
ననుట నిజమై యశేషవర్ణాంతరములఁ
గప్పుకొని యొప్పు చిమ్మచీఁకటులు నెఱసె. 273

వ. అంత. 274

చ. పరువడి భేకము ల్మొఱయఁ బ్రాగ్దిశనుండి కడంగి తెమ్మెర
ల్నెరయఁదళుక్కటంచు నడునింగిఁ గడుమ్మెఱయఁగ ఘనౌఘ
ముల్, తఱుచుగ దక్షిణం బొరయఁ దక్షణలక్షణము ల్గణించి
నేఁ, డరయ మహోగ్రవృష్టి గురియంగల దంచు నృపాలుఁ
డెంచఁగన్. 275

సీ. గళదనర్గళగళద్గళదుద్ధతధ్వను
ల్గిలకొట్టి మండూకములు చెలంగ
ధగధగత్ప్రజ్వలత్పటుతటిల్లతికాళి
మిసమిస న్మెఱసి యాకసము నిండఁ

జిటచిటార్భటిసముద్భటనిరాఘాటసం
ఘటనమై కరక లోక్కటను రాల
ఘుమఘుమారావసంకులకులాచలగుహా
కుహరమై పెనుగాలిగుంపు వీవఁ

తే. బెళబెళారని బెడిదంపుఁబిడుగు లురల
ఘనఘనాఘనసంఘము ల్గ్రమ్ముకొనఁగ
ఝుల్లుఝుల్లునఁ బెనుజల్లు చల్లుచుండ
భోరుభోరున వర్షంబుధార లురిసె. 276

వ. వెండియు నయ్యఖండతరధారాపరంపర లొండొండ మెండు
కొని వసుంధరామండలంబు బెండుపడఁ గురియుచుండ
మహీధరశిఖరశిఖాభ్యంతరంబులం బాఁదు లురిలి పడు
బృహచ్ఛిలాతండంబుల మహారావంబునకు గహ్వరీస్థలసింహ
కిశోరంబులు గర్జించు కహకహారావంబులకు వెఱవక
యక్షీణ మహానిక్షేపసంరక్షక బ్రహ్మరక్షోగణంబుల దురా
క్షేపణంబులకు భీతిలక శాకినీడాకినీ ప్రముఖ బహువిధ
భూతబేతాళగణంబుల కోలాహలంబులకుశంకింపక యమ్మహా
రాజమార్తాండుండు కరాగ్రనిశిత కౌక్షేయకంబు నొఱ
వెఱికి జళిపించినం బొడము ధగద్ధగాయమానప్రభాపటలం
బులకుఁ దోడుసూపు విద్యుల్లతానికాయంబులవలనం జెట్టు
గుట్టల సందులం దెరువు కనంబడ నక్కఱంగట నొక్క
వటమహామహీరుహంబుం జేరం జని. 277

ఉ. ఆనృపపుంగవుం డటు మహాతరుమూలము డాసి తేజి నెం
తే నికటోర్వి డిగ్గి సముదీర్ణపరిస్ఫుటఖడ్గపాణియై

తానపు డేపున "న్విపది ధైర్య మథాభ్యుదయే క్షమే"తి వా
ర్తానిపుణస్థితిం ధృతిధురంధరుఁడై యొకఁ డుండె నెమ్మదిన్.

తే. ఆదిగర్భేశ్వరుండైన యవ్విభునకు
మ్రానుపడి మేను బహుతరగ్లాని నొంది
కన్ను గూర్కెడునంత నగ్రహానభాగ
మేలుబేతాళుఁ డతిదుర్నిరీక్షుఁ డగుచు. 279

క. అనరప్రచార మమితం
బనుపమగాఢాంధకార మతిఘోరతరం
బనఁదగు మత్కాంతారముఁ
గననోపునె నుదుటఁ గన్నుగలవాఁ డైనన్. 280

వ. అని యనేక రోషానలజ్వాలాభీల వికటీకృత భ్రుకుటీలతా కుటిల వదనుం డగుచు నచ్చోటికిం గదసినతనిం గనుంగొని తదీయావయవంబులం గననగు సార్వభౌమముద్రికాముద్రితంబు లైన సాముద్రికంబుల నిరీక్షించి సకలశుభలక్షణ లక్షితుం డితం డెవండో యని తనమనంబున వితర్కించుకొని స్వకీయానుచరులతో ని ట్లనియె. 281

ఉ. ఈసుకుమారదేహుఁ డిపు డీవని నుండ నుపేక్ష చేసినం
దోసమువచ్చు మీరితనిఁ దోడ్కొనిపోయి చిరత్నరత్నశో
భాసమమైన యొక్క నృపహర్మ్యమునం బవళింపఁ జేసి సం
త్రాసము చెందకుండఁగొనిరండు ప్రభాతమువచ్చునంతకున్.

వ. అని నియోగించిన నంగీకరించి యతనిం గ్రహించుకొని తదీయపరిచారకు లాక్షణంబ శాంబరీవిడంబనంబునం గుకురు

కరూశ కాశ్మీర మగధ మత్స్య మాళవ మహారాష్ట్ర
సౌరాష్ట్రాది బహువిధదేశంబు లవలోకించుచున్నంత నక్క
ళింగమహీమండలంబున. 283

క. కటక మనఁదగు నొకానొక
పుటభేదన మహితహృదయ పుటభేదనమై
కటకలిత దానధారా
స్ఫుటకరకరటీసహస్రములఁ దనరారున్. 284

క. అందు వెలుఁగొందు నయనా
నందం బగు రాచనగరు నముచిభిదుపలా
మందపరిస్పందరుచిం
గ్రందుకొనినసౌధ మొకటిఁ గని యాలోనన్. 285

చ. చికిలికిరీటిపచ్చల రచించిన చిల్కలకోళ్ల నంద మా
సకినెలపట్టెమంచమున శయ్యపయి న్సుఖనిద్రఁ జెంది యిం
చుక తనుఁ దా నెఱుంగకను జొక్కెడు తన్నుఁ బ్రవు నల్లుఁ
డైన పెండ్లికొడుకు నేచి చూచి యవలీల మెయిం గడనుంచి
యచ్చటన్. 286

తే. లీల మణిమండనుని బవళింపఁజేసి
కడకడల నుండునంతఁ దత్కటక మేలు
చారుచంద్రమహారాజచంద్రతనయ
శర్మి మెఱయఁ గళావతీకోమలాంగి. 287

క. ఆరాత్రి పెండ్లి యగుట న
పారమహావిభవ మొప్ప బలవైరినిభుం

జేరుటకు నిజవయస్యా
ప్రేరిత యై మితము లేని శృంగారమునన్. 288

సీ. చలువ దువ్వలువకుచ్చెలయంచు ముత్తెము
లప్పదనఖప్రభకు సలాము సేయ
అవికకట్టడపు దోరపుఁ నిగ్గుజంటీలు
తనులతాద్యుతికిఁ గైదండ యొసఁగ
సొగసు నిద్దపుఁగమ్మమగతాలధళధళ
లప్రిబలాక్షిరుచికిఁ బరాకు దెల్పఁ
గమ్మనెత్తావి చొక్కటపుఁ గస్తురిబొట్టు
చికురసందీప్తి కిచ్చకము వలుక

తే. రవల మట్టెలసద్దు దుర్వారపాద
కటకనినదంబు మొలనూలుగంటరొదలు
నడఁచి కొనలేని నడలతో నధిపుఁ డున్న
కేళిసౌధంబు గదిసె నక్కీరవాణి. 289

తే అపుడు తనవెంట వచ్చు వయస్యలెల్ల
నొక్కొకనెపంబుననె యొక్కరొక్కరరుగ
వసుమతీంద్రు నిరీక్షించి ముసుఁగుతోడ
నిదురవోవంగఁ జూచి యన్నీలవేణి. 290

క. ప్రాణేశ్వరుండు కడుని
ద్రాణత నున్నాఁ డిదేమొ తనకన్నులకు
న్ప్రాణింపనో యితనికి మగ
పోణిమియే లేదో యనుచుఁ బొక్కుచు మదిలోన్ 291

ఉ. అండజయాన కూర్మివిభునందన యొక్క తివాసు మీఁదఁ
గూర్చుండి విపంచి మీటుకొనుచుండెడు నంతట నవ్వసుం

ధరా, మండలనాథమౌళిమణిమండలుఁ డొయ్యన మేలు
కాంచి యుద్ధండత దండనుండెడు లతాలలితాంగి నొకింత
చూచినన్. 292

ఉ. అగ్గజగామినీమణి ముఖాంబుజ మించుక వాంచి తమ్మిపూ
మొగ్గల నేలు పూపచనుముక్కులఁ బయ్యెదఁ జక్కఁ జేర్చు
చుం, దిగ్గున లేచి నిల్చి యువతీమకరాంకశుభావతారు స[న్.
మ్మద్గుణహారు నానృపకుమారుఁ గనుంగొన నాతఁ డాత్మలో

క. ఈ రామామణి యెక్కడ
నీరత్నవిచిత్ర సౌధ మెక్కడ నిటకేఁ
జేరుట యెక్కడ నని యని
వారణను మహాద్భుతప్రవర్తన మతియై. 294

ఉ. ఈమదిరాక్షి నేలు విభుఁ డెవ్వఁడొకో ననుఁ జేరఁ గారణం
బేమియొ దైవమా యనిన నెంతని మెచ్చెదఁ దెల్లవారిన
న్మామక భాగ్య మెట్లయిన మంచిది నేఁటికి దీనితో రతి
శ్రీమహనీయవైభవముఁ జెందెద నంచు వినిశ్చితాత్ముఁడై.

తే. అలజగన్మోహనాంగి నొయారమెసఁగఁ
జూచి కడుదిట్టయగునట్టి రాచపట్టి
చెట్ట వట్టి నిజాంకంబుఁ జేర్పఁ జూచు
నంతనయ్యింతి విభుతనుశ్రాంతిఁ దెలిసి. 296

క. కుందనపు బిందియలనిర
వందిన పన్నీట జలక మార్చి జిలుఁగుల్
పొందుగ నమర్చి నృపసం
క్రందనునకుఁ గలపమలఁది కడుభక్తిమెయిన్. 297

క. సారతరంబుగ మధురా
హారంబుల నానవాల నధికతృథార్తిం
దీఱిచి వేగమె రాజకు
మారున కాతరుణి యాకు మడుపు లొసంగెన్. 298

తే. సరసురాలైన యలచారుచంద్రతనయ
నెలమి కళలంటి యలరించి యలవరించి
ప్రౌఢతరబాహ్యసురతసంబంధములను
బారవశ్యంబు నొందించి పార్థివుండు. 299

సీ. పూవుగుత్తులవంటి పూపచన్నులు గోళ్ల
నదిమినఁ గిచకొట్టు నట్టివేళ
మెఱుఁగనంటులవంటి చిఱుదొడల్ [illegible]కిన
నంగంబు పులకించు నట్టివేళ
మృదుపల్లవమువంటి రదనాంశుకము పంట
నంట నొక్కనగెంటు నట్టివేళ
బొన్నక్రొవ్విరివంటి బొక్కిలిగిలిగింత
లలరింపఁ జిట్టాడు నట్టివేళ
తే. నదరనీయక యక్కున నదిమి చెక్కు
చిదిమి నెమ్మోము మోమునఁ జేర్చి బుజ్జ
గించి యుపలాలనారతిక్రీడవలనఁ
మగువ నలరించె నారాజమన్మథుండు. 300

క. అంత నవరసికుఁడగున
క్కాంతుని మన్ననలవలన గడిదేఱి వెసం
గాంతామణి తనమదిలో
నెంతయుఁ గసివోని వలపు హెచ్చినకతనన్. 301

ఉ. చెక్కిలి నొక్కిన న్నగుడఁ జెక్కిలి నొక్కు రదచ్ఛదార్తిఁ బ
ల్మొక్క చుఱుక్కనః న్వెసఁగనుంగొనుఁ గ్రూరకటాక్ష
దీప్తిఁ జేరక్కునఁజేర్చి గుబ్బచనులంటఁ గవుంగిట నెత్తు
నప్పుడా, చక్కెరబొమ్మ మాఱ్మలయు చైవులకు న్విభుఁడుల్ల
సిల్లుచున్. 302

సీ. కొఱికిన మడుపుటాకులు మోవి కందిచ్చి
యధరాధరము పంటనంట నొక్కి
కిచకొట్ట బకదారి కివకివ ల్పెవిఁగుల్కి
కుదురుగుబ్బ లురంబుఁ గదియఁజేర్చి
యతులితోత్కంఠఁ గంఠాశ్లేష మొనరించి
బహుబంధసురతసంభ్రమముఁ జూపి
పారవశ్యసుఖానుభవసంపదలఁ దేల్చి
యుపచారములఁ గొంత యుబుసుపుచ్చి

తే. వలచి వలపించి జీవితేశ్వరుని కేళి
మెచ్చి మెప్పింపఁ జాలి యమ్మీననయన
యండఁ బాయనిచో మణిమండనుండు
వెసఁ బునారతరతిసౌఖ్యవిభవుఁడైన. 303

చ. పులిపులియయ్యె నంగలత పొక్క సుధాధరబింబ మింతికి
న్నలినలి యయ్యెఁ గౌను జఘనస్థల మెల్లను నజ్జునజ్జునై
గులగులయయ్యె గబ్బిచనుగుబ్బలు ముద్దుమొగంబు వాఁడె
గెం,దలిరుకటాక్షివాని చెడిదంపు దురంబు విభుం డొనర్పఁ
గన్. 304

తే. రసికశేఖరుఁ డారాజు రాజవదన
కందికుందిన నెమ్మోముకళ లెఱింగి

కడుఁ బ్రియమెలర్పఁ గౌఁగిట నిడుముకొని సు
ఖానుభవలీలఁ బవళించె నంబుజాక్షి. 305

ఉ. అత్తఱిన త్తలోదరి రతాంతపరిశ్రమ మొందెఁ గావునం
జిత్తజువంటి నాయకుని చెక్కునఁ జెక్కు నురఃస్థలంబునం
గుత్తములైన గబ్బిచనుగుబ్బలుఁ గంఠమునం గరాబ్జముల్
హత్తుకొనంగఁ జేసి చెలువార వెస న్నిదురించె నంతటన్.

క. తెలతెలవాఱుటఁ గని ని
స్తులధృతి వైతాళభటులు తొలుతటి మగనిం
జెలిప్రక్కనునిచి సామ్రా
ట్కులమణి మణిమండ లేంద్రుఁ గొని చని రబలా. 307

క. అని తెల్పునెడఁ బ్రభాతం
బెనయుట రవిరథతురంగ హేషారవమో
యనఁ బక్షిరవము సెలఁగె
న్వని చింతాక్రాంత యగుచు వెస నిలుసేరెన్. 308

క. ఆకాంతామణి కుముద
వ్యాకోచం బెసఁగు వేళ నలనాఁడు ధరి
త్రీకాంతుఁ జేరనరుగుట
కేకమతిం జిలుకఁ జేరి యిట్లని పలికెన్. 309

ఉ. ఓమకరందబిందునికరోపమరమ్యసుగంధమాధురీ
శ్రీమృదువాణి కీరకులశేఖర యల్ల కళింగరాజక
న్యామణివార్త యేతెఱఁగున న్వినవయ్యెను దన్మనోవిభుం
డేమి యొనర్చెనో యిచటి కేగనొకో మణిమండనుం డొగిన్.

క. అని పల్కఁ జిల్కదొర యి
ట్లనియెం బళి మేలు జాణవౌదువటంచున్
వనితారత్నంబున కా
వనితామణిమండనుండు వడి నేగుటయున్. 311

తే. మెల్లనె కళావతీసతి మేలుకాంచి
ప్రక్క వేఱొక్క మగఁ డున్న బాగుఁ దెలిసి
యక్క యిది యేమి చోద్యమో యనుచు మిట్టి
పడి కళావికలై యొండుకడకుఁ జేరి 312

క. పువ్వారుఁబోణి మదిలో
నెవ్వెఱపడి చూచుచుండ నృపుఁ డుపవడమై
జవ్వాదులతికయో యన
నవ్వెలఁది వడంకఁ జూచి యతఁ డిట్లనియెన్. 313

క. మదనాగయాన మగతు
మ్మెదయంటిన కిమ్మదమ్మి మెఱుపుగలిగియు
న్నది నీముఖాంబుజంబిది
కొదవగదా క్రొత్త పెండ్లికూఁతున కనుచున్. 314

సీ. చికిలి చందురుకావి చిగురాకునునుమోవి
నంటిన మొనపంటి గంటుఁ జూచి
నెఱికురు ల్చెదరి క్రొవ్విరిసరు ల్వసివాడ
నొప్పు దప్పిన గొప్ప కొప్పుఁ జూచి
వలిచన్నుగవ యిక్కువల మిక్కుటంబులై
గుదిగొన్న నెలవంకగుంపుఁ జూచి
తెలివాలుగల డాలుగలసోగకనుదోయి
నింపుగుల్కెడు నిద్రమంపుఁ జూచి

తే. యిది సదాచారమే రాజసదన మిదియె
యిది కులాంగనయే యంచు మది నొకింత
సందియము దోఁప నారాచచందమామ
యాగ్రహోదగ్రవిగ్రహుం డగుచు ననియె. 315

తే. నీజనని పుణ్యజనవర్ణనీయసాధ్వి
నీజనకుఁ డెన్న నభిమాననియతధనుఁడు
నీనగరు పోతుటీఁగకు నిలువరాని
దయ్యు వెల్లాటకత్తె వీవౌట యరిది 316

శా. నీజాడల్గని యోర్చుకోఁ దగునటే నీలాహివేణీ మహా
రాజస్త్రీజన మీవగ ల్వినిన నౌరా యంచు నిన్మెత్తురే
యేజాతి న్నినువంటి దంట గలదే యిద్ధాత్రిలో నంచు వి
భ్రాజన్మానధురంధరుండు నృపుఁ డుగ్రవ్యగ్రరోషాత్ముఁడై.

క. కుఱుచవగ చిక్కటూరిం
బరికింపక గొంతుచిదుము పనిఁ దలఁచి నరే
శ్వరచంద్రుఁ డాతలోదరి
కురు లొయ్యన నొడిసి పట్టుకొనియె లతాంగి. 318

తే. అప్పు డాబారి గడతేఱనగు ప్రయత్న
మెట్లు చింతింపవలయు రాకేందువదన
యడుగు దప్పినచోఁ దప్పుఁ బిడుగటంచు
నొడువ మును విందువే కద పుడమిలోన. 319

చ. అన విని మందహాసరుచిరాస్య ప్రభావతి వల్కె నీవగ
ల్గని విని యున్నవారి నడుగందగు నోశుకసార్వభౌమ యే

మనఁగలదాన నీవ కలయర్థముఁ దెల్పు మటన్నఁ గీర మి
ట్లను నలభూభుజంగవరు నంగన యప్పు డవార్యధైర్యయై.

క. విడు విడువుమనుచుఁ గ్రొమ్ముడి
విడిపించుక బలిమి నొడిసి విభునికరాసిం
గుడుసువలిగుబ్బచన్నుల
నడుమను మొన సేర్చి తెంపునన్వ్రీలుతఱిన్. 321

తే. నృపకులేంద్రుఁడు వెఱఁగంది నెలఁతకేలి
వాలు కడఁ బాఱవైచి హాహా వాలుఁగంటి
గోల విటువంటి తెగువ నీకేల యనుచు
నెఱికురులు చక్కముడిచి కన్నీరుఁ దుడిచి. 322

ఉ. లాలనమాచరించి నవలానడుగన్నృపుతోడఁ బల్కె బే
తాళునిబోలు నొక్క పెనుదయ్యము నన్నగలించి పట్టి యా
భీలతనింత చేసి వెఱపించి చనె న్నినుఁ బల్కరింప వా
గ్జాలత చాలదయ్యెఁ గలగంటినొ నెవ్వెఱఁ జెంది యుంటినో.

క. నీవే మొకోలరయొనర్చితి
పీవగనది సోఁకుడగుచు నేచఁ దొడంగె
న్వేవేగఁ దత్ప్రతిక్రియఁ
గావింపక యున్న నెట్లు కడచెద ననినన్. 324

తే. అట్లు లగునని తద్దోష మపనయింప
నభయకరమంత్రతంత్రము లాచరించి
రాజబింబాస్యఁ గూడి యారాజు నేక
కంతత వహించె నోకంబుకంఠి! యనిన. 325

చ. విని వెఱఁగంది క్రొత్తకథ వింటిని నేఁడిది చిత్రమంచు నె
మ్మనమున మెచ్చునంతరవిమండలమయ్యుదయాద్రిఁజెందినం
గని కనుదమ్ములన్ నిదుర గ్రమ్ముకరా నిలుసేరి ప్రేమన
వ్వనరుహగంధి సంజకడవచ్చి శుకాగ్రణి చెంతనిల్చినన్.

క. మదిరాక్షీ యేతత్కథ
కొదవయగుట తగదు కడమ గూడఁ బలికెద
న్మదమున విని పొమ్మని య
మ్మదనునిసామ్రాణి పలికె మధుకతరోక్తిన్. 327

క. మణిమండనవిభునినభో
మణిచండనిభు న్విభాసమానైకవనాం
గణముననిడి యవ్వీరా
గ్రణులాశుభవార్త యేలికకుఁ దెలుపుటయున్. 328

తే. అతఁ డతనిధైర్యచర్యాసహాయశౌర్య
బహువిధగుణంబు లెంతయుఁ బ్రస్తుతించి
సంధి యొనరించి యమ్మహాసార్వభౌము
ననునయించుట తగుకార్యమని తలంచి. 329

సీ. జనభయంకరసరోషజ్వాలికాధగ
ద్ధగదుగ్రరుచుల నెమ్మొగము వెలుఁగ
సకలపిశాచశిక్షారక్షణాక్షీణ
కౌక్షేయకము భుజాగ్రమునఁ దనర
శాకినీఢాకినీలోకలోకాతీత.
బలపరంపర కెలంకులను నడువ
మనుజకోటికరోటిమాలికాభసితచ
ర్మాంబరంబులు మేన డంబు సూపఁ

తే. గోరమీసలు మిడిగ్రుడ్లఁ గుటిలతరక
రాలదంష్ట్రాయుగంబు నుత్తాలబహుజ
టాలజాలంబు నెరయ బేతాళుఁ డపుడు
నిలిచె నాభూవిభునిమ్రోల నలఘులీల. 330

ఉ. అంతకుమున్న యన్నరవరాగ్రణి మేల్కని విస్మయోదయ
స్వాంత మెలర్పఁ గన్నులవెసంబొడసూపుమహాప్రతాపుఁ డీ
యంతకరూపుఁ డీతఁ డెవఁ డంచు మనంబున నెంచునంత న
స్వాంత వసించి యమ్మహివిభు న్వినయోక్తుల నాతఁ డిట్లనున్.

క. బేతాళనాయకుఁడనో
భూతలవల్లభ మహాప్రభుత్వము గలని
న్నీతఱిఁ గనుఁగొనుటకుఁ బ్రే
మాతిశయత వచ్చినాఁడ ననిన సుముఖుఁడై. 332

వ. యథోచితప్రత్యుత్థానాభిగమనంబు లాచరించి కుశలంబడిగి
సుఖం బున్న యనంతరంబ యద్ధరిత్రీపాలునకు బేతాళుం
డి ట్లనియె. 333

ఉ ఓచతురాగ్రగణ్య భువి నున్ననరేంద్రులలో భవన్నిభుం
డీచతురబ్ధివేష్టితమహి న్నహి యంచు జను ల్నుతింప నీ
యాచరణం బెఱుంగక మహాగహనాంగణభూమి నొంటిమై
నేచి చరింప నీతి యగునే తగునే యిటువంటి కృత్యముల్.

సీ. అన్యరాజన్యరాజ్యస్థితుం డగువేళ
సరివారి లన్నంధింప దొరయువేళఁ
జోరులు కనఁ బయల్పచరింపఁ జనువేళ
నారామములఁ గేళి సలుపువేళ

సరగున దుర్గము లాసాధింపఁ జనువేళ
వైరిభూభుజు లెత్తివచ్చువేళ
గుఱు తెఱుంగనిజను ల్గొల్వవచ్చినవేళ
మృగయావినోదాప్తి మెలఁగువేళ

తే. మండలేశ్వరుఁ డుద్దండదండనాథ
చండభటవీర సామంతమండలంబు
లండనుండక వెస నొంటి నుండెనేని
గొదవ యగునండ్రు నీతికోవిదులు తలఁప. 235

తే. మత్తకరిదండ నెరయైన మావటీఁడు
బుద్ధియెఱుఁగని కొమరుని పొంతదాది
యతులగర్వాంధుఁ డగురాజునండ నాప్త
మంత్రి యొకవేళ నైననేమఱఁ దరంబె. 236

క. బల మనఁగ నృపుని దేహము
బలమునకు న్నృపవరుండు ప్రాణం బగుటం
బలమును నృపుఁడును ధాత్రీ
తలనాయక భేద మనఁగఁ దగునే జగతిన్. 237

చ అనుపమధైర్యశౌర్యనిధియానృపుఁడైనను జైత్రయాత్రగాఁ
జనునెడ దోఃప్రతాపబలసంఘములం ఘను లౌనిజాప్తులం
జనువుఘటిల్ల గొల్లముసళ్లఁ గులాగతనీతిమార్గవ
ర్తను లగుపెద్దల న్నగరిదండఁ బ్రచండతనుంచఁగాఁ దగున్.

వ. అదియునుం గాక దినదినప్రవర్ధమానుం డగుభూనాథుండు ధారుణీతలంబు నిర్వైరమండలంబును నిశ్శేషజారచోరంబును నిబిడీకృతగ్రామకూపతటాకకుల్యారామంబును

గాషించి సన్మంత్రి మంత్రాలోచనంబునఁ బ్రవీణుండై యేకా
తపత్రప్రభావంబుఁ గాంచి ద్వివిధవిరోధిశిక్షాదక్షుండయి
శక్తిత్రయాలవాలుం డగుచుఁ జతురుపాయసామర్థ్యంబును
గలిగి పంచతంత్రంబుల మర్మంబు లెఱింగి షడ్గుణైశ్వర్య
ధుర్యుండన వెలసి సప్తవ్యసనంబుల వర్జించి యష్టభోగంబు
లకుం దగిన నవనిధానంబుల భాండాగారంబులు నియ
మించి పదిం బడియుఁగా రాజ్యపరిపాలనంబు సేయునతండు
పార్థివరత్నం బండ్రు కావున నీ వేతద్విధంబునం బ్రవర్తిల్లు
మని మఱియు నిట్లనియె. 339

చ. ఇది మొదలింక నెందయిన నిట్లొకరుండవుఁ బోకు పోయిన
న్మదనమనోహరాంగ మణిమండన సీగురువాన యంచుఁ బ్రే
మదోక్తుల విన్నవించి నృపుమన్నన గాంచి యతండు వోవన
య్యదనునఁ బ్రాగ్వియోగబలమవ్విభునింగని చేరిమ్రొక్కినన్.

క. అందఱుఁ గృపార్ద్రవీక్షా
మందరుచిం గప్పుకొని యమానుషమహిమం
జెంది ముదమంది రాజపు
రందరుఁ డతఁ డూరు సేరె రాజీవముఖి. 341

తే. అని శుకాధ్యక్షుఁ డీరీతి నద్భుతైక
గాథ వివరింప నంతలోఁ గమలబంధుఁ
డుదయపర్వతశిఖరాప్తిఁ బొదల నంతి
పురవరంబున కరిగె నప్పువ్వుఁబోఁడి. 342

మూఁ డ వ క థ.

చ. అలయలినీలవేణి విరహాతురయై మఱునాఁటిరాత్రి రా
చిలుకపటాణి నెక్కడి వజీరునిఁ బోలిన యానృపాలునిం
గలయఁ దలంచి మేన నయగారము గీల్కొనఁ జేసి చేరె ని
ర్మలగుణశాలి యైన శుకమండలమౌళి సమీపభూమికిన్.

తే. అప్పు డారాజకీర మి ట్లనుచుఁ బలికె
మగువ మగవానిమేలు నమ్మంగఁ దగదు
మది నొకానొక యెడ రోష మొదవె నేని
నేర్పుగలదూతి యొకరీతిఁ దేర్పవలయు. 344

క. పతి సేవగించుసతికి
న్సతి నొల్లనిపతికి బద్ధసఖ్యము గలుగ
న్మతి నిర్వహించి కూర్చిన
చతురిక యగు దూతికాప్రసంగము వినుమా. 345

వ. అని యి ట్లనియె. 346

తే. అభ్రచుంబితమణిగణాదభ్రవప్ర
మై విజయభవన మనుపీ డవనిఁ గలదు
ములికినాఁడను సీమఁగోమలులచూపు
ములికి నాటిన మరుఁడు దా మూర్ఛ నొంద. 347

క. ఆరాజధాని వెలయు ను
దారుం డనురాజు ప్రోవఁ దన్నృపుచెంతం
ధీరుఁడు తన ముక్కాకలఁ
దేఱిన దళవాయి యొకఁ డతిస్థిరబలుఁడై. 348

మ. పలికిం బ్రాణపదంబు బంధులకు నాకల్పప్రకాండం బన
ల్పితశౌర్యాబ్ధికిఁ గ్రేవ రాహుతులకు న్వెన్నాసరై శత్రుసం
తతి నెంతేఁ దెగటార్చి తన్మదమహోద్దండైక వేదండచం
డతురంగంబుల నెల్ల వస్తువులు దండన్నిల్పు నాభర్తకున్.

తే. భీమబలశాలి దృఢవర్మనాముఁ డైన
ఘనుఁ డతండు నిజస్వామి కనువుపఱచు
రాజపరమేశ్వరాష్టదిగ్రాజకుల మ
నోభయంకరబిరుదైక వైభవంబు. 350

క. ఇత్తెఱఁగున బహుమహిమో
దాత్తపరాక్రమము మెఱయఁ దగునాతనికిన్
మత్తరిపుదమనశౌర్యా
యత్తుం డొకకొమరుఁ డలరు నతినిపుణుండై. 351

చ. చదువులమేలు సాముపన చక్కఁదనంబు తెఱంగు సంపదం
బొదలెడు మేల్మి పేర్మిగల భూరిభుజాబలశౌర్యధైర్యము
ల్పదయతయు న్వివేకసరసస్థితు లాకృతిఁ జెందెనో యన
న్మదనమనోహరుండు సుకుమారవరుం డతఁడొప్పు నప్పురిన్.

తే. అతని కేలిక యైన యయ్యవనిభర్త
కూర్మికొమరున కొనరించుగో మొనర్పఁ
దల్లిదండ్రులు లోచనోత్సవము నొంద
నవ్విభుం డొప్పు జయకేతనాహ్వయమున. 353

వ. వెండియు నమ్మహాప్రభుకుమారుండు. 354

సీ. ఒకవేళ యవనచోళకళింగశకవంగ
గూర్జరు ల్గొలువంగఁ గొలు వొసంగు

నొకవేళ విగళన్మదోద్దండవేదండ
హయపరంపర నెక్కి యాడఁ దివురు
నొకవేళ దండనాయకచమూనాయకు
ల్హాళిమై నడువ వాహ్యాళి వెడలు
నొకవేళ రిపునృపాలకజాలసాలదు
ర్గమదుర్గహారకైకకార్య మరయు

తే. మఱియు నొకవేళ ధీరసామంతమంత్రి
పుంగవులతోడ విభునిసమ్ముఖము చేరి
తెలుపఁదగువార్తలన్నియుఁ దెలియఁజేయు
ననఘ గుణశీలుఁ డాబాలుఁ డహరహంబు. 355

క. కంతునిభరూపరేఖా
వంతుఁ డతం డిట్లు మెలఁగ వనితాజనతా
స్వాంతమనోహారకరమై
యంతట యౌవనముఁ దోఁచె నవ్విభుమేనన్. 356

ఉ. ఔర విలోచనాంబుజము లద్దిర ముద్దుల నెమ్మొగంబు సిం
గారము బాపురే బవరిగడ్డము మేలు నురఃస్థలోరు వి
స్తారము చాఁగురే యొగుభుజంబులపొంకమటంచుఁ బ్రేమచె
న్నారఁగ నారులెల్ల నన యంబుఁ గనుంగొని సంతసింపఁగన్.

తే. వానిఁ దనివారఁ జూడనివనజగంధి
చూచి తలయూఁచి మెచ్చని సురుచిరాంగి
మెచ్చి విరహార్తి నొందని మీననయన
గలుగ దొకతైన నవ్వీటిచెలులలోన. 358

క. ఈలీల నతఁడు వర్తిల
బాలిం దన్న ప్రతిమశాలి పరిణయకార్య
శ్రీలలితుని జేయుట కిది
వేళ యితని కగు నటంచు వెసఁ దలఁచుటయున్. 359

తే. అతని జననీజనకు లపు డంతరంగ
మున మహోత్సాహమునఁ బొంగి యనుపమాన
మానసంపత్కులాభిజాత్యానుకూల
మమరు సరిమన్నె దొరలయిం డ్లరసి యరసి. 360

క. లావణ్యా మంగ రేఖయు
శ్రీవిలసల్లక్షణంబు శృంగారకలా
ప్రావీణ్యంబును గలకుల
పావనయగు నొక్కకన్యఁ బరికించుటయున్. 361

చ. అలజయకేతనుండు రుచిరాంగతిరస్కృతమీనకేతనుం
డెలమి మదిం దలిర్ప దయనేలికయుం దలిదండ్రులయ్యెడం
దలఁచిన కార్యభాగ ముచితజ్ఞులచే విని నీతికార్యవ
ర్తులగు నియోగిపుంగవులతోడ రహస్య మొనర్చియిట్లనున్.

ఉ. ఎక్కడిజోలి పెండ్లియగుటెట్లు సదుగ్రఖతరాజవంజవం
బక్కజ మే సహింపఁగలనా లలనం గలనైనఁ జూడఁ దా
దృక్కథలాలకించి విను టెన్నఁడు లేదిది మీ రెఱుంగరే
యక్కట భామినీజనవిహారరత మానధురీణుఁ డోర్చునే. 363

సీ. కాలకూటజ్వాలఁ గబళింప నగుఁగాని
యతివలతోడ మాటాడ నగునె

పులులమీసముల నుయ్యాలలూఁగ నగుఁగాని
వారిజాక్షులచెంతఁ జేర నగునె
దంభోళిహతిసముద్ధతి కోర్వనగుఁ గాని
లేమలపల్కు లాలింప నగునె
బడబాగ్నిఁ బిడికిఁట నొడియంగ నగుఁ గాని
కుసుమగంధులపొందుఁ గోర నగునె

తే. కటకటా మూర్ఖమర్కటకరతలస్థ
కల్పతరుసూనమాలికాకల్పుఁ డగుచు
సరసుఁ డగుమర్త్యుఁ డంగనాజనమహోగ్ర
ఘోరసంసారవిషధిలోఁ గూలనగునె. 364

క. అని విడనాడఁగ నాతనిఁ
గనుఁగొని యానృపకుమారకంఠీరవ యే
యనువున నొనరింతుము నీ
మన మలర నటంచు మంత్రిమణు లవ్వేళన్. 365

సీ. గార్హస్థ్య మిందిరాకాంతాకటాక్షవీ
క్షణలబ్ధికిఁ బ్రధానకారణంబు
సంసార మర్థార్థిజనమనస్సంతాప
కార్పణ్యము లడంపఁ గల్పశాఖి
దాంపత్య మతిశుభ్రతరజగత్పరిపూర్ణ
వరకీర్తిలతికాలవాలభూమి
యాజవంజవము దివ్యైకలోకానీక
పథము నందించుసోపానరేఖ

తే. ఘనతరకుటుంబ మఖిలోపకారకంబు
గాన సుచరిత్ర యగుకన్యకను వరించి

మానవిఖ్యాతిలాభసంపన్నుఁ డగుట
యెంతయిన నొప్పు నట్లుగా దేని హాని. 366

తే. హరిహరహిరణ్యగర్భాదు లగుమహాత్ము
లెల్ల నెప్పుడు సంసార మిచ్చగించి
పుత్రపౌత్రపరంపరాభ్యుదయవంతు
లగుచు నెఱుంగవే యేకవీరాగ్రగణ్య. 367

వ. అని యనేకప్రకారంబులం బచరించిన నమ్మనీషివరుల విశేష వచనంబు లంగీకరింపక దురంతచింతాపరతంత్రస్వాంతంబునం గొంతతడవు విచారించి యంతగపురంబుఁ బ్రవేశించి యావ వారంభసంరంభంబునం బొడముదురాలోచనంబున విజృంభించి దూరం బరయక యతం డర్ధరాత్రంబున. 368

తే. వేగఁ జనియెద నిక నొక్కవింత దేశ
మునకు భామాజనంబుల మోముఁజూడ
నోపలేనని తీవ్రసంతాపహృదయ
మున రయోద్ధతి నయ్యంటిపురము వెడలి. 369

చ పలుచనిదంతపుం దళుకుపాదుకల న్నడలించి కుంచితాం
ఘ్రుల వలిపంపుఁ జేల మునికొంగొక యించుక యొత్తిచిత్త
మిం, పలరఁగ నొక్క యందలము నందుఁ దగం జనియె
న్విభుండు క్రేవలఁ దగ నొంటరీలు గొలువం గరదీపతతు
ల్వెలుంగఁగన్. 370

వ. ఇవ్విధంబున. 371

క. జనపాలునకును జననీ
జనకులకుం జెప్పకతఁడు చని కనియెను గం

ధనిబంధ నేంథనాచల
మునకు సమీపంబు పాండ్యభూమండలమున్. 372

తే. కాంచి యచ్చటఁ బాండ్యభూకాంతరత్న
పాలితంబై ననవరత్నకీలి తైక
గోపురం బై నగంధవతీపురంబు
వెలయు నప్రాంత నొక దేవనిలయ మొలయ. 373

మ. కని యంతం భ్రమరస్ఫురత్కమలినీకాసారతీరంబు నం
గనువింద్రై యనువొంది చైత్రరథశృంగారంబు గన్పట్టు ది
వ్యనవీనద్రుమపుంజరంజితమహోద్యానంబునుం గాంచి స
జ్జనమాన్యుండతఁడందు నిల్చెనొక ద్రాక్షాకాయమానస్థలిన్.

తే. అప్పుడయ్యేలదోఁటలో నతనిసరసఁ
బరిజనంబులు పరిపక్వఫలసుగంధ
కుసుమరసపల్లవంబులఁ గొల్లలాడి
యుల్లముల్లాసమును బొంద నుండువేళ 375

క. తుకతుకనపుడలవనపా
లిక యగు బాలికమృగాంకలీలారేఖా
ప్రకటితకోపవిశంకట
వికటనటద్భ్రూకుటీసువిభ్రమ ముఖయై. 376

సీ. నిండారఁ బొడమిన బొండుమల్లియతావి
క్రొవ్విరు లెవ్వరో కోసినారు
ప్రబలంపు గాడ్పుచే రాలిన యెలమావి
దోరపం డ్లెవ్వరో యేఱినారు

వాటమౌ దవనంపుఁదోఁటకంపవెలుంగుఁ
దొలఁగిపో నెవ్వరో త్రోసినారు
దట్టమై సులిగొన్న యట్టిపందిరిద్రాక్ష
తీవ లిం దెవ్వరో త్రెంచినారు

తే. కంటి మాయయ్య రావలెఁ గద యి దెవ్వ
డిందు నేనెత్తు వెలిపువ్వు లెత్తుకేలఁ
బట్టుకొనె నంచుఁ జిడిముడిపడుచుఁ గాఁపుఁ
బడుచువగలాఁడి యప్పుడప్పుడ్డుఁ గదిసి. 377

క. తన తేజీ లున్నవి యని
వనవాటిం గనుఁగొనంగ వచ్చిన లక్ష్మీ
తనయుఁ డన నొప్పు జయకే
తనవిభు వీక్షించి మోహతరలేక్షణ యై. 378

క. తనతండ్రి యున్నయెడకుం
జని తద్వృత్తాంత మంత చతురతరోక్తిం
గనినట్లు తెలుప విని య
వ్వనపాలకుఁ డద్భుతైకవశమానసుఁడై. 379

ఉ. ఎచ్చట నుండునో మొదల నెవ్వఁడో యెవ్వరివాఁడొ వీఁడు
నేఁ, డిచ్చటి కేగుదేరఁ గత మెయ్యదియో యని తత్కథా
క్రమం, బిచ్చజనింపఁ బాండ్యజగతీశ్వరు నీశ్వరసన్నిభు
న్సము,ద్యచ్చతురాస్యుఁ గాంచి వినయంబునఁ దద్విధ మెల్లఁ
జెప్పినన్. 380

[illegible]న్యుఁ డా రాజలోకమూర్ధన్యుఁ డతని
[illegible]ావన విభవప్రతాపములకు

నాత్మ మెచ్చి తదాలోకనాభిలాష
నప్పుడుద్యానవనవాటి కరుగునంత. 381

చ. మితపరివారుఁడై రణసమిద్ధభుజుండు జయధ్వజుండు త
త్క్షితిపతిమౌళిసమ్ముఖముఁ జేరి విధేయత మ్రొక్కి నిల్చిన
న్మతిఁ గుతుకం బెలర్ప నసమానలసత్కుసుమానమన్మహీ
జతతియెడ న్వసించి సరసస్థితి నాతని కాతఁ డిట్లనున్. 382

క. ఓవత్స నిను మనంబున
భావింపఁగ సార్వభౌమపర్యాయశుభ
శ్రీవిభవము గననయ్యెడు
నీవెవ్వరివాఁడవయ్య నృపకులతిలకా. 383

ఉ. నీపరిణద్ధకంధరయు నీదువిశాలవిలోచనంబులు
న్నీపటుదీర్ఘబాహువులు నీవిపులోరుకవాటవక్షముఁ గ
బ్బాపురె సర్వభూవలయపాలనముం గలిగించి మించఁగా[న్.
నోపుచునున్న వేల యిటు లొంటిఁ జరించెద వంచుఁ బల్కిన

తే. అప్పుడాజయకేతనుం డతనితోడఁ
దనకులాచారగోత్ర సూత్రములు నొడివి
ప్రేమఁ దనతల్లిదండ్రులు పెండ్లిసేతు
మనఁగ విని యొల్లకేవచ్చి తవనినాథ. 385

చ. అనవిని పాండ్యమండలమహాప్రభుఁ డల్లన నవ్వి యోసుధీ
జనవర పెండ్లియొల్ల మనుజాడ్యమతు ల్గలరే జగంబునం
విన నిది వింత యిందు కొకవేఱు నిమిత్తము గల్గియున్న నె
మ్మనమున సంశయింపక క్రమంబున నాకెఱుఁగంగఁ జెప్పుమా.

వ. అని యడిగిన నప్పాండ్యమహీమండలేశ్వరున కప్పుణ్య
చరిత్రుం డి ట్లనియె. 387

తే. విను పరా కింతలేక నా విన్నపంబు
పూర్వభవమున నే నొక్కభువనమోహ
నాద్భుతసరోవరంబులో నధివసించి
రాజహంసంబ నై యుంటి రాజచంద్ర. 388

క. అప్పుడు మత్కులకామిని
తప్పనిప్రేమం బతివ్రతారత్నమున
న్నెప్పు డెడసనక కంటికి
ఱెప్పవలెం గాచి తిరుగు రేలుం బవలున్. 389

వ. అదియునుం గాక. 390

సీ. ఆఁకలి గొనునప్పు డబ్జనాళములలో
నూటి కొక్కటితెచ్చి నోటి కొసఁగు
గమనించుతఱి మందగమనశృంగారా ప్తి
నంటు వాయక వెంటవెంట నెయిదు
నుబుసుపోవనివేళ నుల్లోల కల్లోల
డోలికామాలికాకేళిఁ దేల్చు
బడలియుండినవేళ నొడలితాపము దీఱ
వలిఱెక్కసురటిగా ద్వలవరించు

తే. ముచ్చటలు దెల్పు రతికేళి కెచ్చరించు
సన్న దెలిపి విలాసప్రసన్నవదన
యగుచు వర్తించు నేను నావగఁ జరింతు
వరట మదికింపు దోలఁక భావజ్ఞతిలక. 391

తే. ఇట్లు వర్తించుచున్నచో నెలమి నన్నుఁ
గొలిచి విహరించు రాయంచ బలఁగమెల్ల

గెలన నొకపైఁడి నెత్తమ్మికొలను జూడ
నొప్పునని తెల్పఁ దద్వీక్షణోత్సుకమున. 392

మ. చని యద్దివ్యసరోవరంబున యథేచ్ఛాకేలివర్తించు హం
సనికాయంబులతోడఁ గొంతతడ వంచల్లీల వర్తించి త
త్కనకాంభోరుహావిభ్రమద్భ్రమరఝుంకారధ్వనిం దత్తటీ
వనవాటీవిహారద్విచిత్రవిహగవ్యావృత్తి నీక్షించుచున్. 393

తే. మఱియు నచ్చోట విహరించు తఱిని మంద
మందగంధవహాప్తి మై మఱచియుండు
నంత నను నెచ్చరింపక యరిగె బంధు
తతి మనంబున నిల్లాండ్రఁ దలఁచికొనుచు. 394

ఉ. అంతట నాశకుంతబల మవ్వరటాతతిఁ జేరి మోహసం
క్రాంతత నంబుజోత్పలకులాయముల న్విహరింపఁ జూచి వి
భ్రాంతతనొంది మత్ప్రియుఁడు రాని తెఱంగిది యేమొ
యంచు మత్కాంత ననుంగనుంగొనని తాపమున న్విరహాబ్ధి
మగ్నయై. 395

తే. అమ్మ నేఁజెల్ల; నెవతె యోయవలనొక్క
కొమ్మ నాప్రాణవిభు నేలుకొనియొ నేమొ
కాకయుండిన ననుఁ జేరరాక యున్నె
యని ప్రలాపించి కనుమూసె నాక్షణంబ. 396

క. ఈవార్తలు సవసవగా
నే విని ప్రాణేశ్వరీ యిదే నను నొంటిం
జోవిడిచి చనుట తగదని
భావించి వియోగవహ్ని పరితప్తుఁడనై. 397

తే. నాఁటి యలవాంసజన్మంబు వీటఁబుచ్చి
మగుడ మానుష వేషసంభవుఁడనైన
నేఁటికిని దద్వ్యధూటిపై నెనరువాయ
నైతి నిఁక నేమనందుఁ బాండ్యక్షితీంద్ర. 398

ఉ. కావున నాఁడు నేఁ డితరకాంతల నేరిఁ బరిగ్రహింపనో
భూవర యంచుఁ దెల్ప నృపపుంగవుఁ డౌనని మెచ్చి బంధుసం
భావితలీల నాఘనుని భావ మలర్చి విశేషవస్తు సం
భావన లెల్ల నిచ్చి యులుపా లొనరించి పురంబుఁ జేరినన్.

వ. అంత. 400

తే. గరిమఁ దత్పాండ్య రాజన్య కన్యయైన
శాలికానామబాల యవ్వేళ నిజపు
రోపవనభూమి మునివృత్తి నొదిఁగియుండు
నలజయధ్వజవిభు వార్త లాలకించి. 401

చ. నలనిభుఁ డీజయధ్వజుఁడె నావిభుఁ డంచుఁ దలంచునంతలో
వలపులతేఁడు కెంపుదిగివంపు మొగంపుఁబటాణినూకి క
న్నులు గలవింట నప్పుడు వినూత్న శరావలు లేసి యార్చె న
మ్మెలఁత మెఱుంగుగబ్బిచనుమిట్టల హారలతల్ చలింపఁగన్.

క. అంత నలయింతి విరహా
క్రాంతమతి న్నిమిష మొక్కకల్పంబుగ న
త్యంతతరదుర్వగాహాన
చింతం దంతన్యమాన చిత్తాంబుజయై. 403

శా. మారుం జేరొక్కనిదూఱు గంధవహుఁ బల్మాఱుం దుటా
రించి వ్రేసారుం జైత్రునిఁ గేరుఁ గేళివనసంచారార్థ మై

తెల్పినం, జాఱుం గేకి పికాళిసంఘములు వాచావైఖరిం
బోరుc ద,న్నారీరత్నము తజ్జయధ్వజసముద్యన్మోహసంక్రాం
తయై. 404

తే. అలహారిద్రానిభాంగి సౌధాగ్రసీమ
నుండ కవనికి డిగియొ రేయొండ కళికి
ప్రాణసఖు లెల్ల నెండకుc బళువు దలcకి
నట్లు నీవేల తలcకెద వనుచుcబలుక. 405

*క. భావమెఱిగింప నేరక
యావెలcదుక యున్నc జెలువ లవ్విధ మెల్లన్
భూవల్లభునకుc దెలిపిన
నావేళ నమాత్యహితకృతాలోచనుc డై. 406

ఉ కన్నియ యీజయధ్వజునిc గాని వివాహ మొనర్ప నొప్పదే
ధన్యుcడు నైనవాcడు వనితాజనతైక[illegible] సా
మాన్యమనీషి కీవగ యొనర్పుట[illegible] తెల్పుcడో
మాన్యచరిత్రులార! యనిమం[illegible] విభుc డానతిచ్చినన్.

క. పోసcగ దిది యనుచు మంత్రులు
గుసగుసలంబోవ రాజకుంజరుతోడన్
వెసమృదులవాణి యనcదగు[illegible]
బిసరుహాముఖి యొకతె విన్న[illegible] 408

ఉ. ఏలవిచార మింతుల నొకింత[illegible]ంగని బుష్యశృం[illegible]
బాలికలండcజేరి యొక బాలిక[illegible] బెండ్లి[illegible]

*క. ఆవివరమెల్లc బాండ్య, క్ష్మావల్లభుc డెఱిcగి [illegible]
శీవివాహ మొనర్చుట, కావేళ నమాత్యహితకృతాలోచనుc డై.

లోలునిఁ జేయువార్తమహిలో నుడువన్విన రేమొ యట్లనీ
శాలిక నాసమగ్రగుణశాలికిఁ బెండ్లి యొనర్తు నావుడున్.

తే. ఆవిభుండు ప్రమోదసద్భావుఁ డగుచు
సెలవొసంగిన నిరువ్రోలఁ జెలులు గొలువ
నవ్వరారోహనాందోళికాధిరోహఁ
జేసి కార్యప్రవర్తనోల్లాస మెసఁగ. 410

సీ. నేల జీరకయుండఁ గేలఁ గుచ్చెలఁ బూని
కొని యూడిగపుసతు ల్గునిసి నడువ
షడమెత్తు పస్వతో మంత్రాక్షతము లీయఁ
బాల్పడి భూసురభార్య లెదుర
నొక్కొకీ లొరఁగుపై నునిచి యేకాంతంబుఁ
దెలుపుచుఁ గూర్మి నెచ్చెలులు సనఁగ
జయకేతనునివార్త సారె విచారించి
వచ్చి ప్రగ్గడకత్తె లెచ్చరింప

తే. సొంపుతోఁ బౌరకామినుల్గుంపుగూడి
యమ్మ యిదిగాక సౌభాగ్యమనుచు మెచ్చ
నప్పు డుద్యానవనవాటి కవ్వధూటి
నెలమిఁ దోతెచ్చి యాచెంత నిలుచునంత. 411

చ. పిలపిల నాజమధ్వజుని బెద్ద లెమర్కొని రాకురాకుఁడో
యలికచలార భీతహరిణాయతనేత్రల మత్ప్రభుండు నా
వలనను జూడ నోడునను వార్త వచించిన మందహాసకం
దళితవదనం బెలర్పఁగ ముదం బలరన్మృదువాణి యిట్లనున్.

క. మునుమున్న తద్రహస్యము
వినియున్నదిగానఁ బ్రౌఢవృత్తి నలసుధీ
జనములతో నను గాంతా
జనరత్నము మధురరసవచస్ఫుటఫణితిన్. 413

ఉ. ఈయెలదోఁట నుండఁదగ దింకొకచక్కి వసింపనేగుఁడో
ధీయుతులార! పాండ్యనరదేవతనూభవకేళికాగృహ
ప్రాయత నిందునెప్డు నిరపాయమున న్విహరించుచుండు నే
డాయెలనాఁగ గ్రుమ్మరుటకై యదె వచ్చెఁ దలంగుఁడి త్తఱిన్.

తే. ఇంతమాత్రంబె కాదు పూర్ణేందుముఖులు
సమ్ముఖంబునఁ గార్యప్రసంగవశతఁ
బెండ్లియనుమాటఁ బేర్కొన్నఁ బెనిమి టనిన
మిట్టి మీనై యదల్చు నమ్మీననయన. 415

క. ఇది యేమినిమిత్తమొ యని
మది నెంచితి రేనిఁ దత్క్రమంబంతయు నీ
యదన వివరింతు వినుఁడిం
పొదవం దొల్లింటిజన్మ మొదవినవేళన్. 416

ఉ. తానొక హంసియై సరసతన్నిజవల్లభుఁ డుల్లసిల్లఁ జి
త్తానుగుణోన్నతి న్మెలఁగు నంతటిలో నొకనాఁడు చెంత నిం
పైనసరోవరంబుఁ గని యచ్చటికేగి విభుండు నిర్నిరో
ధానుపమానసౌఖ్యవిభవాప్తి మెయి న్విసరాళి చిక్కినన్.

క. మగఁ డేల రాఁడొ యొండొక
మగువం దగులుకొని నన్ను మఱచెనొకొ మనం
బగలెడు నని దిగులొందుచుఁ
దెగువం బ్రాణములు విడిచె దీనాననయై. 418

ఉ. వావిరి నప్పతత్రికులవార్ధిసుధాకరరేఖ యీధరి
శ్రీవరకన్య యై యవతరించి విభుం డొనరించి నయ్యవే
తూవిధ మెన్ను చున్న దని సారె వచించిన మంత్రు లద్భుతం
బై వెలయం జయధ్వజున కత్తెఱఁగెల్ల నెఱుంగఁ జెప్పినన్.

క. వినినంతఁ బెన్నిధానముఁ
గనుఁగొన్న దరిద్రుఁ బోలి ఘనుఁడా జయకే
తనుఁ డలతలోదరీమణి
తనసొమ్మని తలఁచి యతులితత్వరమతి యై. 420

తే. సమ్మదాశ్చర్యమోహము ల్నందడింప
సుద్దవిడి లేచివచ్చి యమ్ముద్దుగుమ్మ
యొద్ది యొద్ది యటంచు నయ్యంచుఁబోణు
లలరఁ జని పాండ్యనృపకన్య యండఁగదిసి. 421

చ. నినుఁ గెడఁబాయఁజాల దరుణీ యని నీయనివార్యవిభ్రమం
బనిమిషులందునైనఁ గలదా యని దాయనిరూఢి నెంచి న
న్మనసిజబాధకోర్వఁ దరమా యని మాయనిమోహదాహమే
యనువునదీర్పవాఁడ నహహా యని హాయని చేరి మ్రొక్కినన్.

క. వనితాలలామ లజ్జా
వినమన్ముఖకమలతం బ్రవీణత లేమిం
గని రాజదూతి యనియెం
గనికరమున నక్కుమారకందర్పునకున్. 423

చ. పసిరికపామువంటి దని పల్కుదురీయలివేణి వేణి న
ప్పసమును నిందుఁగుండలయి భాసిలు నీలలితాంగి గుబ్బలీ
మసిముసినవ్వులాఁడి కరము న్వెసమూసిన ముత్తియంబు నీ
కుసుమసుగంధి కేవలము గోలసుమీ యనమీఁదలంచుమీ.

చ. అనుటయు దండనాథసుతుఁ డానృపకన్యకనాదరించెఁ ద
జ్జనకుఁడు సమ్మతించె సరసస్థితిఁ బెండ్లి యొనర్చి వైభవం
బెనయఘటించి యొక్కవిమలేందుశిలామయసౌధమందుఁ జే
ర్చిన నెనరొప్పఁగా విడిద చేసుక యంత వసించి వేడుకన్.

క. మును నేనొనర్చు నేరము
మనమున నెంచంగఁ దగదు మగువా యనుచుం
గనకాంగి నూఱడిలఁగా
నని సెజ్జం గారవించి యధికప్రౌఢిన్. 426

సీ. కాశ్మీరపంకసంకలితాంక మై పొంక
మగుబాహుమూలంబు లంటియంటి
వరమృగీమదపత్రవల్లరీరుచి నొప్పు
నుదుటుసిబ్బెపుగుబ్బ లొత్తియొత్తి
నానావిధబహుప్రసూనైకగంధంబు
నివ్వటిల్లెడుకొప్పు దువ్విదువ్వి
తాంబూలరసరక్తిమంబైన యమృతంపు
బింబాధరము ముద్దువెట్టివెట్టి

తే. ఘనజఘనకంబు కంధరకదళికామృ
దూరువులవాఁడి కొనగోళ్ల నొరసియొరసి
యెలమి నలయించి మించి యయ్యెలరుఁబోఁడి
నతనుసామ్రాజ్య మేలించె నవ్విభుండు. 427

క. ఈమాడ్కి నమితభోగ
శ్రీ మెఱయఁగ నొక్కనాఁడు చిత్తమున నిజ
స్వామియుఁ దలిదండ్రులుఁ దను
గోమించిననడతఁ దెలిసికొని యతఁ డెలమిన్. 423

తే. మామతోఁ దెల్పి కాంతాలలామయైన
శాలికాకన్యతోఁగూడ సకలసైన్య
మిరుగడలఁగొల్వఁ దనపురీవరముఁ జేరె
నేలికయుఁ దల్లిదండ్రులుఁ నిచ్చ మెచ్చ. 429

క. పతి సేవగించుసతికిన్
సతినొల్లనిపతికి బద్ధసఖ్యము గలుగన్
మతినిర్వహించి కూర్పఁగఁ
జతురిక యగు దూతి వలయు జలజాక్షులకున్. 430

వ. కావున నేతత్ప్రయోజనసంధానకారిణి యగు నీరాజ
దూతిక తాదృగ్విచక్షణలక్షణోపలక్షిత యగుఁగదా యిత్తె
ఱంగెఱుంగక యున్నఁ గార్యభంగం బగు ననివచియించు
సమయంబున. 431

తే. విమలతరతారహారము ల్వ్రేస నొకింత
చల్ల నగుటయు నలశరచ్చంద్రవదన
సదనసంచారమున కేగ జలజహితుఁడు
చరమగిరిఁజేరె నంతలో నొరపుమీఱి. 432

చ. కులికెడుగుబ్బచన్పసిఁడి కుండలు నిండిన కుంకుమంబు జొ
బ్బిలవలిపంపు మేల్రవిక పిక్కటిలన్ వెలిపట్టుచీర ము
ద్దులు వెలయింప వింతవగదుప్పటి పైవలెవాటమర్చి పా
వలు మునివ్రేళ్ల మెట్టి శుకవర్యునిప్రోలలతాంగి నిల్చినన్.

క. ఆతఁడుఁ బుండ్రేక్షురస
ఖ్యాతరుచిన్ రాజకీరకంఠీరవ మా
కాతరనేత్రకుఁ దెల్పెన
తీతంబగు నొక్కకథ యతిప్రీతి మెయిన్. 434

క. ఓనీలవేణి మదిలో
మానవుఁ డొక్కటి తలంప మఱిదైవము తాఁ
బూనుఁ బెఱకార్య మొక్కటి
కానఁ దదీయాజ్ఞవలయుఁ గార్యార్థులకున్. 435

వ. అ త్తెఱంగునం బ్రవ ర్తిల్లనియట్లయినం దొల్లిటిసమయంబున గుణవల్లభుండను మహీసురవల్లభుండు భల్లూకనఖభల్లహతుండైన యట్ల యగు నది యెట్లనిన వివరింతు నాకర్ణింపు మని యి ట్లనియె. 436

నాలుగవకథ.

సీ. అప్రతిమప్రభుం డగణితైశ్వర్యాధు
రత్వసాహస్మహారాజరాజు
రూపరేఖామన్మథోపమానాంగుండు
ధరణీధరోద్దండధైర్యశాలి
యార్తరక్షణుఁడు సత్కీర్తికల్లోలినీ
డిండీరితశుభ్రాంసుమండలుండు
నత్యూర్ధతప్రభావాంకుండు సకలస
జ్జనవర్ణనీయశోభనచరిత్రుఁ
తే. డలరు నొకరాజు కర్ణాటకాంగవంగ
నృపమకుటఘర్షితాంఘ్రి నీరేరుహాగ్ర
నఖరశిఖరుండు భువిఁ గీర్తి ముఖ్యుఁ డనంగఁ
దనరి యంశుమతీపురాధ్యక్షుఁ డగుచు. 437

తే. అతఁడు కమలాక్షియను ప్రియురాలివలనఁ
గన్న లీలావతీనామకన్య నెలమిఁ

బ్రోదిసేయంగ నలయించుఁ బోణి వెలయు
మలయుపరువంపు జవ్వనం బలము కతన. 438

క. చిత్తరువు ప్రతిమయో తెలి
ముత్తియమో కమ్మపైఁడి బొమ్మయొ యన న
మ్మత్తచకోరాక్షి శుభా
యత్తమతిన్మోహనాంగి యై యుండునెడన్. 439

చ. చెలి నునుగబ్బిగుబ్బలకు సిబ్బెపు తళ్కుకవన్నె వాలుగ
న్నులకు మిటారిచూపాకవినోదము గెందలిరాకు మోవికిం
గలికి తనంపువ్వాకచొకాటము మేని మెఱుంగు తీఁగకుం
దలఁపు వహింపఁజేయు నెఱతావియొ కానొకవింతయైతగున్.

వ. ఆసమయంబున. 441

తే. అన్నగరమందు నెపుడు పురాశ్రితుండు
పల్లవాగ్రేసరుఁడు గుణవల్లభుఁడను
పేరు గలవాఁడు గలవాఁడు ధీరజనవి
రోహితుం డగు నొక్కపురోహితుండు. 442

వ. వెండియు నతండు. 443

ఉ. కాంతులొనర్చి గండకలుషంబుల నెల్లనడంచు శత్రుకా
లాంతకరూపమైన జపమావరణం బొనరించి యమ్మహీ
కాంతునకు న్శుభంబు లెసఁగ న్జయము న్సమకూర్చుసారసి
ద్ధాంతి యితండటంచు విబుధప్రకరంబు మదిన్ గణింపఁగన్.

క. అలకాలజ్ఞకులాగ్రణి
యెలమిం దద్రాజకన్య నేలాగుననో

కలఁగన్న యట్టు లోకనాఁ
డలవోకం జూచి మన్మథాజ్ఞావశుఁ డై. 445

క. అందని మ్రానిఫలం బిది
యందుకొనుట యెట్టులొక్కొ యనుచు మనమునన్
దుందుడుకుచే ధరామర
కందర్పం డతఁడు మేలు గలవాఁ డగుటన్. 446

తే. అంత నత్యంత కాముకుం డగుచు నతండు
ఛాందసుఁడు గానఁ దనమనస్తాప మెల్లఁ
దెల్లమి యొనర్పఁ దగదంచుఁ దెలియ నేర
కల్ల నగరింట నొకదాది ననుసరించె. 447

ఉ. ఈనరనాథకన్యపిఱుఁ దించుక ముట్టఁగనిచ్చి మేనునా
మేనున నంటఁ జేర్చి రుచి మించిన మోవి యొసంగె నేని భూ
దాన హిరణ్యదాన ఫలదానము లిచ్చినయట్ల విప్రుఁ డెం
తై నను దాన యోగ్యుఁడుగ దాయని నవ్వితికించునావుడున్.

తే. అది దిగుల్పడి యెట్లు నో రాడె నౌర
పలుక నీరీతి నో వెఱ్ఱి బాఁపనయ్య
ముక్కుఱయుఁ గమ్మలునుదాల్చి మురియుచున్నఁ
జూడఁజాలక యిట్లాడినాఁడవేమొ. 449

క. అన విని తత్పదయుగళం
బునఁబడి నీధర్మసత్రపుం బ్రాహ్మణునిన్
నను మన్నించిన నిఁక నే
నొనరించిన ధర్మ మెల్ల నొసఁగెద నీకున్. 450.

తే. అనుచుఁ గడతేఱి పోవుచో నజ్జడాత్ముఁ
డన్యభామారతోత్సాహుఁ డగుటఁజేసి
లీలలీలావతీకన్యకాలలామ
నెత్తిఱంగునఁ జేకొందు నెట్లుమండు. 451

క. ఇవ్విధమునఁ దలఁచుచు నతఁ
డువ్విళ్లూరంగ శుభముహూర్తపుఁదఱి నా
పువ్వుంబోఁడికి బాల్యము
జవ్వాడి తొలంగునంత సమరతపొడమెన్. 452

మ. అపుడాకీర్తిముఖుండుఁ దత్సతియు నత్యానందసంధానత౯
నృపకాంతాజనముల్మహీసురపురంధ్రీరత్నముల్గొల్వఁగా
రపణం బుప్పతిలం దదంతవిభవారంభంబుఁగావించి యచ్చ
పలాక్షీమణికిన్వివాహ మొనరింపంగార్యమూహించుచున్.

తే. రాజమౌళియుఁ దత్సతీరత్న మపుడు
తగుకులస్థుఁడు రూపకందర్పుఁ డైన
వరుఁ డెవఁడొకో యటంచు భావమున నెంచు
నంతఁ గపటాత్ముఁడైన సిద్ధాంతియనియె. 454

క. ఈబిడ సుముహూర్తకళా
ప్రాబల్యమునం జనించు భాగ్యంబున సు
శ్రీబలముఁ జెంది నీగృహ
మాబలజిద్భోగసమధికాస్పద మయ్యెన్. 455

వ. తదనంతరంబ. 456.

తే బాలదుష్టవేళఁ బ్రథమరజస్వల
యయ్యెఁగాన దీని యవగుణమున

రాజ్యలక్ష్మిఁ బాసి యంపిల్లు నీయిల్లు
కలిమి పెంపుఁ బాసి పొలియు ననఘ. 457

క. అనవిని గుండియ యదర
న్మనుజేశ్వరుఁ డాప్తులైన మంత్రులతో ని
ట్లను నేనేర్పునఁ దీర్చెద
రనవుడు నద్దుష్టమంత్రు లవివేకమునన్. 458

తే. సీతపుట్టి లంక చెఱచినచందానఁ
బుట్టెఁదగనిముద్దుపట్టి యైన
బాలికాగ్రగణ్యలీలావతీకన్య
యిల్లుచెఱుపఁ బోడమె నేమొ యనుచు. 459

చ. మును వెనుకేనియుం గనక మోసమునం గడుకార్యభంగ
మౌ, నసక సుకీర్తిహాని పద మంచుఁ దలంపక కన్యకామణి
న్వనధిపరీతయై పొదలు వాహినిలో నొక మందసంబునం
దునిచి రయంబున న్విడల నొత్తుట నీతి యటంచుఁ దెల్పినన్.

క. కీర్తిముఖనృపవరుం డప
కీర్తి జనించునని మిగుల ఖిన్నతనపు డ
వ్వార్త వినలేక బహుళత
రార్తి న్నిజకామినీసహాయత వనటన్. 461

క. కడుపు చుమ్మలు చుట్టఁగాఁ గన్నకన్నె
చిలుక నెడఁబాసి యేరీతి నిలుచువాఁడ
నెక్కడివివేకమున మంత్రులెల్లఁ గదిసి
కువలయేంద్రునితో గువ్వాకొలుగొనుచు. 462

మ. మునుగుంతీసతి కూర్మినందను మహాంభోవాహినిం జేర్పదో
మనువంశాంబుధిచంద్రుఁ డాదశరథక్ష్మాభర్త శ్రీరామునిఁ

వనవాటి న్విహరింపఁ బంపఁడో కృపాస్వాంతైకవాత్సల్యవ
ర్తనముల్ చూడఁగ రాజనీతియె నరేంద్రాయంచు బోధించు
చున్. 463

తే. *మానుమీ మోహమని తెల్పి మానవేంద్రు
చిత్త మొగ్గించి యొకమాటఁ జేసి రాచ
కొమిరె నిదురించుతఱి మందసమున నుంచి
వీడువెడలించుకొని తెచ్చువేళ నెదుట. 464

సీ. కలశోద్భవాసీత కలితపుణ్యసమేత
యఖిల జగత్పూత యైనమాత
జడధినాయకు నేలుబడి గన్నయిల్లాలు
నిఖిలపుణ్యపుఁజాలు నిలుచుప్రోలు
అభ్రఘట్టనఖేలనాభీలకల్లోల
యఘతూలికాజాల మడఁచు కీల
ఫణిలోకవిజ్ఞానపాటవాంతర్మీన
వినుతసత్వ వితానమునకు సోన

తే. యధిపతి సమాగమార్థప్రయాణసమయ
సమధికోత్తుంగ భంగసంచారజనిత
ఘనగరుధ్ధ్వానపటపటాత్కారసార
భూరిసితపక్షభేరి కావేరి వెలయు. 465

ఉ. ఆపవాహినింగని దురన్వయు లచ్చటి మంత్రులెల్ల లీ
లావతియున్న పెట్టియ నలంఘ్యతరం బగు తజ్జలంబునం
బోవిడిపించి భూవిభునిపొంతనె యొప్పటియట్ల యుండి రా
వాఁ వివరం బెఱుంగని దురాత్ములకృత్యము లట్టివే కదా

* 'మంత్రులందఱుఁగూడి యామానవేంద్రు' అని పాఠాంతరము.

వ. కావున. 467

క. నృపతి యగువాఁడు విద్యా
నిపుణుఁడు బహుకార్యభారనిర్వాహకుఁ డాం
తపరజనమర్మభేదన
కపటమతిన్మంత్రిఁ జేయఁగానగు నబలా. 468

వ. అది యెంతైనం గల దత్తెఱంగునకు నిమిత్తంబేమి యట్లుండ నిమ్ము తదనంతరవృత్తాంతంబు వినిపింతు నని యి ట్లనియె.

క. జనకుఁ డగువార్ధిరాజుం
గనుప్రేమం దల్లియైన కావేరికడం
జనుకమలపాణి యనన
వ్వనజాయతనేత్ర యేఁటివడి నేగుటయున్. 470

చ. తను మఱుఁజూచి మోహపరితాపము గన్న పురోహితుండు ద
గ్గ,ఱ్కున నిడివేళ యీకుసుమకోమలితో రతికేళివైభవం
బనువుగఁ గోర్కెదీర్చుకొన నంచు మనంబున నెంచి తత్తటీ
వనతలకుంజమంజులనివాసము నన్వెస నొంటి నుండఁగన్.

వ. ఆసమయంబున. 472

తే. ఒదిఁగి యలమందసములోన నున్న రాజ
కన్యకామణి మేల్కాంచి కలవరించి
బహువిధంబుల విలపించెఁ బంజరమునఁ
జిక్కువడియున్న క్రొత్తరా చిలుకవోలె. 473

సీ. జనకు నెమ్మనము వజ్రప్రాయ మాయెఁగా
మాయగావించి యీమాడ్కిఁ బనుపఁ

దల్లికి వీనులెంతయుఁ జల్లనాయెఁగా
నాయగాధప్రయాణంబు విన్న
దాదియపఖ్యాతిఁ దలఁపలేదాయెఁగా
దాయగాఁబోలు నింతయు సహింప
నాళీజనశ్రేణి కాత్మ కింపాయెఁగాఁ
బాయఁగారాని యీబారినొంద

తే. నకట! నాయీడు రాచకన్నెకల కెల్లఁ
గడఁగి నన్నాడుకొన నోరు గల్గె నేమ
నందు నిఁక నెందుఁజొత్తు నాహావిధాత
వ్రాఁత యవిలంఘ్యమనియెంచు వడిఁ దపించు. 474

క. అన్నీలవేణి యివ్వగ
నున్నంత సమీపభూమి నొకరాజు శుభా
భ్యున్నతుఁడు శశిశేఖరుఁ
డెన్నఁగ హిమధామనాముఁ డేపుదలిర్పన్. 475

తే. అతులితోత్సాహమున వేఁటలాడియాడి
కడఁగి యచ్చోటనే వీడువిడిసెఁ గానఁ
గర్ణయుగమునఁ దత్కన్యకాప్రలాప
కలకలధ్వను లాలించి జలదరించి. 476

మ. ఇదియేమో మనపాళెమెల్ల వగ నట్టిట్టై వెతం జెంద ని
న్నదిలోన న్వినవచ్చె నాఁడుమొఱ కాంతారత్న మిందెవ్వ
తో,యని నూహింపఁగరాని దుర్దశ వహింపంబోలు నేఁడీవిప
త్పద మేమో వివరించుఁడంచుఁ గరుణాపారీణచేతస్కుఁడై.

ఉ. భూరిజలప్రచారులగు బోయలఁ బంపిన వారలాపయగ
పూరమున న్నెలంగు కలముం బలె నుండెడు మందసంబు న

త్త్రీరము సేర్చి యందు సుదతీమణి యుండు టెఱింగి యద్ధరి
త్రీరమణుం గనుంగొని విధేయతఁ దత్క్రమమెల్లఁ దెల్పినన్.

క. విని యప్పు డానృపాలుఁడు
కనుకనినమ్మందసమునఁ గలకలవాణిన్
మన మలరఁ దోడి తెండని
తనదాదులఁ బంపె నోసుధాకరవదనా. 479

ఉ. అంత నతిత్వరైకమతి నజ్జరఠాంగన లేగి యమ్మహీ
కాంతునసుజ్ఞఁ బెట్టెఁ బిగఁగట్టుల నెల్ల సడల్ప రోహిణీ
కాంతుని రేఖఁ గ్రొమ్మెయిలు గప్పుటఁ బాసి రహించినట్లు త
త్కాంతతనూవిలాసరతికాంత తళుక్కనఁ జెంతనిల్చినన్.

క. కని యత్యంతకుతూహల
మునసజ్జరఠాంగనాసమూహము వెసన
వ్వనితారత్నము కులగో
త్రనిరూపణమున్వచింపఁ బ్రార్థించుటయున్. 481

చ. కరతలసక్తగండఫలకస్థలయై చిగురాకువంటి వా
తెఱవసివాఁడ ముద్దువగఁ దిన్నని మో మరవాంచి దీనతన్
సురసురస్రుక్కి యుస్సురనుచుం దనవర్తన మెల్లఁ దెల్పినన్
సరసతఁ గొందఱందు నృపు చక్కటి కుద్ధతి నేగి వేడుకన్.

క. ఓరాజకులశిఖామణి
యారాజీవాక్షి చెల్వ మతిచిత్రము శృం
గారవతి యుపతినృపక
న్యారత్నము దానిఁబోల నతివలుగలరే. 483

చ. చిలువొడలంద మాచికిలిచెక్కుల చొక్కట మామెలుంగు
వా, తెలిసొబ గావినీలమణివీథితులన్నునుఁ గొప్పుచంద మా
గురుతరశాతకుంభమయకుంభకుచంబులగుల్కుబింక మా
తెలివకె యొప్పు నత్తెలివ దేవరకే తగనొప్పు భూవరా.

క. అని తెలిపి రాజు చిత్తము
కని క్రమ్మఱి రాజకన్యకం దెచ్చుటకై
వినయోక్తుల నంతయొల
ర్చినఁ జింతాజలధిమగ్నచిత్తాంబుజ యై. 485

సీ. ముకురద్యుతికపోల మకరికాలతలతోఁ
గమ్మకస్తురి చిత్రకమ్ము చెదర
వక్త్రగంధానుధావన్మిళిందములతోఁ
గప్పుపెన్నెఱికొప్పు కంప మొందఁ
గర్ణికాకుసుమకింఖ్మరందంబుతో
నిడువాలుఁగనుదోయి నీరు చిలుక
గళదనర్గళఘర్మకణపరంపరలతో
నఱితముత్తైపుసరుల్ దొరసి యాడఁ

తే. బీనవక్షోరుహమును లేఁగౌను ఘనని
తంబ మలరఁ బదంబు లందంద వడఁక
నడఁకువదలిర్ప నన్నరేంద్రాగ్రగణ్యు
కెలని కేతెంచె నలరాచకలువకంటి. 486

క. వచ్చుటయు రాజు చూచి వి
యచ్చరవరకన్య యేమొ యని మెచ్చుతఱిఁ
మచ్చరమున నమ్మదనుఁడు
పచ్చని విలుఁబూని పంటఁబగవట్టెఁ జెలీ. 487

తే. ప్రేమ నవ్వేళ నేకాంతసీమకరిగి
సరసుఁ డైనట్టి యమ్మహీశ్వరవరుండు
లీలదళుకొత్త లీలావతీలతాంగి
నించువిలుకానిరాజ్య మేలించి మఱియు. 488

క. ఆరామయుండఁ బాయక
యారాజవరుండు నిజపురాంతగపురముం
జేరి సుఖంబున నుండె ను
దారతరోత్సాహుఁడై సుధాకరవదనా. 489

మ. అని రాచిల్కలఱేఁడు పల్కునెడ నుద్యద్ఘోరగాఢాంధకా
రనివృత్తిన్ జగ మొప్ప నూరుజవధూరత్నంబు వీక్షించి యొ
య్యనఁ గేళీగృహాసీమ కేగి రవియస్తాద్రిప్రవేశంబునం
దినవేళం దమిరేఁగి భూవిభుని నర్థిం జేరఁ జారుక్రియన్. 490

క. శృంగారరస మెసంగన్
బంగారపుబొమ్మవంటి బాలిక యపు డ
య్యంగజరాజతురంగము
చెంగటి కేతెంచి వాగ్విచిత్రప్రౌఢిన్. 491

క. శుకసార్వభౌమ నేఁ డీ
సకలజ్ఞుం డైన రాజు చక్కటికరుగన్
సుకరమయి యున్న దీదిన
మిఁక వేగమ తెల్పు మవలి యితిహాసంబున్. 492

మ. అనుచుం జిల్కలకొల్కి పల్క విని యత్యానంద మింపొందఁ
ద న్నిట్లనియెం గీరకులప్రభుండు హిమధామాఖ్యుండు తా
నూరికిం, జనుచో నెచ్చెలియున్న మందసములోనం గ్రూర

సక్రోధచండనిశాతంకము నొక్కభల్లుకము నుండం జేసి
గర్వోన్నతిన్. 493

తే. అమ్మహావాహినీజవాభ్యంతరమున
విడిచి చనెఁ గాన నది నీటివెంట నరుగఁ
బోలుత నమ్మందగమనపై వలపుఁజెంది
పొంచికొనియున్న యవ్విప్రపుంగవుండు. 494

క. కనుఁగొంటి నదె నిధానము
గనుఁగొన లోకు మాళ్లబిందె గలిగెఁ గదా యే
మనవచ్చు దైవయత్నం
బని తలఁచుచు మోహవశత నవ్విగ్రమతిన్. 495

మ. తనకేష్యాన్వేషణోత్సుకత వడచి యుద్దండస్థితిం దన్నదీ
ఘనపుష్పప్రస్థితున్న పుష్పములు తేపం దెచ్చి తత్తీరమం
దునవీరద్రుమలతానికుంజమున మెచ్చుల్గుల్కుచో నుంచి య
వ్వనజాగంధినిఁ గామినీగమనమోహాసూనచేతస్కుఁడై.

సీ. పలుదళై మెఱయు పార్వణపు ముద్దులవంటి
పలిచన్ను లెన్నఁడు వ్రచ్చికొందుఁ
బిత్యాహపల్లవంబులఁబోలు కెమ్మోవిఁ
గడువేడ్క నెన్నఁడు గఱచికొందుఁ
గొనలు గల్గిన దర్భకోటి నేలెడునెఱు
కట్టిగా నెన్నఁడు పట్టుకొందుఁ
బంచాస్త్రతముఁ గ్రిందుపఱచు వాక్సుధ చెవు
ల్నిండ నెన్నఁడు ద్రావికొందు

తే. ననును నేఁగోరికొని యుండు నట్టితలఁపు
లన్నియును ఫలించెఁగా నేఁటికని తలంప

వీని జన్మంబు కిష్కింధలోన నేమొ
కావలయునంచు శిష్యవర్గము గణింప. 497

క. వేదము చదివినఫలముఁ
వాదించినఫలము సంధ్యవార్చినఫలముం
బైదలి నీకు నొసంగెదఁ
గాదనినం బ్రహ్మహత్యఁ గట్టుదుఁ జుమ్మీ. 493

తే. అని యనన్వయరీతి నెన్నైన వదరి
వదరి యొక్కింతయును నీతి మది గణింప
కతనుఁ డనుమృత్యు వెసకొల్ప నల్లపుంద
సమునఁ గల చీలలన్నియు సడలఁజేసి. 499

*సీ. అవునషే నను వివాహముగమ్ము విద్వాంసు
రాల వయ్యెదవు శీతాంశువదన
వివరింతు నొక సిన్న విన్నపం బాలిఃపు
మభిమతార్థంబు నీకగు మృగాక్షి
యలయింపనేటికే యకట నీశిష్యప్ర
శిష్యుండ నగునన్నుఁ జిగురుఁబోఁడి
పంచాస్త్రుఁ డిదె నేఁడు బాధించుచున్నాఁడు
బ్రదికింపవే నన్నుఁ బంకజాక్షి

---

* రాజాపేటదగ్గఱ మద్దిరాలలోఁ దెచ్చిన ప్రతిప్రకారము.

సీ. అవునషే నను వివాహముగమ్ము విద్వాంసురాలవయ్యెదవు శుభ్రాంశువదన
అవునషే నను మనోభవకేళి నేలవే సోమిదమ్మవునువె కోమలాంగి
అవునషే నామాటలాలింపవే పురోహితురాలవౌదువే యిగురుఁబోణి
అవునషే ననుబొందు మవిరళశ్రాద్ధాలయామాశనము లింపు వబ్జవదన

తే. బ్రాహ్మణోత్తము నిపు డింత భంగపఱచు
టొంతయు నధర్మ మని చెంత కేగునంత
నుల్ల మగలంగ నయ్యుగ్రభల్లుకంబు
గుటగుట యటంచు రొప్పి యక్కుటిలుఁ గఱచి 500

క. మెడఁబట్టుకొని తనూలత
జడియం గుదియించి నేలఁ జదికిలఁబడి యు
ష్మదియుఁ డప్పు డెంత పొరలిన
విడువక మృత్యువుకొసర్చె విందు లతాంగీ. 501

క. అని కీరకులశిఖామణి
తనుగాథ కృతావధానమై విని యయ్యం
గన యుచిత విచిత్రతరక
థనముచేఁ బరిహాసితమనమై యుండెం దజ్జేన్. 502

తే. మేలు వచ్చెంత యేపంగ నేల వినుము, వనిత నీధర్మసత్రపు బ్రాహ్మణుఁడను
మనల నమ్మినవాడు బ్రాహ్మణుఁడటంచు, నేఁటికైనను దయఁజూడు నీరజాక్షి.

వ. అని మఱియును.

సీ. గోదానఫలదాన భూదానఫలములు చేరునంతటికైనఁ జేరుఫలము
వివరించి తెల్పెద విన్నపం బాలింపు మభిహితార్థంబు నీ కగుమృగాక్షి
తలయింప నేఁటికే యకట నీశిష్యుండ నగు నన్నుఁగాఁ జూడు మిగురుఁబోఁడి
పంచాస్త్రుఁ డిదె నేఁడు బాధించుచున్నాఁడు బ్రతికింపవే నన్నుఁ బంకజాక్షి

తే. బ్రాహ్మణోత్తము నిపు డింత భంగపఱచు
టంతయు నధర్మ మని చెంత కరుగునంత
యుల్ల మలరంగ నయ్యుగ్రభల్లుకంబు
గుటగుట మటంచు రొప్పి యక్కుటిలు నొరసి.

మ. ప్రకటాకాశవిభుం డహర్ప్రభుని మత్ప్రాప్తైకనక్షత్రమా
లిక నీవేటికి దాఁచినా వనుచు హాళిం బల్కుచో నాతఁడ
త్యకలంకస్థితి నగ్నిత ప్తచటులం బాలోహఖండంబు సా
త్వికరీతిన్ వెసనెత్తినట్లు రవి తీవిం బ్రాగ్దిశం దోఁచినన్. 503

క. అంతటఁ దననగరుకుఁ జని
కాంతాతిలకంబు ప్రౌఢగడువమి నెంతో
చింతిలుచు నుండునెడ భా
స్వంతుఁడు పశ్చిమపయోధి పడిఁ గ్రుంకుటయున్. 504

క. కలధౌతరత్నరశనా
కలితబహుత్వుద్రఘుంటికాతతి మెఱయన్
వలతేని భద్రగజమనఁ
జెలి యారాచిల్కచెంతఁ జేరినయంతన్. 505

చ. కనుఁగొని యోసఖీజనశిఖామణి నేఁడొక గాథఁ దెల్పెదన్
విని చను మన్యనాయకుని వేడ్క మెయి న్రమియింపఁ బోవు
చోఁ, బెనిమిటిఁగన్నయంత నొకబింబఫలాధర ధైర్యవర్త
నం, బనువుపడంగఁ దెల్పు టనయ న్వివరింతు నటంచు
నిట్లనున్. 506

—— ఆ యి ద వ క థ. ——

క. *కనువిందై యొకపురవర
మనువందున్భువి మదేభహయభటరథ రం
జనమై యఖర్వరిపుభం
జనమై పొలుపారుచు న్విశాలం బనఁగన్ 507

*కనకాంగీ కనకస్థల,మనఁగా నొకపురము గరము నలరును హర్మ్యా
గ్రనిహితహరిమణితిమిరో, జ్జనితరమాకేళిసౌధజాలంబగుచున్. అని పా.

క. ఆనగరీవరమేలు మ
హానటనిటలస్థలీబృహద్భానుమహా
శ్రీనిర్జితపద్మవరిపు
క్ష్మానాథుఁడు భీమసేన జనపతి కడఁకన్. 508

క. ఆ రాజు నమ్ము ప్రొమ్మని
గారామొనరించి మనుపఁగా మోహనుఁడ
న్పేరుగల వాఁడు సుగుణ
వారిధియగు నొక్కబచ్చువాఁ డవ్వీటన్. 509

ఉ. మైనపుటంటు పల్వగలమచ్చులచాలొరగల్లు కల్లెలుం
దూసిక నాలుగేన్పొరలతోఁ దగువస్త్రములోననున్న నా
నానగరోద్భవంబులగు నాణెము లుండెడుసంచిఁ గొంచు బే
రానకు వచ్చు నన్నయధురంధరుఁ డంగడికిం గణింపఁగన్.

తే. అతని కనుకూలవతి రూపవతియు నైన
భామినీమణి దనరు సౌభాగ్యసీమ
యాత్మనాయకపాదసేవాభిరామ
సత్యగుణవతి శుభవతీ నామ యొకతె. 511

ఉ. ఆలకితాంగి పుష్పవతియై దివసత్రయముం గ్రమించినన్
నాలవనాఁడు దాగురుజనంబులు కుంకుమ సంకు పొంకముం
బోలెడు చల్వయుం బసుపుముద్దయుఁ గైకొని తోడరామహా
కేళికథాంగరైన నదికిం జని మజ్జనమాడి వేడుకన్. 512

*అతనికులకాంత నవమోహనాంగవిజిత, కాంతరతికాంత రుచిరరేఖానికాంత
వణిజు వరపాదకమలసేవానిధాన, ప్ర యగుణవిధేయ శుభవతీనామధేయ.

ఉ. అత్తరియొసంగ నొక్కకబళొన్నముఁ గైకొని వీటికారుచుల్
గ్రొత్త మెఱుంగులీను రదకోరకము ల్గబళించి తేని ప
ల్లొత్తులు బట్టబైట నిడనోపుచు వాతెఱ నీనె గట్టఁగా
నత్తరలాక్షి చూపులు నిజాంఘ్రుల నిల్పుచు వీథినేగఁగన్.

వ. ఆసమయంబున. 514

చ. చిటిలిన గంధముం దళుకుచెంపనుప్రే లురుమాలు జాఱుదు
ప్పటియునునిద్రదేఱుముఖపద్మముచెక్కిటికాటుమూఁపుచెం
గట నులిగొన్న జన్నిదము కన్నులకెంపు లతాంతవీటికా
పటిమ రహింపవచ్చె వరభద్రుఁడునావిటుఁడొక్కఁడత్తఱిన్.

ఆ. వచ్చి మదికి మెచ్చువచ్చు నచ్చెలి బడా
పగలఁ జూచి వింత పదము వాడి
కేకరించి కొన్ని పోకలఁ బోయి య
చ్చేడెచూపు దన్నుఁ జేరకునికి. 516

క. నొగులుచు మరుబరిగోలలఁ
బొగులుచు నయ్యిందువదన పొందునుగూర్పం
దగువారు లేరు దీనికి
నగువారేకాక యని ఘనం బగుచింతన్. 517

సీ. తనమాట యేమెఱుంగనియంగనకు జార
మమకార మొనరించు మందు గాఁగఁ
దనప్రౌఢి సందు గానని సుందరికి గోడ
చిప్పన దాఁట నిశ్రేణిగాఁగఁ
దననేర్పు గురుభీతతతనితంబకు సాహ
సక్రియ కభయహస్తంబుగాఁగఁ

దనబుద్ధి బొంకనేరని పంకజాక్షికిఁ
ధవునివాకట్టు మంత్రంబుగాఁగ

తే. నమరు నవ్వీట నన్నపూర్ణాభిధాన
మదనమాయామహాస్థానమంత్రసాని
దానితో మాటలాడి చూతము విచార
మేల యని వేళగని దాని యింటికి డను. 518

చ. చని వరభద్రుఁ డల్లగుణశాలిని జూచుటఁ దెల్పి దానిమో
హనమగు రూపమొంతకొనియాడెద నేఁడు దురంతకంతుకుం
తనిహతిఁ జింతపంతఁబడి తొంతలకాంతము చంద మొందె నా
తనువి దెచూడు వేఁడుకొనెదన్న నుఁగూర్పుముదాని నేర్పునన్

క. నాకనఁగాఁ గనకము భా
మాకనుఁగొనఁ జిల్లపెంకు మాత్రము దానిం
జేకొల్చెన నాతనువిదె
నీకుం గైవస మొనర్తు నీతోడు సుమీ. 520

మ. *అని సూచించినమంచిదంచు విని యయ్యబ్జాక్షినింగూర్ప నా
తనికిం బాసయొసంగివీడ్కొలిపి తత్కార్యార్థమూహించిమో
హనుగేహాంబునకుం బ్రయోజనశతవ్యాపారముల్ దెల్పికొం
చునిరూఢంబగు రాకపోక లొనరించున్మాయ డాయింపుచున్.

క. అంతట నాశుభవతి కది
యంతింతనరాని యంతరంగంబున నా
ద్యంతమధురోక్తిచాతురి
సంతతము న్వింతసంతసం బెసఁగించున్. 522

---

* అని తెల్పన్విని మంచికార్యమని పాఠాంతరము.

క. ఆలలనామణి కాఁగ
య్యాళి యొకానొక్కవేళ నక్కఱతో సు
వ్వాలున్శోభనములు ధవ
ళాలు న్మోదమైన పాటలం దగ నేర్పున్. 523

చ. వనజదళాయతాక్షి మగవాఁడు పరాంగనపొందుఁగోరువాఁ
డని వినవేమొ యట్టిచవు లంటినచో మఱిచౌకసేయఁడే
నిను నటుగానఁ బూని మగనిం బెఱత్రోవలఁ బోవనీకు నే
ర్పుననని బుద్ధిగాఁగఱపు ముద్దియ సందియమందకుండఁగన్.

క. అంతట నొకనాఁ డొక వెల
యింతియు మోహానుఁడు నప్పులిచ్చినపనికై
మంతనమాడఁగ నమ్ముది
జంతయు వెసఁబోయి వానిసతికిం జెప్పెన్. 525

తే. చూపి యిన్నాళ్ళ నిటువంటి సుద్దిగాదు
కాదటందువు గద దానికాళ్ళమీఁద
సాగఁబడి మ్రొక్కి యిల్లాలిఁ జక్కఁజూడఁ
గావుమని బాసలీయఁగాఁ గంటి నేను. 526

ఉ. బిడ్డయొపాపమో చిదిమిపెట్టినకైవడినున్న నిన్నుఁదా
సడ్డయొనర్పకవ్వాలఁబిశాచమువంటి గరాసుఁగూడె నీ
యొడ్డెఁడు గుట్టుతోడ నిఁక నేనియు నాపలు కాలకించు నే
నొడ్డెద దీనికిం దగినదొక్కయుపాయము తోయజాననా.

క. తిట్టిన మెట్టినకైవడి
నెట్టింగని పొడిచినట్లు చేకూడమఱిక
నెట్టుకొని నేఁటినుండియు
గట్టిగ వేఱొకనిఁ గూడఁగావలె నీవున్. 528

చ. తెలియదుగాక నీకు సుదతీ రతినైపుణిఁ జూపవచ్చునో
కలకల నవ్వవచ్చునొ వికాసపుముచ్చటఁ జెప్పవచ్చునో
బలువగ పారువాపలుకు పల్కఁగవచ్చునొ కుల్కవచ్చునో
చెలువుని చెంగటం బరుని చెంగటఁ బోలెఁ గురంగలోచనా.

క. కొసరువగమాట లలుకలుఁ
గుసిగుంపులు తిట్లు మోరకొట్టులు జారుం
డసమసుఖంబుగఁ గైకొను
బసవెద్దగు మగఁడు మండిపడుఁ గుసుమాంగీ. 530

తే. నోరెఱుంగనియట్టి జంతువులు సైత
మంబుజాక్ష యిచ్ఛావిహార మందు
బ్రతుకనేర్చిన తమవారిఁ గలసి పొంగి
బంగరమువంటి మనసుఁ గెంటంగ నేల. 531

క. అని చెలి పుడకలు విఱిచినఁ
గనుఁగొని యది క్రొత్తగుమ్మ కావున మనసా
గ్గిన నదియును నేనొక్కనిఁ
గొనివచ్చెద నూరిబైటి గుడికడ కనుచున్. 532

క. చింతాకు ముదుఁగుతఱిఁ ద
త్కాంతం గొని తెచ్చి మేరుకార్ముకగేహో
పాంతమున నిల్పి మఱి తా
నంతట వరభద్రుఁ బిలువనరిగె న్వేగన్. 533

తే. అరిగి యతఁడింట లేకున్న నాత్మఁ బొగిలి
కొదవవచ్చె నటంచు నమ్ముదిపిసాలి

తిరిగి చనుదెంచుచోఁ గాంచెఁ దెరువులోన
వానిఁబోలిన నెఱనీటుకాని నొకని. 534

క. కని పొలివోవనిమగనా
లిని గూర్చెద నీకుఁ జాలలేవడిఁ బాల్మా
లినయది యనుచుం బిలిచినఁ
జని యాతఁడు కాంచె నాబిసప్రసవాస్యన్. 535

క. కనుఁగొని తనయిల్లాలని
మనమున నతఁడెఱిఁగె నంత మగువయు నాథుం
డని తెలిసెం దత్సమయం
బున నాశుభవతి మఱెట్లు బొంకఁగవలయున్. 536

క. తెలిసిన నేగుము తెలియని
యలవైనం బోకు కొంచెమా పరపురుషుం
గలయుటలు నిలువనాడం
గలదానికిఁ జెల్లుఁగాక కరివరగమనా. 537

వ. అని యివ్విధంబునం గిరసునాసీరుండు పలికి యూరకుండిన
నవ్వైశ్యాదృశ్యమధ్య యతిధ్యానాధీనయై యలత్యనితిక్షిప్త
వీక్షణంబున నున్న మితభ్రూలతంబుగాఁ గొంతతడవు విచా
రించి భూతలాధిపానీతయగు రాజదూతిం గనుంగొని యిం
దేమైననుం దెలియునె యనియడిగి ముఖవికారంబునం దాని
యజ్ఞానం బెఱింగి రెండవచంద్రమండలంబునుం బోని తన
ముఖం బెత్తి చిగురాకుమఱుఁగునం బొడము మొగ్గయుం
బోలె మధురాధరంబుచాటునఁ దలసూపుదరహాసకందళం
బుతో నచ్చిలుక కిట్లనియె. 538

తే. అరయ నిక్షేప ముంచినయట్టివారె
తెలియవలెఁగాక యొకరికిఁ దెలియఁదగునె
యింత యేమిటి కిపుడు నీయిడినచిక్కు
నీవె విడిపింపు మన శుకం బిట్టులనియె. 539

ఉ. అప్పుడు తద్వధూటి చలితాధరయై వడఁ గుప్పుతెప్పునం
జప్పుడుగా నదల్చి పరసారసగంధులఁ బొందనంచు నా
కొప్పనిబాస నిచ్చితి నహోయిటు లెంతకు నెత్తుకొంటి విం
కెప్పనికైన నష్టమగునే ననుఁ జంపఁగఁజూతు వింతటన్.

ఉ. నీమదిఁ జూడఁగోరి తరుణీజనధర్మముగాకయున్నచో
నేమని దీనిచేత నిటకేఁ బిలిపించిన పచ్చి తద్వ్యభా
మామతి నిప్పుడిట్లు పరమానినినైన రమింపవచ్చి నా
నోమదిమోహమున్న గతిఁ బోవఁగ నుండుట కిచ్చగించితో.

క. పట్టాలకుఁ వెల్లుదు మది
నొట్టినకొనుకం దలాన్లతోఁ జెప్పుదుఁ గూ
పెట్టుదు దొరముందఱ నను
బట్టకు మని పలువ సతఁడు బహువగుభీతిన్. 542

తే. పాదముల వ్రాలి నేనేమిపాప మెఱుఁగ
నీమహాదేవునాన పూర్ణేందువదన
యవ్వియొనరింపనలదంచు రమణిఁదోడు
కొనుచు గుట్టునఁ దనగృహంబునకుఁ జనియె 543

క. అని చిలుక పలుకఁ గుతుకం
బున నౌరా యెంతబొంకు బొంకెను మృగలో
చన యని ప్రభావతీసతి
యనుపమమతి మెచ్చుకొనియె నవనీనాథా. 544

వ. అనిన నద్ధరాకాంతుండు తదనంతరగాథాప్రకారం బెవ్విధం
బని యనుడు. 545

శా. విశ్వామిత్రమనఃప్రియంకరకరావిర్భూతదానక్రియా
శశ్వత్తోషితధారిణీసుర సురేశ స్తుత్యశౌర్యాటల
స్థైర్యౌర్జిత్యలవైభవోన్నత నతాయాసాపహృద్వీక్షణా
శాశ్వాస్త్రాసవిరామ రామబలగర్వారంభనిర్వాపణా. 546

క. ధారాధరవర్ణ సుధా
ధారాపరిపూర్ణ వాక్య ధారావిబుధా
ధారానిజకాంక్షయక
ధారాదళితాహితవసుధాధరధారా. 547

మాలినీ.—

జలధరనిభదేహా సజ్యకోదండబాహా
ఖలదనుజవిదారీ కంధిదర్పాపహారీ
కులగిరిసమధైర్యా కుంభినీనాథవర్యా
సలలితగుణజాలా జానకీకేళిలోలా. 548

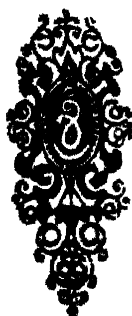
గద్యము. ఇది శ్రీమత్ఖాదిరీనృసింహకరుణాకటాక్షవీక్షణసమా
గతకవితాధార పాలవేకరికులకలశాంభోనిధిసుధాకర తాడి
గోళ్లకరియమాణిక్యనృపహర్యక్షపౌత్ర పవిత్రచరిత్ర కదుర
ధరామండలాఖండలపుత్ర విద్వత్కవిరక్షణానుసంధాయక
ఖదిరీపతినాయక ప్రణీతంబైన శుకసప్తతియను మహాప్రబం
ధంబునం బ్రథమాశ్వాసము.

శ్రీరస్తు.

శుకసప్తతి

ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీరామాంక ధరాజా
నీరామవసంతసంతతామితవిభవో
దారా మాధుర్యవచో
ధారా మార్తాండధామ దశరథరామా. 1

తే. ఉదధిరిపుసుతు పాండురాజాధిరాజ
నందనాంభోజుఁ డగు ధర్మనందనునకు
సకలవైదికలౌకికాచారవిహిత
హితకథారమ్యుఁ డగు ధౌమ్యుఁ డిట్టులనియె. 2

ఉ. అంతటఁ జెల్లవారెను దినాంత మొకానొకరీతిఁ గాంచి త
త్కాంత మెఱుంగు గుబ్బకవకస్తురిపూఁతను రంగుచెంద వె
న్నంతయు వేణికాకుసుమల సందగొనం గయిసేసి నీలచే
లాంతర దృశ్యయై హరిశిలావృతహేమశలాకఁబోలుచున్.

క. జనపదసురేంద్రుకడకుం
జనఁ జూచినఁ జూచి చిలుకజాబిల్లి యనున్
మనమున నొకకథఁ దలఁచితి
విని పొమ్మా కొమ్మ యింత వేగిర మేలా. 4

ఆ ఱ వ క థ.

తే. అనుచుఁ దెలుపఁ దొడంగె నోయంబుజాక్షి
మదన మనుపట్టనం బేలు మదవదరిస
మూహములఘాలతలముల మోడ్పఁగేలుఁ
బెనఁచ నేర్పిననందనుం డనెడురాజు. 5

క. ఆరాజశిఖామణి దే
వేరి శశిప్రభ యనంగ వెలయు న్నిగులం
బౌరందరమణిబృందము
దూఱం దరమైన నెఱుల దొరలెడు సిరులన్. 6

సీ. మగువసోయగపు నెమ్మొగ మెంచఁ గొలువున్న
వెలిదమ్మివానికిఁ దలము గాదు
పడఁతి నితంబబింబము నెంచఁ బుడమిమో
పరియైనవానికిఁ దరముగాదు
కలికి నెన్నడు మెన్న ఖచరుల కొజ్జయై
వఱలెడువానికి వశముగాదు
నలినాయతాక్షి లేనడ లెంచ నంచవ
య్యాళికత్తెకు నైన నలవిగాదు
తే. భామినీమణి గబ్బినిబ్బరపుగుబ్బ
కవనుతింపంగ నల్లబంగారుకొండ
వింటివానికిఁ గూడ దవ్వాలఁదిమూర్తి
వర్ణన యొనర్ప నింక నెవ్వారు గలరు. 7

క ఆపడఁతియు నందనధర
ణీపతియు న్నిజమనోజనితసంతోష

వ్యాపారాపారసుఖం
జేపార నెసఁగుచున్నయెడ నప్పురిలోన్. 8

క. దేవాలయంబు కలదు త
ద్దావాసమున న్వసించు సంతర్లలిత
శ్రీవత్సునకు రథోత్సవ
మావిష్కృతమయ్యెఁ బశ్యదఖిలామరమై. 9

వ. ఇత్తెఱంగున నభంగనభోమధ్యరథ్యాధ్వనత్సముద్యద్ధ్వజం
బును నవభ్రమేను భ్రమావలమానభానుకంబును నిజాంతర
దంతురితమహారజిక పాణవికదుర్ధమమర్దలధ్వాననృత్యమాన
వైమానికమానినీనికరంబును నగరరథోత్తమంబుపై మధు
విరోధి యధిరోహించినం దదుత్సవాలోకనాయాతనానాజన
పదవ్రాతంబులతో నదృష్టపూర్వం బగుట నొగలందగు
జాతికల్పితదారకాకారంబునకు దేవతామనీషం జేసి గోరంట
యంటువం గొంపుసొంపు గ్రమ్ముకొను కేలుదమ్ము లెత్తిమ్రొక్కు
నెడ నందులకుఁ గ్రొత్త గుమ్మలనియాతతాయు లొత్తు
కొండ్రును దాపును లేని జగడంబుల బహుళంబు లగు
తుములంబులు గల్పించి గుంపులు చేసిన నాసందునం దమ
తమ జనంబులం గానక కాందిశీకులైనవారల మీవారిం
జూపెద మని తోడుకొనిపోయి విజనస్థలంబుల నొడంబడ
కుండినఁ బుడమిం బడవైచి యీలువుగొని విడిచినం గ్రమ్మరి
తమ్ము నన్వేషించు నత్తమామలం గలసికొని తేలుగుట్టిన
దొంగలం బోలె మెలంగు ముగ్ధాంగనలును బూర్వాను
భూతలగు నుపభర్తలం బ్రయత్నంబులం గాంచి కనుసన్నలఁ
గొన్ని చిన్నెలు నెఱపిన నడిగని రోషకషాయితాత్ములై

యాక్షేపించుచు స్వజనంబులు సొచ్చి సమ్మర్దబాహుళ్యంబునం బోలి వెలమచ్చెకంటుల నంటుగల్గుటం జేసి వారల నవ్వాలకుం ద్రోసిచనినఁ జేయునది లేక యిచ్ఛావిహారవిరోధి యగు నిజకులాచారంబులం దలంచుకొని యుస్సురను విదగ్ధముగ్ధేందుముఖులును, బరపురుషభోగాయత్తచిత్త లగుటం గ్రందుకొను సందడిం బడి కంటికిం బ్రియంబైన వానిం గామించియు గోరంజీరియుఁ గొంత యాసతీర్చుకొని యంతట నతం డెఱింగినం గలంగి తొలంగి చన వెండియు నతండు వెంటంబడిన నదరంట జంకించు కామినులును, దైవనమస్కారంబులు దూరంబుచేసి పదుగురైదుగురు గుమిగూడుకొని కోడెకాండ్రరూపాధిక్యహైన్యంబులుపన్యసించు సామాన్యకన్యకలును మఱియుఁ గటిఘటితార్ద్రవసనఖండంబులతోఁ బొర్లుదండంబు లిడువారలకు మార్గక్షుద్రశిలాకలాపంబు లవ్వాలం ద్రోచివైచి యెండ మెండునం బెండుపడకుండ గడితంపుపచ్చడంబు లుల్లెడలవదువు నంబట్టువారును నిట్టసిగలు మిట్టిపడ లలాటపట్టికలం బెట్టిన పట్టెవర్ధనంబులు వర్ధమానఘర్మజలంబులం గరంగ భక్తి పారవశ్యంబున నాయాసం బెఱుంగక వర్తించుభాగవతులకు వ్యజనవీజనంబుల దయాభాజనంబు లగుచు వీచు వారును నాగంతులకు శీతలోదకంబులుం బానకంబులును నీరుమజ్జిగయుం దెచ్చి కైకొనుం డని ప్రార్థించి యిచ్చు వారునుం గలుగు రాజవీథుల వేంచేయు నప్పుడు 10

క. చెప్పెడి దేమిఁక నొకచో
దెప్పరమగు నుక్కుఁజీను దిగవైచిన వే

నెప్పుకొని కదలకుండెడు
కప్పలి తీరునను దేరు గదలక నిలిచెన్. 11

సీ. ఇలుకుమ్రాఁకులవైచి యేలెల్ల యనుచుఁ దో
పించిన నింతైనఁ జెగలదయ్యెఁ
జూడవచ్చినవారిఁ బీడించి పెనుమోముఁ
బట్టింప నింతైనఁ బాఱదయ్యెఁ
ఘనఘనభక్తి నెంతయుఁ బురికొల్పఁగా
జనులు ప్రార్థించిన సాగదయ్యె
నిమ్నోన్నతక్షితిని సమంబుగాఁజేసి
జన్నులమీఁదెత్తి పడలదయ్యె

తే. భాగవతులెల్ల నుపవాసవ్రత మ్రుక్కఁ
నెరకల చూపఱులెల్లఁ బందిళ్ళ సేర
నేగుదెంచిన నృపులెల్ల నిండ్ల కరుగఁ
జేరి యధికారులెల్లను జిన్నఁబోవ. 12

క. ఆకార్యము విని నందన
భూకాంతుం డేను మ్రొక్కఁబోకునికిఁ జుమీ
యీకొదవ గలిగె నని తన
రాకాచంద్రాస్య వెంటరా నరుదెంచెన్. 13

ఉ. ఆత్తఱి బాటదార్లపరపైన భువిం బడువారి నెత్తరు
న్మత్తగజంబుఁగన్న గరిమన్మొలత్రాడని గట్టినట్టివా
రెత్తిరిత్రాణకొద్ది వరువెక్కడి వేడుకలంచు నంతను
దృత్తర మయ్యె వీథి ధవళాతులచే నవరోధముం బలెన్.

తే. వెంటనరుదెంచు తనమచ్చెకంటితీరు
సొట్లు శోధించి క్రీఁగంటఁ జూచికొనుచు
నీటువాటిల్ల నరిగలనీడఁ బెండ్లి
నడల నవ్వీథి కరిగె నప్పుడమిఱేఁడు. 15

క. ఆవేళ శశిప్రభ రే
ఖావిభవముఁ జూచి పౌరకమలేక్షణలా
హా పుట్టిపడినయట్లుగ
దేవునిఁ గన మఱచి యిట్లనిరి తమలోనన్. 16

తే ఆఁడుఁదనమెల్ల నొక్కటే యట్టిపట్లు
నింతి యొప్పులకుప్పయై యొసఁగకున్న
నిమ్మహారాజు చేపట్టునేల యిట్టి
పడఁతి గల్గుట నీతఁడే భాగ్యశాలి. 17

క. అని పొగడుచుఁ గనుఁగొన న
వ్వనితలలో డాఁగి యాధవళలోచనఁ గ
న్గొనియె నొకవర్తకుని నం
దనుఁడు ప్రవీణుఁడనువాఁడు తత్సమయమునన్. 18

క. చూచినయంతనె మదనుం
డాచపలుని నడ్డగించె నాతరువాతన్
వాచాగోచరదుర్మద
వైచిత్రిం బొగడ దండ వైచెం బెలుచన్. 19

క. ఈరీతి నతఁడు బహుమో
హారూఢిం బొగులునంత నానృపతి నమ

స్ఫార మొనరించి పోవం
దేరాకనిమిషంబులోన నెలవ్రున కరిగెన్. 20

క. ఆతరువాతఁ బ్రవీణుఁడు
జాతరవాతతమిళిందసమితికి సుమశే
ఖాతతవారికి నిజకర
శాతరవారిజమరీచికలకే దలఁగన్. 21

క. ఆందోళన మొందుచు న
య్యిందుముఖిం బొందకున్న నిందవ్రుగద యీ
బొందికిఁ బ్రాణము లని య
మ్మందుం డొకనేర్పు తనదు మదికిం దోఁపన్. 22

క. ఆరూఢి యశోదయనం
బేరపడిన పేదరాలి పెద్దమగృహముం
జేరం జని యాయవ్వయు
రారమ్మని ప్రియ మెలర్పఁ బ్రముదితుఁ డగుచున్. 23

చ. సడికొడిగట్ట లేని కనుచాటుమెలంకువతీఁగబోడ్లకుం
గడుపులు దించ నింతులకుఁ గాంతవశీకరణార్థమంత్రముల్
నొడువఁగఁ బల్లవాళిగతి లోకపువూఁతలు మేఁతలీయనే
కడమయులేక నింటఁగడకట్టితి నిన్ గొనియాడశక్యమే. 24

క. నీ కీవఱకెన్నఁడు వ
క్కాకున కీలేదు నిర్దయామతి నేలా
కోకొమ్మాయని పిడికెఁడు
రూక లొడింజల్లి యాతురుండై మఱియున్. 25

క. నందననృపాలుసుందరి
యందముఁ గనుగొంటి మొన్న నదిమొద లెదలోఁ
గందర్పదర్పమార్పమ
దిం దెలుకువ శరణుసొచ్చితి న్నీకిచటన్. 26

క. అని దీనాలాపములా
డిన నవ్వుచు నయ్యశోద డెప్పరమగు నీ
పని దైన నే నృపాంగన
నినుఁగూర్చెదఁ జూడు నాదు నేర్పని పనిచెన్. 27

క. రాకాశశాంకవదన ప
రాకా యిఁక నయ్యశోద రాజాంగనతో
నేకై వడిఁ గూర్పఁగవలె
నాకాముకుఁ దెలిసె నేని యానతియిమ్మా. 28

క. అని చిలుక తేనియలు బో
రనియొడు జడివాన వెలిసినటుపలెఁ బలుకం
దనయంతనె తానిల్చిన
విని కోమటిచిటుకులాఁడి వెస నిట్లనియెన్. 29

క. ఓరామచిలుక మాకీ
మారాము ళ్ళెట్లు తెలియు మగవారమె నీ
దారిఁ బలుపోకలం గడి
దేటం దరువాతిగాథఁ దెలియం జెపుమా. 30

చ. అనవుడుఁ జిల్కతేఁడు విడియంపుమవారపుఁ గెంపుఁగన్నజ
వ్వని నునుదొండపంటి జిగివాతెఱజాఱిన ముక్కునిగ్గు వా

సనవెడసేయఁ గుంకుమవసంతము సల్ల కథావిశేషమి
ట్లని తెలుపం దొడంగ వసుధాధిపుదూతిక చిన్నఁబోవఁగన్. 31

సీ. వసునెత్తి మజ్జిపాలిడి తాలిక లొనర్చి
కడలుకొల్పిన గొప్పజడలదిండు
నలికభాగమునఁ జింతాకు వెడల్పుగఁ
బొసఁగించుకొన్న విభూతిరేఖ
సందిట నిరువంక నొందుపైఁడి కుసుళ్ల
కంఠంబు నొందు రుద్రాక్షపూస
కటితటిఁ గాసెపై గట్టిగాఁ బిరుచుట్టు
గట్టినకుఱుమాపుఁగావికోక
తే. నాగబెత్తంబుఁ జాప్రపునాదిముద్ర
యుఁగరము జన్నిదపువాటు యోగపట్టె
యమరజంగమురా లయ్యె నఖిలపల్ల
వాకళీకృతసమ్మోద యయ్యశోద. 32

క. ఈలీలఁ గ్రొత్తజంగము
రాలై తనవెంట శిష్యుఁడై యొక్కఁడు రా
నాలలన యిల్లు వెడలెఁ
గోలయుఁ బలె నొక్కపెట్టకుక్కం గొనుచున్. 33

చ. వెడలి పురంబునం గలుగు వీథులవీథుల సౌధయూథముల్
బడిబడిఁ జుట్టి యాశుకభామఁ గనుంగొని యిట్టిపుట్టు వె
క్కడను లభించె నీకు మమకారము గానము మేల్రహింపఁగాఁ
దడఁబడ నన్నెఱుంగవుగదా యనుచుం జరియించి రెంతయున్

క. ఆనందనాఖ్యధరణీ
జానియగారంబు బలువాజారముఁ జేరం

గా నరిగి కృతప్రత్యు
త్థానత బహువిధములందుఁ దనుసేవింపన్. 35

తే. వారితోఁ గాశికాకృతావాస ననియు
నిపుడు రామేశ్వరంబున కేగుచున్న
దాన ననియు ఫలాహారమాననీయ
ననియు వసియింప వైరాగ్య మహార యనుచు. 36

తే. వారుచెట్టునఁ దనదాన యారఁబండి
నట్టి పరువంపురసదాడియరఁటిపంటి
గొలలు చక్కెర నెయ్యి మక్కువ నొసంగ
నన్నియును సన్నచే శిష్యుఁ డందుకొనియె. 37

క. చూపట్టఁగ గోమయమునఁ
జేపట్టొనరించి జడలఁ జెక్కినలింగం
బాపోకలాఁడి గైకొని
వేపికడన్నిలిపి భక్తివివశయపోలెన్. 38

క. ధూపంబు కడ్డివత్తులు
దీపంబు నొసంగి తనకుఁ దెచ్చినఫలముల్
చూపి యుపహారమిచ్చి ని
శాపతిధరుఁ గుక్కనొక్కసరిగాఁ గొలువన్. 39

చ. గుమిగొని పైలపైలఁబడికొంచు భటావళిచూడఁబోవ వె
చ్చము గొనిపోవుదాదులు నిజంబు గనుంగొని యాశశి
ప్రభా, రమణికిఁ దెల్ప నాయమ నిరంతరవిస్మయమంది చూ
తమా,క్రమమని వారిచేఁ బిలువఁగాఁ బనుపం జని ప్రోల
నిల్చినన్. 40

తే. ఆశశిప్రభ జంగమురాల యేమి
కారణం బిటు కుక్క లింగంబు నొక్క
సరిగఁ బూజింప నిది వింతసరణిగాఁగ
దోఁచుచున్నది తెల్పుమా దాఁచకనిన. 41

క. ఆమాయలాఁడి యప్పుడా
కోమలిమొగము గని గోడుగోడున నేడ్వం
గా మఱియు వెఱపుదోఁపఁగ
నామంజులవాణి యనునయాలాపములన్. 42

క. ఊరార్చి యిపుడ నమ్ముది
తేరజమిది విన్న నీకుఁ బెనుదుఃఖంబౌ
నేర్చితినైన మఱి వినఁ
గోరిన [illegible] కువలయనయనా. 43

క అనుమాట విని వయస్యా
జనములు కడకరుగ నవ్విశాలేక్షణతో
మనకథ యవితథముగ విను
మని యంతన్నాయజోగురా లిట్లనియెన్. 44

చ. మునుపటిపుట్టున శ్శునము మువ్వుర మొక్కతె కుద్భవింప నం
దనఘచరిత్రలైన మన కగ్రజనాథునిఁగాని తన్నుఁగో
రినమునివాఁకలం దననిరీక్షలకుం బ్రియులైనవారలం
దనివివొరంగఁ గూడనికతంబున నీగతిఁబుట్టఁ గుక్కలై. 45

క. నీవపుడు పేఁడు వాఁడని
భావింపక గుడిసెవైచి పరులం బొందన్
దేవేరి వైతివా వసు
ధావల్లభమణికిఁ గేళితత్పరమతివై. 46

క. ఏనపుడు కోరివచ్చిన
వానిన్ర్రమియించుట స్ఛవానీపతిసే
వానిరతియు జాతిస్మర
తానూనత్వంబుఁ గల్గి హర్షముఁగంటిన్. 47

క. కావున సహోదరీ మై
త్రీవిధి నీవేపితోఁ జరింతుర్ శివపూ
జావేళనైన నని యనఁ
గా విని యారాజముఖి వికాసోన్ముఖియై. 48

ఉ. గ్రక్కున మ్రొక్కి పూర్వజనికాలసహోదర లైనమిమ్ము నే
నక్కఱదీఱఁ గంటి నొకయక్కకు నిట్టి యవస్థ వచ్చెనే
యక్కట నేననన్యరతనై యొకరాజును గూడియుంటి ని
క్కెక్కడవచ్చునొక్కొ యిఁక నెత్తుభవంబున నిట్టిదుర్దశల్. 49

సీ. అక్క నాకిచ్ఛావిహారంబు గూడ దీ
పట్టున దొరచెట్టఁబట్టియునికి
నింకొక్కజన్మమం దేనియు జాతిస్మ
రత్వవిఖ్యాతిచేఁ బ్రబలవలయు
నప్పటి కన్యవ్రతాభావజనితమై
శునకత్వ మెడలించుకొనఁగవలయు
నటుగాన ననుఁగోరినట్టి చక్కనిచిన్న
వాని దోతెంచి నావాంఛదీర్పు
తే. మాతఁ డవరోధగమన మెట్లనుచు వెఱచి
యొడఁబడకయున్న నాప్రాణ ముత్తరింతుఁ
దనకుః గానని యేనంటి ననుచు ధైర్య
మిచ్చి తోడ్కొని రమ్మిప్పుడేగు మనిన. 50

చ. చని యదియొక్కనాఁ డరిదిజంగముటాలయి శిష్యుఁగాఁగఁ
గైకొనుచుఁ బ్రవీణుఁ దెచ్చి యొసఁగూర్చినఁ జెప్పుతమి
న్నృశిప్రభా,వనరుహాక్షత్రనేత్రయును వాఁడును వేడుకమీ
అఁ గేళికిం, బనుపడి సౌఖ్యమొందిరి ప్రభావతి వింటె
యశోద నైపుణిన్. 51

క. ఈరీతి నేర్పుగలిగినఁ
బోరాదో మగనికన్నుఁ బొడిచినరీతిన్
రారాదో లోకములో
వారికినీ కనుటగాదు వారిజనేత్రా. 52

మ. అని యారీతి మతంబు భావ్యఁపయి కార్యస్థుఁ డుండంగ వై
శ్యనిమిత్తాఁ దిరిగి వచ్చి యాఁగలిసి దోలాడుచిత్తంబుతో
డనిచెం... యశోద పంపెను నిరూఢప్రౌఢ చేకూర్చినన్
జనితస్వేచ్ఛావిహారరతిరసరతేచ్ఛాకాముకశ్రేణికిన్. 53

క. అని తెల్లవాఱవచ్చుటఁ
గని నిద్దురకరిగెఁ గీరకారణజన్ముం
డును నేఁటికిఁ దక్కెఁ గదా
కనకాంగికి మాన మని సుఖస్థితి నుండెన్. 54

ఉ. అంతటఁ జక్రవాకవిరహప్రదమౌ సమయంబు వచ్చినం
గంతుఁడు రాజదూతిసతికన్నను మున్నుగ హెచ్చరింప సం
భ్రాంతమనోబ్జయై యలప్రభావతి యింద్రశిలావిభూషణా
నంతపచిచ్ఛటల్ వెనకులై తనచూపులవంటి కొల్వఁగన్. 55

క. కలశంబునలఁది కస్తురి
తిలకము పొలుపొంద రత్నదీప్తము లగుపా

వలు మెట్టి మేలిమిం గుర
వలువమరం గట్టి వింతవగ గనుపట్టన్. 56

తే. రాజు తొలునాఁటిరేయి విరాళిఁగొనుటఁ
దెలుపుచును వెంటవచ్చుదూతికయుఁ దాను
సరస కేతేర నక్కీరసార్వభౌముఁ
డరిది యపరంజిపసులపంజరము వదలి. 57

క. చను వేళ నిలిచి పొమ్మని
యనరా దవశకున మనుట నైన స్నీపై
నెనరునఁ దెలిపెద నొకకథ
కనకాంగీ వినిన నేర్పుగలుగు న్నీకున్ 58

వ. అని పలికి యాభామినీమేదురావలోకనాసారంబునం దదీ
యాంగీకారంబు నెఱింగి యప్పతంగపుంగవుండు హాసం
బుతో నితిహాసం బిట్లని చెప్పం దొడంగె. 59

ఏడవకథ.

తే. అమర సౌవీరదేశంబునందు విటతత
రంగితాభంగమోహాంబురాశి చంద్ర
కార్యకృద్ద్వారభామాప్రకాశమాన
లపనమండల మగువిశాలాపురంబు. 60

క. ఆపురము నరోత్తముఁ డను
భూపాలుం డేలు నతనిప్రోపున వైశ్యుం
డేపారు నొకఁడు ధర్మ
వ్యాపారం బలర విమలుఁ డనునామమునన్. 61

ఉ. ఆతనియాలు డీలుపడనట్టిమనోజునివాలు వాలుకం
జాతముచాలు వూలుగలసంపగికొమ్మల గీలుగ్రాలు ము
క్తాతతిడాలు మేలుకొనుకల్వలతావలమేలు జాళువా
జోతులజాలు జాలుకొనుచూపులఁ జూపఱనేలుప్రోలునన్.

క. దానికి మోహనయను నభి
ధానము దగు విమలుఁ డాసుధాకరముఖితో
నానావిధసౌఖ్యప్రద
సూనాయుధకేళి నింపుసొంపు వహింపన్. 63

తే. వానికై చంద్రరేఖ యన్వారవనిత
మునుపు తోడసోఁక కుండియు మోహమందు
వానియిల్లాలికై ధనవంతుఁ డనెడి
వన్నెకాఁ డట్టిమడిచట్టి వలపుఁజెందు. 64

క. అంతట నొకనాఁ డలధన
వంతుం డేసిలి వైశ్యవనితామణితోఁ
గంతురణకేళిఁ దేలం
గాంతుం దైవకృపకలిమిగా కని మదిలోన్. 65

సీ. అచ్చోట నమరఁగా హాలావికృతహాస
కహకహాధ్వనిసంగ గ్రామగంగ
యాయమ్మపురుషుఁ డభ్యర్థియైనవధూటి
నబలకార్యార్థిని యైనపురుషు
బలివెట్టికొలుప వారలకోరుకు లొసంగు
నటుగాక నొకవెలయాలి నంపి
యద్దేవికర్పింతు ననియెంచె నాచంద్ర
రేఖాబ్జముఖియు నారీతిఁ దలఁచె

తే. నిష్ట మొనరించి తమి నెలయించి యొకనిఁ
గాళికాభు క్తిచేసి నా కాంక్షదీర్చి
కొందు నని చూచె మఱి యొనఁగూడె దైవ
ఘటన నయ్యిద్ధఱకును సంగమసుఖంబు. 66

తే. కల్పితాన్యోన్యవిరహంబు కంతుసమర
సముదితాళీక దైన్యవాచావిధంబు
సకలధనశాంబరీనిరాశాగుణంబ
ఖండగతినొప్పుఁ దద్వంచకద్వయంబు. 67

సీ. కల్పితప్రణయవిగ్రహకాలవైదగ్ధ్య
జనితమాయాతాపసంభ్రమంబు
ప్రతివాక్యశపథపారంపరీవిజ్ఞాపి
తాత్మీయకృతకమోహాతిశయము
దంభేతరానుబంధనిబంధ నిహ్నవ
జల్పితసూనృతశపథశతము
కపటనిద్రాజాతకైతవోత్స్వప్నప్ర
ణామవాచామిథోనామధేయ

తే. మురుతరచ్ఛద్మసప్రయత్నోపగూహ
నసకృదతులితకృతవశాంతరదశంబు
సౌఖ్యముఖ్యత్వవంచనాసమ్మదంబ
ఖండగతి నుండె నవ్వంచకద్వయంబు 68.

తే. ఇవ్విధంబున నయ్యిద్ద ఱెనసినట్లు
యుండి యొకనాఁటిరేయిఁ బ్రచండకుసుమ
కాండఖండనమున సరికట్లఁ బెనఁగి
సుప్తిఁబొందిరి తెమ్మెరలూర్చరనాడ. 69

క. ఆమీఁదఁ జంద్రరేఖా
భామామణి లేచి యులికిపడి భయమున సు
శ్రీమించఁగ ధనవంతుని
తో మాటలఁ దొట్రుపాటు దోలకం బలికెన్. 70

క. ఓరీ నాయాకారము
కూరిమిఁ బటమునను వ్రాసికోరా యది నా
మారుగఁ జూడర నాబం
గారయ్యా నీవు చల్లఁగానుండు మికన్. 71

క. అనవిని మది నిది వంచన
మని కని ధనవంతుఁ డింతయాగడమే మ
య్యెనొకో నామీఁద నే
నను జంపితి వెఱవు మనమునం బలరారన్ 72

క. కలగంటి నీవు వేఱొక
కలకింతిం గూడినట్లు గావున నీకేఁగాఁ
గలుగును బ్రాణత్యాగం
బెలమిం జేసికొన నిశ్చయించితి మదిలోన్. 73

చ. కనుఁగొనఁజాల వేఱొకతె కౌఁగిట నీవు సుఖింప నిప్పుడే
పనివిని వాసనావశత భావిభవంబుననైనఁ జెందెదర
నిను నటుగా దటన్నఁ బరనీరజనేత్రలఁ బొందనంచు నిం
పునఁ జను దెంచి గంగగుడిముందఱబావి యొసంగుమిత్తఱిన్.

క. అని చంద్రరేఖ పలుకం
గనుఁగొని నగవలర నట్లుకాని మ్మని యా
వనబోఁడి వెంటరాఁగా
ధనవంతుఁడు గంగగుడి కుదగ్రత నరిగెన్. 75

సీ. కాఁపుగుబ్బెతలు పొంగళ్లు పెట్టినపాల
కడపచాఱికలపొక్కళ్ళ చాలు
నొరలు దెప్పించి బంతులుగట్టి యర్పించు
పొట్టేళ్ళ నెత్తురు బురద రొంపి
కోర్కి చెల్లినభుజంగు లొసంగఁ బెఱికిన
కుక్కుటపటలంపు తెక్కగుంపు
మంత్రముల్ ఫలియింప మాంత్రికుల్ పయిఁజోతి
వన్నెయుంచిన పంచవన్నెకోళ్లు
తే. పరఁగ గుగ్గులగురుధూపపరిమళంబు
శాకినీడాకినీభూతసంభ్రమంబు
చరదితప్రాణమృత్తికాతురగచయము
నలమ నాగంగగుడిఁజేర నరుగునపుడు. 76

క. తనుదునుమఁ దలఁచు తత్కా
మినికన్నను మున్నెయతఁడు మిసిమికటారిం
దునిమి బలియొసఁగె సాహస
మెనయం దలమొత్తిబాస యిచ్చెద ననుచున్. 77

సీ. బలుకప్పు నెరిగొప్పు పైనొప్పు బిడుతజా
బిల్లితో మృదుతనూవల్లితోడ
నునుపైఁట తెరచాఁటుగొనునీటుగుబ్బచ
న్కట్టుతోఁ గపురంపు బొట్టుతోడఁ
గరుణారస ముదారగతిమీఱఁ జూపట్టు
చూపుతో రతిఁగేరు రూపుతోడఁ
దలిరాకుఁజిగి జోక వెలినూకఁగల మేలి
కేలుతో నెలదేఁటి డాలుతోడఁ

తే. గెంపు పవడంపు జిగిసొంపు నింపుముద్దు
మోవితో గుమ్మురను నిండుతావితోడ
సంతసము వింతగా ధనవంతుచెంత
శాంతరైయై రుద్రకాంత సాక్షాత్కరించి. 78

క. మెచ్చితి వరమడుగుమనం
దచ్చిత్రదయాత్వమున కతం డలరి సము
ద్యచ్చరిత విమలునాకృతి
యచ్చొత్తినరీతి నొసఁగు మని వేఁడుటయున్. 79

క. ఇచ్చితిఁ బొమ్మని కాళిక
విచ్చేసిన యపుడె యతఁడు విమలునిరూపం
బచ్చుపడఁ దాల్చి యందుల
కచ్చెరుపడి యింటికిఁ జనె నతిగూఢగతిన్. 80

ఉ. అంతట నోడ జేరమునకై విమలుండు చనంగ నెమ్మదిన్
వంత వొలంగఁజేసి ధనవంతుఁడు వాని గృహంబుఁ జేరె న
త్యంతధనంబుతోడఁ గల మంబుధిలోనముఁనింగె నయ్యెడన్
దంతురవీచికల్దరికిఁ దార్చిన వచ్చితి నంచుఁ బల్కుచున్. 81

క. ఊరిదొరజేరులెల్లను
నూరార్పఁగ నిట్లు వచ్చియుండెడువానిం
జేరి నిజనాథుఁడని క
న్నీరు వడిందొరఁగ మోహినీసతి పలికెన్. 82

ఉ. అక్కట ప్రాణనాథ ధన మంబుధిఁ గూలినఁ గూలనిమ్ము వే
ఱొక్కటెఱుంగునం బడయనోపమె విత్తచయంబు లేనిచో
నిక్కడిపేదవారి మన మెవ్వరిఁ బోలుదు మింతె చాలుఁ బో
గ్రక్కునసక్కఁజిన్నొగ మొగంబులు చూచికొనంగఁగల్గెఁగా

తే. నేఁటి కీపాటి నీవు నాత్రాటిమహిమ
నింటి కేతేఁ జల్లగాఁ గంటి నిఁక
నిదియె పదివేలు వైభవం బెల్లనాఁడు
నల్లపూసలు చెవియాకు నాకుఁ జాలు. 84

క. అని ధైర్యమిచ్చి తగమ
జ్జనభోజనములను దృప్తి సలిపి దినాంతం
బున నాతఁడును దాఁగే
లినిశాంతముఁ జేర నరిగె వ్రీడాపరతన్. 85

క. ఈకైవడి నెచ్చెలి తన
యాకాంక్షలు దీర్ప నిర్భరానందముతో
నాకోడెకాఁడు చివురుం
జేకత్తిపజెరు సడ్డసేయక యుండెన్. 86

తే. వచ్చె విమలుఁడు నిస్తులవస్తుచయముఁ
గొనుచు నింటికి వచ్చిన ఘోరకలహ
మయ్యె ధనవంతునకు వాని కాగృహంబు
నాదియన నాదియనఁగ నౌఁ గా దనంగ. 87

క. పురజనులు తమ్ముఁగనుఁగొని
యిరుపురియాకార మొకటి యేర్పడుపఁగ నె
వ్వరివశ మనుచుం జూడఁగ
దొరముందఱఁ బడిరి వాదుతోడ న్వారల్. 88

క. ఆఘోర యేగతి వారల
వాదుడుపన్వలయు వింటివో వినలేదో
పైదలి యనినఁ బ్రభావతి
మోదము వెలిఁజిలుకఁ జిలుక మొకరికిఁ బలికెన్. 89

తే. వింటి నంతయు మేదినీవిభుఁడు వారి
కలహ మేరీతి నుడిపెనో తెలియరాదు
ధర్మసంకట మిదియేల తడవుసేయ
కవలికథఁ దెల్పుమయ్య కీరాగ్రగణ్య. 90

చ. అన విని చిల్కపల్కె వినవమ్మ ప్రభావతి యన్న రేశ్వరుం
డనఘుత మోహినిం బిలువనంపి భవత్పతి నిన్నుఁ బెండ్లియా
డినతఱి నుంకువే మొసఁగె డెందమునం దలపోసి తెల్పుమా
కనవుడు నూఱుమాడలనె నావిమలుండును నట్లు పల్కినన్.

క. ధనవంతు నట్లు యడుగం
దన కది తెలియమికి సిగ్గు దా నమలిన నా
తని వెడల నడిచి ప్రమదం
బున నాదంపతులఁ గూర్చి పొమ్మని యనిచెన్. 92

క. ఇంతటి నేరుపు గలిగినఁ
గాంతా కడతేలు జారుఁ గదియుట లేదా
కాంతుం డెఱిఁగిన నాతని
పొంతకు నే మొగముతోడఁ బోయెదు చెపుమా. 93

క. అని చిలుక యూరకుండినఁ
గనుఁగొని యక్కలికి దీపకళికలతోడం
దనమోము వెలుకపాఱం
జనియెన్ని దురింపఁ గేళిసదనంబునకున్. 94

తే. పల్లవియుఁ దెల్లవాఱ నవార్థివేంద్రు
కడకుఁ జని చిలుకసేయు విఘ్నములఁ దెలిపి

యతఁడు ప్రార్థించి పుత్తేర నరుగుచెంచెఁ 95
బొలఁతి చెంతకు నంతకుఁ బ్రొద్దుగ్రుంక.

ఉ. గందపుఁబూతఁబోలు అవికందగగుబ్బలమీఁటు హారపుం
జందెపువాటుమాటు బుసపాసని పయ్యెదనీటుఁ జాఁబుసే
యందగు మేల్ముసుంగమరనల్లఁబ్రభావతవచ్చె మీనుడాల్
పొందినరాచవాని యొఱలోనికటారిఁ దటారమాడుచున్.

ఉ. వచ్చినఁ జూచి కీరముప వాసముమీఱ ముఖారుణద్యుతుల్
బచ్చెనపన్ను నానృపతిపాలికిఁ బోయెద వేమొ పొమ్ము నీ
యిచ్చకు వచ్చినట్లు రమియింపుమొకానొక మాటపుట్టినన్
నెచ్చెలి లేదుబంతియను నేర్పున దిద్దుకొనంగఁ జాలినన్. 97

చ. వదినెలపోరుమాన్ప నిజవల్లభు నిద్దుర పుచ్చ మామనో
రదమఁగ నత్త గారికి భయం బొనరింప మఱందినూరకే
గదమఁగఁ దోడికోడలి కొకానొకనిందఘటింపవచ్చుఁబో
కదిసిన నేర్పుచేత బెళుక స్వైరమొందిన జారకాంతకున్. 98

ఎనిమిదవకథ.

ఉ. ఇందులకొక్క గాథ గలదింతటిలోఁ బతిపాటిపోవఁడో
యిందునిభాననా వినుమ యిందిరకుం దిరమైన యిల్లు సం
క్రందనరాజధానికెనగాఁ దగుశూరవరావలోక మా
రందసమాఖ్యచే నొకపురంబు పరంతపరాజు ప్రోవఁగన్. 99

తే. అచట జనవల్లభుండన నమరు నొక్కఁ
డంగసౌష్ఠవమున రతి యానసంగ
నలరు మెండైన నిండుప్రాయంబుకలిమి
రస్తుమీఱుచు నాతని గేస్తురాలు. 100

తే. పేటఁగల కోడెకాండ్రెల్ల వింతరతుల
జవ్వులమరగించి భయము లజ్జయును దీర్చ
జారవిద్యలఁ గడు గడిదేఱి యామి
టారి విడివడ్డమరు తేజి దారిమీఱె. 101

క. తెండికతంబునఁ గండలు
మెండుగఁ దాఁ బెంచి మగఁడు మెదలఁ డనుచు ను
ద్దండత నది మిండనికిఁ
వండిన కుడు మనఁగ దుడ్డువై ఖరి మెలఁగున్. 102

చ. పలుమఱు నేటినీటి కని బానిసఁ బిల్చెద నంచు జోలురో
కలికని కూరగాయ కొనఁగావలె నంచొకలేనికార్యమే
పలుకుచుఁ గోడెకాండ్రకనుపండువుగా నడయాడువీథిన
వ్వల నిక మాట లేలతలవాకిటఁ గాఁపుర మయ్యె దానికిన్.

చ. కలయని వింతవాఁ డెదురుగానడ తేరఁగ డాసి యవ్వలం
బెళుకుచు నమ్మచెల్ల తరుణీ చెఱఁగించుక సోఁకె దానికిం
దలఁపున నేమిసేయునొకదా యని నెచ్చెలితోడఁ బల్కి మె
చ్చులు దులకింప వాఁడుతనుఁజూచినఁబక్కున నవ్వు వీథులన్.

తే. తనదుచిన్నెలకై యాసఁ దడవుసేయ
నడుగవచ్చిన మనసురానట్టివారి
రట్టుగావించి మగనాలిఁ బట్టదాసి
తొర మొఱ్ఱోయటని దుమ్ము తూరుపెత్తు. 105

క. కంటికిఁ బ్రియ మగువానిఁ
గొంటుని తమకమునఁ గామినీభూత మనఁ
వెంటఁబడి కౌఁగిలింపక
నింటికిఁబో దవ్వధూటి కెంతటి తమిరో. 106

క. పతిఁ బ్రక్కఁబండినప్పుడు
పతికౌఁగక నిదురవోదురా యయ్యో నా
చతురుఁడ గుఱకలు చాలుఁ
గతి చెప్పు మటంచు వానిఁ గసుబాధించున్. 107

క. ఇట్టివగనడుచుతనవగఁ
జుట్టములకుఁ దెలుపు మగని సుద్దులు విని యా
దిట్ట చని వారితో మఱి
యెట్టువిడుం దన్ను నాథుఁ డొల్లఁడటంచున్. 103

తే. మఱియు నమ్మాయలాఁడికోమటి చెలంతి
లందఱును గువ్వకోల్గొని యగడుసేయ
వారిఁ గూర్చుండఁ బెట్టి నావర్తనంబు
దెలియదే కద మీకంచుఁ బలుకఁ దొడఁగు. 109

ఉ. అన్నెముపున్నె మెఱుఁగనమ్మ మతిం బతిపాదుపాలికిం
బెన్నిధిగాఁగఁ జూతు మెఱమెచ్చులుగావొకనెట్టివానినేఁ
గన్నులనైనఁ జూడ నిదికిల్లయొ సత్యము చూచుచున్న వాఁ
డన్నలినాప్తుఁ డింకొకటి యాపజ ముప్రతిపన్ న్మెలంగుదున్.

తే. అట్లు మెలఁగుట యేమిటి కంటిరేని
నింక నెక్కడిసిగ్గు మాయింటి యతని
కాసపుట్టింప మెలఁగుదు నట్టులయ్యు
బూచివలెఁ జూచునను వానిఁ బొడిచి త్రోయ. 111

చ. కలిగినవాఁడుగా మరునికన్నను వన్నియగల్గువాఁడుగా
కులమున మేటిగా సవతిగోరము గానమటంచునెంచి వే
డ్కలకెదురేగుదు న్మగఁడుగల్గియు లేని విధంబునేసి తా
నెల గలనైన నన్నుఁ గరుణింపఁడు భోగము వారిపొందునన్.

క. నాసుద్ది యింతగనిమడి
దోసమనక తనదుసెట్టి తొత్తుఁ కేమో
బాపలుఁట బండికండ్లుఁట
చేసన్నఁట విన్నవారు చెప్పిరి నాతోన్. 113

తే. పాన్పు కెక్కించి తనప్రక్కఁ బవ్వళింపఁ
గోరినేఁ జూడ జేలు తాఁగుడిచి కట్టి
యూరకే యిల్లు వెడలునాయుసురు లాఁకి
దీపములునైత మల్లాడుఁ దెలివలార. 114

సీ. పతిపత్నినని మేనఁ బసుపుపూసికొనంగ
సొగసులాయని ముంతపొగ ఘటించుఁ
చెనిమిటి గలదాన నని కాటుక ధరింప
వేషకిలాయంచు పిఱిచికట్టు
ముత్తైదువనటంచుఁ బత్తి బొట్టువహింపఁ
ఒన్నెలాయని కాలఁజేతఁబొడుచు
ధనసంగత నటంచుఁ దలదువ్విముడిచిన
ముసప్రులా యని ముడ్డిమూతి నులుచుఁ
తే. బొలుపు పగనాడి నేచిన్నఁబోయి యున్న
నతని కెక్కడ కీడౌనొ యనుచు నాతఁ
డెంతచేసిన నేమాన కింటఁగలుగు
సొమ్ము మెయిఁబూని కాపనిచోటుఁ గందు. 115

క. ఇల్లిలనుండ నింటం
బల్లియు నను జౌకసేయు పలుకులు వినరే
యొల్లెడ లోకములో మగఁ
డొల్లనియాపతిని మారి యొల్లదనంగన్. 116

ఉ. నాకనరాదుగాక మలినత్వము పోఁగయి నేయు జోకలన్
రేకల నన్నుఁ బోలఁగలరే కలకంఠులు నేరరా యయో
పోకలు వారబాలికల పోలిక వారలమాయచేత నన్
జోక యొనర్చు నాథుఁ డది చాలక దిట్టును గొట్టు నెప్పుడున్.

చ. కటకట నన్ను దూఱెదరుగాక వివేకము లేక మీకు ని
చ్చట మగవారు లేరెకద చర్చయొనర్పఁగ నాఁడుదానికే
మిటి కని నాథుఁ గూర్చువిధి మీరలెఱుంగరెయిట్టిపోఁడిమే
యటమటమైనఁ దాళవళమా నెఱప్రాయపుఁబూవుఁబోఁడికిన్.

క. అని చిత్తిని మగఁడొల్లని
తనువేటికిఁ దనకటంచు దయవుట్టఁగ బో
రున బాష్పంబులు తెలిగనుఁ
గొనలం గురియంగ గోడు గోడున నేడ్వన్. 119

తే. వార లెల్లను బంగారువంటి నిన్నుఁ
బాసి పలుగాకులకుఁ గొంగుపఱచు చెలుల
నంటివర్తింప వానికేమాయె ననుచు
నంతయు నిజంబనుచు నిండ్ల కరుగు నంత. 120

క జనవల్లభుండు బాంధవ
జనముల వెసఁగూర్చి భార్యచందము దెలుపన్
విని వారంద ఱిదేమని
నెనరున గద్దింపఁ జిత్తినీసతి కడకన్. 121

తే ఇంత యేటికి నీ రేయి నితఁడు పడుక
టిల్లువెలువడి యెక్కడికేగుఁ దలుపు
మూసి గడియ బిగించెద మోసపోక
తెల్లవాఱిన మీరది తెలిసికొనుఁడు. 122

క. ఏనిల్లు వెడలిపోయినఁ
బాసు గవాటంబె మూయఁ దలఁచఁడె యంతన్
దానం దెలియదె తనపగ
నా నేఁడము చెప్పఁడేటి నగుఁబాటిచటన్. 123

క. అన విని వారిది యగునని
చనుటయు నానాఁటి రేయి శయ్యపయిన్నా
థుని ప్రక్కనుండి తమిరేఁ
గినఁ జిత్తిని పనియొఁ పలుపు గీఱు కనకుండన్. 124

తే. అంత నిద్దుర లేచి వైశ్యాగ్రగణ్యుఁ
డనుఁగుటిల్లాలు లేకుంటఁ గని కవాట
బంధన మొనర్చి శాలుపాశఁ బాన్పుమీఁదఁ
బంతి మీఁదెత్తె నమునిన్ను యంతలోన. 125

చ. పసుఁగరజోపపోటనొంభుజంగునకుం బదఘాతమొక్క జా
నసనఁ గలాక్షనీలమణిరోచులొ కానొక తేరకానికి
స్మరసిజకేళి యొక్కటను పనాథువను న్వలిగించి వేగ జా
మునఁ జను చెంచెఁజిత్తినిపముజ్జ్వలకేళిగృహంబుఁ జేరఁగన్.

తే. వచ్చి యుపకనిరోధింబుగలఁపఁ జూచి
కాంతుచేష్టనెఱింగి చేగడియ దివియఁ
గూడ వెత్తఁగ రాదింకఁ గోరివచ్చు
చెనఁ బనిపట్టాలచేత బజీతనగుదు. 127

క. అని యెంచి పతిని వాకిటిఁ
గనుపం బానిల్లుసొచ్చి యరకముమూయం
దనతప్పుఁ దప్పఁ జిత్తిని
వనితా యేత్రోవ త్రొక్కవలయుం జెపుమా. 128

తే. అనఁ బ్రభావతి రసభంగ మగు నిదేల
మాటిమాటికి నడిగి నామన్కిఁ గొసఁగ
వినఁగఁ జిడిముడి పడియెడువీనుదోయి
చిలుక నాతోడ నీపడి తెలుపు మనిన. 129

ఉ. కీరము కెంపుసొంపు నడఁగించు మెఱుంగుఁ జుముక్కు చెక్కు చె
న్నారఁగఁ బల్కెఁ గల్కి వినుమత్తజ చిత్తని చిత్తవీథిలో
ధీరతఁ బూని లేనితెగ దెంపు వహించుచుఁ బల్కె నల్కతో
నేరము లేనివానికరఁ జిన్నటి యింపున నాలకింపఁగన్. 130

తే. విడలిపోయితి నివ్విధి వెంట నడుగు
పెండ్లివారలఁ జూడ నాపిన్నతనము
గూల నింతటిలో వట్టి కోపమెత్తి
తలుపు బిగియించె మగఁడేమి తలఁచినాఁడొ! 131

క. చుట్టాలచెంత నాకుఁ
బట్టానరింపంగఁ దలఁచెనా యందుకు వా
రెట్టును జాలరె కా నడి
గట్టఁగలరె నొసటఁ గన్ను గలవారైనన్. 132

ఉ. ఏనటు నంటిదాన నె యమీనపతివ్రత నేను గల్గఁగా
వానలుఁ బంటలుం బుడమి వర్తిలు నింత యెఱుంగ లేక తా
నేనను రవ్వచేసినఁ దృణీకృత మింతె శరీర మొక్కమ
ట్టైన ననూనదుఃఖ మెనయన్ దనకాఁపుర మెత్తిపోవదే.

క. కానీ బహూంతరతోయా
నూనంబైనట్టి బావి యున్నది నేను
స్నానంచు మిగులఁ జప్పుడు
గానపుడే యగ్గయాళి గ్రక్కునఁ జనియున్. 134

క. చని నూతిలోపలఁగుభు
ల్లన నొకగుండె త్తివైచి యల్లనఁ గనుచా
టున నిలువఁబడియె నిజమని
జనవల్లభుఁ డాత్మలో విచారము మీఱన్. 135

క. ఎత్తెదగాకని చనియె
స్మత్తచకోరాక్షి కేళిమందిర మపుడు
ద్వృత్తిఁ జోరబాజి మూసిన
ముత్తైముఁవలెఁ దలుపుమూసి మొక్కలమిడియెన్. 136

క. అదిగని నివ్వెఱఁగున నె
మ్మదిగానక తద్వయుండు మ్రాన్పడి యుండెం
జదికిలఁబడి యంతట రవి
యుదయించిన వచ్చి బంధు లొక్కటఁ జూడన్. 137

తే. వారితో నది యోయన్నలార కంటి
రా వితవితగ నన్నింత ఱట్టు సేసి
తానె తొత్తులకాంక్ష మదంబుకతన
నిల్లుపట్టక తిరిగెడు నివ్విధమున. 138

క. అని పలుక వార లులుకక
జనవల్లభుఁ దిట్టి వానిజాతికి వెలిగా
నొనరించిపోయి రోచ
క్కనికొమ్మా యింతనేర్పు గలిగినఁ బొమ్మా. 139

క అనినఁ బ్రభావతి తనయా
త్మనె యారా యెఁదుఁవారి తప్పియ యనిచి
త్తినిఁ బొగడి తెల్లవాఱుటఁ
గని చనియెం గేళిసదనగారంబునకున్. 140

వ. చని యథోచితవిధంబునం బ్రవర్తిల్లెఁ దదనంతరంబ క్రమ
క్రమంబున. 141

చ. హరనటనాతివేగగళితాలికలోచనవిస్ఫులింగమై
సరసిజబంధుఁ డస్తగిరిచక్కటిఁ వ్రాలఁ దదీయకీలకో [నం
త్కరములు గాలు గ్రొందవగుపొగల్బలెఁ జీఁకటి పిక్కటిల్లె
బరమునమించుఁ దత్త్రుటితమౌక్తికముల్బలెఁజుక్కలొప్పఁగన్

చ. అపుడు ప్రభావతీరమణి హారమణీఘృణి ధోరణీప్రసూ
నపటలయు న్వినీలవసనభ్రమరాళియు నై లతాకృతిం
గపురువహించి వచ్చిన శుకంబు "మనోరథసిద్ధిరస్తు తే
చపలవిలోచనే" యని యసహ్యపు దీవననిచ్చి యిట్లనున్. 143

తొమ్మిదవ కథ

ఉ. వింటివె యొక్కవింతకథ వీనుల కింపు ఘటింపఁ జాలు ని
ష్కంటకరాజమౌళి దొరగా విదిశాపురి మించు నందునే
వెంటఁ గొఱంతవోని పృథివీసురుఁ డొక్కఁడు సోమశర్మ పే
రింట నెసంగు భార్యయయి రేవతిపేర వధూటి గొల్వఁగన్.

సీ. గాదెలఁ గొలుచు ముక్కారుఁ బండెడు మళ్లు
నత్తోఁపు నడబావు లండ దొడ్డి
యాకుఁదోఁటలగుంపు పోఁకమ్రాఁకులుగుత్త
చేలు గొఱ్ఱెలకదుపాలమంద
చెఱకుగానుగ మొద లైడకవర్థిలు నేర్పు
బానిసె ల్బడవాళ్లు బంటుపైద
పారిగోడలు గొప్పపడసాల మేల్మచ్చు
గారముంగిలి వింతగాని పొరుగు

తే. దాఁగి నగలు సదాచారవితియు దేవ
పూజ నిత్యాన్నదానంబుఁ, బూసబొట్టు
చిమరఁ జల్లిన తులసెమ్మచిన్నితిన్నె
గలిగి కనుపట్టు నాతనికాఁపురంబు. 145

తే. *ఇట్లు వర్తింప నాతని యింతి గర్భ
కలితయై చిట్టుముల బయకలు మొగమునఁ
దెలుపుఁ గనిపింపఁ దొమ్మిదినెలలు నిండి
పసిఁడి రేకవంటి నాఁడుపుమునుఁ గనిన. 146

తే. పురుడు వెడలినవెనుక నాభూమిదేవుఁ
డాశిశువు జన్మనక్షత్రమునకు ఫలముఁ
[illegible]
[illegible] 147

క. [illegible]
[illegible]
†యదిమొదలు చిన్నఁబోయితి
[illegible] 148

క. అని [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 149

*గీ. కలికి యాతని కులకాంత గర్భచిహ్న
కలితయై చాలముద్దులు గులుకు మొగము

† యదిమొదలు చిన్నఁబోయితి
వినియాతఁడు నాఁడు పలుకుఁ డేలా దాఁపన్

క. *పొలెండ యేటి మాటలు
మేలే యిది ప్రతికిఁబట్టిమీఁదటఁగద యా
జోలి యెటులైన నైదువ
రాలై మనపడుచుగాఁగ నమరినఁ జాలున్. 150

క. అని చని యాయమ జననీ
జనకులకుం దెలుప సంతసంబున వారల్
విని మనుమరాలుగావున
ననువారము దాని జారయని పిలుచుటయున్. 151

తే. ఊరివారెల్ల రావె యోజార యనఁగ
నదియె పేరయ్యె నాజార కంబుజాక్షి
యంత నది యింతయై యంతయై వినూత్న
పేశలాకారయై మించి పెండ్లి కెదుగ. 152

తే. అడుగవచ్చినవార లయ్యబలరూప
శీలకులగుణ విఖ్యాతిఁ జాల మెచ్చి
జారయనుపేరు విన్నంతఁ జాలుటయును
బీఁట మీఁదిటిపెండ్లిండ్లు పెక్కు లెడసె. 153

చ. పొలుపుగ మోసులెత్తుచను పూపలు లోమ్మున నిక్క నాఁకట
న్నలమలమాడఁగా జెలఁగుమాసిన దోసము వచ్చునంచు న
గ్గలికలతల్లి కూడడఁగఁగట్టె మహీసురజాతిధర్మముల్, దెలు
పుచుఁ బెండ్లిపేరకట దేవుఁ డెఱుఁగు మెఱుంగుబోఁడికిన్.

క. *పొలెండ యేటిమాటలు, జాలిం బడ నేల మనము సరగున దీనిం
బోలంగ నొక్క తెఱఁగునఁ బాలింత మటన్న సతికిఁ బతి యిట్లనియెన్.

క. బాల యిది యాయం వలదుచు, మేలిమిగాఁ బ్రతికినట్టి మీఁదటఁ గదయా
జోలి యెటులైన నైదువ, రాలై మనపడుచుగాఁగ నమరినఁ జాలున్.

క. వేతపనులకువచ్చిన
వారిం గని పడుచు నడుగ వచ్చిరటంచున్
గారాబుకూఁతునకు సిం
గారించుం దల్లియాస్యకమలం బలరన్. 155

క. ధరణీసురమాత్రుఁడు వే
వరయక యరుదెంచి పెండ్లి యాడినఁజాలున్
వరదక్షిణతో నిచ్చెదఁ
దరళేక్షణ ననుచుఁ దండ్రి తలచున్మదిలోన్. 156

తే. వారలోపల నుండిరో వామనయన
యంత బుధవంత మనుసగ్రహారమునను
విశదవిఖ్యాతి మించు గోవిందుఁ డనెడు
బ్రహ్మచారి చతుర్వేదపారగుండు. 157

తే. అతఁ డుపనీతుఁడైన యనంతరంబ
తల్లిదండ్రులు పోవ సంతాప మెడలి
యప్పురివరమందె విద్యార్థి యగుచు
సకలవిద్యలుఁ దనకుఁ దానభ్యసించె. 158

క. అంతట నవ్వటుమణికిం
గంతుపరబ్రహ్మతావిఖండనచణవే
దాంతతిరస్కృతకరణా
నంతం బైనట్టిజవ్వనం బరుదెంచెన్. 159

వ. ఇవ్విధంబున సంప్రాప్తయౌవనుండై యతండు సమావర్తన
హోమంబుల వ్రేల్చువారలం గనుంగొని మోమువ్రేల్చియుఁ
గల్యాణకంకణధారులం గనుంగొని యేకారియు నాకబలి
సువిధానంబు లాచరించువారలఁ గనుంగొని గ్రుక్కిళ్లు

మ్రింగియు నూతనవధూయుక్తులై యూరేగువారి నిరీక్షించి మనంబునం గుందియు నాప్తపరిశోధనపరాయణులైన వారలం గనుంగొని ఖిన్నత్వంబునొందియు వివాహవాంఛాధీనుండై కన్యార్థియై పోయి యొక్కచోట నక్షత్రానుకూల్యంబు లేక మనోవైకల్యంబునందుచు నొక్కయెడ జాతివిరోధం బైన వెలవెలం బాఱుచు నొక్కచాయ రాశిమిత్రత్వంబు చాలకుండినం బెండువడుచు నొక్కదారి గణవైపరీత్యంబైన నత్యంతం బనుతాపించుచుం బుడమి యెల్లం జెల్లండిరిగి యలబ్ధమనోరథుండై యుండి వెండియు. 160

తే మునుపు చదివిన శాస్త్రసమూహ మెల్ల
నూఁచముట్టుగ నొజ్జల కొప్పగించి
యుద్వహనకేళి చింతింపుచునికిఁ జేసి
పలుకు నిద్దురలోఁ బెండ్లికలవరింత. 161

క. ఊరెల్లఁ బిలిచిరేని య
పారంబగుచింత మునిఁగి పలుకం డదిగోఁ
జేరె వివాహమఁటన్నం
దోరంబగు కాంత నోరునోరే తెఱచున్. 162

తే. ఇట్లు చింతించి యవ్వటుఁ డేగుదెంచి
సోమశర్మగృహాళిందభూమి కొక్క
నాఁడు గ్రాసార్థమైరాఁగ వానినామ
మన్వయంబును నడిగియు నక్కుటుంబి.

క. మనయింటఁ గన్నెయున్నది
యనఘా యిదియేమి పెండ్లియాడెదవే మీ

కును మాకును బంధుత్వం
బనుతరమై బ్రహ్మనుండి యమరినదరయన్. 164

క. అని యనియు ననకమును పే
యనమా రయే బ్రతికితిని మదన్వయ మిదిపా
వనమయ్యె ననుచు నవ్వటుఁ
డనితరగతిఁ దత్పదద్వయంబున వ్రాలెన్. 165

తే. ఆతఁడును బొంతనము లెల్ల నరసి చెన్న
యున్నవని కల్కియారేయి యొక్కలగ్న
మేర్పఱిచి యిరుగుపొరుగు నెఱుఁగకుండఁ
దనతనూభవ నతనికి ధారవోసె. 166

ఉ. అంతట దాని పేరు విని యల్లుఁడు మెల్లన మామగారి నే
కాంతమునందుఁ జేరి వినయంబున నీరఘధామ మెట్టులీ
కాంతకుఁ గల్గెఁ జెల్పుమనఁగా విని యాతఁడు దానిపూర్వవృ
త్తాంతముఁ దెల్పి కీసిఁ జెడుగై పడసీయక కాచికొమ్మనన్.

తే. మంచిదని నాగవల్లట మించినపుడె
యాలిఁ దోడ్కొని తనయగ్రహారమునకుఁ
బోయి తనగృహమధ్యంబు పొత్తుటిఁగ
నైన బొలయక యుండంగ నలవరించి. 168

క. తలయంటు నలుఁగుఁ బెట్టుక
జలకము లాడ్చు నైలుఁగు చలువలు గట్టుం
దిలకంబుదీర్చుఁ గలపం
బలఁదుఁ గొప్పించుఁ దయ్యొయ్యారికి దినమున్. 169

తే. ఇట్లు పోషింప నాశారదేందువదన
కెలమి దళుకొత్తు బెళుకుఁగన్నులును ముద్దు
లొలుకు నవ్వులు గులుకుగుబ్బలమెఱుంగుఁ
జిలుకుటెక్కులుఁ దగువయశ్శ్రీనెసంగ 170

వ. అంత. 171

సీ. వీథి నేగెడు ప్రౌఢవిటుఁడు పాడెడువింత
యేలపదా లట్టె యాలకించుఁ
బొరుగింటిమగవాని పొలుపైనఁ బెనుగోడ
యివ్వలఱోటిపై నెక్కిచూచు
నాయివారములకై డాయువారలతోడ
జోలిద్రవ్వచుఁ బెక్కుసుద్దులాడు
వరుసతో మాటాడవచ్చువిప్రులమ్రోల
రాకపోకల నొయారంబు నెఱపు
తే. నింటికేతెంచు నెదురింటి యింతితోడ
దానిహృదయాధినాథువర్తనము లడుగు
రతు లెఱుంగకమున్నె యారాజవదన
వ్రాఁత తప్పింపఁజేయ నెవ్వరితరంబు. 172

తే *ఆగృహంబున నిచ్ఛావిహారమునకు
మనసు పరువులువాఱ నేమాడ్కి నైన
సందు గానక యినుపపంజరములోని
చిలుకపోలికఁ దలఁకు నక్కులుకులాఁడి. 173

క. ఆలలన జారలీలా
లోలితమతి యుడుపుటొట్టులో జాణవు నీ

* అనుదినంబున నిచ్ఛావిహారమునకు.

వాలోచన మెయిఁ దెలుపుము
బాలాయనఁ జిలుకతోఁ బ్రభావతి పలుకున్. 174

క. *మగువయె విడిచెద ననిన
న్మగవాఁడా నిలుపువాఁడు మానము నీవే
వగఁ జెప్పెదవో విని తగుఁ
దగ దనియెదఁగాని తెలుపు తత్కథ యెల్లన్. 175

చ. అన విని మంచిదంచు విహగాగ్రణి యిట్లను నట్టిభార్య వ
ర్తనమున కార్తినొందుమతిఁ దద్ధరణీసురమౌళియొక్కనాఁ
డనుపమవైభవం బలర నార్తవశాంతి యొనర్చి నిత్యశో
భన బహులాభకారి యగు బ్రాహ్మణభోజన మైనపిమ్మటన్.

తే. చిలుకనగవుతోడ నిజకాంతఁ జేరఁ బిలిచి
నీకు నేర్పెడువారలు లేక యునికిఁ
దెలుపవలెఁ గద కేళిమందిరమునొకట
తోయజామోద యెల్లను డాయువిధము 177

క. మొగమున మసిబొట్టులు కర
యుగమునఁ గప్పెరయుఁ గత్తియు న్వ్రేలు నెఱుల్
దిగ ద్రిమ్మరఁగొద నసుపలుకులు
దగఁ జేరఁగవలయుఁ గేళిధామంబునకున్. 178

తే. అనిన నంగీకరించి తానాసతిచ్చి
పల్లె యేతెంచువానితో నతనుకేళి
దేలి ప్రతిపాత్రమును నట్టి తెఱఁగుమీఱఁ
బడుకయిలు సేరఁగా నేలుపఱిచె నతఁడు. 179

---

* మగువలవగలనువలపులు, మగవాఁడా నిలుపువాఁడు మానమునీవే.

ఉ. అంతటఁ గొన్ని నాళ్లకుఁగ నయ్యురగాయతవేణి యేటికిం
గాంతుఁడు వోవ వీథిఁబొడకట్టిన కేశవనామభూసురుం
జింతతపంబునం దలుపు చాటున నుండి కరారవిందసం
భ్రాంతిని సన్నచేసి వలరాయని బారికి లోనొనర్చినన్. 180

తే. ఆతఁ డదియాదిగాఁగ నయ్యాబలమగని
మొఱఁగి చావడిలోనిల్చి మొగముసూపుఁ
జిన్నలకు లోఁగు కంచంబుచెంత పిల్లి
కరణి నెదురించి వాకిటఁ గాచియుండు. 181

క. గోవిందుఁడు పవసవగా
నావిధ మించుక యెఱింగి యాత్మోపాయ
శ్రీవెలయింపఁగఁ దలఁచిర
సావేశమ్మున మెలంగు నంగనతోడన్. 182

క. ఎల్లుండి సమారాధన
చిల్లరవెచ్చములు గొనఁగ శీఘ్రమె యిదె యీ
పల్లియసంతకుఁ జనియె
నెల్లిటికరుదెంతు పదిల మిల్లని పలుకన్. 183

చ. అది మదిఁదోఁచు వేడుక బయల్పడనీయక వేఁడికంటినీ
రొదవఁగ మోమువాంచనతఁ డోచెడుఁద్రిమ్మరిసమ్మదాశ్రుపు
ల్గద యివి యంచు నాత్మను దలంచుచుఁ జింతిలనేలతేపె వ
చ్చెదనని బుజ్జగించి యతిశీఘ్రమునం బురి నిర్గమించినన్.

క. అతఁ డూరు వెడలిచను డ
య్యతివ పదింబదిగఁ దెలిసి యపుడాయెదుటన్

ధృతినిల్చిన కేశవుతోఁ
బతి యరుగుట తెలిపి గూఢభంగిన్మఱియున్. 185

క. ఈరేయి నన్ను నిలువున
నీరుగఁ గరఁగింపవలయు నేఁడున్నవి నీ
నేరుపు లన్నియు నని నయ
గారవపుపగలాఁడి యనుపఁగా నతఁడరిగెన్. 186

క. రవిగ్రుంకెఁ బంకజాత
చ్ఛవి డొంకెఁ జక్రవాకచక్రోల్లాసా
రవ మింకె జారరతమా
నవిభొంకె న్నాథునీతి నాథునితోడన్. 187

క. అంతట నర్ధోవిందుం
డెంతయుఁ గనకుండఁ బడుక యిలు సొచ్చి తన
ధ్వాంతరమున వస్తునమా
క్రాంతం బగు నటుకమీఁదఁ గదలకయుండెన్. 188

తే. అంతటను గేశవుం డూరి యలబలంబు
మట్టుపడఁ జూచుకొని మాటుమణిగె ననుచుఁ
గటికి చీఁకటి నెఱనెస్తకాఁడుఁ దాను
ధృతి యొసంగఁగ దాని మందిరముఁ జేర. 189

చ. ఎదురుగ వచ్చియు న్బడుకటింటికిఁ దెచ్చియు మోవి యిచ్చి
యుం, గుదురు మెఱుంగు గబ్బిపలిగుబ్బల గ్రుచ్చియు నాత
గానికిన్, ముద మొదవించి యమ్ముదిత మున్నటికైవడిఁ గేళి
గేహముం, గడియఁ దలంచి లేచి చని గ్రక్కున రాకటు
తామసించినన్. 190

క. నన్నిచట నుంచి చనియెం
గన్నియ మఱి రాక తడసెఁ గపటోపాయం
బెన్నైనొకొ యెవ్వఁ డెఱుఁగుఁ బ్ర
సన్నాంబుజముఖుల యింద్రజాలము లెల్లన్. 191

తే అనుచుఁ దద్భూసురుం డెంచునంతలోన
సురియ నిప్పులు రాలుకప్పెరయు మొగము
మీఁద మసిబొట్టుమించ నమ్మెలఁత రాఁగఁ
జూచి దిగులొంది యిదిగోఁ బిశాచి యనుచు. 192

తే. అతఁడు పరువెత్త నిదియేమి యాఁగ పోకు
పోకుమనుపల్కుతోడ నప్పుడది నడచి
వెంటనే యంట నీడయ వేగఁగాలి
పోవనిష్మంచుఁ దనగేహమునకు నేగ. 193

తే. అంతలో దానిపెనిమిటి యటుక డిగ్గి
గూఢముగ నేగి పెరటి . ోడదాఁటి
వెలుపటికి వచ్చి యెవ్వరే తెఁ ప్రతెఱవ
వేయనుచుఁ బిల్వనచ్చెల్వ వేషమడఁచి. 194

క. గడియ సడలింప నతఁడ
య్యెడ నవ్వగలాఁడిఁ దప్పకీక్షించి యిదే
మడరెఁ బరపురుషవాసన
చెడుగా నోడుపుమని కాలఁజేతం దన్నెన్. 195

చ. అదిమొద లవ్వధూమణి పరాప్తికి దండము వెట్టి వాసనా
భ్యుదయము నాయకుం డెఱుఁగునో యని యొంతయుఁ గేళ
వాఖ్యసం, విదితతదీయమూర్తులయి వేమకకాంద్రది తల్లి

తోడుగా, మది గణియించిరో చెలి సమర్పణమయ్యెనె వాని
నైపుణుల్. 196

క. అనినఁ బ్రభావతి యిదిగా
దనవచ్చునె పురుషులే యుపాయపరుల్ వా
రిని గెలువఁ దరముగా దని
యినుఁడుదయింపంగఁ బడుకయింటికి నరిగెన్. 197

క. అంతఁ గ్రమంబున నలినీ
కాంతుం డపరాబ్ధి మునుఁగఁగాఁ బుణ్యజనా
త్యంతార్తికరణపాపం
బంతయు వెడలె ననఁ దిమిరపటలం బటచై 198

చ. అనుపమలీలనప్పు డసితావరణాంబరదీప్తిగుప్తయై
తనులత మబ్బులోని తెరతళ్కులమించు నదల్చుదూతిఁ దో
డ్కొని చనుదేరవచ్చునల కోమటికోడలికొమ్మఁ జూచి యి
ట్లను శుక ముత్పలాశముకుళాంచలచంచలచుంచుచంచువై.

చ. పనిపడి రాజుఁ జేరఁ జలపట్టినదానవు చేరకుందువే
విను మఱి రాచవారు మదవిహ్వలు లించుక నేరకున్నఁ గో
పనియతిచేత మొక్కపఱపం దమకింపుదు రట్టులైన నా
ఘనికొమెడ బొంకఁగా వెరవు దోఁచినఁ బొమ్ము సరోజలోచనా.

పదియవ కథ.

తే. అమ్మ దీనికి నొకయితిహాసమరయ
వినుము ధనపాలుఁ డనురాజు పెనుప వెలయు
మేదురోద్భటభటసింహనాదచలిత
దిగ్గజవరంబు పద్మావతీపురంబు. 201

క. అందు సువేషుండను ధృతి
మందరనిభుఁ డొక్కఁ డమరు మరుత్ప్రోత్పీరితూ
పుందెగడి సుమతియను పే
రందినపతి యందగత్తె యై వర్తింపన్ 202

తే. ఆతఁ డిల్లాలిపై మోహమతిశయిల్లఁ
బెల్లుగాఁ జెల్ల విడిచి వర్తిల్లు కతన
నరయఁ బాటించుకొని గణనాథుఁ డనెడి
బంటువానికి మానముఁ బ్రాణమిచ్చు. 203

తే. కూర్మిఁ జూపట్టుఁ జేపట్టుఁగుంచ మగుచు
వాఁడు వర్తింప నెఱనీటు వగలువూన
నెంచి యించుక యైన నాసించవోరుని
రతులకాసించదా చేడె ప్రాణవిభుని. 204

క. తలనొప్పి కడుపుకుట్టుం
బలుగురుపుం గాళ్లుతీపు పాటించుచు న
చ్చెలి మూల్గుఁ బాన్పుమీఁదం
జెలువుఁడు దత్తచ్చికిత్స చేయన్నగుచున్. 205

క. *మున్నె కొలువున్న వానికి
జన్నె విడిచి యన్నెలంత చక్కనివరు నే
మన్నా రావన్నా పో
వన్నా యనుఁగాని యోయి యన దెంతైనన్. 206

క. కనుచాటుతిండి నడిపిన
పనులం గండలును బెరిఁగి బకుతం డ్రిహిడిం

* తిన్న నిప్రాయమువానికి.

బుని కొడుకన గణనాథుఁడు
ఘనబలమున బిరుదుజెట్టి కైవడి మెలఁగున్. 207

సీ. చెప్పినపని నీళ్లు చేఁదెదనని పోవు
సంతకుఁ బొమ్మన్నఁ జింత సేయుఁ
జేటఁ గైకొని యాళ్లు చెరిగెదనని పోవు
దండు పొమ్మన్న సంతాపమందు
వలదన్నఁ గందులు గొలిచిచూడఁగఁ బోవు
నగరికిఁ బొమ్మన్న దిగులుపడును
నొసరవేఁపగ నెండు సెనఁగ లెత్తఁగఁ బోవు
నూరికిఁ బొమ్మన్న నులుకుఁ జెందు
తే. నింటిలోపలి పనుల నెన్నైనఁ జేయుఁ
గడపదాఁటెడు పనియైనఁ గళవళించుఁ
బెట్టుపోఁతల సొగసాని సెట్టిసాని
యింటికడనుండి నజ్జొడు బంటువాఁడు. 208

క. యిది యేమి సెట్టి యెఱుఁగఁడె
కద పెంచినచనువుబలిమికడఁ బనిముచ్చై
యెదురాడుచున్న వాఁ డని
మది నొంచుచుఁ బొడము కినుక మగుడ నడంచున్. 209

తే. అంతనయ్యూరివారి ముత్తియములఁ జూచి
తెమ్మని సువేషు దవ్వులదీవికేగు
మనుచుఁ గట్టడసేయఁగా నతఁడు వచ్చి
పయన మెఱిగింప సుమతి సంభ్రమమునొంది. 210

సీ. *మలయుచో మధురాతిమధురాధరలవాఁడి
చిన్నారిగోరు నీచెక్కుమీఁద
నానుచో రంగస్థలాబ్జగంధులగుబ్బ
మెఱుఁగుఁజందోయి నీయురముమీఁద
మించుచోఁ గాంచికాచంచలాక్షుల ముద్దు
మొనపంటినొక్కు నీమోవిమీఁదఁ
జేరుచో నెల్లూరు నారీమణుల కెంపు
పసమించు టడుగు నీనొసటిమీఁద
తే. †నింటనుండిన నీసౌఖ్య మేల కలుగు
ననుచుఁ గన్నుల నూరార్చి యక్కుఁజేర్చి
మోవిచిగురంట నొక్కి తాంబూల మొసఁగి
పోయిరమ్మని పనిచె నవ్వూవుఁబోఁడి. 211

తే. అంత బుడిబుడి యేడ్పుతో నడలుదాని
బుజ్జగించి సువేషుఁ డప్పుడె ప్రయాణ
భయసముత్కంపితగ్లాని బంటువాని
నింటికడ నిల్పి పైనమై యేగుటయును 212

చ. ఇపుడుగదా తపంబు ఫలియించెనటంచు మహాసురక్తిభా
వపరత రేఁబవళ్లు తలవాకిలి వేసినయట్టు లుండ స
న్నపువిరిదమ్మితేకువసన స్మరుతూపులఁదుప్పు మించఁగా
నపరిమితప్రమోదరసులై రమియించిరి వారలిద్దఱున్. 213

---

* ఈపద్యమె 39-వ పుటలో వాడినాఁడు

† నింట నేయుండఁ బెఱమచ్చికంటినంటఁ, గూడకల్లాడు నీకనుకూలుఁడయ్యె నృపతి పయనంబు చెప్పుట నీవుగోరు, పోడుములుగల్గు నిఁక నేమి పోయిరమ్ము

క. ఇంటి మగఁ డయ్యె దానికి
బంటుతనం బుడిగి వాఁడు బానిస యయ్యెన్
నంటున బోఁటియు వానికి
నింటన్ మేలుపడి సాఁగ నిచ్చం బరఁగున్. 214

క. ఈరీతి మెలఁగువారల
దారుల్విని రాజుకొడుకు ధవళాఖ్యాకుం
డౌరా గర్గోలుగన
న్నారిపయుంబడుదు నని ఘనం బగుప్రేమన్. 215

క. ధనముల జాలెలు రతనపుఁ
బనితగు నొకవరుసపొమ్ముఁ బనిచిన గణనా
ఘనకీవచ్చుఁగదాయవి
యని కోమటికొమిరె వాని యప్పనఁగొనుచున్. 216

ఉ. అమ్మకచెల్ల నేఁడు వెలయాలనొ త్రిమ్మరినై పురంబునం
ద్రిమ్మరఁ జూచెనో తనకుఁ దేటమిటారపునిండుఁబ్రాయపుం
గొమ్మలు లేరొ నాముదుకగోకయుఁ గోమటియెడ్డెవీఁకయున్
సమ్మతమయ్యెనే యని యసత్యపుఁదక్కులుతక్కివెండియున్.

క. రమ్మను మిచ్చటికిది
కానిమ్మని యనఘన్న నగరమేలెడివోర దా
నెమ్మదిఁ గనలుచు వందుగఁ
దెమ్మనిన న్నెట్టి యేడఁ దెచ్చు న్వొఱతున్. 218

క. అని పనిచిన దూతికయుం
జని తెలుపన్రాజసుతుఁడు చరమాంబునిధిన్
మునుఁగ రవి నెఱయుచీఁకటి
గనుఁగొని కేలుట్టిపడఁగఁ గట్టాయితమై. 219

వ. తలవరులింతనంత పెడదాఁటులతో గగనంబు చించులీ
లలవిలసిల్లి వెంటఁ బదిలంబుగ రాఁ జని యూడిగంబులన్
వెలుపలనిల్పి తానొకడ వేగ నగారము సొచ్చి యోరవా
కిలియయియున్న తల్లలితకేళినిశాంతముఁ జేరి యచ్చటన్.

క. కనియెం బొన్నవఁ గినుకం
బెనఁగొని కాట్లాడుపికిలిపిట్టలచందం
బున సుమతియు గణనాథుఁడు
మనసిజరణకరణకేళిమగ్నతనుండన్. 221

క. కనుఁగొని యిది ననుఁ బిలువం
బనిచియు వేఱొకనిఁ గూడఁ బాడియెయని యె
ఱ్ఱనికనుఁగవతో ముడిచిన
కనుబొమ్మలతోడఁ జేరఁగాఁ జని వేగన్. 222

క బెడిదపుటడిదముఁ గైకొని
గడితపుటొఱడుస్సి వాఁడిఖడ్గము చేతం
దడఁబడ మొదలంటంగా
జడఁగోసి యతండు వేగఁ జనియె లతాంగీ. 223

క. అమ్మఱునాఁడె సువేషుఁడు
క్రమ్మరి యయ్యారియేటికడనుండి ప్రమో
దమ్మునఁ దనరా కనుగుం
గొమ్మకుఁ దెలుపుమని బంటుకొడుకుం బనిచెన్. 224

ఆ. వాఁడువచ్చి మగఁడువచ్చినాఁ డనువార్తఁ
దెలిపినపుడె భీతిఁ గలఁగె సుమతి
నెఱులపోకకింక వరునితో నేమని
బొంకవలయుఁ దెలుపు పువ్వుఁబోఁడి. 225

చ. అనినఁ బ్రభావతీరమణి యద్దిర యయ్యెడ బొంకుటెట్లు నే
కనినదిగాదు విన్నదియుఁగాదది తెల్పినఁ దెల్పు లేకయుం
డిన మఱియూరకుండెదవు నేనిటువంటి వెఱుంగఁజాలు చాల్
దినమును రాజుఁ జేరఁజనఁదీరక నీకథ వించునుందునే. 226

మ. అనినం గీరము కోపమేల వినవమ్మా కొమ్మ యమ్మాడ్కిఁ దె
ల్పినబంటుం గని యూరుజాబ్జముఖి మేల్వేయేండ్లు వర్ధిల్లు చ
క్కనినానాథుఁడు వచ్చెనంచు మునుగల్లన్వచ్చియా మేలు వా
ర్తనిజంబొందఁగఁ దెల్పితంచు మది మేరల్మీఱు ధైర్యంబునన్.

తే. కాకి కల్లనెఁ దోడనె గౌళి పలికెఁ
బొలిచె నట్టింటఁ గుమ్మరిపుర్వు మెలఁగి
యిన్నియును గల్ల గాకుండ నేగుదెంచె
హృదయనాయకుఁడో యన్న యిదియె చాలు. 228

క. అని పతితో నేనటకుం
జను దెంచినదాఁక మీరచట నే యుండం
బనిగలదనుమని పనిచినఁ
జనియెన్వాఁడంత నవ్విశాలేక్షణయున్. 229

క. ఇల్లలికి ముగ్గువెట్టి మ
హోల్లాసము పల్లవింప నొక్క మెఱుఁగుం
బల్లెమునఁ గోసి వైచిన
యల్ల జటాఖండ మిడియు నలరులతోడన్. 230

ఉ. ఐదువరాండ్లతోఁ గదలి యాత్మమనోవిభుఁ డాయఁబోయి య
పై ప్రవలివేణితోఁ జెలఁగుపల్లెర మారతిభంగిఁ ద్రిప్పి యా
మోదముఁ జూపె నాతఁడది ముందఱఁ దెల్పుమటంచు వేఁడఁగా
నాదయితుం గనుంగొని దృగంచలమం దుదయించు సిగ్గునన్.

చ. చెడుకలగాంచి దానిఁ జని చెప్పితిఁ బెద్దలతోడ వారల
య్యెడననుఁ జూచి నీదుహృదయేశుఁడువచ్చెనటంచు విన్న నె
క్కుడు నెనరొందఁ గిలుఁ జడఁ గోసి నివాళియొనర్పు మప్పుడే
కడమయు లేదటంచనిరి కావుననిత్తఱి నట్లచేసితిన్. 232

క. నెఱులనఁగ నెంత తేపే
పురిగొని తెగబారెఁడేసి పొడమెడు మీరే
మురువుగ జడ యల్లెదరీ
కరణిస్మరరుగు దేరఁగాంచుట చాలున్. 233

చ. అననతఁ డింతభక్తిగలయంగన యింట వసించి నాకుశో
భనములు గోరఁగాఁగదయపాయము చెందకతేమలాభము
ల్గని యిలు చేరుటంచును దలంచి వధూమణియుక్తుఁడై నికే
తనమున కేగె వింటివి గదా సుమతీస్ఫుటచాతురీస్థితుల్. 234

చ. అనవుడుఁ జిల్కఁ జూచి వణిగగ్రణి రాణి సుపాణిము త్తెపు
న్మినుకులురాల నవ్వి యొక నీరజలోచన యట్లొనర్చినఁ గా
వనితలకెల్ల వచ్చునపవాదశతం బని పల్కనంతలో
నినుఁ డుదయింపఁగాఁ బడుకయింటికి నేగె నసిద్ధయత్నయై.

ఉ. అంతఁ గ్రమంబున న్రవి నిజాంతరశౌరిని మామగారిగే
హాంతముఁ జేర్పుదారి నపరాంబుధిఁ గ్రుంకనవారితోత్సుక
స్వాంత ప్రభావతీవికచవారిజలోచన చేరి నిల్చినం
గంతుపతాణియుం గతలకారితనంబున మీఱి యిట్లనున్.

క. చనియెద వక్కటతో న
య్యానుప్రక్కకుఁ ద్రోవ నొక్క యిక్కట్టైనం
గని మొక్కవోక గ్రక్కునఁ
జనుదేఱ నుపాయ మెఱుఁగఁ జాలుదె బాలా. 237

వ. ఏతదర్థసమామ్నాతం బగునొక్కపురాణవృత్తాంతంబు గల్గు దంచు మాటలఁ బీటవెట్టి యానెట్టిపట్టితోఁ జలపట్టి పచ్చ చట్టుపలపిట్టపిట్ట యిట్టనియె. 238

పదునొకండవకథ.

క. *నలినావాసం బనఁగాఁ
గల యొక పుర మబ్ధికన్యకామణికిం దా
వలమై మదసారంగో
జ్జ్వలఘుంకారవిదళితదిశాభాగంబై. 239

క. అనగర మేలు దుర్దమ
సేనుం డనునృపతి యతనిచెంతను సూరా
ఖ్యానుఁ డను నొక్క రౌతు మ
హానతరిపుభీతిహేతు వై వర్తిల్లున్. 240

సీ. బొజనామము చిన్నికోరమీసలు చెంపఁ
బనిమట్టుసిక బొందు పట్టునూలు
వెనుకకట్టురుమాలు వెడఁదగాయపుఁగాయ
దారిఁ గాన్పించు గందంబుఁబూఁత
కస్తూరంచెయు గట్టికమ్మినుప్పటి వల్లె
వాటు కెంగేలిలో వంకవంకి
పట్టుచేసపరంజిపరుజుతోఁ దగుకత్తి
పలుచని బచ్చెనపావుకోళ్లు

* క. గంగాతీరము చెంతను, బొంగెడుసంపదలచేతఁ బూర్ణంబగుచున్
శృంగారఖనియె యిదియనఁ, జెంగల్వపురంబు పేరఁ జెలఁగుచునుండున్.

తే. చికిలిచౌకట్టు సరిపెణ లరక మెఱుంగు
టుంగరంబులు నొకవింత యొఱపు నెఱప
నేలి నాతనికొలువున కేగుదెంచుఁ
జూపఱు నుతింప నయ్యాయుధోపజీవి. 241

క. అతనికిఁ గలహప్రియ యను
సతి గల దయ్యతివ నడచుచందములెల్లన్
మతినరయ నతనిపాలిటి
ప్రతిబంధపుఁ జేరఁటాలు పంకజవదనా. 242

క. ఆరమణినడత యొకటియుఁ
జేరొకటియుఁగాక యుండఁ బెనుదుఃఖముగాఁ
బోరాడ విసివి వేసరి
శూరుఁడు స్త్రీహత్యఁజేయఁ జూడనికతనన్. 243

తే వెడలనడిచినఁ బ్రతిరాజవీర మనెడి
పురమునందున్న పితృగేహమునకుఁ బోవఁ
దలఁచి యయ్యింతి డింభకద్వయముతోడ
నరిగెఁ బథికులచే మార్గ మరసికొనుచు. 244

వ. ఇవ్విధంబునం గతిపయప్రయాణంబుల నరిగి యొక్కనాఁటి
పయనంబున నది మార్గంబుదప్పి కాలిత్రోవంబడి యత్యుద్ర
నిద్రావిరామసమయసముదితహర్యక్షకిశోరతుముథారావసమా
కర్ణనాతిభీతగర్భస్రవదర్భకానవలోకిపలాయమానధేనుకా
వితానంబును,దదీయశ్రవణపవనచలితకీచకాన్యోన్యకర్షణసం
జనితధనంజయశిఖాభిముఖధావనాశార్దూలంబును, దదీయ
భీషణాకారవికారావలోకనమాత్రత్రస్తతటాక గాహనప
రాయణవరాహంబులును, దదీయ పతనచలితజలజాగ్రసము

త్పత్రరథాంగసముత్తుంగపక్షపుటపటపటాత్కారసంభ్రాంత సకలశకుంతంబును, వెండియు వలీముఖపరికంపితశాఖాగళిత కుసుమరసవిసరంబులపై ముసురుకొనునసమభసలంబుల వినీలంబైన నేలయుఁగురంగనాభికాసద్యస్రుతమృగమదపంకిలంబైనభూమియు నభేదత్వంబుఁ జూపఁ బరిస్రుతప్రసవ పరాగంబును, సప్తచ్ఛదరంభాస్తంభపతితరజోవ్రజంబును వేఱులేకమీఱఁ దరణికిరణవిదారితవేణుముక్తముక్తామణులును నచిరప్రసూతకుండలివనితాండంబులు నఖండంబులై మొదుకొనఁ గాసరంబులకు వాసరంబులును, గవయంబులకు నిలయంబులును, దుప్పులకునెప్పును, జమరవాలంబులకు విభ్రమస్థానంబును, భల్లుకంబులకు నుల్లోకంబును, ఖడ్గసంతానంబునకు నిశాంతంబును, మయూరంబులకు జయారంభస్థానంబును నై సురసరణ్యానీతాగ్రయగు నొక్క యరణ్యానిం బ్రవేశించి కించిచ్చలనంబులేక యయ్యాకాశమధ్యయభ్యగ్రఘురీమధ్యంబునం గూర్చుండి మార్గాన్వేషణంబు సేయుచున్న సమయంబున. 245

తే. చెంతబాఱెడులోనికుంజాంతరమున
నొక్కబెబ్బులియుండి యయ్యువిదఁ జూచి
కూర్చెనాహారమాఁకలిగొన్న నాకు
దైవమని యంతలో వేఱుతలఁపు వొడమ. 246

క. ఇదినాపద మిదినానద
మిదినాపాద చేరవెఱతు రెవ్వరు నేఁడీ
మదవతికి నెన్నిగుండెలొ
కదలకనే యున్నయునికి కార్యమెఱుఁగన్. 247

ఉ. ఈవనమెల్ల నేలేఁడు మృగేంద్రుఁడునై తము సాపరాధుఁడై
సేవకుఁడార్తినామయుఁగుఁ జెందినచో మదనుజ్ఞమీఁదసం
భావితుఁజేసి వాని బహుమానముతోఁ గొనిపోవుఁగాని తే
జోవిభవంబు చూప వెఱచుం బలవంతుఁడ నేనుగావునన్.

తే. అట్టినన్నునుఁ జేరి భయంబులేని
పొలుపుతోనున్న దీపువుఁబోణి చెంత
ననుచుఁ గవుకునఁ బట్టరా దరయవలయు
యోజనయొనర్చి సేయుట రాజనీతి. 249

క. కార్యాకార్యము లెఱిఁగిన
యార్యుఁడు నామంత్రి జంబుకాగ్రేసరుఁడా
ధైర్యనిధి సుమతినాయకుఁ
డర్యమపదభక్తుఁ డెచటి కరిగెనొ యెఱుఁగన్. 250

తే. అతని రావించి నావిచారానువృత్తిఁ
జెప్పుదునొ దీని నేటి విచార మింకఁ
గమిచి నామేనిరక్తమాంసములఁ బీల్చ
సాఁగె నతిగాఢతరలుఠజ్జాఠరాగ్ని. 251

క. అని తెంపు చేసి కనకనఁ
గనుఁగొనల న్నిప్పు లురలఁగా వాలము భూ
మినిఁ దాటించుచుఁ దద్గళ
మును జూచుచు గుఱక యుఱుకఁ బోనటు లున్నన్ 252

క. అబ్బెబ్బెబ్బెఁగన వచ్చెం
దబ్బిబ్బు లిఁకేమిసేయుదాన ననుచున
బ్బిబ్బోకవతి మనంబున
నబ్బురమును భయముఁ ద్రొక్కులాడఁగ నుండెన్. 253

క. ఆకలవాప్రియ పులిచే
నేకరణిం బ్రదికి యూరికేగఁగవలయుఁ
రాకేందువదన తెల్పఁగ
దే కందముగాని నీయతిస్థిరబుద్ధిన్. 254

క. అనినఁ బ్రభావతి యిఁకనే
మని తెల్పుదు నాకుఁజూడ నగపడియెన యా
వనితపులివాతి; కేగతి
వినిపించెనో వాని బ్రదుకువిధ మిఁకమీఁదన్. 255

ఉ. నావుడుఁ జిల్కపల్కు లలనా విను మత్తటి నవ్వధూటి ప్ర
జ్ఞావతియాట నిష్ఫలి నిజంబుగ నడ్గనుఁగొన్న యప్పుడే
చేవదలిర్పఁ బైఁబడక చింతయొనర్చుచుఁ బేలుపోయె నే
నేవగవాకనో యనుచు నీయెడ భీతియుఁ జూపఁగాఁదగున్.

క. అనుచుఁ దనూజులనిద్దఱఁ
గొనగోటంగిల్లి వారు కోయనియేడ్వం
గనుఁగొని యూరార్చువిధం
బున నిట్లను వినివినట్టిపూనిక దోఁపన్. 257

తే. ఏలయేడ్చెద రాఁకటి కేమియొల్ల
రకట పులిమాంసమేకాని యన్నలార
మీకొఱకు వ్యాఘ్రములఁ జంపిమీఱుకతన
దూఱుమఱివ్యాఘ్రమాంతయు నేర్పుఁగంటి. 258

క. ఇలువాసి మీకు గ్రాసపు
పొలవాసిం గూర్ప రోసి భువిఘోరమృగా
వలికిఁదలఁకక యడవిం
బులికిం బులేనగుచుఁ దిరిగి పులిపులినై తిన్. 259

తే. వినవేమయ్యె నిచ్చోట నరయుచున్న
దానఁ బులులున్నవో యని కాన నింక
రెండుగలిగిన మీయిద్దఱికిని జాలుఁ
గాక యొకటుండినఁ జెఱసగంబు గలదు. 260

క. అని పలుక జళుకు మదిఁబెనఁ
గొనఁగా మేనెల్ల ముచ్చికొనుచుం బులిమె
ల్లనె యవలికిఁ జని వెసఁ జం
గునవచ్చుటిలతలు ద్రెంచికొనుచుం బాఱెన్. 261

క. అనినఁ బ్రభావతి మదిఁబ
ర్విననివ్వెఱ ముక్కుమీఁద వ్రేలిడి తలయూఁ
చి నిజంబుగ మగువలెపో
ఘనసాహస లనుచుఁ బ్రొద్దుఁగని పల్లవితోన్ 262

క. కనుఁగొంటివె యదిచక్కన్
మనసిజనృపకీర్తిరుచిసమాజపుమొక్కన్
మినుకులకులములయిక్కన్
వినుచక్కిం జొక్కమైన వేగుంజుక్కన్. 263

తే. అనుచుఁ గేళిగృహంబున కరిగె మఱి గ్ర
మక్రమంబునఁ దరణిబింబంబు వ్రాలె
నపరవారాశిఁ దనుఁజూచి యచటిమీన
కోటిపలలం బటంచు ముక్కులను బొడువ. 264

మ. తనమేనం దగఁదోఁచుసొమ్ము లయినం దజ్జ్యోతి లోఁగొం
చు నల్లనిమేలౌ బుసనీసుకప్పడము చాలన్మించ నేతెంచెఁ
బ్రచ్ఛనివిలాకనిజయాస్పదం బగుచి రాసంజొక తేజీవిధం,బున
నవ్వేళఁ బ్రభావతీసుదతి చూపు ల్వన్నె లంబర్వఁగాన్. 265

క. చనుదేరఁ జిల్కతక్కర
ముసవ్రాలి మెఱుంగుబోఁడి ముక్కుకొనఁ జుఱు
క్కున గీరి కడమకథయుఁ
విని పోయినలెస్స గాదె విమలేందుముఖీ. 266

వ. అని పలికి రాజసంభోగసమారంభవిజృంభమాణాధీనం బగు
సమ్మానప్రతీమానసంబుఁ ద్రిప్పి చెంగటం జెలంగుమెఱుంగు
టపరంజిపీటపయిం గూర్చుండిన యక్కురంగనయన తరం
గితనిజవాంఛాఫలరసవీచికలం బ్రార్థింప నింతింతతరితీపు
చూపుచుఁ గీరపుంగవం బిట్లనియె. 267

మ విసుమారీతిఁ బదాభిఘాతపతితోద్వేజాతమై భీతిపీఁడని
శీఘ్రంబున దూరమేగి దగదొట్టన్ వ్యాఘ్రమాదండ ను,
న్ననికండోపలమెక్కి యక్కలికి యందం బందు నల్దిక్కులం
గనుపింప న్వడగుండెకాయ లదరం గాలూఁదలేకున్నెడన్.

తే కనియెఁ దన్మంత్రియైనసృగాలవరాళి
సుమతినామకుఁ డారీతిఁ జూచి యచట
కేమిటికి వచ్చెనో వానినేలినాతఁ
డనుచుఁ జెంగటిపొదఁజేరి యాత్మలోన. 269

సీ. తనయున్కి యెఱుఁగ కుద్ధతిఁ జెంతఁ జను లేటి
కొదమపైఁ బెట్టదు క్రూరదృష్టి
దగ్గఱ గంతులు తగవేయుచున్నట్టి
పందేళ్లఁ బట్టని యందమేమొ
చెంగటఁ దిరుగుచుఁ జెంగునదాఁటెడు
దుప్పులఁ బట్టక తప్పెనేమొ

మొక్కలంబునఁ జేరి సొక్కుచుఁ దిరుగాడు
మనుబోతుఁ బట్టంగ మఱచె నేమొ
తే. యనుచుఁ దనలోన నూహించి యాత్మఁ జెదరి
చూచి ధైర్యంబు వదలక చోద్యమంది
చెంతఁ జేరఁగ భయమంది చాలఁ గలఁగి
తఱుచు భ్రమవొంది యంతటఁ దానె తెలిసి. 270

ఉ. నాలుక వ్రేలవైచి వదనంబు వివర్ణవిధంబుఁజెందఁగామ్రోలఁ,
జెలంగియాడెడు గురుప్రముఖంబుల మీఁద నేమియుఁ
గ్వాలనిచూడ్కి గుండెయదర న్నిలుపోక యున్నయట్టిశా
ర్దూలకులేంద్రుఁ జూడ భయదోషముఁజెందినరీతిగన్పడన్.

క. నాయంతమంత్రి యుండి య
పాయం బగునట్టివేళ నధినాథుసుఖ
శ్రీయుతుఁ జేయక యుండుట
న్యాయమె యిదిపోదు పతిమనంబలరింతున్. 272

క. అని తలఁచి సుమతి చేరం
జని పులికిం గేలుమొగిచి సవినయముగ న
వ్వనినుండి యుబుసుపోకం
జనుదెంచితి రేమొ యిచటి జాడలుచూడన్. 273

క. దొరయైనయతఁడు మఱచియుఁ
బరభూమికిఁ బోవరాదు పనిగల్గినచో
నురుతరనిజభటయుతుఁడై
యరుగందగు లేకయున్న నాపద లొదవున్. 274

క. అసహాయశూరులరు గను
క సముత్సాహంబు పొడమఁగా వచ్చితిరి
వ్వసుధయును గంటిరే కద
వసతికిఁ బోవుదము తడయ వలదిచ్చోటన్. 275

చ. అనఁ బులి యాతఁ డచ్చటిమృగాక్షికఠోరవచోవిశేషముల్
వినినది లేదుగాన బహువింతలు తెల్పెద నంచు నెంచి నె
మ్మనమునఁ దోఁచుభీతిని నమందతరస్వర మొప్ప నాతనిం
గనుఁగొని పల్కు దైన్య మధికంబుగ దిక్కులు పాఱఁ
జూచుచున్. 276

క. విను తల్లికి నే మరలం
జనియించితి నేఁడు నీదుసల్లాపకథా
వనధిం దేలఁగఁ బుణ్యం
బునకిం బ్రదికితిని కీర్తిభూషణమూర్తీ. 277

ఉ. సిగ్గుల చేటు సుమ్మది వచించిన నాప్తుఁడ వౌట నీకు నే
నిగ్గురుభీతిహేతు విపుడింతయుఁ దెల్పెద నన్యు లెవ్వరీ
డగ్గఱ లేరుగా మనదిటంబుఁ గనుంగొన నంచు మెల్ల నే
యగ్గజయాన పల్కిన మహాకటుభాషలు విన్నవించినన్. 278

క. ఆఁటదిగాదది మృగముల
వేఁటాడ స్వచ్ఛమృత్యువే తప్పదు నో
రాట మిఁకయేల యిచ్చట
నేఁటి కెటయొనర్చుకొనుట నీతియొ కాదో. 279

క. అని పలుక సుమతి యెంతయు
విని యకటా యెవ్వ తెయొ వివేకవిహీనుం

డని యితని బేలుపఱిచెం
జనదు గదా పిఱికివారల సరసం గొలువన్. 280

క. పతికి భయమడరుచో నది
యతిశయముగఁ జేసి మాన్యుఁడై బ్రదుకుం గు
త్సితమంత్రి యతనిఁ గైకొను
నతిదుర్మతి యైన నాథుఁ డాప్తుఁడుగాఁగన్. 281

వ. కావున నేకాచారంబగు నమాత్యపథంబునం బ్రవర్తిల్ల నాకు నకారణభయభ్రాంతుండైన యతని కనుగుణంబుగా నడుచుట కర్తవ్యంబుగాదు బహుకాలం బేతదర్థంబునఁ బోషితుండనై యుండి యివ్వేరవుఁ దెలుపకుండిన సామాన్యులలో గణ్యుండనగుదు నితండు మదీయ వచనంబులు వినియె నేని మే లట్లు గాక దుర్బుద్ధియై మదీయస్థానహానిపర్యంతంబుఁ దలంచినఁ దలంపనిమ్మని నిశ్చయించి యాసృగాలంబు శార్దూలంబున కిట్లనియె. 282

తే. ఎలుఁగులకు వేరువిత్తు దుప్పులకు గండ
మేదులకు మిత్తి లేళ్లకు నెదురుచుక్క
కాసరంబుల పాలిటికంటినొప్పి
యసదు గాదుగదా భవదన్వయంబు. 283

చ. అలవి యెఱుంగ కొక్కపులి కల్గిన వాఁడయి భీతిఁజెందయ
క్కొలపగఁదీర్చుకోఁదలఁచి కోడెవయాళివజీరుఁ డెప్పుడుఁ
మెలఁగెఁడు వ్యాఘ్రచర్మమనుమీనెఱడాగు ధరించికూరతా
కలన భవత్కులంబునకుఁ గల్గదు జోడు మృగాన్వయంబునన్.

క. భిన్నేతరమగు సకలస
మున్నతవిభవాభిజాత్య మున్నదె కద ని

న్నెన్నుతఱిఁ గొంచగాఁడవె
యన్నన్న నఖాగ్రనిర్జితారివి గావే. 285

తే. ఇట్టిసీవాక్యభామ యేమేమొ పలికె
ననుచు వెఱచితి నను బెల్ల నరయ నాకు
బుద్ధి శోధింపఁగాఁ బోలుఁ బొసఁగ దొరలు
తలఁప సేవకహృదయభేదకులు గారె. 286

తే. కాక వెఱచినమాట నిక్కంబ యేని
నేఁడు నీవంక శార్దూలనికరమునకుఁ
జెల్లఁబో మాంసకబళంబు బెల్లమయ్యెఁ
బ్రాఁతపరివారముల నోట జగ్గిపడియె. 287

క. మనుజాంగనయఁట తనయుల
కనపరతము పులులఁ ద్రుంతు ననెనఁట యిదియే
వినినంత శరీరముతోఁ
జనుదెంచితె యకట నీదుశౌర్యము గూలన్. 288

తే. రమ్ము నావెంటఁ గొంతదూరముననుండి
దంటతనమున నను వెన్నునంటి చూడు
నీకుఁ గైకాన్కఁ జేసెద నేఁడు దానిఁ
దత్తనూజులకంఠరక్తంబుఁ గ్రోలు. 289

క. అన విని శార్దూలం బను
విను మిచ్చటఁ బ్రేలవచ్చు వెస దానిఁ గనుం
గొననంత మాట వెడలునె
నినుఁబోఁటికి నే నెఱుంగనే నీబలమున్. 290

క. తగిలించుకొన్నపిమ్మట
నిగిలించుటె కాని కార్యమే మున్నది యా

మగుపఁ జననిమ్ము పోవుద
మగునె యసాధ్యమున సాహసాదృతి సలుపన్. 291

క. చలమున నది పైఁబడినం
జులుకనివాఁడ నని యులుకఁ జూతువు మఱి మాం
సలదేహుఁడ థావనచే
నలసితిఁ బరు వెత్తఁజాలనో నిటమీఁదన్. 292

క. నావుడు గోమాయు వనుఁ
నీవిటు తప్పించుకొన గణించెదు కాయం
బీవగల డాఁచికొని యా
హా విను మెన్నేండ్లు బ్రదుకుదయ్యా మృగేంద్రా. 293

క. బలవన్మృగమంత్రులయెడఁ
దలవంపుల కోర్వలేక తఱిమెద మదిలోఁ
దలఁపకు బహుభీతిని లె
మ్మలఘుపరాక్రమ మొనర్ప నందుం గీర్తుల్. 294

క. నను నమ్మవేని యిచ్చటి
వని తీఁగెలు చుట్టి పెనఁచి నాకున్నీకుం
బెనవైచికొమ్ము ర మ్మిఁక
నిను జూచిన నవ్వధూటి నేలం గూలున్. 295

తే. అనుచు నక్క నిజాధీశు నతులశౌర్య
మెనయ బోధించి పెనవైచికొనుచుఁ దెచ్చెఁ
గురుబలావళిఁజేర నుత్తరుని ధైర్య
శోభితుని జేసి తెచ్చు నర్జునుఁడు వోలె. 296

క. ఈలీల వచ్చు నాశా
ర్దూలసృగాలముల భయముతోఁ గనఁ జేయం

జాలుట గలహప్రియ కిం
కేలాగునఁ గలుగవలయు నిందునిభాస్యా. 297

తే. అనుచుఁ జిలుక పలుక నా ప్రభావతి యిట్టి
యవగడంబు మాన్ప నది యెఱుంగు
నిపుడు నీవెఱుంగు దింతియేకాని యీ
తెంపువగలు మాకుఁ దెలియ వనిన. 298

శా. కీరంబిట్లనునట్లు ఘోరతరభంగిన్ వ్యాఘ్రగోమాయువుల్
చేరన్రాఁ దిలకించి యవ్వనిత కించిద్భీతియున్లేక ధైర్యా
రూఢిన్ మృగధూర్తముంబలుకు నాహా సత్యవాక్యత్వమీ
దేఱం దబ్బఱకాఁడ వైతి గద యిం కేరీతి సైరింపుదున్.

తే. పులులరెంటిని దెత్తు నీపుత్రయుగళ
మునకు నని నమ్మిక లొసంగి పోయియిప్పు
డొక్కశార్దూలమును దెచ్చి యొప్పగించె
వోల్లఁబో కానవేఁడు నీయుసుఱుఁ గిసురు. 300

మ. అనుచుం దిగ్గునలేచుదానిఁగనియవ్యాఘ్రేంద్రమారొరఛ
ద్మనసేసెం గద నక్క యెక్కరణి నమ్మన్వచ్చు నంచున్భయం
బున దానిన్వెస నీడ్చికొంచుఁబఱచెన్ భూభాగ మల్లాడఁగాఁ
దనకంపుం బరువెత్తుచోఁగలవె కాంతావంచనాసంపదల్.

క. అనఁ జిలుక కాప్రభావతి
మునుపటి వగకన్న నధికముగ వెఱపించెన్
వినుమా కలహప్రియ యిం
తనిరూఢంబైన నేర్పు దానికె చెల్లున్. 302

వ. అని పలికి విరహిజనమథనంబున మనసిజుండు పట్టించు *ధర్మ
దారోదయంబునుంబోలి మిక్కుటంబగు కుక్కుటారవంబున
నరుణోదయం బగుట యెఱింగి యక్కురంగనయన యంతః
పురంబునకుం జనియెఁ దదనంతరంబ. 303

క. వనజరుచిఁ గొనఁగ సమయం
బనుచోరుఁడు రోదసీగృహముఁ జొచ్చి భయం
బునఁ బఱవ నడఁచుదీపం
బునఁ బోల్పంబడుచుఁ బ్రొద్దు పొటుకునఁ గ్రుంకెన్. 304

చ. ప్రవిమలమౌక్తికంబుల తురాయి నిగన్నిగల న్మెఱుంగు చ
న్గవ మనుగెంపుదండల దగద్ధగలం బయ లొందనీక నీ
లవసనపు న్ముసుంగు పొదలంగఁ బ్రభావతి వచ్చె నత్తఱిన్
గవిసెన లోపలం జకచకల్గల దర్పణలక్ష్మిఁ గేరుచున్. 305

క. వచ్చుటయు నిచ్చలంబున్
బచ్చలపంజరము వెడలి పడఁతీ యిదె యే
నిచ్చట నున్నా నని యను
పచ్చనివిలుకాని తేజిఁ బరికించి వెసన్. 306

క. నిన్నఁటికథ మఱి యింకను
నున్నదియో యుండెనేని యుచితవచస్సం
పన్నతఁ దెలిపెదె గ్రక్కున
నన్నరపతిపొందు నేఁటికైన న్వలయున్. 307

క. అన శుక మిట్లను గుతుకం
బునఁ గథ కొదవ యన నెంత మూఁడేమాటల్

* ధర్మదార=యుద్ధముఁ మాన్పుటకై పట్టించు కాహళధ్వని.

వినిపొమ్ము పోయి యచ్చట
జనపతి రతిఁ జొక్కి తామసము చేయకుమీ. 308

మ. అని యాశాపశఁ జేసి యాశుకసుధాశాధీశ మీశానశీ
ర్ష నదీశోభికుశేశయాంతరరసశ్లాఘావిశేషాపనో
దనశీలాతివిశాలశీతలగుణోదారోక్తిధారానిగుం
భనగంభీరముగాఁగ నిట్లనుచుఁ దెల్పం జొచ్చె నచ్చెల్వకున్.

క. కాంతా వింటివె కద వి
భ్రాంతపుఁబులి నక్కఁగొనుచుఁ బఱచుట మును వే
యంతం గలహప్రియ త
త్కాంతారము వెడలి తల్లిదండ్రులఁ జేరెన్. 310

శా. నిర్దాక్షిణ్యమనస్క యవ్వనిత యుంటె న్వొంటనే యంచుఁ ద
చ్ఛార్దూలం బతిభీతిఁ బాఱెను లతాసంబంధ మాట న్మహా
దుర్దాంతోగ్రశిలాభిఘాతవిగళద్ఘోరాస్రధారాతిసం
ష్మద్గాధ్వంబగు నక్కనీడ్చుకొని సంభ్రాంతాన్యజంతుత్వరన్.

క. ఈరీతిఁ బఱచి పరచిం
తారంభము మఱచి ధావనాయాసమునన్
నోరెండ నిలిచె నొకకాం
తారమునం బిఱికిగుండె తటతట నదరన్ 312

క. నిలిచి దగదీర్చుకొని హా
చ్చిలుకోపముతోడ నింతచేసిన దీనిం
దలఁవ్రచ్చుక మ్రింగెద నను
తలఁపున జంబుకముఁ గ్రూరతరముగఁ జూచెన్. 313

క. అప్పుడు సృగాల మద్దెసఁ
దప్పించుకొనంగ నేమి తలఁపఁగ వలయుం

జెప్పుము ప్రభావతీయన
నప్పులుఁగున కాసుధాకరాసన పలికెన్. 314

తే. కాలిసంకెల లతికానికాయబంధ
మప్పులి యటన్న నాగ్రహవ్యగ్ర మింక
జాఱిపోరాదు సాంత్వనసరణిఁ గూడ
దెట్లు తప్పించుకొను నక్క యిట్టియెడను. 315

వ. కావున సృగాలంబునకు శార్దూలవదనగహ్వరంబె యవ
శ్యంబు భావ్యంబని తలంచెదఁ గాని తత్ప్రాణగోపాయ
నంబునకు నుపాయంబు దోఁపదు మదీయ శేముషీవిశేషం
బింతియ, యనంతరకథావృత్తాంతంబుఁ దెల్పు మనినఁ గీరం
బిట్లనియె. 316

క. ఇది తెలియ కున్న బుద్ధికిఁ
గొదవనుట ల్గాదు జారుఁ గూడఁగఁ జనుతో
యదకచ కిట్టి విపద్దశ
యద నెఱిఁగి యడంపవలయు ననియనుట చుమీ. 317

క. అప్పులి కథ వినుమా యొల
జవ్వని యారీతిఁ జూచుశార్దూలపతిఁ
నివ్వెఱఁ గనుఁగొని జంబుక
మవ్వేళకు నొకనుపాయమాత్మందోఁపన్. 318

మ. పులికిం గేలుమొగిడ్చి పల్కువిను మంభోరాశిగంభీర నా
పలుకుల్ద్రోహివె మొనర్చెరా యనుచు నాపైఁ గోపమేకాని
రాఁ, గలకార్యం బెఱుఁగంగ లేవు సముదగ్రక్రోధయై
యావధూ, తిలకం బిచ్చటి కేగుదెంచుఁ దనుజోద్రేకతకు
థల్ మాన్పఁగన్. 319

క. మన మున్న చోటెఱుంగునె
యని తలఁప న్వలవ దుపలహతి గళితాస్య
త్తనురక్తధారస్రోతం
గనుఁగొని యదె యడవిజాడఁగాఁ బఱతెంచున్. 320

క. మున్నొనరించిన నేరం
బెన్నకు తత్ఫలముఁ గంటి నేకద యిఁక మీఁ
దన్నీకు శుభ మొనర్చెద
నన్నరయకు మింక వంచనాపరుఁగాఁగన్. 321

క. వెసఁ ద్రెంచి యెచటికేనియుఁ
జనుమా శార్దూలహంత్రి జాడ మెయిం గ్ర
క్కున వచ్చిన నినుఁ బొరిగొను
ననఘా జైవాతృకత్వ మందుము నీవున్. 322

క. అని పలికినపుడె నఖములఁ
బెన పటుకునఁ ద్రెంచివైచి బెబ్బులి పఱచెం
జనియొన్నక్కయు వేఱొక
వనమునకుఁ దెలియ వింటివా తెలిగంటీ. 323

క. అనినఁ బ్రభావతి నివ్వెర
గున మ్రాన్పడి యుండి తెలిసికొని చిలుకా యీ
యనపాయోపాయస్థితి
నను నడిగిన నాకుఁ దెలియునా యొంతైనన్. 324

క. అని యంతఁ దెల్లవాఱుటఁ
గని యంతఃపురము సేరెఁ గాంతామణి యా
దినకరబింబము గ్రుంకిన
దను కాకీరమణి యొప్పిదంబున నుండెన్. 325

క. అంతటఁ జీఁకటి గని య
క్కాంతామణినృపతిఁ జేరఁగాఁ బోవుతమిం
జెంతకుఁ జేరినఁ గనుఁగొని
కంతుని నెఱతేజి ముద్దుగాఱఁగఁ బల్కెన్. 326

తే. ఎంత వేగిర మమ్మ పూర్ణేందువదన
మాటుమడిగినఁ జనుమ యమ్మనుజవిభుని
ధామసీమకు నిపుడు సందాఁక నొక్క
యమలతరమైన కథ వినుమనుచుఁ బలికె 327

పంద్రెండవకథ

క. ధరపై రాజపురంబునఁ
బరఁగెడు నొకరెడ్డి గలఁడు పరిహితనామ
స్ఫురితుఁడు కృషికార్యధురం
ధరుఁ డలరు౯ హాళికావతంసుం డగుచున్. 328

క. ఆరెడ్డి కిద్దఱాండ్రు ప
యోరుహబాణుని శరంబులో యనఁగా శృం
గారిణియు సువేషయు నను
పేరుల మెలఁగుదురు సొంపు బెంపెసలారన్. 329

తే. చెలువుఁ డెప్పుడుఁ బగలెల్లఁ జేసి పనులు
కోరి మెలఁగుట రేలెల్లఁ గుంభకర్ణ
నిద్రఁ బొల్పడి రతికి సంధింపకునికి
వార లిద్దఱుఁ గడిదేఱి జారలైరి. 330

ఉ. చామనిమేనులున్న నుపుఁ జల్లెడు మోములలోనఁ గల్గుబల్
గోములు మానపుం బొడవులుం బిడికింట నడంగుకౌనులుం

గోమలబాహాంపుల్మరులుకొల్పెడుచూపులుముద్దుమాటలుం
గాముని కొక్కెచేవ యొసఁగన్విహరింతురువార లిద్దఱున్.

సీ. గొంటుపూసలు రెండుగుండ్ల ముంగరలు మై
జారుచీరలు పెనసన్నగొలుసు
పెద్దమట్టెలు మట్టిపిల్లాండ్లు బొబ్బిలి
కాయ లొత్తులతోడి కడియములును
గప్పుపల్వరుస లుంగరములు తూలెడు
గొంగులు బలుచెంపకొప్పు లంచు
కమ్మగవ ల్సన్న కాటుకరేకలు
నాభినామంబులు నానుచట్లు
తే. పసుపుఁబూఁతలు గుబ్బలబాగుదెల్పు
బిగువుఱవికెలు చిగురాకుఁ బెదవులంటు
వీడియపుఁగప్పు లెప్పుడు వెలయ రతుల
ఖేరమాడుచుఁ గాఁపుగుబ్బెతలజోడు. 332

క. పసుల కొడ ల్వంగక కా
మిను లిద్దఱుఁ గూడి గోళ్లమీటుచు దాడుల్
దినదినము మిసిమియిడఁగాఁ
గనుపింతురు గున్నగచ్చగాయలకరణిన్. 333

చ. దిటమున రెడ్డి పాటుపడి తెచ్చి యిడంగను గూటిప్రొద్దు సం
కటితఱివెన్నమజ్జిగలు కంకటి పైఁ బవలింటి నిద్రలున్
బెటుకులుఁ జెల్లి రా సొగసు వెట్టుచు మన్మథకేళిమీఁద నె
క్కటివడి జారసంగమసుఖంబునకే తమకింతు రిద్దఱున్. 334

చ పెనిమిటి చేనిపాటుకాడి పేర్చు శ్రమంబున నింటికేగ చెం
చినతఱి దాళిలోకసయి జేర్చిన కాగులనీరు మజ్జనం
బున కమరించి దేవతలపుట్టి మొసంగుచు బొడ్డుగిన్నెలో
మనుతురు రాగిసంకటి తలోదరు లద్భుతభక్తి జూపుచున్.

ఉ. ఒక్కతె రెడ్డిప్రక్క వినయోక్తుల వింతలఁ గౌఁగిలింతలఁ
జక్కిలిగింతల న్మెలపి జంతతనంబునఁ బ్రొద్దుపుచ్చుచో
నొక్కతె జారుప్రక్క మెలుపొందిన టెక్కులఁజూపుచొక్కుల
న్మిక్కిలి చొక్కుచు న్మదనునిం జరితార్థునిఁ జేయు రాత్రులన్.

చ చెలువుని ముందట న్నవలి చిక్కునఁ జోరు ఘటించి లేని యా
సులు ప్రకటించి మోసమునఁ జొచ్చెద రొండొరు మీఁది
చాడి మాటల మఱి మాటమాట జగడంబులు చూపి
యతండు పోయినం, గలకల నవ్వుకొంద్రు తమ కౌశల
మాతఁ డెఱుంగ లేమికిన్. 337

క. ఈరీతినుండి యొకనాఁ
డా రెడ్డన పసికిఁ దలుగు లమరించుటకై
నారలు గావలె నని పొరు
గూరికినై పోయి మఱ్ఱియూడలు దేరన్. 338

వ. తదనంతరంబ. 339

చ. చిటిపొటిమబ్బు లాకసపుసీమఁ గనంబడ గొప్పగొప్పలై
పటపట మ్రోయుచు న్నలిన బాంధవబింబముఁ గప్పికొంచుఁ జీఁ
కటి ఘటియించి యధ్వగనికాయము బెండగిలం దటిల్లతా
కుటిలతఁ గొంచెపాటి చినుకు ల్దొరఁగించె ధరాతలంబునన్.

క. అనవధివనధివిహారం
బున నధికవ్యథల కార్శ్యమును బొందుతఱి

న్మనసిజుఁ డేయుశరంబుల
యనువున నవ్వేళఁ జినుకు లడరె న్నదులన్. 341

సీ. గొంగడిముసుఁగుతో గొల్లలు చట్రాతి
పైని బందారాకుఁ బఱచికొనఁగ
నాలమందలు మేఁత కరిగి యేతెంచి యం
భారవంబులతోడ మందగొనఁగఁ
బాదుగుదూటుల మాని యొదిఁగి క్రేపులగుంపు
జననీనికాయంబు చాఁటుఁ జేర
నొకటి నొక్కటి చూచి యుఱికి మేఁకలు చెట్టు
నీడలఁ గుమిగూడి నెమరువెట్టఁ
తే. దనరు నంబుదకాండ వేదండయూథ
గర్జితోర్జితభూరిభూత్కారగళిత
వమథుశీకర వారదుర్వారమగుచుఁ
జలువ తెమ్మెర లేతేర సన్నతూర. 342

తే. అప్పు డాకాఁపుచెలిగుబ్బలాంధ్రుపథికు
లుసురుసుమనముసుకుకొన్న యమ్ముసుకులోన
రాఁడు పతి యంచు నిక్కరతులఁ దేల
మందిరమునకుఁ దెచ్చిరి మాఱుమగల. 343

తే. తెచ్చుకొని యిచ్చలోపల హెచ్చుకోర్కు
లెన్నిగల వన్ని యునుదీఱ నెనసిచతుర
రతుల కలవునఁ బడినట్టు లతులసౌఖ్య
వారినిధి దేలుచుండిరి వారలంత. 344

క. పరహితుఁడు మిన్నుఁగనుఁగొని
దురుసౌనిఁకమీఁద వానతూర ల్నిజసుం

దరు లేదు లేదు రే చూతురు
మరు బారికిఁ జిక్కి కాన మగుడన్వలయున్ 345

క. గ్రక్కునఁ జని యక్కఱతోఁ
జక్కెరవిలుకాని కేళిఁ జతురుఁడనై నేఁ
డక్కాంతలనిద్దఱ నిరు
ప్రక్కలనునిచికొని మేలువడసెద ననుచున్. 346

క. తలపై నూడలమోపుక
మొలఁగత్తియు నింటిమీఁది మోహము మదిలోఁ
దలఁకొనఁ జలికిఁ జలింపక
బలుబూతమువోలి పెద్దపనుపునవచ్చెన్. 347

తే. వచ్చి యాత్మీయమందిరద్వారసీమఁ
దెప్పునను మోపువైచిన చప్పుడు విని
నరకఁ డదె వచ్చెననుచు నొండొరులతోడ
గుసగుసలువోయి రాతని కూర్మిసతులు. 348

వ. ప్రభావతీ యనిర్గమపావకాశం బగునిజగృహంబునం దల్లడిల్లు నుపవల్లభుల నప్పల్లవాధర లెవ్వఁడువున వెడలింపవలయు నిదియొఱింగిన యంగనలకుం బరపురుషసంగమంబును బతిప్రమోషంబును సులభంబగునని పలికినం దెలుపనేరక వెలవెలంబాఱు నమ్ముద్దియ నెమ్మొగంబుఁ గనుంగొని యయ్యనంగతురంగం బవ్విధంబును నేన తెలిపెదనని యిట్లనియె. 349

సీ. ఆరీతిఁ బతివచ్చె ననివేగ శృంగారి
ణీవధూటి సువేషతో విచార
మేటికి నీవు కవాటంబుఁ దెఱచి వా
డింటికి రాకుండ నేర్పుతోడఁ

గడప కడ్డముగాఁగఁబడి సివమాడుము
కొదవకార్యము చూచికొనఁగవచ్చు
నని యుపదేశింప నది యట్లసేయ వి
భ్రాంతుఁడై నిలిచినభర్తఁ జేరి
తే. మఱ్ఱియూడలనుండి యమ్మగువమీఁద
గాలిసోఁకెనొ యనుచు శృంగారిణియన
సంతలోన సువేషదంభాతిరోష
ఘోషమై వానిపైఁ బండ్లు గొఱికికొనుచు. 350

శా. ఓరీ నాపదమైనమఱ్ఱిమదరేఖోద్వృత్తిఖండించి తీ
వేరా యిప్పుడెపోయి మ్రొక్కఁబడిగా నీయూడలా చెట్టునన్
ధీరోదారతఁ గట్టిరార మఱిలో దేవేరిపైఁ గోర్కె నిం
డారంగల్గిన నన్నెఱుంగవె పిశాచాధీశవిఖ్యాతునిన్. 351

క. అనవిని పరహితుఁ డాత్మక
వనితామణి బ్రదికియుండినం జాలు వటా
వనిరుహము కడకు నిటపో
యిన నేమగుననుచు దానికెఱఁగి వినీతిన్. 352

క. ఇదె మఱ్ఱిమీఁదనిడి వ
చ్చెద నూడల్నేరకేను జేసినసేఁతల్
మది నుంచకు వటభూరుహ
విదితనివేశా పిశాచ విబుధాధీశా. 353

క. అని యతఁడు మఱ్ఱిపైఁ గ్ర
క్కుననిడఁ జన మారుకేళికొదవల్దీఱం
బనిచిపపనాయకులనం
గనలేక నిటువంటినేర్పుగావలె నీకున్. 354

తే. అనినఁ జిలుకఁజూచి యాప్రభావతిచెల్ల
నేనెఱుంగ నయ్యె యిట్టినేర్పు
లిద్దఱగుట వార లింతచేసిరి గాని
యొకతెకెట్లుగూడు నో శుకేంద్ర. 355

మ. అని యశోకమటికొమ్మ దేవనిలయప్రాంచన్మహామర్దల
ధ్వనిచే వేగుటెఱింగి యత్తఱినిశాంతంబొంది యాపంజసం
జనితానంగశరార్తి వేఁగుచుఁదమిప్రస్ఫూర్తిపీడించి త
జ్జనపాలాయతనంబుఁజేరఁజనుచో శౌకేశ్వరం బిట్లనున్.

పదుమూఁడవకథ.

ఉ. అక్క పరాకు నీకుఁబ్రమదాప్తిఘటింపఁదలంచి పల్కెదే
నొక్కకథోత్తమంబు విను ముజ్జయినీపురి నొక్కజెట్టివాఁ
డుక్కునఁ దీరినట్లు కఠినోగ్రశరీరముతోడ మీఱునే
దిక్కునమాఱులేక బలదేవుఁ డనం బలుపేరుదాల్చుచున్.

సీ. శీర్షవర్తులశిలాస్థిరమైనకేకినాఁ
జిన్నారిపొన్నారి సిగపొసంగఁ
దనుమేరుగిరిమీఁది తరుణాతపంబునాఁ
బలుచని మట్టిదుప్పటి యొసంగఁ
గమనీయముఖచంద్రుఁ గబళించుచిల్వనా
డంబైన బవరిగడ్డము చెలంగ
బాహాభుజంగమపటినాలుక యనంగఁ
జేతసాణాకత్తి చెలువుమీఱ
తే. మ్రోల వీణయు సాధన మురువునడలు
బిరుదు టందియ వెంబడి పిల్లజెట్లు

సమర దొరకొల్పుచేసి గేహమునకేగు
మత్తరిపుశైలదంభోళి మల్లమాళి. 358

క. ఘనశ్రీఁబొందియు నాతఁడు
దినదినమును గొంతగొంత దిరుగుచురాఁగాఁ
దనవారు శత్రులై రట
గనుగొనఁగా వానిలక్ష్మి కడచనిపోవన్. 359

సీ. ధనవారములు చోరతతులపా లయ్యెను
సొమ్ములు కుదువను సొగిసి చనియె
గాదెలధాన్యమెల్కలకయ్యె గుత్తకై
యొనసినగ్రామంబు లెల్లనెండె
నప్పులిచ్చినచోట నటమటించిరి డాఁచి
కొనినపత్త్రంబులు చినిఁగిపోయె
వాడకంబులు గొన్నవార లేగిరి తోఁట
లెల్లను బరులచేఁ గొల్లవోయెఁ

తే. గప్పడంబెల్ల గాలిచేఁ గదిలి యురియు
నింట దొర్లెడు కుండలు నినుపకట్లు
మానిముంతలునిలిచె నమ్మల్లపతికి
వార్ధికన్యాకటాక్ష మప్పలికిఁ జనిన. 360

వ. ఇవ్విధంబున సముద్రదరిద్రత్వంబు వహించియు నతండు
కుటుంబభరణాదరుం డై. 361

ఉ. మాసికపై చికుట్టినరుమాలును జాలనిదట్టి బట్టయు
న్మాసినయొడ్డెదుప్పటి దనర్పఁగఁ గోమటివారిఁ జేరి శం
కాసమవాప్తి నొల్లమనఁగాఁ దనుమర్దనమాచరించుచుం
గాసును గీసు దూసికొనుగాని విడం డతఁ డేమి చెప్పుదున్.

ఉ. కూలికి నూనెలంటి కలగూరలకై పొలమెల్లఁజుట్టి పా
ల్మాలక యాత్మబంధుజను లందరియం జని ప్రాఁతబట్టకై
కూళతనంబునం బ్రభులకుం దనుమర్దనమాచరించుచుꣳ
వ్రాలుడుప్రొద్దుతోడ గృహవాటికిఁజేరు నతండు నిత్యమున్.

క. ఈరీతినుండు నాతని
గారాబుమిటారి తలిరుకైదువులదు నే
దారికటారి సులక్షణ
పేరింటివధూటిలేమిఁ బిమ్మటగొనుచున్. 364

తే. కుడువఁగూడును గట్టుకోఁ గోకలేక
యితని కిల్లాలినై యుండనేల యనుచు
సొగసు గనిపింప వల్లంబుఁజూపి నిలుచు
జారులకు నయ్యొయారి యాస్పదమొసంగి. 365

తే. కలిగినప్పుడెల్లఁ జెలువునిచెంగట
నడఁగిమడఁగి యుండు టరిదిగాదు
చేరి లేమి యప్పు డారీతి నుండెనా
యది పతివ్రతాజనాగ్రగణ్య. 366

క. ఈరీతి జార రతివాం
ఛాలాంఛనమొంది పింఛసమకచవికచ
ల్లోలస్వాంతతసద్గుణ
శీలుంబ్రేమఁగల మగనిఁ జేకొనకలరున్. 367

సీ. చేయప్పు లడిగితెచ్చెదనంచుఁ జనికొంచుఁ
గోడెమిండనిఁ దప్పుకోలుమ్రొక్కుఁ
జెలువులో నీళ్ళుతెచ్చెదనంచుఁ జనితెల్పు
నుపభర్తకాత్మవియోగవహ్నిఁ

జీరచాకింటఁ దెచ్చెదనంచుఁ జని చేరుఁ
దరుణపల్లవుఁ డున్న తాపిచోటుఁ
జిక్కంటె యెరవు దెచ్చెదనంచుఁ జనియిచ్చుఁ
గమనాతురున కింపు కౌఁగిలింపు
తే. నిట్లు జారోపభుక్తయై యేగుదెంచి
మగఁడు వినలేమి చెంగట మందిరంబు
వెడలి తిరుగాడవలసె నిర్వ్యాటవిధిని
దూఱవలదా యటంచుఁ గన్నీరునించు. 368

చ. పురమిది చూడనింత చెడిపోయెనె యోమఱియాఁడుతోడఁ
బుట్టరె ననువంటిసాధ్విని బడాపగలంగనుగొంద్రు జారులె
వ్వరుగనుఁగొన్న లేమిఁ దలపంచి ప్రియంబున వత్తునమ్మ యో
పొరుగుపొలంతియంచుఁ బువుఁబోఁడి యను న్విభుఁ డాల
కింపఁగన్. 369

క. పడియుండఁ గంటి నని యీ
యెడల న్మామేనమామ యిచ్చెనటంచున్
బడఁతి యుపనాథుఁ డొసఁగిన
తొడవులు చీరలు ముదంబుతో ధరియించున్. 370

తే. నీవు మఱియింటిలోన గుంద్రించుచున్నఁ
గడుపునిండునె దొరఁజేరి గ్రాసమడుగు
పొమ్మనుచుఁ బల్కునాథు నప్పొలఁతిజార
కాంతుఁబొందుటకై సందుగలుగవలసి 371

క. ఈగతి మెలంగునంగన
లా గాబలదేవుఁడెఱిఁగి లలనా రావే

బాగాయెంగద చిన్నెలు
నీగరితతనంబుఁగంటి నే నివ్వేళన్. 372

ఉ ఓసి గయాళికాన నను నుగ్రు నెఱుంగవె రోసమెత్తినం
దోసమెఱుంగ వీటఁ గలతొయ్యలులెల్లను గుంపుగూడి సం
త్రాసము చెందనీగళము రాట్నపుఁ నంబిగియించి యెంతునో
కోసుకతిందునో యనినఁ గోమలి నిశ్చలధైర్యధుర్యయై 373

ఉ. గొంటుఁదనంబునం గులుకు గుబ్బలపయ్యెద చక్కఁజేర్చి యే
మంటివి నన్నువంటి సుగుణాకరకాచెడుబుద్ధి లెస్సగాఁ
గంటివిగాక నాదునడక ల్కలఁగంటివొ కల్మివోవ వె
న్వెంటనెపోవునే మఱి వివేకము లోకములోనివారికిన్. 374

ఉ. లేచడిమీఁద బానిసలు లేనికతంబున నూరకుండినం
బోవమి నప్పునప్పులకుఁ బోవుట వేఱుగఁ దోఁచె నేమొకో
కావలె నట్టులైన నవుఁగా దననేటికి నేఁటినుండినా
థా వెలికేగఁ బ్రాణవిభుఁ డల్గిన కార్యము సేయవచ్చునే 375

తే. ప్రతిన పలికెద నేను నీపాదమాన
యకట మోసంబు లేదు కొండంతపనికి
నైన బలిమాలి నీవు పొమ్మన్న వెడలి
పోవ నూరక యుండు మీపోరుచాలు. 376

క. అన విని ముదితల హృదయము
గని యెఱుఁగమి నతఁడు నిజముగా నెంచెం ద
ద్వనితయును మదనవేదన
దినశేషము దీర్చి యుగముఁ దీర్చినరీతిన్. 377

చ లకుచకుచాలలామ శుభలక్షణలక్షితకౌతుకప్రదా
యకమగు జారుగోరు దరహాసము మీసము మీఁది కేలు

నా,త్మకుఁ దమినించు మ్రొక్కు వగతక్కులు చెక్కులు లేని మోహామ్యూ,రక కలహించి మించు పెనురాపులు చూపులు నేచ నెమ్మదిన్. 378

ఉ. ఎప్పుడుపోదుఁ బోయిహృదయేశ్వరుమాటలువాని కెప్పుడేఁ జెప్పుదుఁ జెప్పివాని మదిఁ జిత్రపుమోహముచేత నెప్పుడేఁ గప్పుదుఁ గప్పి వానియెద గబ్బిచనుంగవచేత నెప్పుడేఁ గుప్పుదుఁ గుప్పి వాని రతికోరుట యెప్పుడటంచునెంచుచున్.

వ. ఇవ్విధంబున నూహించుచు నాచంపకగంధియు నొక్కయుపాయంబు పెంపున. 380

ఉ. ముంగిటనిల్చి యో పొరుగుముద్దియ నాపతి నెత్తిమానె నేనంగడి కేగలేనిపు డహస్తుఖ మాతటఁ దెచ్చి యిచ్చెదం జెంగటిగోడఁ జేరి యొకచిట్టెఁడు నూనె యొసంగలేవె య భ్యంగ మొనర్తునంచడిగియాకె యొసంగఁగఁదెచ్చి వేడుకన్.

మ. తలమానెం గద రంగదాప్తకులయూథా నాథ నాధన్యతాకలనాధర్మము చే నసంఖ్యముగఁ బ్రేంఖద్వైభ వారోగ్యముల్ గలుగం గాంతునె యంచుఁ దేనియలు చిల్కంబల్కి యక్కల్కి వెన్నెలలో నాయకు నుంచి నిల్చి తలయంటెం దాళమానంబులన్. 382

తే. ఇట్లు తలయంటి యటకలి యిడి సులక్షు
ణాసరోజాక్షి యిఁక నెట్లు నాథ జలము
తెరలియున్నది దొరలింపఁ దెచ్చికొనఁగ
బాగుగా దూరి యవ్వలిబావినీళ్లు. 383

క. ఏనరుగరాదు గద నీ
పై నానలు పెట్టుకొనుటఁ బడుపాటులుగా

కేనాఁటివారికైనం
గానీ గేహమున భావి గలుగ న్వలదే. 384

క. అన విని బలదేవుండో
వనితా యానలకు నేమివచ్చెంబో వే
కొని తేవే జలములు గ్ర
క్కున నీచలిచేత నిలువఁ గూడ దటన్నన్. 385

క. ఓనాథ సతులగుణముల
నేనాఁటికిఁ బురుషు లెఱుఁగ రే నెచ్చటికిం
బోనేల నీకుఁ గోపము
రానేల యటంచు నదిపరాకై యున్నన్. 386

క. బలదేవుఁ డబల నాపైఁ
జలమా నానేరమెల్ల సైరించి జల
మ్ములు దెమ్ము వేగఁ బొమ్మని
పలుమఱు వేఁడుఁకొనఁ గపటభయ మెనయంగన్. 387

ఉ. మంచిది నీవు పంప ననుమాన మిదేటి కటంచుఁ బల్కి యా
కాంచనగాత్రి రజ్జుఘటకమ్రకరాంబుజయుగ్మయై కటా
క్షాంచలచంచలాలత యొయారపుఁగొప్పు మెఱుంగునుబ్బుల
న్మించఁగ నేగె ముద్దునడ నీటునఁ గూపసమీపభూమికిన్.

మ. చని యాచేరువఁ జారుభూరుహలతాసంతానతంతన్యమా
ననవీనాఖిల సూనసౌరభనిశాంతం బైనపూఁదోఁటలోఁ
దనమేకోలున వచ్చియున్న యుపనాథప్రౌఢు నాథౌకమా
ననిరూఢప్రథిమానురాగ మిగురొందంగూడి క్రీడింపఁగన్.

తే. అలరె వేగుఁజుక్క యది చూచి భయమందఁ
దనరెఁ బత్తిరుతము దాని వినుచు

దిగులుపడఁగఁ దూర్పు తెలతెల గావచ్చె
వారి కిట్లు తెల్లవా ఱె నంత. 390

క వినుమో ప్రభావతీ సతి
తననేరం బెట్లు తప్పదాటన్వలయుఁ
మనమున దీని కుపాయము
గననేరని నారి జార గారాదుసుమీ. 391

క. అని పలుకు చిలుకపలుకుం
గనుఁగొని వైశ్యాంగనాశిఖామణి యిచ్చో
నను నడుగు టుడుగు బెడఁగుగ
ననఘుగుణా నీవె నొడువు మన్వలికథయున్. 392

ఉ. నావిని కీర మిట్లను ఘనాఘనవేణి సనాతనప్రవీ
ణావలిఁ గేరు నీకుఁ దెలియం బడకున్నదె నైన మద్వచః
శ్రీ వెలయింపఁ గోరి తెలుకఁ జెప్పెద నప్పగిదిం బ్రభాతవే
ళావిభవంబు మీఱుటయుఁ గలంగుచుజారుఁడు లేచిపోయినన్.

ఉ. అచ్చపలాక్షి యింటిమగఁ డంపఁగ నిప్పుడె బావినీటికై
వచ్చితి వచ్చి జారరతివాంఛలనుండితి నింతలోనఁ దా
నెచ్చటనుండి వచ్చె రవి యీతని కెక్కడఁ బ్రొద్దువోదు నా
యిచ్చ గలంగసాగెనిఁక నేమనియేను గృహంబుఁ జేరుదున్.

వ అని వితర్కించి ధైర్యం బవలంబించి యొక్క కార్యంబుఁ
గాంచి యీయుపాయంబున కీయుపాయంబ యుచితం బని
తలంచి నిశ్చయించి కుంభంబు జలపూర్ణంబు గావించి సరజ్జు
కంబుగా దిగవిడిచి తానును మెట్లవెంబడిఁ గూపంబులోని
కిం డిగ్గి కటీదఘ్నంబు లగు జలంబులం గలఁచుచు లూఁది
ప్రభాతసమయోచితంబుగా వికసించు కమ్మని తమ్మియుం

బోలె నెమ్మొగం బెగయించి మీఁదఁ జూచుచు దృశ్యం
బగు భయపారవశ్యంబున నున్న యవసరంబున. 395

ఉ. ఒక్కకృపీవలాచలపయోధర నాయకుప్రక్క నిద్రకుం
జిక్కి విహంగమధ్వనులచే వెడమేల్కని తాలుమాలుగాఁ
గ్రక్కునఁ గట్టుకొన్న చిటికమ్ములచీర తగంగఁ దక్కటి
భాక్కుచకుంభ కుంభమున బాగొనరం జనుదెంచె నూతికిన్.

తే. వచ్చి జలములు చేఁద నవ్వామనయన
యానవాబ్జంబు వాంచి నిజాధినాథు
తోడిపొలయల్కఁ దోయంబుఁ దోలఁగివచ్చు
వరుణసతిపోలు నమ్మల్లతరుణిఁ గనియె. 397

క. కని మొఱపెట్టినఁ జెంగటి
జనులొక్కట మూఁగ వారి సందడిపలుకు
ల్విని యాఁడువారు సేరం
జనుదెంచెం జెట్టి దట్టిచల్లడములతోన్. 398

తే. వచ్చి నిజభార్య చేసిన వగలు గాంచి
దిగులుపడి మున్నుగా నరుదెంచి యున్న
దాని యుపభర్తతోడుగాఁ బూని వెడలఁ
దిగిచి తోడ్కొనిపోయె నమ్మగువ నతఁడు. 399

క. ఏవంవిధ చాతుర్యము
నీవెఱిఁగితివేని మేదినీవరుఁ జేరం
బోవచ్చుఁ బోయి క్రమ్మర
రావచ్చుఁ బ్రభావతీ పరాకా యనినన్. 400

క. నాకేమి తెలియు నని య
శ్శాకోదరవేణి కమలగంధాంధమరు

త్పాకము రాకనిశీథిని
పోకఁడ గని యంత నంతిపురమున కరిగెన్. 401

క. చని దిన మను వననిధినీఁ
దినయదిరియై రాత్రి పేరి దీవిం గని య
వ్వనజాక్షి యూఱడిలి నృపు
నెనయం జనుదేఱఁ జిలుక యిట్లని పలికెన్. 402

శా. కాంతా సంతసమయ్యె నామది వధూకందర్పుఁడౌ నద్ధరా
కాంతుం జేరఁగ నుత్సహించియును మద్గాథాసుధాలోలుప
స్వాంతత్వంబునఁ జేరవచ్చెదు భవత్సౌలభ్యసాద్గుణ్యా మే
నెంతంచు న్గొనియాడ నేర్తు మఱి నీవే నీకు జోడిమ్మహిన్.

క. *క్రమ్మఱనొక కథఁ దెలిపెద
ధమ్మిల్లోత్ఫుల్లకుసుమధామంబులపైఁ
దుమ్మెదలు చిమ్మిరేఁగం
గొమ్మా తలయూఁచి మెచ్చికొమ్మా పిదపన్. 404

పదునాలుగవకథ.

చ అని తెలుపం దొడంగెవిను మంబుధి మోహపురాణివాసమై
తనరెడు కృష్ణతీరమునఁ దామ్రపురం బను కాఁపుటూరుభూ
వనరుహగంధి నెమ్మొగము వైఖరిమీఱు విశేషకాంతి వ
ర్తనముపహించి మించు విదితంబుగఁజూపఱకింపొనర్చుచున్.

చ. కొలుచు సమగ్రభంగి నొనగూడ దివాణపువారి చేతికాఁ
కలుపాలుసివోవఁగాఁ గఱపు కాల మెఱుంగక పూసబొట్టులం

* ఇది హంసవింశతిలోఁగూడఁ గలదు.

బలికలినీళ్లఁ జందనపుమానికెఁ గొల్చినమాళ్లు గల్గి శో
భిలుదురు రెడ్డిబిడ్డలు కుబేరుని పిల్లలనంగ నచ్చటన్. 406

*తే. అచట నొకరెడ్డి వెలయు హాలాంకుఁ డనెడి
వేరుగలవాఁడు కులములోఁ బెద్దయింటి
వాఁడు బొంక నెఱుంగనివాఁడు వాఁడు
పట్టినదియెల్ల బంగారు పనులపట్ల. 407

సీ. అచ్చమై వాకిట రచ్చటాయి మెఱుంగు
పంచతిన్నెలు గొప్ప పారిగోడ
కంపతెట్టులును రాకట్టు ముంగిలి మల్లె
సాలెదేవరయఱచవికె యొకటి
కోళ్ల గూండ్లును గొట్టు కుఱుగాడి యేడికో
లులు కాఁడి పలుపులు గలుగు నటుక
దూడలు పెనుమూవకోడెలు కుఱుకాఁడి
గిత్త లీనినమేటిగిడ్లదొడ్డి

తే. యిఱుకుమ్రాను పెరంటిలో నెక్కుబావి
మునుఁగలును జొప్పపెనువామి జనము రుబ్బు
ఱోలు పిడకలకుచ్చెల దాలిగుంత
దనర నిరతంబు వెలయు నాతనిగృహంబు 408

తే. అతనికి సుకేశి యనియెడు నాలి వెనుక
నచ్చె గుణవతి యనఁగ నిల్లాలొకర్తు

---

*ఉ. అందునవానికెల్ల నుహాలాంకుఁ డన నొక్కపెద్దరెడ్డిచె
ల్వొందు సుభోగుఁడై నగరిలోపల వన్నియగన్న యట్టివాఁ
డందునఁ బెద్దకాఁపనుచు నందఱుఁ గొల్వఁగ లెక్కలేని వె
ల్లందగుమిన్కులుం గలిగి యాతఁడు రాజిలుచుండు నప్పురిన్.

చిత్తసంభవు చేకత్తి చివుకువోవఁ
జేవదొరకినమాడ్కి నచ్చెరువుగాఁగ. 409

సీ. సాక్షాత్కరించిన జలదేవత యనంగ
నీలాటిరేవున నీటుచూపు
రథముపైఁ గనుపించు రతిదేవి యన జొన్న
చేనుఁ గాచుటకు మంచియ వసించుఁ
గేళికాగళితమాణిక్యము లేఱెడు వనాం
బుజపాణినా నిప్పుపూవు లేఱుఁ
గాలచక్రముఁ ద్రిప్పు కమలనాభునిశక్తి
నా నూలువడుక రాట్నంబుఁ ద్రిప్పు
తే. మేఁతగొని వచ్చు తమ్మిరుమ్మాపిరంగి
దొరతురంగివిలాసంబు దొరయఁగొల్చు
గంప లింటికిఁ దెచ్చు నాకాఁపుబిగువు
టొగవగల గుబ్బలాఁడి యొక్కొక్కవేళ. 410

సీ. తిరునాళ్లకై పోయి తిరుపతిలోఁ గొన్న
నొక్కుపూసలపేరు టెక్కుసూప
జిగికుందనముఁ గూర్చి మగఁడు చేయించిన
మెఱుఁగుకమ్మలు వింతయొఱపు నెఱపఁ
దనుఁ జూడవచ్చుచోఁ దల్లి తెచ్చిన యట్టి
యల్లికనాను సోయగ మెసంగ
మొదటికోడలి దంచుఁ దుది నత్తయిచ్చిన
చుట్టుమెట్టెలజోడు సొంపునింపఁ

తే. గడియములు కెంపుఁబవలయుంగరము వెండి
కుప్పె సౌరంబు కుఱుమాపుకూనలమ్మ
చీర కుడిపైఁటలోపలి సిస్తుఱవిక
యొసఁగఁ జరియించు నిట్టు లయ్యొష్మెలాఁడి. 411

తే. దానివలలకుఁ జిక్కి మోదమునఁ జొక్కి
యుండెడుహాలాంకుఁ డొక్కనాఁ డుదయవేళ
మితి యెఱుంగక తుంపురు ల్మీఁదఁబడఁగ
జొన్నకూడును మజ్జిగ జుఱ్ఱిలేచి. 412

సీ. మొలకు సగంబును దలకు సగంబుగాఁ
గట్టిన యయగారి కరలచీర
పైనల్లకమ్ముల పచ్చడమ్మును దోలు
పావలు చేతిలోఁ బట్టుకఱ్ఱ
కత్తెఱగడ్డంబు కఱకు జుంజురు మీస
ములు రోమశంబైన పలకఱొమ్ము
మొలయుంగరము వ్రేల వలముగాఁ దీర్చిన
నాభినామము బీదనరము లమరు

తే. గడుసుఁబిక్కలు గలిగిన మడమలమర
వెంట నిరువంకఁ బెంపుడువేఁపు లరుగఁ
గెలనఁ దగు నెడ్లకొట్టి మీఁటించికొనుచు
నింటివెలుపలి తిన్నియ కేగుదెంచె. 413

చ. దుసికిలజాఱు కోరసిగ దుప్పటినీటు లలాటపట్టికం,బొసఁగు
విభూతిపైఁ బసుపుబొట్టును దొట్టిన కల్లు చొక్కు వెక్కస
ముగ నెఱ్ఱవాఱిన వికారపుఁ జూపులుగాఁ గనంబడ, న్వెసఁ
జనుదెంచె నొక్కబవనీఁడు తదీయసమీపభూమికిన్. 414

తే. వచ్చి జమలిక వాయించి వరుసతోడఁ
దాతతండ్రుల చౌదరితనము లెల్ల
నెన్ని కైవార మొనరించి యింపు నెఱప
నతనిఁ గూర్చుండనిడుకొని యాదరమున. 415

మ. కలలో దేవర చెప్పె రేయి యెదుటం గన్పించి నెయ్యంబు
వా,టిల నీపాలికి దేవుఁ డింక బవనీఁడే యంచుఁ దానాఁడ
గా,వలె నేబాఁపన మొప్పెలైన సరియే వారెల్ల సాత్కా
లునీ,వలె గోరించిరె నిన్నె కొల్తు ననుచు న్వర్ణించుచో
నంతటన్. 416

తే. ముదుక తలపాగయును బాహుమూలమందు
గవిలె చర్మపుటొఱలోని కత్తిగంట
మలతి నీర్కావిదోవతు లమరి గ్రామ
కరణ మేతెంచి రెడ్డిచెంగట వసించె. 417

క. ఈరీతి నెల్లవారలుఁ
జేర హాలాంకుండు రచ్చసేయఁ దదీయాం
భోరుహముఖి సరికొఱపుటొ
యారులఁ గూడుకొని నిజగృహాంతరసీమన్. 418

తే. దివసమంత వితాపోయె నవుర రారె
గుంపునంపును లేకుండ గుండుపోగు
గాఁ బదాఱింటితరమునుగాఁగ నూలు
వడకరే యంచు నొండొరు లొప్పిడివికొనుచు. 419

క. వడిదారము చెవులుం ద్రొ
క్కుడుపలకయు దిండు కదురు గుంజలునుం ద్రొ

క్కడుబొమ్మయునుం ద్రిప్పుడు
పుడకయునుంగలుగు రాట్నములు గైకొనుచున్. 420

తే. ఎడమదెస దొడ్డుగా వైచి యేకులెల్లఁ
గెలనఁ బలువగ వేఁపుడుగింజ లునిచి
చెవపీఁటలమీఁద నాసీనలైన
వారలై వావివరుసలు వదరికొనుచు. 421

సీ. గుంపునంపును లేక కొనసాగఁ బ్రోగువెం
ట మెఱుంగుఁజూపు పేరెములువారఁ
బ్రాయంపుపడుచులఁ బనిగొంటివే దూది
యనెడి పాటలఁ దేనెచినుకు లీన
నేకుతోఁ జెలఁగుకేలెత్తుచో భుజమూల
కాంతులు బయలు బంగారు సేయఁ
బుడుకఁ ద్రిప్పెడురయంబునఁ బైఁటజూచుచో
మినుకుగుబ్బలు తళుక్కనిరహింప

తే. ముడిచికొన్నట్టి తెలిగంజి మడతచీర
లరిదితోడనిగ్గుచే పసుపంటినట్లు
పొసఁగఁ జరణాభ త్రొక్కుడుబొమ్మమీఁద
బచ్చెనఘటింప వడికి రప్పద్మముఖులు. 422

సీ. పోలిరెడ్డికి మగపోఁడిమి లేదుగా
గాది కేలాగునఁ గడుపునిక్కె
వదరకే మగవారు వచ్చెద రదె చక్కఁ
జెక్కుకో పయ్యెద చెఱఁగుకొండి

రోసి లేవే మల్లి వేసాలుసేయకు
మగవార లెఱుఁగని మర్మమెద్ది
నీకేటి సిబ్బితి నెరరాగవై మించి
యడఁగఁ ద్రొక్కినదాన వత్తగారిఁ
తే. బెద్ది వినలేదె మనసుబ్బు పెరఁటిగోడ
దాఁటగా మామ గనెనఁట యేటిసుద్ది
యొసఁగి మగఁ డొల్లకున్న నదేమిసేయు
ననుచుఁ గసివోవఁ బలుమాటలాడికొనుచు. 423

తే. ఎన్నికలుపట్టి పుంజంబు లేర్పరించి
పంటకళ్లాలు మఱితోడుపడగ లూఁచ
కండె లొనరించి చాలించి కాఁపుటింతు
లున్నయవ్వేళ నద్భుతం బుట్టిపడఁగ. 424

సీ. నునుపుగా దువ్వి తీర్చిన కెంపుబాలెందు
పసమీఱు నొసటి కెంబసుపుబొట్టు
మెడతోలు పావాలు నిడుదగవ్వలదండ
సన్నంపుఁ జికిలిదర్శనపుఁ జేవ
నెడమచేఁ బల్లిక నిడినబందా చన్య
పాణిఁ బట్టిన నాగపడిగకోల
కటిఁ గాసెకట్టుగాఁ గట్టిన చెంగావి
నిద్దంపుగుబ్బల నీలిఱవికె
తే. పదయుగంబున గజ్జెలు బాగునెఱపఁ
బరశురామునిపైఁ బాటఁ బాడికొనుచు
సొంపుమీఱంగ నెక్కలో జోగటంచు
ముంగిటికి వచ్చి నిలిచె మాతంగి యొకతె. 425

తే. దానికై యిల్లుగల రెడ్డిసాని జోగు
పెట్టుటకుఁ బోయి పొదిగిలిపట్టి నిలిచి
గణకుఁ గని వాని ప్రాయంపు కలిమియెల్లఁ
గొల్లలాడుదునని యెంచికొనియె నంత. 426

సీ. మెలిపెట్టి చుట్టిన తెలిపకంగి ముడాసు
పైలపేటాడబ్బు పసులఁ జెలఁగు
బంగరువ్రాఁతలపట్టు హిజారు కం
బరు చీనినిమతానిపాదునొసలు
తనుకాంతి గనుపింపఁ దనరు నంగీజోడు
వలిపెంపు శాలువ వల్లెవాటు
పడుదలలోన డాబాకత్తి వదలుపా
పోసులు గోరంటఁ బోలుచు గోళ్లు
తే. నడుమసీలున్నతోలుడా ల్బెడఁగుసూప
నభయముగ వెంట నరుదెంచు సభరువాఁడు
నమరు ముస్తైదుతేజితో నరుగుదెంచె
దారుణాకారుఁడైన యుద్దారుఁ డొకఁడు. 427

తే. వచ్చి యయ్యూరివెలుపలి రచ్చరావి
క్రేవదుర్వారుఁడై 'తలారికి బులావు
ఢగిడికే' యనుమాటకుఁ దలఁకి రెడ్డి
తోడివారలతోఁ జేని త్రోవఁబట్టె. 428

క. అంతటఁ దదీయగేహా
భ్యంతరముం జొచ్చిఁ గరణ మతిభయమునఁ ద
త్కాంత తదాకృతి గొంతకుఁ
గొంత విలోకించి మించి గుణవతి యాత్మన్. 429

తే. కోరినప్పుడె యీతనిఁ గూర్పవచ్చె
నోకో నాపాలి యాదేవుఁ డోకరిపాలి
బంటుగా కిట్లు తురకరూపంబు దాల్చె
యనుచుఁ దలపోసి యేకాంతమగుటఁ దెలిసి. 430

క. అళుకక రమ్మని భయముం
దెలుపుచుఁ దద్భూమిసురుని దేవర యఱలో
పలనుంచి కమ్మలూఁగం
గులుకుచుఁ దాఁ గడపమీఁదఁ గూర్చుండె వెసన్. 431

తే. కలికిచూపుల మాటల కందువలను
జేరిక లొనర్చి మేకోనఁ జేసి వాని
నెనసి యప్పుడె దేవరయిల్లు పడుక
యిల్లు గావించె నంతఁ బూర్ణేందువదన. 432

క. అది మొదలుగ నాతనిచే
వదలక మఱి తాననంగ వాఁడనఁగా నె
మ్మది వేఱులేక తమిన
మ్మదవతి మన్మథునిలంకె మానిసి యయ్యెన్. 433

సీ. కలికిమాటలు కిలకిలనవ్వు లోరచూ
పులు మోవివిఱుపులు గులుకునడలు
బెళుకునందములు గొబ్బిళ్లపాటలు కొప్పు
సవరించు నేర్పు చేసన్నవగలు
గోటిచిమ్ములు తెచ్చికోలు నివ్వెఱలేని
వెఱపును నెచ్చెలి వెన్నుచఱపు
మోముద్రిప్పులు బొమ్మముడి బొమ్మతాటింపు
రానిజంకెన కావరంపుఁ బొవరు

తే. మొలకసిగ్గులు వట్టి కొంకులును వలపు
చాటునిలకడ లలఁతివేసటలుఁ జూపు
గడియలో వాని దారునఁ గన్నయవుడె
కొమ్మ మారుని జంత్రంపుబొమ్మకరణి. 434

సీ. పొరుగూరి సంతకుఁ బోవువారలచేతఁ
దెప్పించుఁ బోఁకలు తెల్లనాకు
మితిలేని కూలి చాకెత కిచ్చి కైకొను
గడియకొక్కటి గాఁగ మడుపుఁజీర
లూరినంబికి మోహ మూరించి తెప్పించి
పూను మాపటివేళఁ బూవుటెత్తు
లగసాలె కేమైన నర్పించి పలుమాఱు
మెఱుఁగువెట్టించుఁ గ్రొమ్మిసిమికమ్మ
తే. లనుదినంబును దలగడు గవధరించు
నరిది గంధపు నెఱపూఁత లలవరించుఁ
గమ్మసారాయికై సంచకర మొసంగు
చిత్తజాయత్తయై కాఁపుచిన్నెలాఁడి. 435

వ. ఇవ్విధంబున నున్నంత. 436

క. ఆపల్లె నుల్లసిల్లెడు
కాపులకుఁ బురోహితత్వగౌరవమునకుం
బ్రాపగుచు నొకమహీసురుఁ
డేప్రొద్దు సుశర్మ యనఁగ నింపెసలారున్. 437

ఉ. అక్కట పొట్టచించిన నొకక్షర మైనను రాదు లెక్కలుఁ
దక్కులు గాని యమ్మనిన దమ్మన నేరఁడు వేదమందు పొఁ

పెక్కిన యన్నివిద్యల నహీనుఁడ నేరని కాపువారిచే
మ్రొక్కులు గొంచునాతఁడు సమున్నతగర్వముహాత్తివర్తిలున్.
చ. తెరువరులైనయట్టి పరదేశమహీసురు లర్థవాంఛఁ ద
త్పురమున కేగుదేర వెడదోస్యములం బచరించి వారిని
ర్భరగతినోడఁ గూయుఁ దమ బాపఁడె గెల్చెనటంచుఁ గాపుల
చ్చెరుపడ నాదు కంటికి దిసింతురె వీరని యాతఁ డుబ్బునన్.
క. జలముల మొసలియు గుహలోఁ
బులి గందపుమ్రానిమీఁద భుజగముబలె నా
హాలికగ్రామంబున నతఁ
డలరుం బరులెవ్వరైన నడుగిడకుండన్. 440
క. అతని కుటుంబిని పతిదే
వతయై వర్తిల్లు శీలవతి యనఁగ నపుం
థతికిం బ్రతియై గుణసం
తతికిం గతి యగుచుఁ బురజనంబులు మెచ్చన్. 441
తే. అమ్మహీసురుఁ డొక్కనాఁ డాహాలాంకు
డెలమి వింతటి పండుగ కలిమి వెలయఁ
జేయునార్తలు వినుచుఁ దాఁజేనికడకు
నేగు తత్తఱ మొనగూడ నిల్లువెడలి. 442
సీ. అలుతఁ గీల్కొన్న ముత్తరములథావళి
యంసాగ్రమున గోనె యసిమిసంచి
కట్టినముతకనీర్కావిధోవతియునా
పై బిగించినయది ప్రాఁతబట్ట
తలచుట్టుకొన్న చింపులబైరవాసంబు
చెమటచేఁ గరఁగెడు నేసబొట్టు

మా రేడుబుట్టులో మంత్రాక్షతంబులు
పదములవిజ్జోడు పాదరక్ష
తే. లోడిసి పంచాంగ మొకకేలఁ బొడుపుప్రేల
వెండియుంగరమును మెడవ్రేలుముడికి
జందెములు నవ్యయాచ్యుతస్మరణమాస్య
సీమఁ గనుపింపఁ బఱతెంచెఁ జేనికడకు. 443

ఉ. వచ్చినఁబెద్దరెడ్డి సుగవాసివి మేలిఫుదైన నీడకుఁ
వచ్చితె యంచు బావయనువానిని ద్రస్తరలాడి బాపఁడా
యిచ్చుటఁ జల్లువిత్తు ఫలియించునె వెళగుణాం బెఱింగి నా
యిచ్చకు మెచ్చుగా వదపు మిప్పుడ నన్విని యాతఁ
డుబ్బుచున్. 444

ఉ. చెప్పిన నేమిలేదుగద చింపులదోవతిఁ జూడు మేను మీా
కెప్పుడు మేలుఁగోరి మఱియెక్కలిదేవికి గ్రామగంగకుం
జప్పిడిఁ దించు మ్రొక్కుకొనుజాడ లెఱుంగవె యిట్టిపట్ల నే
చొప్పున నాశ్రితుం గరుణఁజూడరుగా కదియేల యిత్తఱిన్.

ఉ. నిన్నటిరేయి నాయెదుట నిల్చెఁజుమీా కలలోన మీాకు మే
ల్పన్నెడు వేరటాల్నిలిచి బాపఁడ రెడ్డికిఁ దెల్పరాదె న
న్నెన్నఁడు దిన్నెబెట్టి నుతియించుచుఁ గొల్వరటంచుఁ బల్కె నా,
కన్నుల నీరుదొట్టి పులకల్గనుపట్టెడుఁ జూడు మిప్పుడున్.

క. అన రెడ్డిమనసు గరఁగం
గనుఁగవ నీరొదవి జాఱఁగను బాపఁడ నే
వినలేను తాళు చెప్పకు
మని మునుపటి దానిదిన్నె లాత్మకుఁ దోఁపన్. 447

క. ఆలని యెంచక మనియెడు
కాలంబునఁ దల్లిమాట గడవక దానిం
నేలనిడి కాలరాచితి
నీలాగున వచ్చు ననుచు నెవ్వఁ డెఱుంగున్. 448

తే. అనుచు ధైర్యంబుఁ దాల్చి యాయమ్మసత్య
మప్పుడేకంటి నింకఁ దా నడిగినట్లి
తీనెఁబెట్టుక కొలిచెదఁగాని నేఁడు
మొదలు నామాఱుగా నీవు మ్రొక్కికొనుము. 449

తే. అనియె నీరీతిఁ దానికై యవనిసురుఁడు
సివముపుట్టించి యపుడు చేఁజేతఁదీసి
కొనియెఁ బుట్టెఁడు విత్తులు కొలుచు మంచి
వేళవచ్చితి ననుచు భావించుకొనుచు. 450

వ. అయ్యవసరంబున. 451

చ. తలపయిఁ బైఁటచుట్టపయిఁ దాల్చినపుట్టికలోనఁ బొల్చునం
బలిగల పంటియుంజిలుముమాయఁగ దోమిన కంచము న్నము
జ్జ్వలమగుచూపుడాలు ముఖవారిజమైరికి వెల్లపావడ
ల్బలెఁ దగ రెడ్డికోడలు విలాసముతోడుత నేగుదెంచినన్.

తే. అప్పు డవ్విప్రుఁ డలికఘర్మాంబుపటలి
జాఱి పీడెంపుచోళ్లతో సంధిసేయ
బెరఁగు నివ్వెరతో నోరు తెఱచికొనుచుఁ
దప్ప కీక్షించె దానిసౌందర్యమహిమ. 453

తే. చూచినప్పుడె విలుపాఱవైచి సరస
తామరసభీమతరగదాదండ మెత్తి

దండహత్తి మనోజుండు దండవెట్టె
నమ్మహీదేవు నెమ్మది రిమ్మవొడమ 454

ఉ. అంతట రెడ్డిపంపఁగ మృగాక్షి గృహంబున కేగ దాని యా
ద్యంతశరీరసౌష్ఠవమునందు మెలంగు మనంబులోపలం
గంతులుగోరి కోరికలు గంతులువైవఁ గృషీవలాజ్ఞ గే
హాంతర మొంది చెందు విరహజ్జ్వర ముజ్జ్వలమైనఁ 455
గుందుచున్.

తే. అద్ధరాదేవుఁ డాహాలికాబ్జవదన
గన్న కన్నుల కింటిలో గరితరూప
మెట్టులుండునో కాని సహింపఁడయ్యెఁ 456
దద్బహుకృతోపచార విధంబులెల్ల.

సీ. కీలుగంటిదియేల పోలఁగా నునుఁగొప్పుఁ
గీల్కొల్పు కొమ్మంచుఁ గీజుపోరుఁ
బసుపుబొట్టిదియేల నొసటవిభూతిరే
ఖ యమర్చికొమ్మంచుఁ గంటగించుఁ
గాసెకట్టిదియేల కపురుగా మైజారు
చీరఁదాల్చు మటంచుఁ జిమ్మరేఁగు
లక్కాకు లివియేల చొక్కంపుటంచు క
మ్మలు ధరించు మటంచు నలుకఁ గాంచు
తే. భార్యతో నాయమయు వెఱ్ఱిపట్టె నేమొ
యనుచు నాలాగె కావింప నతఁడు హాలిక
లికుచకుచ వేషమే కాని యకట దాని
యొరపు లేదని యాత్మలోఁ బరితపించు. 45

తే. గేస్తురా లోక్కపరి రతికేళిమీఁద
మనసుపాఱినఁ గంకటి మైలచీరఁ
బఱచి విడె మొల్ల రే యంచుఁ బలుకరింపఁ
గుక్కకూఁతుర వలదంచు వెక్కిరించు. 458

సీ. ఒడిలోనఁ బంచాంగ ముంచుకొన్నది గాన
కెటుపోయె ననుచు నూరెల్ల వెదకుఁ
బనిలేనిపని వీథిఁ జనుచుఁ గ్రమ్మఱ నాత్మ
గృహమంచు నెంచి యిల్లిల్లుఁ దూఱు
నపుడు భుక్తి యొనర్చి యపునఁ పే సంకటి
తింటినా యని యింటి తెఱవ నడుగుఁ
గుపచదోవతి గట్టికొని యెవ్వరో యిట్లు
గట్టిపోయి రటంచుఁ గలవరించు
తే. గడియలోఁ దెల్లవాఱె భాస్కరుఁడు గ్రుంకె
జాగు లేలంచు సందెపై సందెవార్చుఁ
గంతుమాయల నున్మత్త కాయదిన్న
పొలుపు సారెకుఁ దెల్పు నప్పుడమివేల్పు. 459

వ. ఇవ్విధంబునం బునఃపునః ప్రవర్ధమానమన్మథోన్మాదుండై యమ్మే దినీదేవుం డొక్కనాఁ డహర్ముఖంబున సంధ్యావందనార్థంబు తటాకలితవిటపిచ్ఛటాకం బగుతటాకంబున కరిగి తదీయ తోయజామోద మేదురమధువ్రతవ్రాతతీవ్రాతతారవంబులం బొలుచుచున్న సమయంబున. 460

క. మేలికఁడానిసడాకల
పోలికగల యిరుగుపొరుగు పొలఁతులతో నా

హాలికబాలిక శశిరే
ఖాలిక యచ్చటికి నీటికై యరుదెంచెన్. 461

క. వచ్చిన మేనికిఁ బ్రాణము
వచ్చిన యట్లైన మెచ్చి వసుధావిబుధుం
డచ్చపలాక్షీమణికిఁ
ముచ్చటతోఁ జేతులెత్తి మ్రొక్కెనయంతన్. 462

తే. అయ్యవారెవ్వరికిమ్రొక్కె నంచుఁబలుకి
నెవ్వతెకు నేలమ్రొక్కునో యెమ్మెలాఁడి
నమ్మియే దేవరకు మ్రొక్కినాఁడో యనుచు
నవ్వుచేడెలఁ గూడియన్నాతి చనియె. 463

క. వాలాయము దినదినమును
బాలామణి వచ్చుననుచుఁ బాఱుఁడు ప్రాతః
కాలమునఁ దత్తటాకము
కూలంబున ముక్కుపట్టుకొని కూర్చుండున్. 464

తే. ఉండి నీటికివచ్చున య్యువిదఁజూచి
సన్నఁగామ్రొక్కుమ్రొక్కఁ దజ్జలజనయన
తనకుమ్రొక్కుటఁ దానాత్మఁ దలఁచితలఁచి
యేటి యాలోచనయటంచు నింటికరుగు. 465

క. అంతట విను మొకనాఁడ
క్కాంతామణి యతని మనసుఁగనవలె ననుచుం
జింతించి జోడుప్రాయపు
టింతుల నెడఁబాసి నీటి కేతెంచుటయున్. 466

తే. అతఁడు గనుఁగొని యిదిసమయంబటంచు
మఱియుమఱియునుమ్రొక్క నమ్మందగమన

కడవయటడించి తెలిసెదఁగాక యనుచుఁ
జెంతకేతేర నాతఁడు చేర నరిగి. 467

క. ఆశీర్వాదము మేరుధ
రాశాసిభవత్కుచద్వయంబునకు సుధా
పేశలవాఃసానసరా
కాశశికిఁ నీకు మేలుగావలె నబలా. 468

క. ఇన్ని దినంబులు సనిరొ
న్నన్నన నీవెన్నఁడైన మము నమ్మినవాఁ
డున్నాఁడీ బాఁపండని
వెన్నెలచూపులను జూడవే కద నన్నున్. 469

చ. అనవిని నవ్వి యవ్వికసితాంబుజలోచన పైఁటకొంగు కే
లునసులివెట్టుచుం దళుకుతళ్కునఁ జూపులఁజూచి రెడ్డినీ
ఘనతయెఱింగి తానడవఁగా నదిగాదని యేను జేయఁగ
ల్గినపని యేమియున్నదవు లే దయఁబల్కితివేమొ యీగతిన్.

క. అదియుండనిమ్ము నేనడి
గెద నొక్కటి నీవు దినముఁగేలెత్తి ముదం
బొదవఁగ మ్రొక్కుఘటింతువు
గద యదియెవ్వారికిఁ దెలుపఁగావలె ననినన్. 471

తే. ఆతఁడిట్లను నోజనజాస్య నీకుఁ
గాక యింకెవ్వరికి మ్రొక్కఁగాఁగడంగు
సతులధర్మపవిత్రంబులైన నాక
రంబులనుమాట లేక నేల త్రవ్వవలయు. 472

క. అతిథినయివచ్చినాఁడ
ప్రతిభిక్షయొసంగి నన్ను రక్షింపఁగ దే
సతినీపితృదేవతలకు
గతిగల్గెడునని హాలికకామిని కలఁకన్. 473

తే. అమ్మనేఁజెల్ల బాఁపనయ్యామజేమి
రజ్జులాడెదు మంచిగురస్తువగుదు
చేరిమాటాడినపుడె నాసిగ్గుపోయె
నౌరయంటివి లెస్సబాగాయెఁ గాదు. 474

తే. ఓడ కిటువలె నీవింతవాఁడ వేని
మించి తగినట్టి బుద్ధిచెప్పించవచ్చు
గ్రామమునకెల్ల మాలిమికాఁడ వగుట
బ్రతికిపోతివి పోర బాఁపనగరాస. 475

క. అనుమాటలు చెవినిడకా
యన యిట్లనిపలుకుఁ దన్మృగాక్షీ మణితోఁ
జనుమనుచుఁ ద్రోయవిస్తరి
చినిగెడునన్నట్లు వలపుచెడ్డదిసుమ్మీ. 476

సీ. పట్టెవర్ధనము నీపాదాబ్జములు సోఁక
మ్రొక్కినఁగాదటే ముద్దుగుమ్మ
జందెముల్నీగుబ్బచన్నులంటఁగఁ గౌఁగి
లించినఁగాదటే మించుఁబోఁడి
వేల్మివేల్చినచేత వెసనీకువక్కాకు
లిచ్చినఁగాదటే యిందువదన
వేదముల్గడుఁ జదివిననోట నీమోవి
యానినఁగాదటే యబ్జనయన

తే. యింతకంటెను నన్ను నీ వేమిసేయు
దనుచు నొండాడవేని ప్రియంబుఁగంటి
నీవు తెచ్చినకడవలో నీళ్లు దెమ్ము
ధారవోసెద నావిప్రధర్మమెల్ల. 477

క. వేదము చదివినఫలము
న్వాదించినఫలము సంధ్యవార్చినఫలముం
బైదలి నీకునొసంగెదఁ
గాదనినం బ్రహ్మహత్యకట్టెదుసుమ్మీ. 478

తే. అని యతఁడువల్కు వచట నేకాంతమగుట
మరుఁడు ప్రక్కలుపొడిచి సమ్మతముఁజెందు
మనుచు నిర్బంధమొనరింప నతనికనియెఁ
గలికి నాలుగుదిక్కులుఁ గలయఁజూచి. 479

క. వసగొట్టు బాఁపనయ్యా
పిసవెట్టికిఁ దగులువడి తపింపఁగ నేలా
బసవెద్దు గదలకుండెడు
వసతికి రమ్మచటికేను వచ్చెదఁబొమ్మీ. 480

తే. అనిన సంభ్రమమంది యయ్యవనిసురుఁడు
శీఘ్రమేవత్వదీయేష్టసిద్ధిరస్తు
స్వస్తిరస్తు తథాస్తు తథాస్తు హాలిక
వనజగంధి యటంచు దీవనలొసంగి. 481

సీ. వలుదలై మెఱయు పార్వణపుముద్దలవంటి
వలిగుబ్బ లెన్నఁడు ప్రచ్చికొందు
బంచపల్లవముల మించినపెదవి యాఁ
కలిదీర నెన్నఁడు గఱచికొందుఁ

గొనలుగల్గినదర్భకోటి నేలిన కుశ
లక్ష్మిగా నెన్నఁడు పట్టుకొందుఁ
బంచామృతముఁ గ్రిందుపఱచు వాక్సుధచవు
లనిశంబు నెన్నఁడు ప్రాపికొందు
తే. ననుచుఁ గోరుచు నవ్వుచు నాడికొనుచు
సారె గేరుచుఁ జూచినవారు పేని
పుట్టు కిష్కింధలోను గాఁబోలుననఁగ
నాసుశర్మయు నాత్మగేహమున కరిగె. 482
తే. ఇవ్విధంబునఁ దనయింటికేగి హాలిక
కాంత రమ్మనె బసవెద్దు గదలకుండు
చోటికక్కట యదియెట్టుచోటు తెలియ
నడుగలేనైతినని ఖిన్నుఁడై కృశింప. 483
ఉ. శీలవతీశిరోమణి విచిత్రతరంబగు భర్తహర్ష మ
వ్వేళనుదోఁచు తద్వ్యథయు వేమఱుగన్గొని చేరి దీనతా
శ్రీఁ లితంబుగా నతఁడు చెప్పిన నించుక చింతసేసి వా
చాలసమానమాధురి విశాలము గాంచి రహించ నిట్లనెన్.
క. బసవెద్దుగదలకుండెడు
వసతియు నన్నదిది యన్న వనజారికళా
లసమానమౌళికోవెల
మసలక యటు పొందు నేఁటి మాపటి కనినన్. 485
క. పరమామోదత నెంతటి
వెరవరి విధి తెలిసినపుడె విద్యాంసునికాఁ
త్కరవగు దని యతఁ డా సుం
దరి వడ్డింపంగ భోజనముదీర్చి వెసన్. 486

సీ. సోలనీటను నీడఁ జూచుచుఁ బట్టైన
ర్ధనము నిండఁగనక్షతలను మెత్తి
నుదుటులోఁబడు వరాహముచందమొదవంగఁ
దగ వేపచెక్కగందంబలంది
నరసినసిగలోన నంబివాఁడిచ్చిన
గన్నేరుపూవులు కొన్ని తుఱిమి
తడియాఱి యాఱకుండెడు ప్రాఁతదోవతి
బట్ట వేమఱుఁ బింజవెట్టి కట్టి
తే. మూర్తిసతి పెట్టెలో దాఁచికొన్ననల్ల
గరలపండుగుచీరఁ బైఁ గప్పుకొనుచు
నతనుఁ డెపకొల్ప దేవాలయంబుఁ జేరి
ప్రౌఢగుం కమున్నె సొంపులు జనింప. 487

క. ఈదారిఁజేరి యేచెలి
రావాయె నిదేమి యనుచు బ్రాహ్మణుఁడు బహి
ర్వేదికి వచ్చుచుఁ గోవెల
లోఁ దూఱుచునుండె నంతలోనఁ దలారుల్. 488

తే. అతని తహతహ గనుఁగొని యారయాతఁ
డేవధూమణిరాకకో యిచట నున్న
వాఁడు మంచిది యదియును వచ్చినపుడె
పట్టుద మటంచుఁ బొంచిరో పద్మనయన. 489

ఉ. పాలికబాలికామణియు నంత నిజాంగముమీఁదనున్న ని
ద్రాళుమనోధినాథుని కరమ్ముల మెల్లనె డించి సాహస
శ్రీలసమానయై వెడలి శీఘ్రగతిం జనుదెంచి చొచ్చె దే
వాలయము న్మనోరథపరాయణుఁడైన సుశర్మ మెచ్చఁగన్.

క. గురికాఁడు రాక మున మిా
తరుణీభూసురులఁ బట్టఁదగ దని పట్టుం
బురిగొనుచుండిరి యాతల
నరు లంతట నవియు నతనివాంఛలు దీర్చెన్. 491

క. ఆలోచన యామికావళి
యాలోచన యెఱిఁగి మగని హాళికాళికచం
జాలిబడకుండఁ గావఁగ
శీలవతీకాంత కొంత చింత యొనర్చెన్. 492

క. అని మఱియు నాప్రభాతముఁ
గనుఁగొని యచ్చిలుక పలికెఁ గలికీ యిఁక న
వ్వనితామణి వారలనే
యనువునఁ గావలెఁ దెలియ నడిగెదఁ జెపుమా. 493

క. అని యడిగినకథ కద్భుత
మున మునుఁగుటఁ బలుకలేని ముగ్ధయ మొగముం
గనుఁగొని యదియుం దెలిపెద
వినుమనియెం జిలుక యమృతవిధమధురోక్తిన్. 494

తే. అట్లు తలపోసి యొకయుపాయంబుఁ గాంచి
బల్లెమునఁ బెద్దజోతి యేర్పఱుచుకొనుచు
నిల్లు వెలువడి దేవతాగృహము చేరఁ
దెగువమై వచ్చె శీలవతీలతాంగి. 495

క. ఆనాతిఁ జూచి తలవరు
లేనెలఁతయొ గండదీప మెత్తఁగ వచ్చెం
బోనిమ్మని కనుఁగొన న
మ్మానిని గుడిసొచ్చి కనియె మగనిస్మగువన్ 496

క. కని వచ్చితి వెఱపకుఁ డని
తన చేలము దాని కిచ్చి దానిపటంబుం
దనకటి ధరియించి రయం
బునఁ బల్లెర మీవుగొంచుఁ బొమ్మని పనిచెన్. 497

క. *పనిచిన మెచ్చుచు హాలికాం
గన యీశ్వరుమ్రొక్క చెల్లెఁగద యింక మము
న్మనపటివలె మనుపుము దయ
నని చని పతిప్రక్క ముగ్ధయై పవళించెన్. 498

ఉ. అంతఁ దలారు లాత్మవిభుఁ డచ్చటికిం జనుదేర జారవృ
త్తాంతము దెల్పఁ బట్టుఁడని యాతఁడసం గుడిసొచ్చి దివ్వటీ
ల్చెంతకుఁ దెచ్చి చూచి యిది శీలవతీసతి యీతఁ డెంచఁ ద
త్కాంతుఁ డటంచు సిగ్గుపడి తప్పెఁ బ్రయోజన మంచుఁ
బోయినన్. 499

తే. రమణుఁ దోడ్కొని తనమందిరమునకరిగె
శీలవతియంచు వచియించు చిలుకఁ జూచి
యాప్రభావతి యప్పుడే యడిగెఁ దెల్ల
వాఱెనని యేగె నంత నగారమునకు 500

క. చని నాఁటిరేయి నరపతి
నెనయం దద్గేహసీమ కేగెడుదానిం
గనుఁగొని యొకకథ వినుమని
యనియెం గీరంబు పలుకు లమృతము దొలఁకన్. 501

---

*క. అప్పుడాశీలవతి కేల నొప్పుపల్లై, మెలమి తానందుకొని కాఁపుటింతి శివుని
మ్రొక్కఁజెల్లించువిధమున ముద్దునడల, గుడివెడలి చేరె నిల్లులుఁగుబ్బలాఁడి.

—• పద్మనైదవకథ. •—

క. *కుముదబిలం బనునొక పుర
మమరు సురవ్యజనితధ్వజానీకమద
భ్రమదప్రమదప్రమదా
సుమదామకటాక్షజనితసూనశరంబై. 602

---

*క. జగతిం బొగడొందు విద్యా
నగరంబునఁ బరమధూర్తనాయకులగుచున్
నెగడుదు రిద్దఱుభూసురు
లగణితులై వింధ్యుఁడనఁగ ననువింధ్యుఁడనన్.

సీ. తల్లిబిడ్డలు నన్నదమ్ములనైన నాఱడిపోవఁగల్పించి రట్టుసేయ
యామికావళికన్నుఁ బ్రామి యంతఃపురాంగణములైనను జొచ్చికన్నపెట్టఁ
బతిభక్తి సతి నరుంధతివంటివాల్గంటినైన బెల్లించి వెల్లాలిసేయఁ
దప్పక శకునియంతటివానినైన జూదంబున గెల్చి పణంబు గొనఁగఁ
తే. జీరకును గొట్టెకును లంజవారితల్లి
పూఁటకొప్పించి తియ్యనిమాటలాడి
రాయి గరగించుచును నప్పురమున వార
లొకనికొక్కఁడు మెచ్చకయుందు రెపుడు.

సీ. పగడసాలలఁ గోడిపదవులఁ బుట్టచెండాటల నిష్కారణాగ్యనింద
మదిభోగములఁ జేరి మగడాలిచక్కటికథల దుర్వ్యవహారకర్మకలన
దీవుల నీరాటరేవుల రచ్చల మాటలజనవశ్యమంత్రశక్తి
బొమ్మలాటలవట్టిఁ బూటకంబుల వంతుపాటల కొక్కపఠనశక్తి
తే. పగటినిద్రల వెలయాండ్రఁ బట్టుపనులఁ జాడికూఁతల పరిహాసపరణినడక
లేనిముసుకులఁ బెట్టుటఁ బూనికొనుచుఁ బ్రొద్దుపోనిత్తు రెపుడును భూమిసురులు.

తే. అందుఁ దనరారు వీరాఖ్యుఁడైన యొక్క-
రాతు వానికి దోసిటిప్రాలముద్దు
గుమ్మ మదవతి యన నొక్కకొమ్మఁ గలదు
కమ్మపూవులరెమ్మ బంగారుబొమ్మ. 503

క. ఆలలన నాయకుని యుప
లాలనమునఁ దనివిలేక లలితాకారా

తే. వారలంతట నలకించి పరదరాజు, గరుడసేవ నిరీక్షింప నరిగి పోవు
పరుసవెంబడి జని యన్యభామినీవి,లోకనాపేక్ష నెమ్మదిలోన హెచ్చ.

సీ. వృద్ధవేశ్యతనూజవిటుఁడిట్టుమాటల
వెలపువ్వుఁబోండ్ల నవ్వించుకొనుచు
నత్తకోడండ్ర కాట్లాటమాటలఁ
గులస్త్రీలసిబ్బితిచూపి చెప్పికొనుచు
వరునితో నిల్లాలు ప్రతిరాత్రి యాడుమా
టలఁ గులాంగన గుట్టు కలఁచికొనుచుఁ
గొట్లకే గొణిగెడు గుందనిమాటల
కొమిర బానిసెగుంపుఁ గూర్చుకొనుచుఁ

తే. గోడెకాండ్రెల్లఁ గూడిరాఁ గొంతతడవు
కక్షలు మఱికొంతతడవు శృంగారవతుల
చిత్తము తెలుంగు నేర్పులఁ జెప్పికొనుచు
నరుగుచోఁ ద్రోవఁగడవి రయ్యవనిసురులు.

తే. పరుసడిగ్గినచోఁ దమవంతువగల
కాసపడి చూచు కొమిరయిల్లాండ్రచెంత
నగుచు నన్నెలవెల్పు లన్నంబు వార్చి
కొండ్రువారలు వండినకూరలిడఁగ. (పాఠాం)

వాలములగు జూపఁ గను
కూలముగా మెలఁగుచుండుఁ గోష్ఠములందున్. 504

సీ. అత్తగారికిని దీర్ఘాయువిచ్చినయట్టి
బ్రహ్మదేవునిమీఁదఁ బండ్లుకొఱుకు
భర్తకుఁ బొరుగూరుపయనంబుఁ జెప్పిన
ధరణీధవునిమీఁదఁ దప్పలెంచుఁ
జంద్రసూర్యుల ప్రకాశము మాయఁ జేయని
కటికిచీఁకటిమీఁదఁ మెటికవిఱుచు
బసులగోడలునాన్పి వసుధపైఁగూల్పని
ముసురువానలమీఁదఁ గసరుఁజూపు

తే. పదినెలకు రేలు మఱి పారవశ్యగరిమ
నెనయఁజేయని నిద్ర నేమేమొ దూఱుఁ
దవులుకొక్కులచే వెలచవుల కరుగ
సందుగానక కుందు నయ్యిందువదన. 505

చ. కడకుఁ దొలంగినం గెలనఁగాఁపుగనుండెడు చేడెతోడ నీ
వెడపక వింతవానిరతికేగతి నేగుదువమ్మచెల్లయొ [మె
క్కుఁడుభయమయ్యెడుం దలఁచికొన్న నెయంచని యిట్టిసౌఖ్య
క్కడఁగలదంచు విస్తరముగా నదిచెప్పినఁ గోడజారులన్.

చ జననము నందినం బురుషజన్మము కావలెఁ గాక యాఁడుదై
వను గుడిముద్రవైచికొనినం దగులేక కులాంగనాస్థితిం
దనరినఁ గామరూపమయిన స్వేలదాయని చింతసేయు న
వ్వనరుహపత్రనేత్రతలవ్రాతకుఁ దప్పులుగల్గనేర్చునే. 507

క. పెనిమిటియు నత్తపదినెలు
కనుఁగలిగి మెలంగ వెడలఁగా నెడలేమిం

దినదినముఁ దత్తలోదరి
మనమున నే యట్టి నేలమాలెలుద్రవ్వన్. 508

చ. పరునింగన్ను మొఱంగి యిల్వెడలి పోవం బోయి జారోప
భోగరతింజొక్కఁగఁ జొక్కుచోఁ దలవరుల్గద్దించినం డాఁ
గ డాఁగి రయోదారత నిల్లుసేరి సతిభంగింగుట్టుతో బంధు
మోహారముం జెందఁగ నవ్వధూమణి యుపాయం బెంచు
నెల్లప్పుడున్. 509

మ. ఇది జారుం డిలుసేరఁగాఁ దగినతా విచ్చోటఁ దత్సంగమా
భ్యుదయార్థం బిది యింటివారెఱిఁగినం బొమ్మంచు వాని
న్రయం, బోదవం బంపఁగవచ్చు త్రోవయని తానూహించు
గేహంబున, న్మదనత్యంబుజలోచనామణి మదోన్మాదం బుదా
రంబుగన్.

క. ఈరీతినుండి యయ్యం
భోరుహముఖి మగఁడు మోసపోవనికతనన్
జారరతిశోకమహోపా
యారంభముఁ బూని దీనయైనదిపోలెన్. 511

క. ఒకనాఁటిరాత్రి నిజనా
యకుతో గురుభూమిఁ దగుమనంబ జనానం
దక యొటువలె నున్నది యో
యకటా మాయన్న ధవళుఁ డను దేఁడే మో. 512

తే. తొమ్మిది పదేండ్లు గావచ్చెఁ దోడుఁ జూచి
గురుతునైతంబు మఱచితిఁ గోరి యటకు
మీరు నన్నంపఁగాఁబోరు వారు నిటకు
రారుగా చూచుటెట్లు వారలను నేను. 513

క. అని పలుక న్వారుఁ డూరా
ర్చినమాటలు వారిలిన్నెఁజేరిన పథికుం
డనుపమధూర్తుం డొక్కఁడు
విని చూతము గాక దీనివిధ మని యంతన్. 514

తే. వేగ మఱునాఁడె యంగటివీథి కేగి
పచ్చడము చీరయును బండ్లుఁ బసుపుఁగొనుచు
వచ్చి వారింటి కేగి బావా యటంచు
వీరునకు మ్రొక్కి యతని నివ్వెరగుఁ గాంచి. 515

క. తివిరి జనానందక గా
రవమున నీయనుజఁ జూచి రారా పోరా
ధవళాయన వచ్చితి నన
నవహితుఁడై వీరుఁ డద్భుతానందముననన్. 516

క. ధవళుఁడ వీవేనా యని
కవుగిటఁ గదియించి నెనరుగలబంధుఁడవౌ
దువు నేఁటికైన వచ్చితి
వవసర మిపుడైనఁ గలిగెనా యని పలుకన్. 517

తే. వారిమాటలు విని మదవతి మదీయ
వచన మేజాణయో విని వచ్చి యిట్లు
సందుకొన్నాఁడు కార్యంబు చక్కనయ్యెఁ
గాంత యొనఁగూర్చ ధవళుఁడే కలఁడటంచు. 518

తే. వచ్చి కల్పితసంభ్రమావార్య యగుచు
మ్రొక్కి దీవించునాతనిమోముఁ జూచి
యన్న యాశీర్వదించినయంతఫలము
నీవు వచ్చినకతమున నేఁడు గలిగె. 519

సీ. మనయమ్మ కడుసుఖమ్మున నున్న దే యయ్యొ
పెద్దవాఁ డయ్యెఁగా పేర్మి నతనిఁ
బోషింతురే మీరు పొర చూపు లేక నా
యరిది చెల్లెలి వచ్చి యత్తవారు
తోడ్కొని పోయిరే దూరంబుగాన యే
వార్తయు వినము మావదినె వేక
టని వింటి నే బిడ్డఁ గనియెను మగవానిఁ
గనియెనో యది మేలుగాక యాఁడు
తే. దాన నైన పుట్టి మిముఁ జూడఁ గానకిట్టు
లేను బడుపాటు చాలదా యెన్నఁడైనఁ
దలఁతురా నన్ను మీాకు డెందంబునందు
నేల తలఁతురు మఱచిపోయితిరి నన్ను. 520

చ. చెలియలి పెండ్లి చేసితిరి చిల్లరపబ్బము లెన్నిరైన శో
భిలె నను నెన్నఁడైనఁ బిలిపించితిరే పిలిపింపకున్న నే
మల రెడుకూర్మి నాఁడుఁబడు చానపడుం గద యంచుఁ
బచ్చుపోఁగులు గలచీర యంప నొనఁగూడకపోయెనె
యేమి చెప్పుదున్ 521

తే. ఇపుడు మీాపుణ్యమున నాకు నేమి కొదవ
యుండె నేను ధరింపఁగా నొకరి కీయఁ
గలదు లే యందులకు నంట గాదు మీాద
యాలిదాక్షిణ్య మిటువంటి దంటి నింతె. 522

క. అనవలసి యంటి నిన్నుం
గనుఁగొనుటే చాలు బడలికలు కనుపించెం

జను వెష్టుఁ గంప మిషినది
యనుచుం గను గీఁటి పిలువ నాతఁడు మఱలెన్. 523

తే. కల్లఁగ జూడకి త్తెలఁ గంటఁగాని
యింతమాయల జగజంత నెందుఁగాన
నెట్లు నమ్మెడి దౌర యీయింట దీసి
కడమపడతలు తెలుతముగాక యనుచు. 524

క. చని యడ పడ్డింపఁగ భో
జనకృత్యముఁ దీర్చి యంతఁ జలజాక్షుఁడు గ్రుం
కిన జానికిన్ను సన్నం
గని కూటములో వసించెఁ గంకటిమీఁదన్. 525

చ. మదవతి యంత నాత్మవిభు మన్మథకేళిని దేల్చి కూటి చొ,
క్కొఁదవఁగ నిద్రఁజెందు పతి నొయ్యన నారసి లేచి చెంబు
తో,నుదకముఁ గొంచు ధూర్తమణి యుండెడిచోటికి నేగి
మాయపు, న్నిదురవహించి యున్నయతనిం గరసంజ్ఞల
లేపి యి ట్లనున్. 526

క. ఏమోయి నిన్న నడిచిన
నామాటలు పొంచి విని ఘనంబై తగుమ
త్ప్రేమ యొనఁగూర్పవచ్చిన
సామివి గద నిన్ను మెచ్చఁ జనదే నాకున్. 527

ఆ. అందగాఁడ వగుదు వప్పుడె కంటి నీ
దారి మగఁడు నిద్రఁ దేఱి నన్ను
వెదకు నటకుమున్ను వేగఁ బోవలయు నీ
జోలి యేల ప్రక్కఁ జోటొసంగు. 528

యన్నను గనుఁగొన రావే
నిన్నని వచ్చుట నుపేక్షించుట తగునే 539

క. అన విని వదరకువే యా
తని కేమియు లే దటంచు దాని పిలుంచం
జని పీఁకఁ డతని యాకృతిఁ
గని త్రోవం గాలి సోఁకె గావలె ననుచున్. 540

తే వెన్ను చఱచి ధవళ వెఱవకు రా యంచుఁ
బలుక నంత నతఁడు తెలివి నొంది
వారిఁ జూచి లేచి మీ రేల వచ్చితి
రేమి యెఱుఁగనైతి నింతతడవు. 541

చ అనవుఁడు నవ్వి పీఁకఁడు నిజాంబుజలోచనఁ జేరఁబిల్చి మం
తనమున నీతఁ డొంటికి మనంబున భీతి వహించె నేమొ నీ
వినుఁ డుదయించుదాఁక వసియింపు సహాయముగాఁగ
నంచుఁ బోయిన నగి ధూర్తతోడ రమియించె వధూ
మణి యాస దీఱఁగన్. 542

క. అంతటఁ దెలతెలవాఱెం
గాంతాయని పలుక వైశ్యకామిని యిచట
న్వింత గదె తెల్లవాఱె శ
కుంతల యని యంతిపురము గుట్టునఁ జేరెన్. 543

తే. చేరి రేయి మహీకాంతుచెంత నడుగు
జానితోఁ బూని తోయజోద్యన్నరంద
ధార లూరఁగఁ గీర మోహిని యొక్క
కథ వినుమటంచు వెస నరికట్టి పలికె 544

—॥ పదార్థవర్గ కథ. ॥—

క. ఏలానగరంబున గో
పాలుం డొక్కఁ డమరుం విష్ణుభక్తుఁడు భక్తా
లోలమనస్కుఁడు తంత్రీ
పాలుం డనువాఁడు నిఖిలబంధుప్రియుఁడై. 545

సీ. పులుల వాకట్టుమందులు పాముబదనిక
లొప్పిదగుపెపుఁడుమంత్రములను గోడె
దామెనపగ్గము ల్తలత్రాళ్లు సురెత్రాళ్లు
చిక్కంబులును జల్లిచిక్కములును
మాఱుమానిసిఁగన్న దూఱువేపులజోళ్లు
కోలికి చెప్పులు జమ్ముగూడ లలఁతి
పిల్లగ్రోవులు నెక్కువెట్టినవిండ్లు కం
బళ్లు దుప్పట్లును వల్లెత్రాళ్లు
తే. మొదలుగాఁగల పరికరంబులఁ గొఱంత
లేక భూమీరుహచ్ఛాయలే గృహాళి
గాఁగ వాఁడాలమందలఁ గాచుబాళి
నడవిమానిసి యై తిరుగాఁడు నెపుడు. 546

చ. పిదికిన యాలపాల్వెదురుబియ్యము కావడికుండ నించి య
య్యదుపతికిం బ్రియంబుగఁ దదాహృతవహ్నిసమిత్పరంపరా
భ్యుదయము నొందఁజేసి పయిపొంగలి పెట్టి భుజించునాతఁ
డిం, పొసఁగఁ జేకుటాకుల వనోర్విని మందలఁ గాచువేళ
లన్. 547

సీ. మేరలెంచక నూరివారిండ్లకేగి పా
        ల్పెరుఁగు వెన్నలు ముచ్చిలించె ననుచు
నీరాడుతఱి నాఁడువారుకట్టినపాఁత
        లెత్తుకపోయి చెట్టెక్కె ననుచుఁ
బ్రతుకుభాగ్యము క్రిందఁబడఁగ బాఁపన యిండ్ల
        కరిగి యాఁకటికిఁ గూడడిగె ననుచుఁ
గడపటఁ జుట్టాల గరితలపైఁటలోఁ
        జెయివేసి యేమేమొ చేసె ననుచు
తే. వ్రాసికొన్నారు బాపనబైసిగాండ్రు
కొలముసామి విచారించుకోక యిట్లు
చేయునే యంచుఁ బెద్దలచేత వినెడు
కృష్ణకథలందు నిటువంటి వెల్ల వినఁడు. 548

సీ. తులసిపూసలు బోడితలయు నడ్డాదిడ్డి
        పట్టెనామములు సంభ్రమమునొప్పఁ
బరువులెత్తిన యెద్దుపై నొంటి తముకురా
        నములును వేణునాదములు బోసఁగ
రచియించు తప్తముద్రలును బైఁపైఁబల్కు
        గోవిందలును హాస్య మావహింప
నతిరసంబులఁబుట్టి యహనతులైన వా
        రలకొసంగెడు దీవనలు సెలంగఁ
తే. గొలమువా రెంచఁగల గొల్లకొడుకుఁ గనఁగ
బంటులునువోలెఁ జుట్టము ల్వెంటనంటఁ
గోరి మొక్కులు చెల్లించుకొంటకుఁగాఁగ
నాటఁ దేటఁటఁ దిరుపతి కరిగివచ్చు 549

క. వానికి మనోహర యనం
గా నొక యంగన యెసంగుఁ గంతుని తేజీ
కూనయన వానిగేదగి
జీనీజముదాళి యనఁగ సేమ మెసంగన్. 550

క శోభితముఖదారితశశి
వైభవ యాలోకన గురుప్రవర్ధితమదన
ప్రాభవ యెవ్వారితరమ
య్యాభీరగభీరనాభి నభినుతిసేయన్. 551

చ. చనుగవయొప్పు నెన్నడుము సన్నదనంబు మెఱుంగులీనుమో
మునఁగల తేట నెన్నడలముద్దును మాటలనేర్పు కోపుచూ
పునఁగల యందముం బిఱుదుఁబొంకముఁ గల్గినదానిఁ జూడగొ
బ్బునఁ బదివేలమన్మథులు పుట్టుదు రప్పురిఁ బల్లవాత్మలన్.

శా. మైనిగ్గు ల్తెరయె త్తగా నమృతకుంభంబంది యేతెంచు మా
యానారాయణిలీలఁ దక్రఘుట దీవ్యన్మస్తయై చూపుల
జ్ఞానప్రత్వముఁజెందఁ జల్లఁగొనరో చల్లంచు నేతెంచుచో
దానింజూచిన కంతుఁడైన రతిమీఁదం దప్పు గల్పింపఁడే.

క. ఆలీలావతి తంత్రీ
పాలుఁడు దినదినము మందపాలై తిరుగన్
జాలివడి మనసుఁ బట్టం
జాలక పరపురుషభోగసంగతిఁ గోరెన్. 554

సీ. అరిది సిబ్బెపుగుబ్బ లన్యుచేతికి నిచ్చి
నప్పుడే చనదె శుద్ధాన్వయంబు
పవడంపుజిగిమోవి పరుపంటి మొన కిచ్చి
నప్పుడే చనదె గుణార్జవంబు

మితిలేని మెఱుఁగుమే నితరుకౌఁగిటి కిచ్చి
నప్పుడే చనదె మహాభిమాన
మతనిఁ గన్గొఱఁగి యీగతి జారుఁబొందిన
సుద్దెఱింగిన రాజు బుద్ధిచెప్పు
తే. నింత యేమిటి కాజారుఁ డేలుకొంత
తెవులుగొన నమ్మరాదంచుఁ దెలిసికొనరె
యకట తిమిరంపువిందు ప్రాయంబు కతన
నెఱుఁగ రింతియె కాక రాకేందుముఖులు. 555

ఉ. అమ్మహిళాలలామ వినుమాగతి జారులఁ గోరి కానికా
ర్యమ్మగునైన మాకొలమురాధకు వచ్చినదూఱు నాకు రా
నిమ్మని నిశ్చయించి యెదురింటి గుణార్ణవనామధేయునిం
గ్రమ్మచబాళినంటి యెలప్రాయము చూఱలొసంగె వానికిన్.

సీ. ఒకతెల్వి వోడము నయ్యొఱపుఁబోఁడికిఁ గమ్మ
తమ్మియందము గ్రమ్ము నెమ్మొగమున
నొకనవ్వు వోడము నయ్యురగవేణికి మిన్న
గన్న కెంపులవన్నె చిన్నిమోవి
నొకతళ్కు వోడము నయ్యువిదమిన్నకు మంచి
యంచగుంపులసంచు మించునడల
నొకనీటు వోడము నయ్యూరునితంబకు మేటి
రంగుబంగరపుబెడంగు మేన
తే. నత్తయానతి మజ్జిగలమ్మువేళ
దానిదారున నీక్షించె నేని యింక
జాలిమాటలు తలమీఁది చల్లకడవ
పడుటనైతము నెఱుఁగ దప్పడఁతి యపుడు. 557

సీ. *ఆగుణార్ణవునియిల్లాలికి మెఱుమెచ్చు
కూర్మితో వండినకూరఁబెట్టుఁ
గమ్మనేతులు చల్లకడవలోపల డాఁచి
కొనిపోయి పురయామికుల కొసంగు
నేరంబులో మెసు నియతికానికి గట్టి
మీఁగడ కానుకగాఁగ నిచ్చు
నాజ్ఞ వెట్టఁగఁ గర్తైనబంధులకు నె
య్యంబున నడుగని యప్పులిచ్చు
తే. దనవిధంబంత మెల్ల నేతప్పపాప్పు
వలసి యాలీలమెలఁగు నవ్వనజగంధి
జారవిద్యల కొడిగట్టు సతుల కింత
యెచ్చరిక యుండవలయుఁ బూర్ణేందువదన. 558

క. వినుము ప్రభావతి నేను
న్ననఁ దెలిపెదఁ జూపి పోపి యనుటయుఁ గాదా
యని తలఁపకు మీఁక నీకై
నను హెచ్చరి కింతలేక నడుపం దగునే. 559

తే. తగనవధరింపు మవలికథావిశేష
మమ్మనోహర యిట్లు గుణార్ణవునకు
మేలువడియున్న నొక్కనాఁ డేలినాతఁ
డనుప నాతఁడు పొరుగూరికరుగుటయును. 560

క. ఆఘోషాంగన మదన
జ్యాఘోషం బితరవరసమాక్రమనిష్ఠా

*ఇంటవండినకూరలిడి సారెకును గూర్మి చెలువులితోడ మచ్చికలు సేయుం.

ద్రాఘిష్ఠంబై మించె ని
దాఘసమవియోగవహ్ని తనమది ముంచన్. 561

సీ. అదలించి పిదుకని యావులుండఁగ వేగ
దోహనధేనువుదూడవిడుచు
బానలోపలఁ బచ్చిపాలుండ మించిచే
మిరియిడ్డ పాల్పొయిమీఁదఁబెట్టుఁ
జేరి పక్వంబైన పెరుఁగుండఁ గవ్వంబు
పులిచల్లలోనుంచి చిలుకఁబోవు
వెసలలో మూనాళ్ల వెన్నలుండఁగ నాఁడు
కాఁచి డించిననెయ్యి కరఁగఁబెట్టు
తే. దివమునను సంజకడయంచు దివ్వెలెత్తు
దద్దరిలినట్లు నడురేయి ప్రొద్దుపొడిచె
ననెడుమతిఁ బాచిపనులు చేయంగఁబూను
వలపువెట్టికిఁ జిక్కి యవ్వనజగంధి. 562

క. ఈరీతినుండ మచ్చిక
చేరన్వలసినవియొల్లఁ దెప్పించుటకై
వారసతు ల్బాజుగులతోఁ
బోరామిరొనర్పఁ బసులపొంగలి వచ్చెన్. 563

సీ. ఇంక నాల్గావంబు లిడనై తిఁగా యంచుఁ
గుమ్మరి నెమ్మదిఁ గుందికొనఁగఁ
గుడుము రూకలకెల్లఁ గొననై తిఁగాయంచు
జేరి తేరని యారివేర మొంద
గొాజియమండల నించుకొననై తిఁగాయంచు
గొల్లవాఁడూరకే త్రుళ్లికొనఁగఁ

బెనుపసుపే విత్తుకొనసై తిగాయించుఁ
గాఁపు నిద్దురలేక కళవళింప

తే. మొనసి వెలచూపిచూపకమునుపె వారి
సరకు లమ్ముడువోయె నేజాతివారి
కేని బాటింపవలసి పేరెక్కినట్టి
యాదినంబున నంబురుహాయతాక్షి. 564

తే. అపుడు పొంగటికైన బియ్యంబుఁ దెమ్ము
శీఘ్రముననంచు నొకరూక చేతికిచ్చి
యత్త పొమ్మన నమ్మనోహరతరాంగి
సాంద్రమైనట్టి చెంగటి సంతకరిగె. 565

క. తండులములు గొని పుట్టిక
నిండం బెట్టుకొని రాఁడె నేఁడైనను జా
రుం డని మదిఁ దలఁచుచు న
మ్మిండం దేతేఱఁ దత్సమీపహిత మొదవన్. 566

క. కనుచూపు మేర దానిం
గనుఁగొని యమ్మగువ యగునొ కాదో యనుచుం
జనుదెంచి గుణార్ణవుఁ డే
గినకార్యము చక్కనగుటఁ గెరలిన తమితోన్. 567

క. అంత మనోహరుఁ గనుఁగొని
సంతసమున మనసు నిలుపఁ జాలక యపుడే
కంతురణకేళికై యుప
కాంతునితో నచట వల్లికాగృహసీమన్. 568

తే. చేరి పుట్టిక వెలుపలి చెట్టునీడ
డించి పొదలోని కరిగి యమ్మించుఁబోఁడి

జారుతోఁ గూడి తమ్మినేజావజీరు
దురమునను దన్మయావస్థతో రమించె. 569

చ. అదిగని యొక్కధూర్తవరుఁ డబ్బిర పొంగటి కంచు నెమ్మ
దిం, బెదరక మెల్లనే యరిగి బియ్యముఁ గైకొని యొంచరా
నిన్నేర్పొఁదవఁగ గంపలోన సికతోత్కరము న్వెస నించి
పోయిన, న్మదవతి జారుఁ బొందెడు సుమాళమె కాని
యెఱుంగ దేమియున్. 570

తే. అంతఁ బొదరిల్లు వెడలి గుణార్ణవునకుఁ
బురముఁ జేరంగఁ బెఱత్రోవఁబోవఁజెప్పి
సందడిని గంపయెత్తి మస్తంబు మీఁదఁ
దాల్చి కొనివచ్చె నది యాత్మధామమునకు. 571

ఉ. వచ్చిన నత్తగారు తల వాకిటికిం బఱతెంచి యింతసే
పెచ్చట నేమి యంచని శిరోగ్రమునం దగుగంప డించి నే
మెచ్చితిఁ గోడలా యిసుక మేదినిఁ బుట్టదటంచు నెంచియో
తెచ్చితివంచు నాగ్రహమతి స్నెమకె న్వెలెత్రాఁడుముంగిటన్.

క. ఆయెడ నాగోపాంగన
యేయనువున బొంకవలయు నెఱిఁగింపఁగదే
కాయద్యుతినిర్జితశశం
పా యన నచ్చిలుకతోఁ బ్రభావతి యనియెన్. 573

క. చిలుకా యీచిక్కులు సం
ధిలుఁగాథలు నాకుఁ గాని నేర్చితివో కా
వలసి తలంపునఁ దలఁచితొ
తెలియదు గద యవలికథయుఁ దెల్పుము వేగన్. 574

వ. అనిన విని యాభామాలలామంబునకుఁ గీరసార్వభౌముం
డి ట్లనియె. 575

క. ఆదారి న త్తె కినిసెనొ
లేదో యాలోన నుమ్మలించుచు నేనిం
కేడియుఁ జెప్పిన నిక్కము
గాదే కద యనుచు గోపకామిని యేడ్చెన్. 576

క. ఆమాటలు విని య త్త ద
యా మేదురహృదయయై ప్రియంబున నడుగం
గోమలి యి ట్లను గోకిల
కోమలకాకలిని గెలిగొనియెడి పగిదిన్. 577

తే. ఓపలేనన్న వినక కెం పొదవు చూడ్కి
నంపఁగా నేను మీకు మాటాడ వెఱచి
సంత కేగితిఁ గద యందు సరఁగఁ జెఱఁగు
ముడి విడువ రూక వెస జాఱి పడియెనమ్మ. 578

క. వెదకితి నచ్చోఁ గానక
కద యంతటఁ బ్రొద్దువోవఁగా భయమున నె
మ్మది నింటికిఁ జని తూర్పె
త్తెద నని యచ్చోటి యిసుము దెచ్చితి గంపన్. 579

చ. వెలుపల వడ్డి కిచ్చినను వీసము వచ్చును నట్టు లాయెనో
బలబలవేగ వచ్చు నలబాపని కిచ్చినయట్టు లాయెనో
యలయక నాల్గుచట్ల పెరుఁ గమ్మినఁ జేతికి రానిరూక నా
వలె నలసంతలోనఁ బడవైచినవారలఁ గాన నెచ్చటన్. 580

క. అని పల్కు న త్త కనికర
ముస రావే యెంత లేదు పోయిన యపుడే
మనసొమ్ముగాదు వగవకు
మని యూరార్పంగ నది గృహంబున కరిగెన్. 581

క. ఇట్టివగఁ గనినఁ జనుమా
గట్టిగ నని చిలుక పలుకఁగాఁ దమితోడన్
నిట్టూర్పు నిగుడఁ గోమటి
పట్టపుదేవేరి కేళిభవనం బెనసెన్. 582

క. ఆపగలు గడవఁ బడుటయు
భూపతిభవనంబుఁ జేరఁబోయెడుతఱి నా
కోపనఁ గనుఁగొని సుమన
శ్చాపుని యెకిరింత సంతసం బుప్పొంగన్. 583

శా. కోగ్రగ్రావభిదాదికీర్తితగుణవ్యూహోగ్రవాగ్ధ త్రినే
త్రగ్రావోద్ధరణోగ్ర బాహుబలగర్వగ్రంథిలంకాధినా
థగ్రీవగ్రసనోజ్జ్వలాద్భుతభుగస్త్రస్థేమ వాతూలభు
గ్భుగ్రాజత్పటుశౌర్యవైభవ హృతాంభోధిప్రభుప్రాభవా.

క. భోద్రేక బ్రభ్నవచః
కద్రూభవభూరిభావుకప్రాభవ దై
త్యాద్రివరధ్వంస సద
త్కుద్ర కృపావీక్ష భానుకులహర్యక్షా! 585

హంసయానవృత్తఖడ్గబంధము —

దారితారిభూరిధైర్య ధామధామభూరుహా
భారతీశవంద్య,శౌరి భాస్వదబ్జలోచనా

నారదస్తుతప్రభావ నవ్యమేఘసన్నిభా
భారతీశశాంకకీర్తిభా సుసూరిరంజనా ! 586

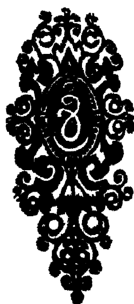
గద్య. ఇది శ్రీమత్ఖాదిరీనృసింహాకరుణాకటాక్షవీక్షణసమాగత కవితాధార పాలవేకరికులకలశాంభోనిధిసుధాకర తాడిగోళ్లకరియమాణిక్యనృపహార్యక్షపౌత్ర పవిత్రచరిత్ర కదురధరామండలాఖండల పుత్రవిద్వత్కవిరక్షణానుసంధాయక కదిరీపతినాయక ప్రణీతంబైన శుకసప్తతియను మహాప్రబంధంబునందు ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీ ర స్తు.

శు క స ప్త తి

తృ తీ యా శ్వా స ము.

క. శ్రీజానకీమయూరీ
రాజన్మేఘాయితాంగ! రతిరాజశత
భ్రాజితసౌందర్యసుధా
రాజతగిరికీర్తిసాంద్ర రామనరేంద్రా! 1

తే. అవధరింపుము సకలరాజాధిరాజ
నతపదాంభోజుఁ డగుధర్మనందనునకు
సరసలౌకికవైదికాచారవిహిత
హితకథారమ్యుఁ డగుధౌమ్యుఁ డిట్టు లనియె. 2

తే. అటులు నిజగృహమున కేగి యబ్జవదన
పగలు గడపంగఁబడుటయుఁ బార్థివేంద్రు
కేళిగృహమున కరుగునవ్వేళఁ గాంచి
మరునియొకిరింత సంతోషభరిత యగుచు. 3

క. శుకకథ వినియెదె మఱి పోం
దికతో నటు నిల్చి తర్జనీనాసాయో
గకరణధురీణ మిది యని
యకలంకసుధావిధోక్తి లలరం బలికెన్. 4

క. ధర శాలివాహనుం డను
నరనాయకమౌళి పెనుప నలువై విభవా
కరము ప్రతిష్ఠానం బను
పుర మలరు న్వేల్పుజేనిప్రోలుం బోలన్. 5

క. అప్పురిఁ గుబేరుకలిమికిఁ
దప్పులు ఘటియించు సోమదత్తుం డను పే
రొప్పు నొకవైశ్యుఁ డలరుఁ గ
కుప్పటలిని గీర్తివల్లికోటులు ప్రాఁకన్. 6

సీ. నవరత్నములు సువర్ణమును వెండియును లో
హాంతరములు పటలాంశుకములు
గోవజవ్వాది కుంకుమపువ్వు పచ్చక
ప్పురముఁ బన్నీరు చెంబులుఁ బటీర
తరుఖండపటలి యందలపుఁ గొమ్ములు జల్లి
సవరము ల్పాదరసంబు జాజి
యింగువ లేలాలవంగము లోడపోఁ
కలును గోరోచనగంధకములు
తే. కొచ్చికుక్కలు మానిసిక్రోఁతు లరిది
పంచెవన్నెలచిలుకలు బహువిధముల
పారువాతిన్నె లిఁకమీఁద బలుక నేల
పోదలు వానింటఁ బులిజున్ను మొదలుగాఁగ. 7

క. ఈళయు ముష్మెంగియు బం
గాళము పైగోవ మొదలుగాఁ బోదలెడుద్వీ
పాళిఁగలసరకు లాతని
కొలున దిగు మాటసిజముగలవాఁ డగుటన్. 8

శా. ఏయూరం దనయాపణంబు మఱియుం కేశేరివేఱైన నా
త్మాయత్తం బగువిత్త మేయడవియుం దైన న్నిజద్రవ్య మి
చ్చాయన్సంపద వృద్ధిఁబొంద ధనదస్పర్ధాళుఁడై నిల్చెఁబో [నన్.
యాయూరవ్యుఁడు గోట్లకుంబడగ లెన్నైనం బ్రమోదంబు

చ. వలసిన బేరము ల్దెలియవచ్చినవారలు వాదుగల్గువా
రలు తెగగుత్తగొల్లలును రత్నపరీక్షలవారు కార్యము
ల్గలిగిన యింగిలీషులముఖాములు చెంగట నుల్లసిల్లఁగాఁ
గొలువొసఁగు న్మహీశుగతిఁ గోమటి యాత్మగృహాంగణం
బునన్. 10

క. ఆతఁడు ధూర్తచకోర
ఖ్యాతంబగు నొక్కచిలుక నతులితగమనా
యాతేరితవిజ్ఞాన స
మాతుల శేముషిఁ గృపాళుఁడై పోషించున్. 11

తే. అప్పురంబునఁ గామసేనాభిధాన
యైన వెలచాన మీఱు జయైకతాన
మీనకేతననలినప్రసూనశరస
మానతానూనవీక్షావితాన యొకతె. 12

ఉ. కారుమెఱుంగురాచిలుక కస్తురివీణె పదాఱువన్నె బం
గారము నచ్చుకుప్పె తెలిగంబుర వెన్నెలలోని తేట సిం
గారపుతీవి లేనగవుగల్గిన చక్కెరకీలుబొమ్మ యొ
య్యారపుజీవగఱ్ఱ యన నచ్చెలి మెచ్చులు గాంచె నెంచఁగన్.

సీ. ప్రత్యక్షబాహాటపాంచాలనటనలు
గనుపట్టఁగాఁ బుస్తకములు చదువుఁ

గనుఁగొన్నరూపమచ్చున నొత్తినట్టులఁ
దళుకొత్త భాషచిత్రములు వ్రాయు
నట్టువకాని యందముగాక వింతగాఁ
గోపులు గల్పించుకొనుచు నాడుఁ
జేరి తంబుర మీటి సారసుధాసూక్తిఁ
దేటలూరఁగ వింతపాటఁ బాడు
తే. జాతివార్తలు దొలఁక రసంబు గులుకఁ
గవిత రచియించుఁ గల్పించి కతలు నుడువు
మనసు గరఁగంగఁ దీయనిమాటలాడుఁ
జిలుకరౌతుకటారి యవ్వెలమిటారి. 14

సీ. పలుకుముద్దులకుఁ గోవెలజియ్యగాండ్రెల్లఁ
గుంటెనకాండ్ర వెన్వెంటఁబడఁగఁ
జనుజక్కవలు గన్న సన్న్యాసులైనను
దలవరివారితోఁ జెలిమిసేయఁ
దళుకుఁజూపులకు విద్వాంసులైనను నిజ
రామలతోడ రారాపొనర్పఁ
బొలుపున కాచార్యపురుషులైనను దమ
వేషభాషలమీఁద వెగటు పడఁగఁ
తే. దెఱపిగని చూచినట్టి పతివ్రతలును
నిజకులాచారవృత్తిపై నెటికె విఱువ
వింత యొయ్యారమెసఁగఁ గోవెలకుఁ బోయి
మరలి యింటికి వచ్చు నమ్మచ్చెకంటి. 15

చ. తొలఁకెడుతత్తఱంబువగతోఁ దొడనిగ్గు హిజారుమీఁదమె
ట్రిలువడినొంటికట్టున ఘటించినచీరసగంబు మూఁపు పై

నలవడబోటి దట్టి మొదలైనవి తేఁ దిరుమంజనంపువే
ళలు దటితప్పెనంచు నవలా భయమందుచు నిల్లువెల్వడన్.

క. కొడుమెత్తుకొఱకు గుడికిఁ
నడుచు న్వాలపడుచు నాభినామమునుం గ్రొ
మ్ముడిసొరు న్మడిచారు
న్వడిజాఱుంబైఁటు వింతవగఁ గనుపింపన్. 17

సీ. తానున్న కేళికంతటికి గణాచారి
పెక్కుసుద్దులువ్రాయు పెద్దబేరి
పేరుకోఁదగినట్టి యూరలేని యుటంకు
పరులబుద్ధులకుఁ జొప్పడనిమంకు
కల్లలు పచరించి గద్దించుతాటోటు
పూనియొక్కరి కీయలేని జూటు
కలహంబె కూడుగా మెలఁగెడుగయ్యాళి
నిష్ఠురత్వము సూపు నెఱకరాళి
తే. ఖేరజపుగట్టిజంత పాడూరిసంత
చలము సాధించు దిట్ట రోసాలపుట్ట
లోకములకెల్ల సూచి యల్లుండ్ర బూచి
యొంచఁగల యుచ్చుమల్లి యయ్యింతితల్లి. 18

తే. దాని నుతియింపఁ దరమౌనె తాటకావ
ధూటితల్లియొ పూతనతోడఁబుట్టొ
శూర్పనఖమేనగోడలో చూడ లంకి
ణీతనూజయొ యనఁగ వన్నియకు నెక్కె. 19

సీ. ఇరుగింటిదయ్యంబు పొరుగింటికినిగూబ
యెదురింటివారల కెదురుచుక్క
వాడకుఁబగ యూరివారలతలనొప్పి
పెంపుడుకూఁతుండ్ర పెద్దపిడుగు
పరదేశులకుఁ బులి బాఁపలగాలంబు
యాచకకోటుల కాసవిఱుపు
దాసర్లమిత్తి సన్న్యాసులతెరబొమ్మ
జోగిజంగాలకు సొంటికొమ్ము
తే. పాతకులకొట్టు నట్టువపాలియదురుఁ
గ్రోవి భరతంపుటయగారి గుండెదివ్వులు
బట్టువాకట్టు బవనీలపాముకూన
యనఁగ విఖ్యాతిఁ గాంచు నాయాఁడుఁగూచి. 20

సీ. కూనివీఁ పనరాదు కోలమూతినిజాఁచుఁ
గోడిపెమో మనరాదు గోడఁగసాగు
బాకిమో మనరాదు పగసాటి బెదరించు
నొంటిపల్లనరాదు కంటగించు
నరవెండ్రు కనరాదు నాఁడెల్ల జగడించు
వాటుగా లనరాదు చేటుఁదెచ్చుఁ
జెవు డనఁగారాదు చేట యెత్తుకవచ్చు
గ్రుడ్డికన్ననరాదు గొట్టుసేయు
తే. వెట్టి యనరాదు పైఁబడి వెక్కిరించు
గామి డనరాదు మొగమున గంటువెట్టు
పెంకి యనరాదు వట్టిగుంపెనలుసేయు
ముద్ది యనరాదు గ్రుద్దు నయ్యొద్దుమొద్దు. 21

క. గడెతడవు వేసటలచే
సుడివడ కటు తనదు ప్రాంతసుద్దులు విన్నన్
వడినిచ్చు నొక్కపుచ్చిన
యడగొంటుం బడుకక్రిందియాకులు రెండున్. 22

సీ. రమనేలినట్టి గుర స్తునందు రదేమొ
నేలమిన్నులు గొల్వ నేర్చుటరుదె
మేనకాంగననంటుకాని మెత్తు రదేమొ
సృష్టికిఁ బ్రతిసృష్టి సేయుటరుదె
కడపఁబుట్టినవానిఁ గడునుతింతు రదేమొ
పాథోధిపుక్కిటఁబట్టుటరుదె
లంకఁగాల్చినవాని బింక మెంతురదేమొ
హెచ్చుమందులకొండఁ దెచ్చుటరుదె
తే. యనుచు మదితప్పితప్పి నీళ్లానిపూని
తోడిముదుసళ్లఁ బెక్కండ్రఁగూడఁ బెట్టి
పట్టి తలనొవ్వ రవ్వగాఁ బవలురేలు
వట్టిపగ్గెలు ప్రేలు నవ్వారజరత. 23

క. అది నెమ్మదివదలని చల
మొదవఁగఁ దనసుతకుఁ బైఁడి యొకనిద్దురకుం
పదివేలమాడ లీయక
కదియఁగ నీదెట్టి విటశిఖామణినైనన్. 24

క. ఆకామసేనవబి
బ్బోకము గనుఁగొనుట మదనభూతావేశ
వ్యాకులితమానసాంబుజుఁ
డై కుందుచు సోమదత్తుఁ డతివిరహమునన్. 25

క. అక్కలికి కొనఁగవలసిన
రొక్కము పురహరుఁడు దానరూకము రతిగాఁ
జక్కెరవిలుతుఁడు వెఱపు
న్మొక్కలితన మెపుడుఁ దన్ను ముంపఁగ నుండెన్. 26

ఉ. అంతటనొక్కనాఁ డతఁడొయారముమీఱఁగఁ గామసేననే
కాంతమునందుఁ జేరి మనసారఁగఁ బుక్కిటిపీఁడె మిచ్చి గి
ల్గింత లెసంగు కౌఁగిటి బిగింపుల నింపులనింపు పాదవా
వింతరొదల్మదంబునొదవించునటుల్కలఁగాంచి వేడుకన్. 27

చ తన చెలికానితోఁ బసిఁడిదార్చుక యేసల కామసేనతో
నెనసితి నిన్న నంచు వచియించిన నాతఁడు దానియింటికిఁ
జని మది నిల్పఁజాలక ప్రసంగవశంబున సోమదత్తుఁ డా
డినవచనంబు లెల్లఁ బ్రకటించినచో వెలముద్ది యుగ్రయై.

క. ఏ నెఱుఁగకుండ నాసుత
తో నెనయుట యెట్టు లిట్టిదుడుకులు గలవే
కానీ రొక్కం బీయక
పోనో చూచెదము తన ప్రభుత్వం బనుచున్. 29

సీ. శ్లేష్మంబు కుత్తుకఁ జిఱ్ఱుబుఱ్ఱున కట్టు
కట్టును దగ్గు లగ్గలముఁగాఁగఁ
జన్నులు తలఁగడ సంచులవలె వ్రేల్లి
పయ్యెద మీఁద జంపాల లూఁగ
బీదనరాలతోఁ బెరుఁగువాఁగడుపులో
బల్ల నల్లడలందుఁ దుళ్లిపడఁగ

బుగ్గలాహిరిపూటం బోడము వాసనతోడి
కంకినోటను జొంగ యంకురింపఁ
తే. దిరుకొళములోనఁబడిన క్రోఁతియనుబోలె
వడఁకుకొంచును నెపుట నెవ్వారిఁ గన్న
గ్రుడ్లు మిడికించుచును గుడ్లగూబ రీతి
వెగఁ దనయిల్లు వెడలె నావృద్ధవేశ్య. 30

తే. అంతలోననె శాలివాహను దివాణ
మునకు నేగుటకై బంధుజనులు గొలువ
వచ్చునలసోమదత్తు నవ్వారవనిత
జనని వీక్షించి సందడి జడియ కరిగి. 31

తే. వెఱ్ఱి నీరానుకతమున వెడలునట్టి
చొక్కుబోఁదట్టి యొకకన్ను వెక్కఁబెట్టి
దడిగఱవఁబోవు వేసిచందమునఁ బట్టి
పసపమెచ్చఁగ నూపుజప్రముఖుఁ బలికె. 32

శా. అయ్యా యల్లుఁడ యెంతపెద్దఱికమ య్యా నిల్చిమాటాడనీ
వియ్యంజాలని సెట్టివా నెనరులే దీపట్ల నిల్చెన నీ, వియ్యా
లందఱి కేదిదిక్కు మఱి నీ వెన్వెంట నేవచ్చు మా,యయ్యా
ల్చెప్పరె నీకు మాకుఁ దగవీయాదాయమే కంటివో. 33

క. నలుగురిలో ని ట్లాపని
పలుకఁగఁ దగదైన వెఱ్ఱిపట్టినకతనం
దెలిపెద నీకే రోసము
గలిగిన బ్రతికితివి మంచికార్యం బిదియున్. 34

క. ఇయ్యెడఁ గలిగిన కోపెల
యియ్యక నాకెఱుక లేక యిటు నే నింటం
దయ్యమువలె నుండఁగ మా
తొయ్యలితో నెట్లు కూడితో నే నెఱుఁగన్. 35

క. పైఁడేమి ప్రాఁతి యిదిగో
నేఁ డిచ్చెద ముచ్చు పగల నెంత పనింపం
బోఁడిమి చెడదే మఱి బుద్ధి
కాఁడవుఁ దగ కొంపవలే జగంబు లెఱుంగున్ 36

తే. నిన్న నే నన్ను మొఱఁగి నాచిన్నదాని
నక్కటా యోడరేవున నమ్ముకొందు
వేమిటికొ జాఱవిడిచితి వింతె కాని
యంత దబ్బఱకాఁడ వీవౌవొ కావో. 37

తే. మంచిమణులకు వెలఁ బొసఁగించువేళ
హెచ్చు వెలలకు సొమ్ముచేయించు చోట
నగరి జాలెలు నీయింట నిగిడియున్న
వింత మాకేల మారొక్క మిచ్చిపొమ్ము. 38

క. అన సోమదత్తుఁ డద్భుత
మున నచ్చట నిల్చి వెఱ్ఱిముద్దియ కలలో
నెనసితి నీదు తనూభవ
ననుపమరతి నింతె కాని యన్య మెఱుంగన్. 39

తే. అనిన నమ్ముద్ది మంచి దట్లైన నేమి
నాతనూభవవలన ననంగసౌఖ్య
మబ్బెఁగద నీకు నిదియు లేదన్న నందు
వర్థ మిప్పించి యవ్వేల నడుగువెట్టు. 40

క. అని రట్టుసేయ నచ్చటి
జనములు సోమ్మీనాయకునికి చనదని వగదెం
చినదాని దోడుకొనిపో
యె నతం డింటికిని రొక్క మిచ్చెద నంచున్. 41

క. చని ధూర్తచకోరమునకుఁ
దనవృత్తాంతంబుఁ దెలుపఁ దత్కిరము న
వ్వి నిజంబుగఁ గెలిపించెద
నిను వెఱవకు మనియె వైశ్యనీరజగంధీ. 42

క. ఆవైశ్యునిఁ దత్కిరం
బేవిధి గెలిపింప వలయు నెఱిఁగింపఁగదే
నీవే జాణ వటన్నక
భావించుచుఁ జిలుకతోఁ బ్రభావతి పలికెన్. 43

క. ఏలాగున గెలిపించెనొ
బాళిమెయిం బ్రహ్మలోకపర్యంతము నే
నాలోచన యొనరించితిఁ
జాలదు నాహృదయ మిది నిజంబుగఁ దెలియన్. 44

వ. అనిన విని యవ్విహంగమపుంగవం బనంతరకథావిధానం బిట్లని తెలుపం దొడంగె నవ్విధంబున నాధూర్తచకోరంబు దత్తప్రతిజ్ఞం బైనవిత్తంబు సోమదత్తుని చేత మూటగట్టించి దానికిం గట్టెదుర నొక్కనిలువుటద్దంబుఁ బెట్టించి పెద్దలతో నవ్వేలముద్దిం బిలిపించి దర్పణప్రతిబింబితార్థంబుఁ గైకొనుమని పలికిన నచ్చటివారును స్వప్నదృష్టంబునకు నిదియె సమానంబని నిర్ణయింప నప్పణ్యావృద్ధయు నగణ్య

లజ్జానమ్రవదనయై సదనంబునకుం జనియెనని పల్కునవసరం
బునం బ్రభాతం బగుటయు. 45

క. అంతఃపురంబున కరిగి ది
నాంతమున న్నృపతిఁ జేరి సరిగెడుతమితోఁ
జెంతకు వచ్చినకోమటి
యింతింగని చిలుకరాయఁ డిట్లని పలికెన్ 46

క. రమణీ యాధూర్తచకో
రముకథ యిఁకఁ గొంత కలదు రాజవియోగ
భ్రమమడఁచి తెచ్చికోల్నె
య్యము తోడుతనైన వినుమటంచుం బలికెన్. 47

క. ఆగతి నింటికిఁ జనియా
భోగము ముసలాపె యాత్మపుత్రికతోనా
జాగెల్ల దెలిపి పరిభవ
యోగంబున మదికి ఖేద మొదవఁగ నంతన్. 48

సీ. పుట్టలమ్మ యటన్నఁబో యెంతలేదను
సందివీరుల టన్న జాముగొణుగు
నెక్కలమ్మ యటన్న నొక్కటికొదవను
బోతురాజులటన్న బూతు నుడువు
ధర్మరాజు లటన్న దబ్బఱలే తిట్టుఁ
గంబమయ్య యటన్నఁ గ్రాసి యుమియు
గ్రామగంగ యటన్నఁ గాదామఱో యను
దేవాదులన్న గద్దించి చూచు
తే. నిన్నిదేవళ్లఁ గొలిచి నేనేమిగంటి
పోయి పచ్చని పులుగాసిపులుఁగు చేత

మోసపోయితి ననికుందు మొనయు ఖేద
మారట మొనర్ప వినిపి యయ్యారిబసివి. 49

సీ. నట్టింట దేవళ్లపెట్టెఁ బెట్టినతిన్నెఁ
గొట్టించి వెసఁ బండిగూడు చేసె
మెడనున్న పాదాలు విడిచి యెవ్వరిఁగన్న
మొరుగుతలారికి ముఱవు చేసె
బాసలో దాఁచిన పట్టుపుట్టము చించి
పాదఁగుడు కోళ్లకుఁ బొత్తిచేసె
దేవాదుల కడెంబు దిగిచి కమ్మతగాని
పట్టికానికి మొలకట్టుచేసెఁ

తే. గాటితేనికి మీఁదుగాఁ గట్టి యున్న
గట్టివరహాని వరహానిగాఁగఁ జూడఁ
కాడఁబోఁగూడ కొక్కమాటాడకుండ
గుండనికి రంగుబంగారు గోరు సేసె. 50

తే. అంతఁ దత్పుత్రి కీరమా యింతచేసె
దాని నంజుడు దినకున్న నేను సాని
కూఁతురనె యంచుఁ దల్లిని గుస్తరించి
మఱియు నవ్వార్త యూరెల్ల మఱవనిచ్చి. 51

క. వలసిన సతికే చిన్నెలు
గలవో యచ్చిన్నెలెల్లఁ గనుపించుచు న
వ్వేలవెలఁది సోమదత్తుని
వలకు న్లోఁపఱచి మేలువానిం జేసెన్. 52

తే. చేసి యొకనాఁడు మాయింటి చిలుక కతలు
చెప్పునందురు నామాట చిన్నఁబుచ్చ

కిపుడె తెప్పించరా దాని నొడను గలుగు
పొలుపు గనుంగొని మరల నంపుడము గాని. ౫౪

చ. అనవిని సోమదత్తుఁడు నిజాప్తులఁ బంచిన వారు దెచ్చినం
గనుఁగొని కామసేనయు వికాసపు మాటలు గావచించి యొం
డొనసరిలేక మించు నలధూర్త చకోరశుకాగ్రగణ్యముం
దనగృహసీమ నుంచుకొని దబ్బర నెయ్యము నిబ్బరంబుగన్.

తే. కొన్నిదినములు చన రోపకుటిలహృదయ
వనజరై దీని మాంసంబు వండుమనుచుఁ
జిలుక నెవ్వరుఁ గనకుండఁ జేటకొసఁగ
బోనకత్తియ వెస పాకభూమి కరిగె. 55

మ. అపుడాధూర్తచకోరకీరవర మయ్యాపన్మహాంభోధి యే
నిపుణత్వంబున నీదఁగావలయు నీ నేర్పెల్ల శోభిల్లఁగాఁ
జెపుమా చూతమటంచుఁ బల్కె తెలియం జింతింపఁగా నవ్వి
వైశ్యపయోజాస్యకుఁ జిల్క తక్కిన కథాంశం బిట్లు
తెల్పెం దగన్. 56

క. ఆరీతిఁ బాకగేహముఁ
జేరిన యావంటలక్క చిలుకం దఱుగం
గోరి పచనక్రియాచిం
తారతితో నీలకత్తి నలుగడ నెమకన్. 57

ఉ. అత్తఱిఁ దాని జూచి శుక మంగన యెంతటిపుణ్యమూర్తివో
బత్తిజనింప నాదుచెలిఁ బాపెదఁ గావున నిన్నువంటి య
త్యుత్తమకేను నేర్పెడు ప్రయోజన మున్నదె దైయిన నామనం
బుత్తలమందె నీకిటుల యో జరయింతటి పాటొనర్చెనే. 58

క. ఏను ద్రికాలం బెఱుఁగుదు
మానిని పదినాళ్ళలో సమంచితరేఖా
నూనవయి నిండు జవ్వన
మూనంగా నీకు హేతు వున్నది సుమ్మీ. 59

వ. ఇంత యెఱింగిన నీకీయపాయంబుఁ దప్పించుకొనరాదే యని యంటివేని యలంఘనీయంబగు విధివిధానం బిట్టి దని నిశ్చయించి యున్నదాన నది యట్లుండె నవయౌవనాపాదకం బగు నొక్కమంత్రంబు నా కభ్యాసం బై యుండు; నది నాతోడనె పోయెడుం గదా యను విచారంబు తీరకునికి నీకు నుపదేశించెద దానివలన నీకుఁ బ్రాయంబు వొడముట కడుగ నేల నీవిచ్చినవారికిం గలదు కాలయాపనంబు సేయక యిచ్చోట గోమయంబున నలికి ముగ్గువెట్టు మనుటయు నావృద్ధ సంభ్రమాశ్చర్యానురుద్ధయై యచ్చిలుకఁ దేని నచ్చట నునిచి తదుక్త ప్రయోజనంబులకుం బోయిన. 60

క. ఆధూర్త చకోరము గరు
దాదృక్పటపటనినాద మడరం బరదు
స్సాధంబై వరమానా
బాధత్వర మెఱయఁగా నభంబున కెగిరెన్. 61

తే. ఎగిరి చెంగట నీశానగృహములోనఁ
గూళ్లు పెట్టిన చిలుకలఁ గూడుకొనియె
దానిఁ గానక భయమంది బోనకత్తె
కార్కవాకవపాకపాకం బొనర్చె. 62

క. ఆకామసేన మదిఁ జిం
తాకలుషత మాని సోమదత్తునితో నే

లేకున్న తఱి బిడాలం
బాకీరముఁ బట్టి చంపె ననుచుం బొంకెన్. 63

క. అటుకనుక నేర్పుగలిగినఁ
గుటిలాలక నేఁడు నీవు కోరినపనికే
గుట తగు లేకుండినచో
నిటనుండియె మరలు మని శుకేంద్రుఁడు పలికెన్. 64

తే. అంతలోనన యరుణోదయంబు మించ
నాప్రభావతి యంతగపు రాంతరమున
కరిగి యానాఁటి రేయి భూవరునిఁ జేర
నేగుచోఁ జిల్క యక్కల్కి కిట్టు లనియె. 65

తే. అతివ ధూర్తచకోరశుకావతంస
మంత చేసినఁ గామసేనాంబుజాత
గంధిఁ జెఱతు నటంచుఁ గంకణము గట్టి
నెట్లు చెఱపంగవలయు నీవెఱుఁగఁ జెప్పుమ 66

క. అని పలికి తెలియ నేరని
వనితామణిఁ జూచు కీరవల్లభుఁ డపి దా
వినిపింపఁ దొడఁగె ననితర
జనితర సంస్తవ్యవచన సంభావ్యముగన్. 67

క. ఆకీలిఁ దలఁచి ధూర్త చ
కోరము తత్క్రియకు వేళఁ గోరుచు నుండన్
మారుని చెలిఁ జెనకెడు నొ
య్యారముగల కామసేన యంతటిభక్తిన్. 68

క. ఒకనాఁడు కోవెలకు నే
గి కపర్దికి మ్రొక్క గర్భగృహమునఁ దన్మా

ర్తికి వెనుక డాగికొని యా
శుక మిట్లని పలికెఁ దద్వచోగతిగాఁగన్. 69

ఉ. మెచ్చితి నీదు భక్తికి సమిద్ధవిశుద్ధకళాభివృద్ధికిన్
దచ్చనగాదు నాపలుకు దప్పదు చొప్పడుఁ గాయసిద్ధి యే
నిచ్చెద నీవుఁ దల్లియును మఱెవ్వరితో నెఱిఁగింపఁ బోక యీ
వచ్చుసరోజశాత్రవుని వారమునాఁ డిటు రండు వేడుకన్.70

క. తొలునాఁడు బోడలై ని
శ్చలభక్తిం జోగులకును జంగాలకు మీ
యిలు చూఱవిడిచి యిటురా
వలయున్ వైష్ణవుల కొసఁగవల దేమైనన్. 71

క. వారు శివద్రోహులు గద
యీరసమున శైవమతము హెచ్చఁగ రా దం
చేరీతినైనఁ జెఱతురు
నారీమణి వారిమాట నమ్మకు మింకన్. 72

క. అని పల్క నాల్గుదిక్కులు
గనుఁగొని శంకరునిమాటగా నమ్మి కృపా
వననిధి హర త్రిభువనపా
వన ధీరస్వాంత యనుచు వర్ణించి వెసన్. 73

క. గుడివెడలి వైష్ణవులు గను
పడకుండఁగఁ జెలుల నరిగ పట్టుమటంచుం
బడఁతి తన యింటికడకున్
వడిఁజని నిజజననిఁ బిలిచి నగుమొగమలరన్. 74

క. హరుఁ డానతిచ్చినాఁ డె
వ్వరితోఁ జెప్పకుము సోమవారమునాఁ డి

ద్యోతకు నెలప్రాయ మిచ్చుం
జనయు స్మృతిలేదు సంతసం బొప్పఁగన్. 76

చ. అన విని వృద్ధవైశ్య పులకాన్వితయై నయనాంబుసంబు నే
నెనసితినేని యాపసుకటిల్లు మదీయము నీవు వేఱె యిం
టను బవళింపుమన్న జగడాలకు రాకుమె యాక నీవు నే
నునుగడియింపఁ జొచ్చినఁ దనూభవ గోడలుపైఁడినేయమే.

సీ. ఇప్పుడే తెచ్చి నీ కిచ్చెదఁగాని యా
 తళుకుఁగమ్మలు నేనె తాల్చుకొందు
నృపులచేఁ దెచ్చి నీకిచ్చెదఁగాని నీ
 పెద్దముక్కెఱ నేనె పెట్టికొందు
నృపునిచేఁ దెచ్చి నీకిచ్చెదఁగాని నీ
 బొగడలజోడు నేఁ బూన్చికొందు
నెటులైనఁ దెచ్చి నీకిచ్చెదఁగాని నీ
 మట్టెలు నేఁగాళ్లఁ బెట్టికొందు
తే. నార నీవు గడించిన వనుచు నాకొ
సంగకుండిన మఱి నేను సంతరించు
సొమ్ము మీఁదట నీకీయఁ జూడు నాప్ర
తాప మని పల్కె యుత్సాహచాపలమున. 77

సీ. కుఱుచ నెరు ల్దువ్వికొని కొప్పు నవరించుఁ
 బరువెత్తి కాటుక బరిణవెదకు
సొంపుతో నద్దంబుఁ జూచి పండ్లిగిలించుఁ
 బడఁబోవుచును ముద్దునడలు నడచు
గోరంబుగా సారె గుంటకన్నులు త్రిప్పుఁ
 జూపఱ నగు నోరచూపుఁ జూచు

గరిడి కేగెదనంచుఁ గాసె దాల్పఁగఁ బోవు
బాకినో రెగనెత్తి పాటపాడు
తే. నింటి కెవ్వారు వచ్చిన నెనయుఁ దనకు
నదిగొఁ బైఁడీయ వచ్చి రటంచు లేని
బింక మెక్కించుకొని సారె బిగియునపుడె
ప్రాయ మేతెంచె నంచు నప్పణ్యవృద్ధ. 78
తే. ఇప్పు డెట్లున్న దాన మీ రేల చెప్ప
రార లెస్సారె నని యొద్దివారిఁ దిట్టు
గొంపుగొని చూచువారలఁ గొట్టఁబూను
వెరఁగుపడి యింటిబిడ్డల వెక్కిరించు. 79
వ. ఇవ్విధంబున బహుప్రకారదుర్వికారంబులు మీఱఁగుమా
రిం జేరి. 80
క. ఏమో తెలుపఁగ వచ్చితి
భామా యీలోన మఱపుపాటిల్లెఁ గదే
యేమీ మఱవక తనకు
న్నేమంబును బ్రాయమిచ్చు శివుఁ డుండంగన్. 81
క. గడువీలో మన మేగతి
నడువన్వలె నేమి చెప్పినాఁడు శివుఁడు నీ
వడిగితివో లేదో తెలియం
బడుచువుగద నీకుఁ దెలియఁబడ దింతైనన్. 82
తే పడుచవే గాకయుండినఁ బ్రాయ మిపుడె
యిమ్మనఁగ రాదె సోమవార మ్మటంచు
గడు వొకటియేల యింతలోఁ గాలమేమొ
దేశమేమొ కదా యంచుఁ దెలియునటవె. 83

క. అనిన విని కామసేనా
వనజానన విన్నయట్టి వచనములెల్లన్
వినిపించిన నేమేమీ
యని యమ్మొదిజంత చింత యాకులపఱుపన్. 84

క. బ్రదుకెల్లఁ జక్కనగునని
మదినమ్మితిఁ గూఁతురా ప్రమాదము రాజే
తుఁడ నిల్లు చూఱవిడిచిన
నిదియేమో మీఁదికార్య మెవ్వఁ డెఱుఁగున్. 85

తే. ఆశపడి బోడనైన నేనగుదుఁగాని
యింటిసొమ్మొక్కకాసైన నీయ నొకని
కొల్లనే జవ్వనంబు మొట్టో యిదెట్లు
తగదు నీమాట నే వినుదానఁ గాను. 86

క. అనఁ గామసేన యంతటి
పనిరారాదమ్మ కుముదబాంధవధరుఁ డా
డినమాటకుఁ దప్పటవే
యని సమ్మతిపఱిచి నిర్భరాహ్లాదమునన్. 87

క. త్యాగధ్వజ మెత్తించి స
మాగతయాచకుల కీశ్వరార్పణ మనుచున్
భోగము చెలి ధనమెల్లం
బ్రోగులుగా నొసఁగె సకలము న్వినుతింపన్. 88

సీ. పట్టెనామంబుఁ గీడ్పఱిచి నూతనవిభూ
తిని త్రిపుండ్రంబులు దీర్పవచ్చు
ద్వయము పోఁబెట్టి శైవపురాణపద్యసా
రికల వేమాఱుఁ బఠింపవచ్చు

వనమాలికలు పాఱవైచి రుద్రాక్షపూ
సల పేరు లఱుత నెక్కొలుపవచ్చు
విష్ణుసంకీర్తన విడిచి శంకర హార
శబ్దము లుచ్చరించంగవచ్చుఁ
తే. గాని భుజములు కాయలు గాచి యున్న
తప్తముద్రలు మఱుపెట్టఁదరమె యనుచు
వైష్ణవు లభావవైరాగ్యవైభవంబుఁ
బొంద నది శైవుల కొసంగె భూరిధనము. 89

వ. ఇవ్విధంబుగా నిజాంశుకావశిష్టంబుగా గృహప్రముఖంబు లగుధనంబులు సకలభూషణంబులును ద్యాగంబుగావించి యమ్మించుఁబోఁడి జననీయుతంబుగాఁ బ్రతీక్షించుచు నయ్యూం దువాసరంబు ప్రసన్నం బగుటయు. 90

చ. తిరుపతికొప్పు లందముగఁ దీర్చినబూడిదబొట్లు మంచి వే
ర్పఱిచిన మించునట్టి రుదురక్కలపేరులుఁ గావికోకలుꣳ
హారశివశబ్దము ల్దగ మృగాంకకళాధరు గేహసీమకే
గిరి గుడిమేళము ల్మొదలఁ గిన్నరకంఠియుఁ దానితల్లియున్.

క. చని భావజారి సేవిం
చి నిజంబగుభక్తి నొంది చెంత వసింపం
గనుఁగొన వచ్చిరి బహుదో
జనదూరమునందుఁ గల్గు జనసంఘంబుల్. 92

తే. ఇవ్విధంబున భూజనులెల్లఁ జూడఁ
బ్రొద్దుకైవ్రాలుదాఁక నప్పొలఁతు లుండి
యేమొ సర్వేశ్వరుం డిట్లు తామసించె
ననుచుఁ జింతించుచున్న యయ్యవసరమున. 93

తే. గోపురముమీఁద ధూర్తపకోరకీర
మెక్కి ప్రజలార మీకేల యెక్కపట్టె
వీరిబగిసికి మఱి సారవించి హాసుఁడు
కాయసిద్ధి యొసంగునే కల్ల గాక. 94

క. అని వాసు తన్నుఁ దనుమం
బనుచుటయును వాకిఁకొంచ చెఱచుటకై దే
వుని వెనుకనుండి తా నా
డినమాటకు వార లప్పుడికి నప్పుటయున్. 95

క. వినిపించిన నింతేనా
యని యందఱు నవ్వ లజ్జ నానతముఖులై
చని రవ్వేశ్యలు తచ్ఛుక
మునకుం గలనేర్పు నీకుఁ బొసఁగ న్వలయున్. 96

క. అనినఁ బ్రభాపతి మది మిం
చిన వెఱఁగున నిన్నువంటి చిలుకలనేర్పు
ల్గననగునె యనుచు వేగుట
గనుఁగొని వెసఁ జనియెఁ గేళికాగృహమునకున్. 97

క. ఆనాఁటిరేయి బాళి
న్భానాయకమౌళిఁ జేరఁబోయెడుతఱిన
మ్మానాయతాక్షిఁ జూచి ప్ర
సూనాంబకతురగ మతులసూక్తిస్ఫురణన్. 98

క. వేసారక మద్వచనసు
ధాసారము మెచ్చునీకె తగుఁగావున నీ
వీసారి యొక్కకథ విను
మాసారిజయస్తనద్వయా యని పలికెన్. 99

పదునెనిమిదవకథ.

క. కల దభ్రంకషకేతన
చలదభ్రంబైన నైమిశం బనుపుర ము
జ్జ్వలవిభ్రమపరిపూరిత
కలశుభ్రకరాననానికాయం బగుచున్. 100

క. రజకుఁ డొకఁ డప్పురంబునఁ
బ్రజ మెచ్చఁ దనర్చు వీరబంధుం డనఁగా
నిజవంశోచితధర్మ
ధ్వజమై తగుపాటి వైభవం బలరంగన్. 101

మ. బహిరభ్యంచితరాసభోత్కరముభౌభౌరావఘాత్కృత్కరం
బహరీశోదయకాలధౌతవసనాయాతాచ్యుతాశీర్వచో
బహుళం బాయతకుంభకంబు గిరికాబాధార్థమార్గాలమై
గృహమొప్పు న్రజకాగ్రగణ్యునకు దూరీభూతదారిద్ర్యమై.

ఉ. వేళమె కోడికూఁత యగువేళలఁ జల్దిభుజించి బండ్లు గం
గాళము కూడునీరుచవు కారముఁదే విడియంపుఁ జొక్కతో
మైలల మోపు వీఁపున నమర్చిన రేవుగుఱ్ఱాని నెక్కి వ
య్యాళిగఁ బోవు వాఁడు విమలాపతటాకసమీపభూమికిన్.

క. ఆవీరబంధువునకు
న్భావజభుజవిజయసాధనం బగునిల్లా
లై వెలయు నొక్కకోమలి
లావణ్యవరేణ్య ధైర్యకళావతి యనఁగన్. 104

చ. మినమిన లీను మేను నెఱమించుల గొంచెపుటంచుఁగమ్మలుం
గొనఁబగుముద్దుమోముసమకొప్పు మెఱుంగులకట్లడండయుం
గనుఁగవఁ గల్గుతేఁటి యొడికంబును సండికడెంబు మించ న
ప్వనిత యువాంతరంగమృగవాగురయై మెఱఁగుం గృహంబు
నన్. 105

తే. ఆకళావతి నిజనాయకాల్పరతుల
నీగి మారవికారంబు హెచ్చ నన్య
పురుషసంభోగవాంఛతోఁ బొంపుఁజేయఁ
దద్వశంవదయై నితాంతంబు మెఱఁగు. 106

క. వెలవెట్టి వేఱుకై కొన
వలదే కద యింటఁ బౌరవనితలచీర
ల్గలుగఁగ నందులలోపల
వలసిన యటువంటి వింతవన్నెలు చూపున్. 107

మ. పటుసమ్మార్జనగీతరాసభచయప్రఖ్యాతశబ్దంబులో
క్కటు నోర న్వెడలం బడన్న సతిసింగారంబు వీక్షించి నీ
విటు నిద్రింపు మటంచు లేచి చన నయ్యబ్జాక్షి యవ్వేళనూ
రట చేయు న్మదనాస్త్రకోటులకు జారక్రీడలం బ్రోడయై 108

చ. తన సరిచాకెత ల్తనకు దాపుగ వారలకెల్లఁ దాను గుం
టెనలు వహించుకొంచు నెఱిటెక్కులు నిండు విడెంపు
చొక్కులు, న్మనసుఁ గరంచు నేర్పువగమాటలు నేరని
తప్పుపాటలుం, గనఁబడ నవ్వుధూటి పతికన్నులు మూసి
చరించు నిచ్చలున్. 109

క. సొగసుఁ గని దాని పెనిమిటి
మగటిమి యొఱఁగియును మాటిమాటికి నకటా

సిగవోయినఁ బోనిమ్మని
తగులుదు రుపనాథులాసుధాకరవదనన్. 110

సీ. మిహిరావలోకన మేటికి వీక్షణా
యాపదుర్దమదోష మడఁపకున్న
మృత్తికాస్నాన మేమిటికిఁ దదీయదే
హస్పృష్టికలుషాల నడఁపకున్నఁ
బమిపంచగవ్య మేపనికిఁ దదీయాధ
రాస్వాదనైర్మల్య మడఁపకున్న
వేలిమి యది యేల వింతఁగా దీనితో
భోగించు పాపంబు పోకయున్నఁ
తే. జటులగాయత్రి యేల తత్సంగమాది
నాంతదుష్కృతదోషంబు నడఁపకున్న
నిన్నియును నేటికని రజకేందువదన
వేదవిప్రులు తలఁతురు విదితముగను. 111

క. ఈరీతి మెలఁగుదాని యొ
యారముఁ గనియొక్కశూద్రుఁ డధ్వగుఁడు మహో
దారుఁడు చారణుఁ డనియెడు
పేరునఁ దగువాఁడు మదనభీతాత్ముఁడై. 112

క. చోరుని బుద్ధిది రైన
న్నారం బింటికడఁ దెలియఁ జని చూచెదఁగా
కీరమణి దారి యని యా
చారణుఁ డరిగెం దదీయసదనంబునకున్. 113

మ. చని కాంచెం గుసుమాక్షతంబు సదనాంచత్పానపాత్రంబు
భా,సినిజాసన్నసమున్న తాసనతదాసీనై కవృద్ధాక మ

స్థిరరాష్ట్రోదకరాతిసౌరభము మధ్యేశుండపర్యస్త ము
గ్రనిచోదత్పరిమాణభాజనము నా కావంబటీసుంఘమున్.

వ. కనుఁగొని నితాంతోదకంబును నిస్తుములంబు నగుట శాక్తేయమతంబువారును బెద్దలమను కున మెలఁగు కురంగనయన లపగుదేఱం దగిన మదిరాచుంబిరం బని కొండంబునం దలంచి నిజమనోవంచనాచుంచుచంచలలోచనాగమనంబుఁ గోరుచు నతఁడంపుఁ బ్రచ్ఛన్నవేషంబున నుండె.

క. సివసత్తులును దలాయలు
బవనీలు స్మఱియు నాటపాటలవారుం
జవులు నుతించుచు మదిరా
సవముం గొని యొక్కఁ డోకఁడె జరగినపిదపన్. 116

సీ. ఇంటివా రెవ్వరో యొందు గాన మటంచు
నదిగో కూర్చున్నవా యమ్మ యనుచు
నమ్మిక తాను గానక వచ్చితి నటంచు
నిది యెవ్వరుండెడి యిల్లటంచు
నంగడి కరుగుచో నదు దెంచితి నటంచు
వచ్చి జాముయ్యెఁ బోవలయునంచు
నరిది బిడ్డలకు మందడుగవచ్చితి నంచు
నే నందులకు వచ్చినా నటంచుఁ

తే. జేరి రవ్వేళఁ దమముని చెఱఁగులందుఁ
గాసు దుడ్డును బంగారుపూస వెండి
తునక మొదలింటి చిఱువాఁడు గొనినదెల్లఁ
గొనుచు మగనాండ్రు తమకెల్ల గుట్టు మెఱయ. 117

తే. అట్టు లరుదెంచి తక్కువ యనుటగాని
దోసమాడుదురా యని యాసవంబు
మంచి దని యల్లవృద్ధ వర్ణించి లేఖ
లొసఁగి క్రోలిరి మైరేయ మోపినట్లు. 118

చ. కనుఁగవదోరగల్లుల వికారపుఁ జూపుల కోపు లానుతో
డనె దళమెక్కు వాలుక తడంబడుమాటల పచ్చితేఱ మో
మునఁ బనిలేనినవ్వుల సముజ్జ్వలచంద్రిక లామతింప న
వ్వనరుహలోచన ల్సివము వచ్చినయందముఁ జూపి
రందఱున్. 119

తే. ఒకతె వృద్ధకు మధుమాల్య మొసఁగు టరయ
లేక కొమ్మని మఱియొక్కరూక యొసఁగె
నొకతె గ్రోలియు మైరేయ మొల్ల లెక్క
మరల నిమ్మని దాని వేమరునుగనలె. 120

సీ. కసినికోఁతలు గోసి గారింతు రని బూతు
తెలియఁగా వడినెలఁ దిట్టువారుఁ
బుఱిఁ బాసి వేలు కాఁపురము సేయుద మన్న
వినఁ డని పతి దూఱి వనరువారుఁ
గడుపార మగనికే గంజిపోయ దటంచు
నత్త దుర్గుణ మెంచి యలరువారుఁ
దా నెవ్వతెయొ నన్నుఁ దఱిమి యీడ్వ నటంచుఁ
దోడికోడలిఁ జెడనాడువారుఁ
తే. గేరి యొకకొంద ఱాత్మల మీఱినట్టి
మాట లెల్లను మధుమదోన్మాదగరిమ

నలుక మెఱయంగ లక్ష్యసంప్రాప్తవీక్ష
ణాబ్జముల హాసవిన్యాస మమర మఱియు. 121

సీ. మగని నిద్దురపుచ్చి మఱివచ్చెద విచార
మడఁచి యింటికి నేగు మనియె నొకతె
నినుజూడఁగా నిఁకే నిలుపలే నొకసారి
యటుచేరి నిల్వరా యనియె నొకతె
యమ్మ నేఁజెల్ల నయ్యాట మొంపాఁక నే
నరిగెద విడువరా యనియె నొకతె
బతిమాలి నేనె పైఁబడు టింతయే కాని
యాలిపై దయచూడవనియె నొకతె

తే. య త్తవాకట్టుమంత్రంబు లడిగె నొకతె
విభుని జోకొట్టుమందులు వేఁడె నొకతె
మధుపుచొక్కునఁ దేలి యామగునలందు
జారసాన్నిధ్య మపుడు సాక్షాత్కరింప. 122

క. ఈలాగున నాలాగున
లీలాలోలలగు నచటి లేమలతోఁ ద
త్కేళిం దగిలిన రజక వి
శాలేక్షణ వగలు గాంచి చారణుఁ డాత్మన్. 123

క. ఇది దాట్లమారి యగునని
పదపడి మఱునాఁడె యొంటిపాటున మేకో
లొదవింపఁ బాపి యింటం
దుదగానని ప్రేమ దానితో రమియించెన్. 124

క. వింత లగు లాలనమ్ముల
సంతస మెసఁగించి మించు చారణరజనీ

కాంతునిసన్నిధి నపుడ
క్కాంతామణి మనసు చంద్రకాంతం బయ్యెన్. 125

తే. అంత నయ్యింతి తప్పక యతనిఁ జూచి
యెంతనెఱజాణవో కాన నిట్టివాని
వీనిఁ బోనీయరా దని మేనుమేను
నెనయఁ గూర్చుండి వానితో నిట్టు లనియె. 126

క. మగవాని నమ్మవచ్చునె
యగపడి తనకార్య మైనయందాఁక విరా
ళిగదింతు రంత నెక్కడి
జగజోలి యటంచు నెరసి చనఁ జూతురుగా. 127

క. ఆఁటది వలచుట యరుదే
నాఁట స్మృతి వలచెనేని నాథుని బెనుపో
రాట మొనర్చినఁ గోసిన
గాటం బగుఁగాని యెడయఁగా లేదు చుమీ. 128

ఉ. అంత యెఱుంగనేర్చిన విటాగ్రణివౌ దటుగాకయున్న నా
యంతటిదానిఁబూని వెఁయాలివలెం బతిమాలఁ జేయదే
యింతటిలోనె మీపురికి నేగక యిచ్చటఁ గొన్నినాళ్లు నా
చెంతనె యుండి నీవలపు చెల్లుఁబడిం గడతేర్పరా యిఁకన్.

క. వెచ్చమునకు లేకుండిన
నిచ్చెద దిన మొక్కమాడ యిచ్చటి మఱినా
ముచ్చటలీ వీడేర్చినఁ
దచ్చనగా దేలమూలధనముం గరమున్. 130

తే. అనుచు మేకోలుగావించి యపుడెపోయి
తనగృహంబున గూటిలోఁదలుపుమూలఁ

బిడతలో నాయకుఁడు దాఁచిపెట్టినట్టి
వాఁడ లర్పించి వానితోఁ గూడి మెలఁగె. 131

క. ఆవీరబంధుఁ డంతట
భూవరు వెనువెంట దండు పోవ్రుటయు నిజే
చ్ఛావిధిఁ జారణుఁ గూడి క
ళావతి బహుభోగలీలలం దేలంగన్. 132

క. త్రోవనిటు వచ్చి వచ్చియు
నీవెలఁది వ్రతులయందు నెఱసినవాఁడం
బోవలయు నూరి కనుచుఁ గ
ళావతితోఁ జారణుం డలంఘ్యప్రేమన్. 133

తే. వచ్చి బహుకాల మయ్యె మావారిఁ జూడ
నూరు సేరంగవలయు నీయొద్దవాసి
పోవఁ గాల్లాడ విఁక నేమి బుద్ధి యాన
తీయవే యన్న బెగడి యయ్యిందువదన. 134

క. ఏమంటి వూరి కేగెద
వా మంచిది పోక నిలువవచ్చునె పొమ్మా
నామాటకు నౌ ననఁ గా
దీమిక్కిలిమాట లేల తెలిపెద వదియున్. 135

క. కాక నామీఁది తమి నీకుఁ గలిగెనేని
నీదువెంటనె పెట్టుకపోదు గరిత
నాత్మఁ గొంకుదువేని నీవరుగు మూరు
నెనసి నీవు సుఖంబుండు మింతెచాలు. 136

చ. అనుడు నతండు మోదమున కాడెద వింతియకాక నీవెవ
చ్చినఁ గనుసన్న నీపలుకుసేయుచునుందు జనంబు మెచ్చఁగా

నిను నఱచేత నుంచుకొని నేఁ బదిమాళ్లకుఁ గొన్నతొత్తు మ
ద్వనిత కలంచెనేని పెడవాడనె వైపనె యింత యేటికిన్.

తే. అనిన నంగీకరించి యయ్యంబుజాక్షి
యపుడె పైనంబు సంజోక లమరఁ జేసి
చారణుని వెంట నింటి విచార ముడిగి
చనియెఁ దొలికోడికూఁత ప్రొద్దుననె లేచి. 138

వ. ఇవ్విధంబున నవ్వధూమణి యుపనాథాదీనయై యరుగునెడఁ
దృతీయదినప్రయాణంబున. 139

సీ. పరికరోత్తరయుక్తపాథేయమును సజం
బీరమై యొకనాఁటి బియ్యమున్న
యసిమిలోఁ జలువ మాయక యుండ మడఁతవె
ట్టిన చల్లడము దుప్పటీరుమాలు
నొరపుగాఁ బొలుపొందు నురగవల్లి దళంబు
పూగపూరితమైన పొరలతిత్తి
వ్రేలఁ బ్రతిక్షణార్ద్రీకృతశంఖచూ
ర్ణంబైన లోహకరండకంబుఁ

తే. గాళ్ల బిడివాళ్లు నికటమార్గప్రపాన్న
రసనము స్నేషజనితమా రాగ మమర
నృపతిచే నంపకము గాంచి యిల్లుసేర
వచ్చె నాదారిఁ దన్మనోవల్లభుండు. 140

క. అపు డారజకాంగన యే
నెపమున బొంకంగవలయు నీమదిలోన
న్నృప మగని చూచి తెలియఁగ
జెపుమా చూచెదము నీదు శేముషిబలమున్. 141

క. అనినఁ బ్రభావతి శుకపతిఁ
గనుఁగొని యపు డెట్లు బొంకఁగావలె నంచు
న్ననునడిగితి వింతేకద
వినిపింపుము తెలియ నట్టివిధమని పల్కెన్. 142

క. ఈకథ తెలియ నెఱుఁగుదు
నాకొక పెద్దఱిక మిచ్చినం గాదనరా
దేకద నైనను వినుమని
యాకీరం బనియె ననియతాదరగరిమన్. 143

శా. ఆకాలం బతి చేరవచ్చుటయు నయ్యబ్జాక్షి వీక్షించి చిం
తారూఢం బగుభీతి దోఁచి దృఢధైర్యస్థైర్య యై వానికిఁ
న్నోరాడింప వశక్య మాకరణిఁ గందోయిం జలం బుబ్బిము
న్నీరై పాఱఁగ నేడ్చెఁ గ్రమ్మ కలకంఠీనాదభేదంబుగన్. 144

తే. ఏడ్వ నింతటి యపకార్య మేమి యనుచు
దిగులుపడి నిల్చుమగని నెమ్మొగముఁ జూచి
లెస్సవచ్చితి నినుఁబాయలేను వేగ
వచ్చెద నటంచుఁ బల్కెనవ్వాఁడవయ్య. 145

క. మఱచితివె సుమ్ము శీఘ్రము
పఱతెంచెద ననుట యడుగువాసినచో న
క్కఱవాయు ననుట నిజమని
యెఱుఁగరుగా పతులనమ్ము నిందునిభాస్యల్. 146

చ. పతిపరభూమి కేగిన నపాకమనోవ్యథఁ గుందిధైర్యవి
చ్యుతి దివసంబు లెన్నుకొనుచు న్సతులుందు రెఱుంగ లేఁడె
కా, యతఁ డాకవన్నెలాఁడి మొగమంటి కనుంగొనుచు

న్విరాళిచే, సతమని నమ్మియుందు రిది సాజమెకా మగవారి
కారయన్. 147

తే. మన్న పురుషుని చెడనాడు మగువ మీఁదఁ
బోయి పులుగాసిపురువయి పుట్టుననుచు
బాఁపనమ్మలు చెప్పినపాట మేలె
యనుచు నేనుందు నిను దూఱుకొనఁగ వెఱచి. 148

తే. ఇవ్విధంబున నుండి యింకేమియందుఁ
గానికలఁ గంటి యటుమొన్నఁ గన్నయపుడె
యుగము గ్రుంగినయట్లైన నొల్లఁబోయి
నిలువఁగూడకయెన్నియెన్నికలొ పొడమె. 149

ఉ. ఆయన యొంటిగాఁడు వెలయాండ్రతగుల్గలవాఁడు వాఁడి
మిం, బోయినచోట మాట పొఱపొచ్చెము సైఁపని రోస
గాఁడు గా, యీ యెడ నేమిపుట్టునొ సహింపఁగరాదు
విచార మంచు నా,థా యిఁక నేమి యేనగరి యైనను
బోయెదనంచుఁ గ్రక్కునన్. 150

శా. చూపట్టంగలదాన నొంటిమెయి నిచ్చోఁ బోవరాదంచు
నే, నీపుణ్యాత్మునితో డమర్చుకొని యిట్లేతేరఁగాఁ ద్రోవనే
నాపాలం గలదేవుఁ డీకరణిఁ జెంత న్నిల్పెఁగా నిన్నుఁ బే
ర్చే పెక్కేండ్లు సుఖమ్మున న్మనుము నాచిత్తంబురంజిల్లఁగన్.

తే. ప్రాణనాయక మదిదోపఁ బాపమునకు
మగడ వింతియకాక నామదికిఁజూడఁ
దండ్రివైనను నీవీవ తమ్ముఁడయిన
నింక నెన్నఁటికిని నిన్ను నెడయవెఱతు. 152

మ. అను నిల్లాలిని గౌఁగిటం బొదివి నెయ్యం బార సూనాక్షి
యవ్వనితం దోడ్కొని వచ్చి యందఱి నెగు లార్పించి
తంచుం బ్రియుఁ, బున నాచారణు వీడుకొల్పి తనగేముం
జేరె నాతఁడు కామినియుం దానును నిట్టనేప్పున లెఁ
జుమ్మీ నీకుఁ గోకస్తనీ. 153

తే. అనుచుఁ గీరంబు వల్కె వైశ్యాంబుజాత
గంధి నివ్వెఱపడి యదిగాక యంత
యని ప్రమోదించి యరుణోదయంబుఁ గాంచి
యరిగె శశికాంత బద్ధశుద్ధాంతమునకు 154

క. ఆమాపు వలపుత్రోపున
భామాపుష్పాస్త్ర భూమిపతిఁ జేరుటకా
రామ యరుదేర శుకము సు
ధామయమధురోక్తి నద్భుతంబుగఁ బలికెన్. 155

పంచోష్మిదవకథ

క. కనకాంబర కనకాంబరి
యనఁగా నొకపురము గలదు హర్మ్యాగ్రవినూ
తనహరిమణిఘృణితిమిరో
జ్జనితరహఃకేళిసౌధజాలం బగుచున్. 156

తే. ఆపురం బేలు నీలవాహనుఁ డనంగ
రిపుతమోహేళి యగు నొక్కనృపతిమౌళి
యతని చెంగట ధీరుఁ డనంగ బిరుదు
నిండు మాస్టీఁడు నెగఁడు మన్నీలు వొగడ. 157

సీ. తలపాగపోరమీఁద జెలఁగెడునాయుధా
ర్చనసల్పినట్టి దాసనపుఁబూవు
నెడమచే గొలుసును దోడపుఁగత్తియుఁ బూల
బిరు దొందు కుడికేలఁ బెద్దకత్తి
దట్టితోఁజెక్కు నిద్దావంకి కుసుమ పూ
వన్నియ దుప్పటివల్లెవాటు
భుజములు విరులచేఁ బూజించు బోడిక
ల్మురువైన ముందరి బిరుదుడవిణ
తే. దండహంవీరతలగుండు గండ యనుచు
బద్యము పఠించు జీతంబు బంట్లుఁ జూడ
మూఁగికొను పౌరజనులగుంపులుఁజెలంగ
నతఁడు దొరకొల్వు చేసి గేహమున కరుగు. 158

క. ఇల్లిల నడచు నాతని
యిల్లాలు దనర్చు నొకతె హేమాంగి యన
న్వల్లభుని కన్న దీనికిఁ
జిల్లరవిద్యలకు బిరుదు చెల్లు ననంగన్. 159

తే. పరభయంకరబిరుద విస్ఫురితుఁడైన
కాంతు నయ్యిందుముఖి తన కాలిక్రింది
కసవుగా నెంచు వెడమాయగప్పి జార
భవులమాటలు వడఁకి యొకావలధరించు. 160

చ. పతి యతిశౌర్య మొంచి యుపభర్తరతాప్తికిఁ జేరకున్న న
చ్చ్యుతమగు ధైర్య మిచ్చుచు నయో మగవాఁడ వటంచు
నెట్లు పుట్టితి వీఁక నేమి తద్భుజపటిష్ఠతలోన లోటార మింతె
న్నీవతనికిఁ గొంక నేలని [illegible]మాంచి రమించుఁ దద్రతిన్

క. ధవునకు నుపభర్తకు బాం
ధవము ఘటియించు జారుదండనె యాత్మీ
యవివేకవర్తనంబులు
చెవికింపులు గాఁగ మగనిచేఁ బొగడించున్. 162

తే. ఇవ్విధంబునఁ దనపోక లెఱుఁగనీక
మగనిఁ జోకొట్టి నెఱవచ్చి సొగసుజెట్టి
వాడలోఁ గూడు జారులవల్లెత్రాఁడు
చెలువున మెలఁగు నక్కొమ్మ సోలపుగ్రొమ్మ. 163

క. అంతటఁ బెఱరాణువ హను
మంతుం డనుపేరఁ బరఁగు మాస్టిని మదా
క్రాంతుని గెలిచెద నని నిజ
కాంతుఁడు చనఁ బోడుసు మాలెఁగద యిపుడనుచున్. 164

తే. అలరి హేమాంగి పతివచ్చునంతలోన
వలచి వలపింపనేర్చు జవ్వనపు వన్నె
కానితోఁ గూడి కడలేనికాంక్షదీర్చి
కొనియెద నటంచు మదినెంచుకొనుచునుండ 165

ఉ. ఆపురి నొక్కజెట్టి గలఁ డన్యవధూమధురాధరామృతే
చ్ఛాపరతంత్రుఁ డొక్కదినసంబున వీథిఁ జరించువేళ వాఁ
డాపువుఁబోఁడిఁ జూచి విరహాతురుఁడై తన సర్వశక్తు లుం
జూపియు దానిగర్వఁపునుచుక్కలు గాంచి రిరంసమించఁగన్.

తే. అర్కవాసరమందు నయ్యంబుజాక్షి
నడచుతఱి వానసముంచు పుడమిమీఁది

యినుము గైకొని తనయింటికేఁగి ప్రొద్దు
గ్రుంకునందాఁక వేఁగి నెక్కొన్న బాళి. 167

క. తనపడుకటిల్లు గోమయ
మున నించుక యలికి మీఁద ముసుదాఁ గొని తె
చ్చినయినుము నించి పయిన
వ్వనితామణి రూప మొనర వ్రాసినవాఁడై. 168

తే. చుట్టు యంత్రంబు లిఖియించి శుద్ధహృదయ
పద్మఁడు దిగంబరుండు దిగ్బంధనిపుణుఁ
డగుచు నర్చించి ధూపదీపాదు లొసఁగి
కోడి బలియిచ్చి కూర్చుండి గురుని దలఁచి. 169

క. మన మేకాగ్రముగా మో
హనమంత్ర జపం బొనర్చి యర్ఘ్యము లొసఁగన్
గనఁబడియె నప్పుడే మో
హినినవ్యప్రథమరస విజృంభణవృత్తిన్. 170

చ. కనఁబడి కొప్పుపీడ వలిగబ్బిచనుంగవ పైఁట జాఱ బూ
సిననెఱితావి గందవొడి చిందఁగ నందెలు మ్రోయ దీర్ఘలో
చనరుచితోడ పీరమణి జగ్గన వేఁడుచు ముద్దువెట్టుకోఁ
జనుటయు నిర్వికారమతిఁ జాగిలిమ్రొక్కి యతండు నిల్చినన్.

క. మెచ్చితి నీకోరిన సతిఁ
దెచ్చెదఁ దంత్రంబు కడమ దీర్చుము వెస నీ
విచ్చట నని మోహిని చన
హెచ్చిన మోహమున మల్లుఁ డింపుజనింపన్. 172

క. మకరాంక పంకజాతాం
బక యని యంత్రంబుఁ దుడిచి భక్తి మెయిం ద

త్నికతోత్కంఠంబు నవఘుట
శకలంబున నునిచి లేచు సమయము సంధున్. 173

మ ఎవసెం దాప మిదేమొ యంచుఁ బొగులక్ హేమాంగిపై
నంత మోహిని యావేశ మొసర్చి తెచ్చి నిలుపఁ హే
రాళ మహాబాళి నవ్వనితం జూచి యతండు తత్ప్రతిరవ
ర్యావైర్యైక సౌఖ్యంబుఁ జెం, దిన యాపిష్మట నమ్మిటారి మది
నెంతే తెల్విపఁదిల్లఁగన్. 174

ఉ. ఎన్నఁడు వీని పొందెఱుఁగ నేగతి వచ్చితి వచ్చుమాత్రమా
క్రొన్ననవింటివాని యెలగోలు దుఃఖం బొనరించి డస్సిన
ట్లున్నది మే నిదేమిగతమో యెటులైన నిఁకేమి వీనిఁబైఁ
కొన్న మనంబుఁ ద్రిప్ప నొనఁగూడునె యున్నది చాలు
నిత్తఱిన్. 175

క. తను ముంచినది సముద్రం
బన వినమే రూపవంతుఁ డైనం గాకుం
డిన నామదిగరఁచెన్నే
ర్చిన యప్పుడె యితఁడు నాకుఁ జిత్తజుఁ డరయన్. 176

తే. అని ప్రమోదించి తనహృదయంబుఁ దెలిపి
వాని డెందంబుదెలిసి యవ్వనితతలఁపు
లేమినేకుఱుటకు బాసలిచ్చి వాని
మొగము వీక్షించి పలుకు నమ్ముద్దుగుమ్మ. 177

క. ఇచ్చటికే రారా దీ
వచ్చుటి కెప్పుడైనఁగాని యరుదెంచెదు లే
వచ్చునపవాద యంతటఁ
బొచ్చెము లేనట్టి మోహమున కెడఁగలుగున్. 178

తే. కాన సిగనొక్క చిఱుగంటఁ గట్టికొన్న
వాఁడ వగుచును వాఁకిట వచ్చి నిలిచి
గంట మొరయింపు విని యేను గదియవచ్చి
తలుపుఁ దెఱచెద నిమ్మాటఁ దప్పవలదు. 179

చ. అని సమయం బొనర్చి వికచాంబుజలోచన యింటికేఁగ నా
యన దినముం దదీయ వచనాదృతి నాగతిఁ జేరి తద్రతిం
దనరుచునుండ నంతనొకనాఁ డినబింబము పశ్చిమాంబుధిన్
మునిఁగినఁ జీఁకటుల్ నిజసముద్ధతిఁ జూపెడువేళ వేడుకన్.

క. ఆ హేమాంగి నిజాలయ
దేహళి నిలుచున్నచో నతితృద్బాధా
మోహితుఁ డొక తెఱువరి దృఢ
బాహుం డనువాఁడు భుక్తిపరతంత్రుం డై. 181

తే. మాఁడ యిచ్చెద నన్నచోఁ గూడు వెట్ట
రింత పచనస్థలంబైన నీయ రిట్టి
మాలకొంపకు వచ్చితి మాఱులేక
గంజివోయుదురే యిందుఁ గలుగువారు. 182

క. ఇలు నెత్తిఁగట్టుకొని పోఁ
గలుగుదురే దివికిఁ దాము గడపటఁ బొరుగూ
రుల వెంటఁ జనరె యెపుడీ
యలమట వాటిల్లదే దయాస్థితినలదే. 183

క. మగవారు కఠినహృదయులు
మగువలు నాఁకొన్న వారి మాటలకు మనం
బు గరంగు నింపు రిచ్చటి
జగజంతలు మగలకన్నఁ జట్రాళ్లు సుమీ 184

మంచి దధికారి యగుచు నమ్మనుజవిభుని
గొలిచియైనను గొంపలు గూల్పనున్న
సడ్డసేయుదురే యంచుఁ జనఁగ వానిఁ
గాంచి హేమాంగి ప్రౌఢపాకలకుఁ బిలిచి 185

ఏమోయి యేల దూతవ
వీమాడ్కిం బురమువారినెల్లను నీవే
రే మెచ్చుట నుండుదు వీ
గ్రామంబున కిరుగుపేటఁ గాపణ మేరా 186

అన నప్పలుకులకుఁ జంద్రికాసక్త చకోరకంబునుంబోలెఁ దిరిగి తత్సమీపంబున కరిగి యోహో ప్రత్యాత్మీయాఁడ నీవైన నాదరించి మంచిమాటాడితివి గదా యిదియె నాకుం బరమలాభంబు మధురాపురంబు నాకాణయాచికాపురంబు తామరతంపర మదీయగృహంబు శ్రీధాన్యకటకంబు మదన్వయంబున కాకరంబు కంబుధరపాదాంబురుహంబు వేదలతాలవాలంబు నగు శేషశైలంబున కరిగి క్రమ్మఱి వచ్చువాఁడఁ బ్రౌఢగాని ప్రార్థన నీయూరింజేరి నెప్పెలుంగమింజేసి యన్నవిక్రయపరాయణాయతనంబులుం గానక యాఁకటఁ గటకటంబడి గ్రాసంబు వేఁడినఁ జెడుపురువునుం బోలె విదలించువారలేగాని యాయాసం బెఱింగి రమ్మనువారు లేరు మాడలుండినంత గూడు గాదుగదా వలసిన పదార్థంబుఁ దెచ్చియిచ్చెదఁ బాకం బొనర్చి పెట్టిన నీకులకోట్లకుఁ బుణ్యంబయ్యెడు నని నుడివి యెడనెడ నప్పడంతి యల్పస్వరంబున నిజనయప్రమాణాపః చడుగుట వలనను మందమందంబుగా భాషించుచునుండవలనను గొంతకొంత

సందియంబు వొడమిన నడంచికొని తదానీతుండై గృహం
బుఁ బ్రవేశించి దీపప్రభాధగద్ధగాయమానం బగు తదీయ
శరీరంబును ననన్యసంచారంబునుం గని దానియందు నిజ
భార్యానిర్విశేషంబు దోఁపఁ జూచుచున్న నక్కురంగనయన
డెందంబు గరంగిన దాని తెఱంగున మిడిసిపడు కోడె
జెడిసల పసం గులుకు బెళుకు చూపులు కొన్ని వానినెమ్మే
నం గ్రుమ్మరించి కల్పితక్రీడాభరంబు లీడుజోడాడ నతని
కిట్లనియె. 187

తే. ఏమి యమరింతు వన్ని నాయింట నిండి
యున్నవిప్పుడ యమరింతు నోపననక
వండిపెట్టెదఁ బొమ్మన్న వాఁడు వట్టి
వేడుక జనింపఁగాఁ బణ్యవీథి కరిగి. 188

ఉ. కూరలు సన్నబియ్యమును గ్రుడ్డులకోళ్లును జింతపండు సం
బారము లుప్పు నెయ్యి యెలుపుఁబప్పు మొదల్గొని తెచ్చి యన్ని
యు, న్వేఱుగ నింటిలో నులుపనించినకై వడి నుంచె లేఁతన
వ్వారఁగ నవ్వధూమణి రయంబునఁ బాకమొనర్చి యంత
టన్. 189

క. మామా యిన్నియుఁ దెచ్చితి
తేమానమిదేల వేగుదీపమువలదా
యామదము దెమ్ము పొమ్మన
నామందవిచారుఁ డప్పు డంగడి కరిగెన్. 190

తే. అరుగ హేమాంగి యిది పీని కారగింపు
సేయఁగా నేమిగలదు మాశెట్టి కిడుట

కార్యమని యెంచి బోనంపుఁ గడపనించి
యంతలోవచ్చు దృష్టబాహాచెంత కరిగి. 191

మ. అకటా యీయెడ నీకువండియిడఁ బుణ్యస్త్రీలు లేరైరె యే
టికి నాయింటికిఁ దెచ్చితన్నియుఁ జెనంటిం దోషి నేనంచు నిం
చుక శంకింపక హస్తము ల్పిసికికొంచుం గించిపానమ్రము
స్తకయై నిస్తులకై తపంబు పచరింప న్వాఁడు నిర్విణ్ణుఁడై.

క. ఇదియేమి బెడదవచ్చెనొ
గద యని పలుమాఱు వేఁడఁగాఁ గొసఁకుచు న
మ్మదవతి యే నేమని చె
ప్పుదు నింతకుమున్ను పొరుగుపొలఁతుక సాత్రోన్. 193

క. తనమగనికిఁ దనకును నడ
చిన జగడముఁ జెప్పఁగా విచిత్రంబని యే
వినుచుంటి నంత వేఁపులు
తినియె న్నీమాఱు వండి డించినదెల్లన్. 194

తే. అనుడు నాతండు తత్సంగమాసఁజేసి
యెంతలే దింతె కద దీనికేల వగవ
నని యవాగుజలంబుల నధికజాఠ
రాగ్ని వారించి తరల కట్టాడుటయును. 195

చ. కనుఁగొని వీఁడునిల్చె నిదిగావని యెంచి యసహ్యరోషక
ల్పన మొనరించి యవ్వికచపంకజలోచన పాంథ యిందు ర
మ్మనుటయు నిల్లునేకొనెద వద్దిర మత్పతి వచ్చువేళ నీ
కినుకలు పొగవిచ్చుట జగేయన నాతఁడు భీతచిత్తుఁడై. 196

తే. లెస్స తెలువాటుగొట్టితి లెమ్మటంచు
గ్రుడ్లకొలఁదిగఁ గన్నీరుఁ గ్రుక్కికొనుచుఁ

దగినమాటకు నోరేది దానియిల్లు
వెడలె రఘురాముతమ్మునిఁ బిలిచికొనుచు. 197

అట్లు వెడలి యతండు. 198

. కంబళాక్రామితక్ష్మాభాగసవిధంబు
జేరువారలతోడఁ బోరువారు
నిజదేహబహువర్ణనీయవిచిత్రము
ల్చెవులొగ్గువారితోఁ జెప్పువారు
నాగామిదివసగమ్యపురాధ్వపరిమాణ
మదనెఱింగినవారినడుగువారు
క్షీరవిక్రయపరాభీరనారీకోటి
తోడ నవ్వులబేర మాడువారు
తే. నగ్గి గొనితెచ్చి రథ్యాతృణాళివైచి
శీమలిమిరోద్ధతికిఁ బ్రతీక్షించువారు
నైన నానావనీసమాయాతపథికు
లమర గనుపట్టు రచ్చకొట్టమునకరిగె. 199

తే. ఏగి తత్తత్పథికుల నదెవ్వ రనుచుఁ
దెలిసికొన నేనయా పరదేశి ననుచు
నచట శయనించి తనమోస మాత్మ నెంచి
యుసురుసు రటంచుఁ బొరలాడుచుండె నంత. 200

తే. తత్సమీపంబుననె ఘోరదారుయంత్ర
సక్తపదుఁ డొక్కఁ డారసి జార యెన్ని
కాఁపురంబులు గూల్చితో కద యటంచుఁ
బలుక నావంటివాఁ డిందుఁ గలిగె ననుచు. 201

ఉ. అదృష్ఠబాహుఁ డొయ్యనఁ దదగ్రగతుండయి పిన్నవాఁడవి
కీదెస యేల వచ్చెఁ బురి నెవ్వరివాఁడవు చెప్పుమంచు న
త్యాదృతి పీడెమిచ్చిన నతం డిదె చెంగటిశైలప్రస్థిలో
నైదువయంట యొక్క కులటాంగనయున్న ది పాపమూర్తియై

తే. దానితో నొక్క జగజెట్టి తగిలియుండు
వాని కుడిగంపువాఁడనై యేను గొలిచి
యుందు నది సైఁపలేక నేఁడొక్కబ్రుప్పుఁ
దనము నామీఁద మోపినంతనె తలార్లు. 203

క. వినవచ్చి దొంగగా యని
యొనరఁగ నిట బొండకొయ్య నుంచిరి కన్నే
గినవెనుకఁ దెలిసికొని య
చ్చని నను బొమ్మందు రింతె యది యట్లుండెన్. 204

తే. అయ్య మీ రెవ్వరననాతఁ డాత్మవృత్త
మంతయును దెల్పఁ జేఁజేత నప్పళించి
నవ్వి యాపిల్లబంటు నానలినవదన
సుమ్ము నన్నింత చేసె నసూయచేత. 205

క. నీవేల తగిలితయ్యో
బావా యిఁక నేమి యొకయుపాయము వినుమా
నీవాంఛదీరు భోజన
మావనరుహగంధి రతియు నబ్బెడు నీకున్. 206

చ. ఇది సిగనంటఁ గట్టుకొని యేగి తపీయుగృహంబు ప్రోల నీ,
వెవభయ మింతలేక మొనయుంపుము జెట్టియు నిట్లు సేయుఁ
ద, త్పుదలియొనప్పు నిచ్చకముఁ జూడు మటం చొక గంట

యిచ్చినం, బ్రొదలి తదుక్తరీతి నటపోయి వెసఁ దృఢ
బాహుఁ డయ్యెడన్ 207

తే. గంట మొరయింప నవ్వాలుగంటి తలుపు
తెఱచి తోకొనిపోయి మందిరములోన
నునిచి నీకిడఁగోరి నేఁ డొక్కపథికు
మన్నిగొంటి నటంచుఁ బ్రేమంబు నిగుడ. 208

క. అనఁటూకున నన్నము శా
కనికాయం బునుపఁ బాపి కట్టడికానా
యనుచు భుజియించి దీపం
బునుపమిఁ దన తెఱఁగు తెలియకుండఁగ నంతన్. 209

క. రమణీయశయ్యపైఁ ద
త్కమ్మ లేకుణఁ గూడి మదనకదనక్రీడా
త్యమితానందముఁ జెందెం
దమిదీఱఁగ బఁటువానిధర్మం బనుచున్. 210

ఉ. అంతట మల్లవర్యుఁడు లతాంతకృపాణనితాంతమర్దిత
స్వాంతతవచ్చి నిల్చి తలవాకిట ఘంటిక మ్రోయఁజేయ న
య్యింతి యిదేమొ యంచు నోకయించుక చింతవహించి త
ద్వ్యథం, బంతయుఁ గాంచి నిన్నెఱుఁగనా యనుచుం దృఢ
బాహుతో ననున్. 211

తే. మంచి దెవ్వనిచేతనో మర్మ మెఱిఁగి
వచ్చి తందులకేమి నీవాంఛ దీఱ
జెట్టి యరుదెంచె వానిజోకొట్టి నిన్ను
బనుతు నందాఁక నట్టుకపై వసించు. 212

క. కదలకు మచ్చుట పాము
న్నది యందు రటంచు వాని నట్లుంచి రయః
బొదవ న్వాకిలి దెఱచిన
మదియు లరం జెట్టి కేళిమందిర మొసఁగెన్. 213

తే. అంతలో నేమిచెప్పుదు సట్టియపుడె
వచ్చె హనుమంతగర్వదుర్వారశౌర్యుఁ
డైన రణధీరుఁ డేతెంచి యధికహర్ష
మెనయ వాకిలి దెఱవ నవ్వనితఁ బిలువ. 214

క. గుండె పటుక్కున వచ్చె వి
భుండిఁక నెట్లనుచు మల్లపుంగవుఁ డక్కకుం
డుండెడునట్టుకపై వాఁ
రొండొరులం గానకుండ నునిచి వినీతిన్. 215

తే. గడియ సడలించి కన్నీటఁ గాళ్లుకడిగి
కొమ్మ కౌఁగిటఁ గదియించి కుస్తరించి
పడుకయింటికి నరిగి దీపంబుఁ బెట్టు
మని నిజోదంత మాద్యంతమును వచించి. 216

చ. తనభుజశక్తి మెచ్చి సముదారత నచ్చటి భూమిభర్త యి
చ్చినధన మెల్లఁ జూపి యిది చేరుటఁ జూడఁగ దీనివంకఁ జూ
ష్మని వివరించి చెల్పుటకు నయ్యెఱడున్న కృపాణిఁ గేలఁగై
కొని ఝళిపించినం గడు దిగుల్పడి యాతనిదిక్కుఁ జూచుచున్.

క. అట్టుకపైఁ దగు తెఱవరి
జెట్టియుఁ దముఁ జూచె నేమొ చేతం గరవా
ల్పట్టెనని తలఁచి తత్తఱ
ముట్టిపడం డిగ్గనుఱికి యురువడిఁ బఱవన్ 218

తే. అపుడు సందియమంది రోషార్తుఁడైన
పురుషుతోనది యేలీలఁ బొంకవలయుఁ
బలుకుమనినఁ బ్రభావతీపంకజాక్షి
తేటపడ నీవ యిదియును దెలుపుమనిన. 219

తే. చిలుక యిట్లను నప్పుడచ్చెలువ మోస
కారిపెనిమిటి యోవన్నెకారిమగడ
యేల చూపితివిప్పుడ యీధనంబు
ధనపిశాచంబులివి యథార్థమ్ము సుమ్ము. 220

క. ధనముపిశాచులు ఘంటా
ధ్వనితోఁ గాచుకొనియుండు ధనమన వినమే
కనుఁగొంటిమి గద గంటలు
చనునే బలివెట్ట కర్థచయ మిలుచేర్పన్. 221

తే. ఇంకనైనను బలిదెచ్చి యీయకున్నఁ
బోసఁగదని పల్క నతఁడు కాఁబోలుననుచుఁ
గాళ్లు నొప్పియుఁ జూడక కాఁపుటింటఁ
గోడిఁ గొనితెచ్చి బలిపెట్టి కోర్కెఁ జెందె. 222

చ. అనితెలుపం బ్రభావతి యయారె కథాస్థితియంచు మెచ్చి య
య్యినుఁడు సురేంద్రదిక్కుధర మెక్కుటఁ గేళినిశాంతసీమకుం
జని తమినాఁటిరేయి నృపచంద్రుని జేరఁగఁగోరి యేగుదెం
చినఁగని దానితోఁబలుకుఁ జిల్కమరందరసంబు చిల్కఁగన్.

వ. ప్రభావతీనిజవదనవక్తవ్యవార్తావిశేషంబు పదులచేతం బలి
కించి తనయందు నీషద్దోషంబు లేకుండం జేసిన బాలసరస్వతీ
నామధేయ యగునమాత్యనందనకుం గలయనివార్యప్రభా
వంబు నీకుం గలిగినంగాని యొప్పని యిప్పనికిం బోవుట

ముప్పుగదా యనిన నప్పడంతి తప్పక పనుంగొన నప్పత
త్రిగోత్రారి యిట్లని చెప్పంబోడంగె. 224

ఇరువదియవకథ.

ఉ. ఉజ్జయినీపురంబు మెఱయు న్మణిహర్మ్యశిఖాపిహారిరో
చిజ్జనమొక్కచో జలము చేదికొనం దలవాంచు దస్మఖో
ద్యజ్జలజాభియాతికి భయంపడి దేవనపీరథాంగముల్
పజ్జ ముడుంగఁబాఱుఁ బ్రభుపద్మకుపుంగములం దడంగగన్.

ఉ. ఆపురమేలు పూర్ణకరుణాభరణుం డగువిక్రమార్కుఁడు
ద్దీపితమంత్రశక్తి గడిదేఱిన భట్టి యుపాయ పరాత్మబా
హాపరిపాలితం బటు సమగ్రశుభప్రతిపాదిగా బుధ
స్థాపక దానలక్ష్మి యను దాది యశోరుచికన్యఁ బ్రోవఁగన్.

ఉ. ఆతని కొక్కమంత్రి గలఁ డద్భుతశీలుఁడు పుష్పహాసవి
ఖ్యాతుఁ డతండు నవ్విన లతాంతపువాన యొసంగు నిస్తులా
స్తోతకరాద్భుతక్రియలు చూచినయప్పుడు మానసైకశో
కాతిశయంబు బల్మినిద దాస్యము హాస్యముగాన దెన్నఁడున్.

తే. అంత నొకనాఁడు విక్రమార్కావనీంద్రుఁ
డంతిపురమునఁ గదళిక యనెడు పేరఁ
దనరు మోహపురాణియుఁ దానుఁగూడి
పొత్తుల భుజింపఁగా నొక్కబోనకత్తె. 228

తే. ఒఱపుదనరారఁ జేపలయూప్పుఁగూర
యిడినఁ గదళిక చే యొగనెత్తి యాస్య
మవలగాఁ ద్రిప్పి యిదియేమి యారగింప
వనెడు పతిఁజూచి రానిజంకెనలు నిగుడ. 229

ఉ. ఎన్నఁడు నిన్నెఁగాని పరునెన్నఁడుఁ గన్గొన గండు మీలని
ట్లన్నిక లేక యంటి భుజియింపఁగవచ్చెఁ బతివ్రతాత్వసం
పన్నిధినైన నాకనుచుఁ బల్కిన పళ్లెరమందు ద్రుళ్లియ
క్కన్నులకల్కిమాటకుఁ బకాపక నవ్వె విపక్వమీనముల్.

క. నవ్వినఁ గనుఁగొని పొదివిన
నివ్వెరచేతులను వార్చి నృపవరుఁ డంతన్
నివ్వటిలు సందియంబున
జవ్వాడుమనంబుతో హజారముఁ జేరెన్. 231

తే. చేరి మంత్రులరావించి చిన్నఁబోవు
మొగముతోడుత నద్భుతంబును వచింప
నేల నవ్వెనో యుడికినమీలు తెల్పుఁ
డనుచు గద్దించి యడుగ నయ్యలఘుమతులు. 232

క. ఇదియేమొ యిపుడు తెలియదు
గద తగ వివరించి చూడఁగాఁ దోఁచినచోఁ
బదపడి చనుదెంచియు విని
చెదమన వారలకు నృపతి సెలవిచ్చుటయున్. 233

క. పనిచినఁ జనువారలలో
ఘనబుద్ధి యనంగఁ బేరుగలమంత్రి గృహం
బున కరిగి హాస్యహేతువుఁ
గననేరక వగలఁబొగులగా నట్టియెడన్. 234

క. బాలసరస్వతి యతిమతి
శాలినియగు మంత్రితనయ చనుదెంచి యిదే
మాలోచన యని యడిగి త
దాలాపములెల్ల విని మహాద్భుతమతియై. 235

వ. తన్మత్స్యహాసంబునకుం బూర్వంబునం బ్రవర్తిల్లిన పదాతికా విక్రమార్కుల వాక్యంబు లామ్రేడితంబుగా విని యాజన ముఖంబున నిక్షేపంబునుంబోలె పసిపాపలంబునం దత్కా రణం బెఱింగి యయ్యా యాయాశ్చర్యంబు నధూతాంబతి విడంబనంబునం బొడమినయది పాముజాడ పాముకకుంగాని పరులకుం దెలియఁబడని తెఱంగున సంగనలకుంగాని యిత్తె అంగుఁ గనుంగొన మీఁకుఁ గోలఁడిగా దీగట్టు బట్టబయలు గావించినం బాపంబు ప్రాపించుఁ గావున విజనాంతరంబున నుపాయంబున భూనాయకునకేఁ జెప్పెద నని యజ్జవకుని వెంట వసనాచ్ఛాదితాందోళి కారోహణంబునం జెరమ ఱుంగునం గూర్చుండి యక్కురంగనయన యనుప్రసంగంబు దిగిచి రాజపుంగవుతో నిట్లనియె. 236

తే. విక్రమార్కేంద్ర సర్వజ్ఞ చక్రవర్తి
వయ్యు నిక్కార్యమన్యుల నడుగఁదగునె
యడిగితేని నిజోదంత మవల నోడివి
యడలు పద్మినిఁ బోల్పఁ బట్టగుదువీవు. 237

వ. అనుచుం బల్కెఁ దదనంతరంబు ప్రభావతీరమణీమణి యరుణోదయంబుఁ గాంచి కేళీనిశాంతంబున కరిగి యానాఁటి రేయి భూనాయకు పొందుడెందంబునం దలంచి యానందంబునఁ గందర్పశాంబరీమత్త వేదండంబు చందంబున మందమందగమనంబునం జనుదేర మన్మథతురంగంబు గనుంగొని యంతరంగం బుప్పొంగ నయ్యంగనామణి కిట్లను నట్లాబాలసరస్వతియు నాపైసారిణహాస్యంబు నాకారరేఖా పరాభూత కుసుమశరాసనుం డగు నారాజన్యమూర్ధన్యుతో

నుపమానంబుగా యవనికాభ్యంతరంబున నుండి చెప్పం
దొడంగె నీవు నాకథ వినుము మఱి పోదువుగాక యని
యప్పతంగపుంగవం బిట్లని చెప్పందొడంగె. 238

ఉపకథ.

క. ఆకథ యేలాగనినఁ బ
రాకువిశాలం బనాపురం బొకటి తగుం
గాకోదరయువసౌధా
నీకాయతకమలభేయనిరుపమ మగుచున్. 239

క. అందొకశూద్రుఁడు సుమతి య
నం దగుఁ బద్మిని యనం దనర్చిన పరిపూ
ర్ణేందువదన యిల్లాలుగఁ
బెందెవులుం బోని లేమి పెటపెటఁ బేల్పన్. 240

సీ. చేయప్పు లనుచు నిచ్చినవారు కటువుగా
నడుగ నుంకించి నోరాడ కరుగ
నెనరైనజొట్టాలమనుచు వచ్చినవారు
బడలిక చేతఁ జెప్పకయె చనఁగ
నాయవారంబున కనుచుఁ జేరినవారు
పరిహాసింపక మున్నె తిరిగిపోవ
నెక్కలె జోగంచు నేతెంచువారు మా
టాడి చూడక వేగ మవలికేగ
తే. శిశువులెల్లను గలవారి చిన్నవాండ్రు
తినెడి చిఱుతిండి గని యది తెమ్మటంచు
గీఱుపోరుట కెదఁ బెల్లగిల్లఁ బొగిలి
పొలఁతి యూరార్ప నతఁడు కాఁపురము సేయు. 241

తే. కొఱుకునకులేక మూషికకోటి చేక
కునికి మార్జాలజాల మాతనినికాయ
సీమవీక్షింపఁగా మరుభూమి యయ్యె
నౌర దారిద్ర్యమహిమ యేమనఁగవచ్చు 242

క. ఈజాడ లేమిచేఁ గడుఁ
దేజము చెడి వంటచెఱకుఁ దెచ్చుచుఁ బరనా
రీజనుల కమ్మి యాతఁడు
గాజు గడపినట్లు దినము గడపుచు నుండెన్. 243

వ. ఇట్లుండి యతం డొక్కనాఁడు. 244

చ. వలనగు పుట్టగోచి బిగువాఁగను సుంకిపుకాసులుఁ స్వభా
సిలు కరపానగొడ్డలియుఁ జిక్కమున న్నొరకాయబుఱ్ఱలోఁ
జలిదియు నుంచి బంధుజనసంతతిదర్శనభీతి లోఁగుచుం
గెళవులఁ జూచికొంచు నరిగె న్గహనంబునకై రయంబునన్.

మ. అపుడొక్కించుక మబ్బుగానఁబడి యింతై యంతయై మించివి
ష్ణుపదంబంతయు నాక్రమించి జనసందోహేక్షణాంధత్వకృ
చ్చపలంబై కడుగర్జితప్రబలమై సంజాతఝంఝానిల
ద్విపులంబై యొకవానపట్టె వసుధావిఖ్యాతపంకంబుగన్.

తే. అప్పు డాశూద్రుఁ డదె వర్ష మరుగుదెంచె
నింక నెట్లని భీతితో నేగి యొక్క
దారుకల్పితహేరంబధామసీమఁ
గాంచి యందుండె బ్రతికితిగా యటంచు. 247

క. దళమయ్యె వర్షమంబుధిఁ
దలక్రిందఁగఁ బట్టినట్లు ధారాశ్రేణీ

ఝుళఝుళలు న్మెఱపుల బ
ల్ధళధళలున్ స్తనితఘళఘళ ల్విలసిల్లన్. 248

సీ. పక్షపుటాంతరప్రాపితముఖపాళి
శాఖాగ్రవసదండజవ్రజంబు
బర్హివిభ్రమజాతభయపూర్ణబిలముఖో
ద్గమనాసమర్థాహిసముదయంబుఁ
గేదారకృతతటాకోదారప్రతిరతా
బ్జాలోల సంచరద్ధలికనికర
మర్ధముహూర్త సాహ్వాయితసికతావ
శిష్టాంబురాశి యాశీచయంబు

తే. గిరిదరీసుప్తగర్జితోత్కరహా●ాత్ప్ర
బుద్ధసంక్రుద్ధశార్దూలభూరినఖరి
ఖోరునిహతసమీపగండోపలంబు
వర్ణన మొనర్పఁదగియె నవ్వర్ష మపుడు. 249

ఉ. అంతట నాత్మలో సుమతి యంబుజబాంధవుఁ డస్తమింపఁగా
నంతలు నింతలుం గల మదాత్మజు లాఁకట నేమిరైరొ మ
త్కాంత విభుండు తెచ్చుఁ గద గ్రాసమటంచుఁ దలంచు
చుండఁగా, వంత యొనర్చెఁ జల్లనగు వానలు నెండలు
చిత్త యిత్తఱిన్. 250

క. దినదినము నసక యేవన
మున కేగక యున్న నింటఁ బ్రాయి రాఁజదుగా
వెనువాన యింతట న్వ్రాలి
సిన నేగతిఁ బోదు చిత్తచేతులతోడన్. 251

క. నేఁటి కొకపూఁటకేనిఁ గూఁ
కూటికి లేకున్నఁ జెప్పు గొడ్డలి యెత్తం
బాటిల్లదు బలిమి నిరా
ఘాటత్వర నడవి కరుగఁగాఁ దరమగునే. 252
క. అని తలఁచి నాల్గుదిక్కులు
గనుఁగొని సముదారదారుకల్పితగణనా
ఘునిఁ జూచి దొరకెఁ గవరా
యనుచు న్వెసఁ జేరెఁ బ్రీతిఁ దత్పుతుకమునన్. 253
తే. చేరి యీచేవమ్రానిపిళ్లారి నఱికి
చెక్క లొనరించి యంగడిఁ జేర్చి యమ్మి
యింటి కేగుట కార్య మింకేటిదేవుఁ
డేను కూటికి వగవఁగా నేమి కలదు. 254
తే. ఊరివారెల్ల నేఁటేఁట నొప్పగింపఁ
గడుపు విరియంగఁ దిని పండ్లు గుడుములెల్ల
వారికొంపలలోఁ దప్పిదారి యున్న
వెల్ల దినుమని తనతేజి కిచ్చు సెలవు. 255
క. కావున మఱి వీఁ డెక్కడి
దేవుండో కో దేవుఁడైన దృఢతరకరుణా
శ్రీవెలయ సిరు లొసంగఁడె
యీవేళం దనకటంచుఁ గృతనిశ్చయుఁడై. 256
తే. పొడవుగా నెత్తి గొడ్డలి పూనిపట్టి
నఱుకఁబోయిన నవ్విఘ్ననాయకుండు
నిలునిలువు మింత యేటికి నేఁటినుండి
దినము నూటేసి మాడలు దెచ్చియిత్తు 257

వ. అని పలికి యాశ్చర్యమగ్నుం డగు నతని చేతికి నిజమాయా
ప్రభావసంపన్నం బగు మాడలముడుపు తుండాగ్రంబున
నొసంగి ప్రతిదినంబు నంబురుహబంధుబింబోదయంబున నరు
గుదె మ్మెవ్వరితో నేవియు నివ్విధంబునుం జెప్పిన నీకు
నాకుం బనిలే దని యనుచున్నంతలో నొట్టుపెట్టినగతి
వాన దొట్టున వెలిసిన నదియును లంబోదరమహోదరంబుగా
నెంచి యింటికిం జని తనవాలుగంటికిం ధనంబొసంగిన నా
య్యన వలయువస్తువు లస్తోకంబుగాఁ దెచ్చికొని కృతకృత్య
యయ్యె నది మొదలుగా నతండునుం బూర్వోక్తసువర్ణప్ర
దాయకుం డగువినాయకువలనం దినదినప్రవర్ధమానమహో
వైభవుండై యుండె నంత. 258

క. పొరుగింటి యువతి మందో
దరి యనునది పద్మినీసుధాకరవదనా
గురువిభవముఁ జూచి నిరం
తరతాప మసూయకతనఁ దను నలయింపన్. 259

మ. ఒకనాఁ డాయమయింటి కేగి కపటోద్యోగంబున న్లేని మ
చ్చికతో ముచ్చటలాడి నీకు సరి యేసీమంతిను ల్లేరు సు
మ్మికసక్కెంబులు గావు లేమిపడుచో నీకైవడి న్వైభవా
ధికవై యుండెడువేళ నేకగుణసందీప్తస్థితిం గాంచుటన్.

క. ఒకమాటఁ దెలిసికొన వేఁ
డుకయై యుండు మఱి యెన్నఁడు న్నేరాఁగా
డక యుండు పనులబడినీ
వకుటిలహృదయాబ్జ వగుట నడిగెదఁ జెప్పుమా 261

క. ఏనెఱిఁగిన బ్రతుకే గద
యీనడువడి యెట్లు కలిగె నింతటిలోఁ గాం
తా నిక్షేపముఁ గంటివొ
పోనీ యెట్లైన గూఢముగ వర్ధిలుమా. 262

చ. అనవిని పద్మినీసతి ముఖాబ్జముఁ జిఱునవ్వుదోఁప నా
కును మది సందియంబె యొసఁగుం ధనమేగతిఁ జేరునంచు నే
వినినది లేదు మద్విభుని వేఁడెదఁ దెల్పెడివారెకారు చె
ప్పిన నదియెల్ల నీకు వినిపించెద నీయెడ దాఁచనేర్తునే. 263

తే. అనిన మందోదరీమందయాన పల్కు
లెన్ని నేర్చితి వమ్మ నీ వెఱుఁగకుండ
నడచుకొన్నాఁడె నీమనోనాథుఁ డకట
యిదియె నిజమైన నీమను వేటిమనువు. 264

మ. అకటా నీవిటు చేటుపాటులకు లోనై యున్న యిల్లాల విం
తెకదా పుట్టినయిల్లుఁ జేర్చు నగ లేదే సొమ్ము నీతోడఁ జె
ల్పక నెవ్వారికిఁ దెల్పు నాస్త మది దాఁపం బల్కఁగాఁ బోలునే
లిక యెన్నేనియు నేల చాలు పలుకు ల్విన్నంత నేతోఁచెడిన్.

క. నామగనివంటివాఁ డీ
భూమిం లేఁడమ్మ యేనె పోరాడుదు గా
కేమాట ధైన నాతో
దాముసువే తెలుపు నవ్విధం బట్లుండెన్. 266

తే. ఇది యెఱుంగక యున్న నాకేమి కొదవ
నీకుఁ దెలియక యుండుట నీతిగాదు
చేరి పరువేఁడు మిమ్మాటఁ జెప్పకున్నఁ
జత్తు సరిపోదు ననుము నిస్సంశయముగ. 267

. అని మందోదరి యింటికేగుటయు నయ్యబ్జాక్షి యారేయిఁ జల్లని పూఁబాన్పుపై పీడె మిచ్చి పతి కుల్లాసంబుఁ గల్పించి యాయనతో మిమ్మిఁక నమ్మరాదు గద నాథా యీసిరు ల్గల్లు టెల్లను నాకు న్వివరింపరైతిరని లీలాకోపముం జూపినన్.

. సుమతి రతికేళి మీఁదం
దమకము గలవాఁడు గాన దాని నసంబం
ధమహాసునయోక్తుల వ
శ్యమునం గదియించి కూర్మి గడలుకొనంగన్. 269

క. ఇది తెలిపిన నపుడే సం
పద వోవుంగాన నెఱుకపఱుపక యుంటిం
గోదవా యిది నావలనఁ
ముదితా మది తాపమేల మోవియ్యఁగదే. 270

తే. అని యతఁడు వెండియును వేఁడ నవ్వధూటి
యింతలోఁబోవుసంపద యెన్నినాళ్లు
నిలుచు నో లెండ నాతోడఁ దెలుపఁదగదె
చాలు విడుమంచుఁ దరితీపు చలము నెఱప. 271

క. ఆసుమతి యపుడు కుసుమశ
రాసోన్మాదమున నాగణాధిపుకరుణా
శ్రీసముపలబ్ధిఁ గంటిమ
హాసంపద లంచుఁ దెలిపె నాద్యంతంబున్. 272

క. అంతట నది యప్పుడె చని
మంతనమున గోడఁ జేరి మందోదరితో
నంతయును దెలిపి క్రమ్మఱి
కాంతునికడనుండె గుట్టు గలయదివోలెన్. 273

శా. ఆమందోదరి చిట్టిబుస్సను చసూయాక్రాంతయై పోయి యే
మేమో వేఁడెడు బిడ్డలాఁగదిసి యే నిం కెప్పటం దెత్తు న
య్యా మీతండ్రి గడింపలేదు గద వెయ్యార్లెన్నఁడుం
జాలు మీ, మోము ల్దిందుకుగాక యిం కనుచు వీఁపు ల్చిట్లి
పోఁ గొట్టుచున్. 274

తే. చట్టితోఁ జట్టి పగులంగఁ గొట్టి తనదు
పదరులకు నింటి బలుకుక్క లదరి కూయ
నడవ భయమున గుక్కుమిక్కనక వెనుక
వెనుక కొదిగెడు తనప్రాణవిభునిఁ జేరి 275

క. మగవాఁడ ననుచు నున్నా
వగునగునే కడుపుగట్టి యప్పాలు మిగులన్
దెగిచి యిటు వండిపెట్టినఁ
బొగులవు కుంభంబుమీఁది పొట్టేలుక్రియన్. 276

క. కిగ్గాడి కొండ్రె యెప్పుడుం
దగ్గని సంపదలఁ బొదలఁ దామది యకటా
బగ్గున మండెడు నీకును
సిగ్గించుక లేదు డొక్కజేసెఁడు గాదే. 277

క. పొరిగింటి పద్మినీసతి
గిరుకుచు మట్టియలు గిలుకు గిలుకని నడువన్
మెరమెరలు పుట్టవే కాఁ
పురమేటికి మగఁడు పొట్టపోయక యున్నన్. 278

క. అని శాంతిదెచ్చుకొని ప
ద్మిని చెప్పిన మాటలెల్లఁ దెలిపిన నతఁడే

నును జని పిల్లారిని నఱ
కిన నతఁడే యిచ్చు సిరులు గెలిచితి ననుచున్. 279

తే. అంత నేగిన గణనాయకాలయమున
కరిగె నాతండు సుమతియు నపుడె చనియె
వారి నిద్దఱిఁ జూచి యవ్వారణాస్యుఁ
డధికకోపానుతాప దురాపుఁ డగుచు. 280

తే. ఒరుల కేటికిఁ దెలిపితి వోరి యనుచు
సుమతిఁ గొట్టించెఁ బ్రమథయూథములచేత
నేర నీవేలవచ్చితి వోరి యనుచు
నట్లు సేయించె నాఁడేగినట్టివాని. 281

తే. ఆసుమతి యట్లు నొగిలి గేహంబుఁ జేరి
యంతయును దెల్పఁ బద్మిని యడరు వగలఁ
దూలి మందోదరీకాంత తోడ నేల
దెలిపితి నటంచు మిగులఁ జింతిలఁదొడంగె. 282

ఉ. కావున విక్రమార్క వెనుకన్మదిలో నిటువంటి కార్య మే
లా వినిపింపు మంటి నని లాఘవవృత్తికి లోనుగాక నీ
వే విశదంబుగా నరయు మీ దినమెల్లను దోఁపకున్న నే
నీవిధమంచు తేపు వచియించెద నేఁడటు పోయివచ్చెదన్.

క. అని బాలసరస్వతి య
జ్జనపతికిని దెలిపె నని రసస్థితి మిగుల
న్వనిత కలశుకము దెలుపం
దినకరుఁ డుదయాద్రికరుగుదేఁ దటి యయ్యేన్. 284

క. అంతఁ బ్రభావతి కేళిని
శాంతమునకు నేగి నాఁటి సంధ్యావేళ

గంతునిభుఁ డైన ధరణీ
కాంతునికడ కరుగుచో శుకం బి ట్లనియెన్. 235

తే. అమ్మ యమ్మంత్రిసుతప్రభావమ్ము వినుము
విక్రమార్కవసుంధరావిభుఁ డొకింత
తెలిసికొనలేక మఱునాఁడు పిలువఁబనుప
జనియె నమ్మానసయన యాస్థానమునకు. 286

వ. చని యవనీకాంతసమాసీన యగుటయు నమ్మానవేశ్వరుం డితరప్రసంగంబున కవకాశం బొసంగక యంబుచరహాసంబు నకు గారణంబుఁ దెలుపుమనిన నచ్చెలువ కలకలనవ్వి పరుల నడుగందగని కార్యం బడిగెద విట్లయిన ననాచరణీయం బగుప్రయోజనం బొనర్చి యాపిమ్మట వనటకుం బాలైన పాలికయను బాలికతోడి పోలికగలవాఁడ వగుదు వది యెట్లనిన నవధానంబుతో వినుమని యిట్లనియె. 287

రెండవయుపకథ

క. ధరపై రత్నావళి యను
పుర మొక్కటి కలదు గగనపూరితమణిగో
పురమై పరమేశ్వర్యా
కరమై సరమైకలసదగారోత్కరమై. 288

క. ఆవీట రత్నవిదుఁ డనఁ
గా వైశ్యాగ్రణి యొకండు కలఁ డాతనికి
దేవేరి యొకతె మన్మథ
దైవతమై పాలికాభిదాన తనర్చున్. 289

ఆపాలిక శశిరేఖా
రూపాలిక జారజనశిరోమణి సురత
వ్యాపారమునం దన్న
వ్యాపారప్రేమఁ జెందు టరయుట కతనన్. 290

సీ. *ఓవరిపైన నీ కునికిఁ గావించిరే
బజగెడి యని దూఱు బావగారు
పొరిగింటిగోడచాప్పున గట్టివైచిరే
యవునె నిన్ననిదూఱు నత్తగారు
వాకటిచెంతఁ గావలియుంచిరే నిన్ను
గామిడీ యని దూఱు మామగారు
పెరటిలోపలఁ బాతిపెట్టిరేమే నిన్ను
వగలాఁడి యని దూఱు వదినెగారు
తే. తోడికోడలు పగచాటి పీడనాఁడు
నాగడమొనర్తు రెపుడు వియ్యములవారు
నేరముల నెంచఁ దొడఁగు బానిసెలగుంపు
పతి పృథక్తల్పశయనుఁడై భయముఁ జూపు. 291

క. ఈరీతి నింటివారలు
కారియ మొనరించకతనఁ గార్కొని యుండన్
నీరజలోచన నెమ్మది
జారజనాయోగవాయుసఖు కున్ముఖయై. 292

తే. అంత నయ్యింతి యారుదూరైనదాన
నైతి నేకద తగువాని హత్తుకొన్న

* "కడకుపై నిన్నుఁటు కాఁపురఁబుంచిరే" అని పాఠాంతరము.

నింతకన్నను నన్ను వీరేమి సేయ
నేర్తురని నెమ్మనంబున నిశ్చయించి. 293

తే. తనకు ననుకూలయగు నొక్కదాసి తోడ
మాలిమి యొనర్చుకొని యుంచి మంచివెట్టి
దానితో నొక్కనాఁడు మంతనమునందు
నింటివారలకసినికొ లెల్ల నుడివి. 294

చ. పరపురుషాభిలాష మదిఁ బాటిలు టంతయుఁ దెల్పి తత్పురీ
పరిసరభూమినున్న చలిపందిరి నొక్కనిఁదెచ్చి కూర్చినం, గరి
వరగామినీ సురతకాలమునందు నినుందలంతు దుష్కర
మని చూడ కింతయుపకార మొనర్పుమటంచు మ్రొక్కినన్.

తే. అది దిగుల్పడి నీవెట్టు లరుగుదెంతు
వెన్నికొ నటుమీఁద నీకేమి కాక
ముక్కఱయుఁ గమ్మలును దాల్చి మఱియు నన్నుఁ
జూడఁజాలక యిమ్మాట లాడె దేమొ. 296

క. అని పీడనాడ దాని
న్మనమున జడుపుడుపు లేటమాటలచే న
వ్వనిత పోసఁగించి పనుపం
జని క్రమ్మరవచ్చి యది నిశాముఖవేళన్. 297

తే. అమ్మ నీమాట మీఱరా దనుచు నదిగొ
నిలిపివచ్చితి నొక నిండు నీటుకానిఁ
బురబహిర్నిర్జనప్రపాభూమి నచటి
కెట్లు పోయెదు పొమ్మని యేగుటయును. 298

తే. అందఱును నిద్రవోయెదు నంతతడవుఁ
జింత చేసియు సంకేతసీమఁ జేర

వెరవు గానక పాలికాతరళనయన
యాత్మలోనన యొకయుపాయంబు నెంచి. 299
ఇది సేయరా దటంచు
న్మది నెఱిఁగియుఁ దహతహా రమాతనయు వశం
వదయగుటం బానుపు డిగి
పదయుగళము సద్దడంచి భయవిరహిత యై. 300

తే. చని యధిశ్రయణిని వహ్నిసంగ్రహించి
యింటి నడికొప్పుతగిలించి యెఱుఁగనట్లు
ముంగిటికిఁబోయి రొదగాఁగ మొఱలువెట్టి
నదరిపడిలేచి గృహదాహ మనుచు బెదరి. 301

వ. శిశురక్షణంబునకుం బశురజ్జుమోక్షణంబునకుం గృహోపకరణసంగ్రహంబునకుం దస్కరనిగ్రహంబునకుం బాల్పడి గురుజనంబు లేమఱిన సందడిం బడి యప్పుడంతి బుడిబుడి నడలతో నగరరక్షకాధిక్షేపదక్షంబగు సాహసంబు సహాయంబుగా సమయస్థలసరణిం గైకొని చన నంతఁ బావకుండునుం బవమానప్రవర్ధమానుండై నిలయాధార వేణువిదళజనితచిటచిటధ్వానంబు లాపోశనమంత్రోచ్చారణంబుగాఁ దైలఘృతాదికంబు లెడనెడం బానీయంబులుగా నయ్యాగారం బాహారంబుగాఁ గొనియుం దనివిసనక పూర్వకృతఖాండవదాహం బుదాహరించు తెఱంగునం బ్రతివిశాఖాతిప్రతాపంబుఁ జూపుటవలన ధనంజయాభిధానంబునుం బుష్కరోజ్జృంభణవిధానంబు వలనం బృహద్భానునామంబును గృతార్థత్వంబుగా విహరింపఁ దొడంగె నంతకమున్న పౌరజనకోలాహలంబులతో జంటయై మింటికెగయు

నెఱమంటలం గనుంగొని దూతికావచనంబునం బానీయశా
లాగతుండైన జారుండును నిజమందిరావనపరుండై క్రమ్మ
ఱియె నంత. 302

ఉ. పాలికనిర్జనాదిభయభావము దూరముచేసి వాసియా
బాలి జనింప నేగి చలిపందిటి ముందట నన్యభీతిచే
నాలుగుదిక్కు లారసి ఘనంబగుచీఁకటి కందరంబునుం
బోలు తదంతరాళతలము న్వడిఁ జేరి మహారిరంసయై. 303

క. అచ్చట జారుని గానక
యచ్చెలి యుచ్చలితమానసాంభోరుహయై
ఱిచ్చపడి తెచ్చుకోలగు
హెచ్చరిక న్మఱియు వాని నెల్లెడ నెమకన్. 304

తే. వెదకి కానక వాఁడు నాహృదయ మెఱుఁగ
వేఁడి దాఁగెనో యని బహిర్వేదిఁ జూచి
యొచట లేఁడెందొ యరిగినాఁడేమొ యనుచు
నరిగి పందిటిలో నెల్ల నరసి పొగిలి. 305

శా. ఏరా మారునిబారికారియనున న్నిట్లేతురా తాళఁగాఁ
లేరా నేరము లేటి దూఱక దయాలీలం గటాక్షింపరా
మేరా గారవ మారఁగా రతిసమున్మేషంబు లేకుండుటల్
రారా కూరిమిమీఱఁ జేరి కయికోరా జారవీరాగ్రణీ.306

తే. ఇప్పుడాయిందువచ్చుటిదేమి యనుచుఁ
గోపమున డాఁగితేమొ మద్గురుజనంబు
కనుమొఱంగుట కొకనేర్పుఁ గాంచఁగోరి
యుంటి నేరంబు సైరించు టుచిత మిపుడు. 307

క. అని బతిమాలియు జారుం
గనుఁగొనఁగాలేక దూతికం దిట్టుచు న
వ్వనిత నిరాశం బగునె
మ్మనము రతికిఁ దఱుమఁగా నమందవ్యథయై. 308

చ. వెలువడి చక్కఁజూడ కవివేకముగాంచితి నేమొ యంచుఁబం
దిలికయిపోయి యందరసి నిక్కముగా నతఁ డిందువచ్చుటే
కలుగ దటంచు నిర్ణయముగాఁ దలపోయుచు నింక నేఁటితోఁ
బొలిసితి జారవాంఛ ననిపోయె నిజాలయసీమ డాయఁగన్.

క. చని యగ్నిభయముఁ జెందిన
తనవారిం గదిసి బహువిధంబులఁ దాను
న్వనరుచు నుండెను వింటివె
జనవర యేతత్కథాప్రపంచం బెల్లన్. 310

తే. అవ్వధూమణి యిది యకార్యం బటంచు
యెంచ కిల్లగ్నికై యప్పగించి జారుఁ
గలయకడలినయ ట్లగుఁ దెలిసిచూడ
నడుగరానిది నీవున న్నడుగుటెల్ల. 311

తే. కాన నేఁడెల్లఁ దెలియఁగాఁ గానకున్న
నెల్లి తెలిపెద నీ కిది యెల్ల ననుచు
నరిగె బాలసరస్వతి యనుచుఁ జిలుక
పలుక నంతటిలోనఁ బ్రభాతమైన 312

తే. ఆప్రభావతి యంతఃపురాంతరమున
కరిగి యారేయి మేదినీవరునిఁ జేరఁ
బోవుచోఁ గీర మనియె నంభోజవదన
వినుము బాలసరస్వతీవిమలమహిమ. 313

క. అంత మఱునాఁడు ధరణీ
కాంతుఁడు పిలిపింప నజ్జగన్మోహిని య
త్యంతవిభాసితమణిఖచి
తాంతరపల్యంకికాసమారోహణ యై. 314

సీ. నేల జీరక యుండఁ గేలఁ గుచ్చెలఁ బూను
కొని యూడిగపుఁజెలు ల్గునిసి నడువ
మడిమెత్తు పరువుతో మంత్రాక్షతము లీయఁ
బాల్పడి భూసురభామ లెదుర
నొక్కకే లాఱగు పైనుంచి యేకాంతంబు
దెలుపుచుఁ గూర్మి నెచ్చెలులు సనఁగ
నెదురుగాఁ బఱతెంచి నృపమహాళి సమయంబు
హెగ్గడికత్తియ లెచ్చరింప
తే. కోరి పురివారిజాక్షులు గుంపుగూడి
యమ్మ యిదిగాక యైశ్వర్య మహార యనుచుఁ
బలుకఁ గోయిలపరిభాష లలతి నగవు
మీఱ నన్నారి యరిగె హజారమునకు. 315

క. అరిగినవప్రతిసీరాం
తరమునఁ గూర్చుండి యద్భుతముగాఁ బాథ
శ్చురహాస మని ప్రసంగాం
కురమెత్తిన విక్రమార్కకువలయపతితోన్. 316

తే. అవ్వరారోహ పలుకు నన్నడుగ వలవ
దన్న నడిగెద విల్లేని యధిప మున్ను
పలుకవల దన్నఁ బలికి యాపై విచార
మందు నలదందశూక మల్లగుదు వీవు. 317

వ. తత్పురావృత్తాంతం బవధానాయత్తంబగు చిత్తంబుతో
నవధరింపుము. 318

మూఁడవ యుపకథ

సీ. సహ్యశైలానీత జపతపస్సంజాత
యఖిలజగత్పూత యైనమాత
జలధినాయకు నేలుబడి గన్న యిల్లాలు
నిఖిలపుణ్యపుంజాలు నిలుచుప్రోలు
అభ్రఘట్టనఖేలనాభీలకల్లోల
యఘతూలికాజాల మడఁచుకీల
ఫణిలోకవిజ్ఞానపాటవాంతర్మీన
వినుతసస్యవితానమునకు వాన
తే. యధిపతి సమాగమార్థప్రయాణసమయ
సముచితాంబుజనాళభక్షణవిలోల
ఘనగరుద్ధ్వానపటపటాత్కారచారు
భూరిసితపక్షఖేరి కావేరి వెలయు 319

సీ. జలమానవులు చిమ్ము జముదాళి చాలునా
మిసిమివాలుగ మీలు మిట్టిపడఁగ
వరుణుండు వైచు మవ్వపు బిల్లగోలనాఁ
దరగతూరుపు గట్టుదాఁక నిగుడ
వళులపరంగుల హారిగోలుగుంపునా
వనజంబులలఁతిగాడ్పునఁ జలింప
సలిలాబ్జపాణి యచ్చపు మేలుముసుఁగునా
ఫేనపంక్తులుదరినాని యొసఁగ

తే. నలరు మాతృమనీషాసమాగతేందు
కేళిదృఢబింబపాళికాకృతికదంబ
ఖేలనాలోలమదమిళచ్ఛోళబాలి
కాముఖస్తోమ యయ్యాపగాలలామ. 320

ఉ. ఇవ్వలి రేవులం దుమికి యీఁది తటాలున నీటివాలుగా
నవ్వలిగట్టుఁ జేర ద్రవిడాంగన లంబురుహోత్పలంబులక్
దవ్వుగఁ ద్రోచు జాడతగుఁ దన్నది జందెపువాటు గాఁగనై
మవ్వపు నీలపు న్సరు లమర్చిన ఔక్కున నక్కడక్కడన్.

క. అసమలసమానబిసరుహ
విసరలసద్ధూళి కలితవిభ్రమదావ
ర్తసముదయం బానదిలోఁ
బొసఁగుం జలనరుల గొడుగుబొమ్మరములనన్. 322

వ. వెండియు నఖండతరతీరాగ్రహారయాయజూక నిరంతర
ప్రతిష్ఠిత సవనపవనసఖ ధూమస్తోమంబు లంబుధిభ్రమా
వలమాన జలపానవిలోలవలాహకంబులయందంబుఁ బొందు
పఱుప, నిరుపమానతపస్స్థైర్యస్థాపిత కాశాతిప్రకాశకుసు
మంబులు పుణ్యనదీశ్రేష్ఠతా ప్రతిపాద బిరుద చామరంబుల
సింగారంబులం బొంగింప సముత్తుంగ చటచ్ఛటారావగౌర
వాతిభీత నిజవధూజనసమాశ్వాసవచనముఖరపథికతరుణీని
కరంబు లుల్లసితవల్లభచర్యాస కాశాత్మ చర్యాత్మదృతద్వీప
కలాపంబుల విధంబునం జెలంగ నభంగ బాహాప్లవనపరా
యణజనోత్తమాంగ వలయితధవళవసనంబులు విహారసమా
యాతస్రోతవ్యాళ కంచుక సమంచితకుండలీకృత భోగంబుల
సోయగంబునం గనుపట్ట నీరుగట్టున నెట్టుకొను తియ్య

మామిడిచెట్టులం దొరంగు ఫలరసంబువం బవనైన కావు
నం బొదలి పాలు పచేళిమభిదేళిమేక్షురసంబునకుః దోడు
చూపు వేరుపనసపంటిరసంబుల కాలువలకు వింతలు గల్పించు
నానాప్రసూనరసంబుల నిర్ఝరంబు లుభయపార్శ్వంబులం
బొలుచు నితరనదీకదంబంబుల చక్కఁదనంబు నెక్కొలుప
నిక్కవం బిక్కటిల్లు తమ నిబ్బరపు గుబ్బలకు సురాళింపఁ
బూనుకరణిం దాల్చు కనకకుంభంబులతో రంభాస్తంభంబు
లనడుమవెడలి పోఁకమ్రాఁకుల నొరసికొని యాకుఁదోఁట
లకుం గేడించి లికుచవనాంతరంబు ముందఱం గనం జెలువు
మీఱఁ సప్తసముద్రంబు లేకీభవించిన తెఱంగున నంబు
తత్త్వంబు సాక్షాత్కరించినవిధంబునఁ బ్రవాహావిజృంభ
ణంబు చూచుచుండ నొక్కనాఁడు. 323

తే. మణిధరనామకుఁ డగు నొక
ఫణివరుఁ డవగడము కతనఁ బడి యన్నదిలో
గణనాతీతభయంబునఁ
దృణముం బలె ఝురమువెంటఁ దేలుచువచ్చెన్. 324

తే. వచ్చు నతనిఁ జూచి వఱద వెంబడినట్లు
భీతి నరుగు నొక్క భేకవిభుఁడు
కాష్ఠబుద్ధిమణివికాసితతత్ఫణా
గ్రంబు నెక్కి బ్రదుకఁ గంటి ననుచు. 325

క. ఘనతరతరంగఘట్టన
జనితవ్యథనిజఫణాగ్రసక్తుం డగునా
తని నెఱుఁగఁ డురగవరుఁడుం
జనియెం దరిఁజేరలేక ఝరవేగమునన్. 326

క. చను వేళఁ దద్విధంబుం
గనుఁగొని తత్తీరశాఖిఁ గాలూఁదిన ఖం
జనవరుఁ డొకఁ డిది యారా
యని నవ్వుచు మఱియు నమ్మహాహికి ననియెన్. 327

తే. అకట ఫణిరాజ నీకు నాహారమైన
కప్ప తలమీఁద నుండుట గానవేమొ
తెలియ కేమయ్యె దరిఁజేర నలఁతదీఱి
దీని గబళింతునని యుంటివేని వినుము. 328

క. ఇది మంచిబుద్ధి యింకం
బదటముచే నీంచుకేని భాషింపకు ప
ల్కెదవేని నోరు నిలువక
వదరిన భూసురుని పగిది వగతువు సుమ్మీ. 329

క. అనుచుఁ బాలసరస్వతి
జనవరఖంజనము నపుడు సర్పముతోడన్
వినిపించిన యాకథ నే
వినిపించెద నేఁటిప్రొద్దు వేగం జనియెన్. 330

తే. కాన నేఁడెల్ల మదిలోనఁ గార్యసరణిఁ
జూచి యూహించి తలపోసి చూచికొనుము
యెల్లి తెలియంగలేకున్న నేనె వచ్చి
తెలిపెద నటంచుఁ బలికి యక్కలికి యపుడు. 331

క. జననాథుఁ డంప నేగెను
దనయింటి కటంచుఁ బలికి తద్దయుఁ బ్రేమం

బునఁ బల్కె వైశ్యభామిని
విని వేగుట గాంచి మదనవేదనమతితోన్. 332

తే. అంతిపురమునకేగి యయ్యబ్జనయన
నాఁటిరాతిరి భూనాథు నరయఁ దలఁచి
దూతికాయుక్త యగుచు నేతెంచినట్టి
సెట్టిసానిఁ గనుంగొని చిలుక వలికె. 333

తే. సకలశుభమస్తుతే వైశ్యసారసాక్షి
యక్కడికి దెల్పి నిల్పితినమ్మ కథయు
మదిఁ దలఁపువచ్చె నటుల నమ్మంత్రితనయ
వేగమనునాఁడె భూమీశు వెఱ్ఱిబుద్ధి
మాన్ప మదిలోఁ దలంచి సంభ్రమముతోడ. 334

వ. నవరత్నఖచితచతురంతయానాధిరూఢయై యవ్వారారోహా
హాజారంబుఁ జేరం జని యవనికాభ్యంతరంబునఁ గూర్చుండి
మీనహాసకారణాధీనాజ్ఞానపరుండై యున్నయన్నరేంద్ర
చంద్రుం గని దత్కథాప్రసంగంబు వినుమని యిట్లను నట్లు
మహాప్రవాహముఖంబునం బడి తెప్పిరిల శక్తి చాలక
మండూకధృతమస్తకంబై పోవు నమ్మహాభుజంగంబుతో
నాఖంజనం బిట్లనియె. 335

క. ఆకథ వినుమని తద్గా
థాకథనకుతూహలంబు దలుమఁగ వెంటన్
నాకపథంబునఁ బోవుచు
నాకుండలివిభునితోడ నతఁ డిట్లనియెన్. 336

ఉపకథలో నుపకథ.

సీ. తామ్రపర్ణీతీరధరణిపై నొకయగ్ర
హారంబు కౌశాంబి యనఁగఁ బరఁగు
నచ్చోట విష్ణుశర్మాఖ్యకుం డై యొక్క
భూసురుం డలరు నద్భుతచరిత్రుఁ
డాతండు సుకుమారి యనుభార్యతోఁ గూడి
యఖిలసౌఖ్యంబుల ననుభవించు
నంతట నయ్యింతి యాత్మజాతులఁ గాంచి
కడియంపుఁజే మీఁదుగాఁగ దివము
తే. సేరుటయు వార్ధకమ్మున ఘోరతరవి
చారగరిమను నతఁ డర్థసంగ్రహమున
కిచ్చగింపని యాతనివృత్తి మెఱిఁగి
తల్లియు సహోదరీజను లెల్లఁ గదిసి. 337

తే. భార్య యుండిన వనమైనఁ బట్టనంబు
పత్ని లేకున్న గృహమైన బహుళగహన
మగుచుఁ గాన్పించు నరులకు నంతయేల
నాలు లేకున్న విధినైన నధముఁ డండ్రు. 338

క. యోగముల నయోగ్యుండగు
భోగములకు బాహ్యుఁడౌ సుపుత్రోదయలీ
లాగణ్యయైనభార్యా
యోగము లేకుంట నరుల కుచితమె చెపుమా. 339

ఆ. ఎంత దుఃఖమైన నింటికి వచ్చి యి
ల్లాలిమొగముఁ జూచినపుడె తలఁగు

నిది యొతేంగి కాదె ఋషులు వసిష్ఠాదు
లును సభార్యు లగుచు వినుతిఁ గనిరి. 340

క. ఒడలంటఁ గాళ్లుపిసుకం
గడిపెడు వేన్నీళ్ల నీయఁ గంచము వెట్టం
బడక యమర్పఁగఁ జేతికి
విడెమీయఁగ భార్య కాక వేఱొక తగునే. 341

తే. తిథులయందైన మఱి యపత్నీకుఁ డనుచు
బ్రాహ్మణార్థంబుఁ జెప్ప రేపాటివారు
నొకతె రూపసిగాకున్న నోసియన్న
నోయనెడు మాత్రమునకైన నుండవలయు. 342

క. కావునఁ బునర్వివాహము
గావలయు నటంచుఁ దెలుపఁగా నాతఁడు మే
ధావిని యను భూసురసుతఁ
బావనతరవంశజాతఁ బరిణయమయ్యెన్. 343

క. ఇలునించికొనుట మొదలుగఁ
జలమున మొండొడ్డి మిగులఁ జండించుచుఁ ద
త్కులకంఠి గురుజనంబుల
కులధర్మం బెంచ కేలుకొంచుం దిరుగున్. 344

సీ. తండులమాషముద్గముల గాదెల నించి
మీఁద బిళ్ల లమర్చి మెత్తు వెట్టుఁ
బక్వశాకం బెల్లఁ బతికంచముననుంచి
యొడికంబుగాఁ బట్టి యూర్చి వైచు
నాజ్యతైలఘటంబు లన్నియు వాసెన
లట్టి యందనిచోట నుట్టి నుంచు

దధిపయోముఖరసద్రవ్యంబు లెల్ల దొం
తుల సందు మూలమూలల నడంచుఁ

తే. జిక్కఁజిలువాన మొకయింటఁ జేర్చి తలుపు
చిలుకు ముద్రించి బీగము చేయిరొండెఁ
జెక్కఁగొనుఁ గ్రొత్తవలపునఁ జిమ్మిరేఁగి
వల్లభుం డెల్లయెడఁ దన్ను జెల్లవిడువ. 345

తే. ఇంట నెవ్వారయిన భిక్షమిడిన ముష్టి
వెట్టినఁ గరాళితేజి యొప్పిదము దోఁప
నెగిరిపడి యిందులకు మీర లెవ్వరనుచుఁ
బెద్దపులిఁ బోలె రొప్పు నాబిసరుహాక్షి. 346

క. నాయిల్లిది నాకాఁపుర
మీయెడ నాసొమ్ము దినుట కెవ్వరు మీరా
రాయంచు నత్తవదినెల
వాయోడక కసరుఁ బోరు వారలతోడన్. 347

తే. ఇవ్విధంబున మెలఁగు నయ్యింతి యొంటి
తిండికతమున నినుమడి కండపట్టి
నీరుపోసిన మేనితో నిలుపరాని
మనసుచే జారభోగ మేమఱక తిరిగె. 348

సీ. కలికిమాటలు కిలకిల నవ్వు లోరచూ
పులు మోవివిఱుపులుఁ గులుకు నడలుఁ
బైఁటజార్పులును సోబానపాటలు కొప్పు
సవరించు నీటు చేసన్న వగలు
గోటిచిమ్ములు తెచ్చికోలు నెవ్వగ లేని
వెఱపులు నెచ్చెలి వెన్ను చఱపు

మోముద్రిప్పులు బొమముడి బొమ్మతాటింపు
రాని జంకెన కావరంపుఁబోగరు
తే. మొలకసిగ్గులు పట్టికొంకులును దలుపు
చాటునిలుకడ లలితవేసటలు చూపు
గడియలో వింతవగ కానఁ గాంచెనేని
కొమ్మ మారుని జంత్రంపుబొమ్మకరణి. 349

తే. ఇవ్విధంబునఁ జలిదీఱి యింటిపనులు
నూఱునటు వెట్టి వల్లభునోరుఁగొట్టి
యెల్లసొమ్ములు జారుల కెదురు వెట్టి
సాగె నిచ్ఛావిహారనిశ్చలత మీఱ. 350

సీ. పాంకంబుగా నూనె పంకించి సవరంబు
కుప్పె గన్పడఁ గొప్ప కొప్పువెట్టు
నీటి కాఁగులలోన నీడ చూచి రువార
మిట్టౌర యనఁ జాదుబొట్టమర్చుఁ
జనుదోయి జిగిమించుకొనఁగఁ బూసినమాడ్కి
రహిమించు గుత్తంపురవికఁ దొడుగు
సురటి విచ్చినరీతిఁ దొరయు కుచ్చెల నేల
జీరాడఁగాఁ జల్వచీరఁగట్టు
తే. జాఱు పైఁట చెఱంగు బంగారు పూల
గాజులబెడంగు జారశృంగారములకుఁ
జొక్కుచూపు మెఱుంగు తళుక్కు మనఁగ
వీథి నేవేళ మెలఁగు నవ్విప్రవనిత. 351

అంతట మగనికి నన్నం
బింతయిడక వండినట్టి దెల్లను జారో

పాంతములఁ జేర్చ నాతఁ డ
నంతవ్యథఁ గూటిబీదయై నెవ్వగలన్. 352

క. నీనడకలు గంటి గదే
కానీవే నగరఁ జెప్పి కారించెద ని
న్నేనంచుఁ గుంటిసుంకరి
పూనిక బెదరించుఁ బోలఁతి బోమముడి వెట్టన్. 353

తే. అంత నయ్యింతి యొక్కింత యళికియాడి
ప్రేగులోపలితీఁట నీబీదముసలి
కన్ను లుండంగఁగద నన్ను గదుమసాగె
ననుచు జింతించి యొకయుపాయంబుఁ గాంచి. 354

తే. గ్రామదేవతయగు నమ్మగారి గుడికి
దినదినంబును జని మహాదేవి మగని
గ్రుడ్డిగావింపు మేఁకపోఁతుఁ గోడిబలియుఁ
బొంగలి ఘటింతు నని మ్రొక్కి పోవు మగిడి. 355

ఉ అంతట విష్ణుశర్మ జఠరానలతాపము పర్వ నెంతయుం
జింతవహించి యించుకయు శిక్షయొనర్ప నదత్తుఁ డౌట నీ
యింతి నిజేచ్ఛమై మెలఁగనిమ్మిఁక నన్నముఁ బెట్టెనేని నా
కంతియె చాలు దీనికి నుపాయముఁ జూచెదనంచు
నెంచుచున్. 356

తే ఊరివెలుపలఁ దగు నమ్మవారిగుడికి
దినదినము భార్య చనియెడుతెఱఁగుఁ దెలిసి
యచటి కొకనాఁడు మున్నుగా నరిగి శక్తి
వెనుకఁ గూర్చుండు నంత నవ్వనిత వచ్చి. 357

క. అమ్మా ప్రతిదినమును నే
నిమ్మాడ్కి న్వేఁడుకొనఁగ నెన్నటి కిఁక నీ
వమ్మగని గ్రుడ్డి చేసెదు
నమ్మిన నాకోర్కి నీకొనర్పుట గాదే. 358

క. అని మ్రొక్కిన నప్పలుకు
ల్విని ధరణీదేవుఁ డెలుఁగు వేఱొకభంగిం
దనరఁగ నద్దేవత ప
ల్కినగతి నిట్లనియె నమ్మలిక మెల్లఁజనన్. 359

క. నీమగని నంధుఁ జేసెద
నామాట ల్వినుమతఁడు నలుఁగుడుపడరా
దోమగువ యతని కన్నము
ప్రేమంబునఁ గంచ మరసి పెట్టుము దినమున్. 360

మ. అన మేధావిని శాంకరీవచనమే యంచు న్వితర్కించి యం
త నిశాంతంబున కేగి వల్లభునకు న్వడ్డింప నన్నంబు శా
కనికాయంబును సంఘటించిన నిజాగారంబుఁ జేరంగ వ
చ్చినవాఁడై యతఁ డూరకుండక మదస్త్రీ నిట్లను
న్భార్యతోన్. 361

క. తరుణీ యేమో తెలియదు
తెరగట్టినయట్టు లున్నదే కన్నులకుం
దెరువడుగుచు వచ్చితి మం
దిరమున కిఁక నేమి యనుచుఁ దెలుపుదు నీకున్. 362

క. ఇన్నాళ్లకరణి నేరము
లెన్నక నీయిచ్చఁ దిరుగు మిఁదియు మొదలుగా

నన్నము వస్త్రం బిడుచున్
నన్నుం బోషించు మింక నలినదళాక్షీ. 363

వ. అనునప్పలుకుల కప్పడఁతి యతనిం దప్పక కనుంగొని యతండు నిజాగమనసమయమున నింటిలోన లేఁడనియు నింతలోన నిప్పాపి కంథత్వంబు ప్రాప్తించెనే యనియును మదీయభ్రమావిభ్రమం బింతియె కాక లోకంబులో నుపలంబులు పలుకంజాలునే యనియును జల్పపరాయణుండై యితం డద్దేవిమఱుఁగున గూర్చుండి పలికెం గావలయు నని సిద్ధాంతీకరించి వంచనాపరుం డగునితనిం బోషించిన మంచిదాన నగుదునే యని యెంచి కావించినసమంచితాన్నశాకానీకంబులు జారలోకంబున కర్పించిన నవ్విష్ణుశర్మయు నెత్తెఱుంగక నిత్తెఱంగున మాటలాడి నోటికూటికిఁ జేటు దెచ్చుకొంటిఁగదా యని డెందంబునం గుంది వినిందితరసనుండై కృశించెం గావున మౌనంబున నుండుమని ఖంజరీటంబు తెల్పిన సానుభవంబున మేను మఱచి యయ్యుర్వరగవరుండేతత్కథావిశేషం బింతయొప్పునే యని యుచ్చైస్స్వనంబునం బలికిన నులికిపడి యవ్వాలికిం జనిన మండూకమండలేశ్వరుం గనుంగొని యిప్పాటనోటికడి పోఁగొట్టుకొంటివే యని ఖంజరీటం బరిగెఁ గావున. 364

ఆ. పరుల నడుగరాని పరమరహస్యంబు
లడుగఁ దగునె విక్రమార్కభూప
నీవె తెలిసికొనుము నేఁడెల్ల లేకున్న
తేపు తెలియ నేర్పఱింతు నీకు. 365

తే. అని యమాత్యతనూజ యయ్యధిపుచేత
నంపకము గాంచి యింటికి నరిగె ననుచుఁ
జిలుక వచియింప నంతలో జలజబంధుఁ
డుదయగిరిసౌధవీథిపైఁ బొదలుటయును. 366

చ. కనుఁగొని యాప్రభావతి జగజ్జనరంజనరాజభూషణం
బెనయక చిల్కపల్కులకు నేమఱియెక్క హృదయంబటంచు
మోహనగృహసీమఁ జేరి మఱి యంబుజము ల్మకుళించు
వేళఁ బూనినపని కేఁగుచోఁ గలువ నేజపురాయని తేజి
యింపునన్. 367

తే. కప్పురపుబొట్టు చెమటచేఁ గరఁగి జాఱెఁ
జక్క దిద్దుము పూర్ణిమాచంద్రవదన
యింతలో నొక్కకథ వినిపింతు ననుచుఁ
బలుకఁదొడఁగెను బులకండ మొలుకుచుండ. 368

క. మఱునాఁడు విక్రమార్కుం
డరసియుఁ దెలిసికొనలేక యమ్మంత్రిసుతం
బరిచారకయువతి పరం
పరచేఁ బిలిపించికొని సమాదరణమునన్. 369

తే. తెరమఱుంగున నిలుప నత్తెఱవ పరుల
నడుగఁగూడని యిక్కార్య మడిగినపుడె
ప్రబలతరమైన జాతిస్మరంబుఁ జూపి
యడలు తురగంబుతోడ జోడగుదు వీవు. 370

అయిదవ యుపకథ.

ఉ. ఆకథఁ జిత్తగింపుము ధరాధిప సాధుచనం బనంగ న
స్తోకతరప్రసిద్ధిఁ బొలుచుం బుర మొక్కటి యందు మందరా

ఖ్యాకలితుండుశూద్రుఁడునయాన్వితుఁడై తగునాతఁ డిందిరా
లోకన మేమిలేమి నతిలోకదరిద్రతఁ జెంది కుందుచున్.371

సీ. కొలుచువారల నోరుగొట్టి లెక్కలువ్రాసి
హరువుమీఱఁగ మణియములు చేసి
బ్రమసి యాసాసలరసవాదము లొనర్చి
ప్రకటించి రాజపట్టికలు దీర్చి
ప్రతివాసరంబు లేర్పడఁగఁ జేరువగట్టి
వాటంబుగాఁ దెరువాటు గొట్టి
వేళ్లమందు లమర్చి విషవైద్యతవహించి
తలుఁగుబేరముల నెంతయును మించి

తే. మ్రుచ్చువగయును గని చూచి మూటమోసి
సుంకరులతోడ నొనఁగూడి జూదమాడి
యిట్లు వర్తించియును నాతఁ డేమి యందు
గళవళముఁ జెందెఁ గూడుఁ గోకయును లేక. 372

తే. అంత నమ్మందఋం డమందార్తి నుదర
పోషణంబునకై యూరిపొంత దోస
తోఁటఁ గావించెఁ గావడిపాటుపడుచు
నదియు నధ్వన్యదృక్పరం బై తనర్చె. 373

ఉ. అంతట నొక్కనక్కదొర యంబుజబాంధవుఁ డస్తపర్వతో
పాంతముఁ జేరుదాఁక బొరియం జఠరానలకీల నెంతయుం
జింతిలుచుండి రేలు తన జీతపుబంటులు దాను భీతిరయొ
క్కింతయు లేకయే మెసవి యేగుఁ దదీయఫలంబు లన్నియున్.

తే. ఆసృగాలాగ్రణికి ఘటకాఖ్య వెలయు
నాతఁ డీరీతిఁ గర్కరికాతిపక్వ

ఫలపరంపరనుదరసంభరణవృ_త్తి
నడుపుచుండఁగ మందరుం డలుకవాఁడమి. 375

ఉ. అక్కట దోసతోఁట యిదిర్గాయెనఁ దదీయ ఫలంబులమ్మి యీ
డొక్కను సాకఁగోరితిఁ గడు న్నడురేలునవచ్చి యెవ్వరో
మక్కువలేకనాకడుపుమంటయుఁబుచ్చికొనంగఁబూని యీ
చక్కెరవంటిపండ్లు తినసాగి రటంచుఁ గృశించు నెంతయున్.

చ. ఒకమృగధూ_ర్త రాజవరుఁ డుజ్జ్వలనీతివిదుండు ధీరనా
మకుఁ డతిదూరఘోరవనమధ్య విహారుఁడు విద్విషద్విదా
రకుఁ డొకనాఁడు వేడుక సరాళముగా భటకోటితోడ నో
డక యరుదెంచె నచ్చటి కట_త్తటిదీక్షణవీక్షితాస్యుఁడై. 377

తే. వచ్చి బడలిక దీర్పు దుర్వారకర్క
రీఫలామోద ధౌరంధరీవరిష్ఠ
పవనములచేత నాహారభాగ్య మిచట
నబ్బు నని యెంచి కెలని బిట్టడవి విడిసె. 378

క. తనమంత్రివరులతో మం
తనమున నీదోసతోఁట తనరెడుచోటఁ
మనజాతివార లుండరె
యని యాలోచన మొనర్చు నాసమయమునన్. 379

మ. ఘుటకుండంతట వేగువారు నుడువంగా ధీరుఁ డారీతి వ
చ్చుట లెల్లన్విని మంత్రులం బిలిచి యిచ్చోఁ బోయి సంధించియు
త్కటమద్వైభవ మెల్లఁ జూపుటను వాకాదో విచారింపుఁడే
మిటికన్నన్మన కొక్కవేళ కగు తన్మిత్రత్వ మంచెన్నెదన్. 380

చ. అది యటులుండె నంతటమహామహుఁ డిచ్చటి కేగు దెంచినం
దుది మొద లేనెఱింగియు నెదుర్కొని పూజయొనర్పకున్కి యొ

ప్పుదు మనమ ట్లొనర్చినను బ్రాభవహానియె గౌరవంబు
సొం,పుదనర మున్ను మ్రొక్కఁగద మ్రొక్కుఁగొనన్వలయుం
జగంబునన్. 381

క. అనిన విని సచివులందఱు
ననఘా మఱి యాతఁ డింత యధికుండై నం
గొనివచ్చి పూజలిచ్చిన
మనకుం దప్పేమి యది సమంచిత మనినన్. 382

తే. బుద్ధిసారాఖ్యసచివుఁడు పూని పలుకు
దొరను మంత్రులఁ జూచి సంతోషమయ్యె
మొదల నెంద్రైనఁ జన నాకు ముదలయిచ్చి
ధీరజంబుకవరుని సంధింపఁజనుఁడు. 383

వ. అనినం దదీయసంధానసముత్సాహభంగకారణం బగు నతని
ప్రతికారవచనంబులకుఁ జిడిముడిపడి యితండేమియొఱుంగు
విచ్ఛేయుం డనుచు సంధానపరకృత్యులైన యమాత్యులం
గూర్చుండ నియమించి యామృగధూర్తచక్రవర్తి యిట్ల
నియె. 384

క. ఒకనికిఁ దెలియు న్వేఱొక
నికిఁ దెలియక యుండుఁ గార్యనిర్ణయ మితఁడే
టికి నడ్డుగాల్గు వైచెనొ
యకటా యది యెల్లఁ దెలియ నడుగన్వలయున్. 385

క. అని బుద్ధిసారు నెమ్మొగ
మునఁ జూపులు నిలుపఁ గేలు మొగిచి యతం డో
యనఘాత్మ వీరికన్నం
ఘనుఁడంగా నైన నొక్కకార్యము వినుమా. 386

చ. మును వినియుందు ధీయని సమున్నతగర్వవిహారుఁ డంచునా
తని మదికి న్నవద్యలవితానము చీమలచాలుఁ బోలె నై
కనఁబడు నీవు పల్కు నుడికారపుమాటలకెల్ల నాతఁడాన్.
డును విరసంపుఁ బల్కులు గడు న్మతిమోసము వచ్చు నత్తతి

క. మోసము వచ్చుట యరుదే
యీసునఁ దద్గర్వభాష లిచటి సృగాలా
గ్రేసరులు నైతురే విను
మాసమయము సుమ్ము దొరల కవగడ మరయన్. 388

ఆ. అతఁడు గర్వయుక్తుఁ డౌటయుఁ గాకున్న
నొకనిదర్శనము మహోగ్ర శౌర్య
ప్రభుగుణంబు విడిచి పరభూమి కింత దూ
రంబు వచ్చునే సరాళ మనుచు. 389

క కావున గర్వాతురుఁడై
కావలెఁ గాదేని యిచటి కర్కారికాళిం
దావిని తదాశ వచ్చెం
గావలె నెట్లైన మనకుఁ గావలెఁ జుమ్మీ. 390

మ. మనకీకర్కారికాఫలాళిగడ సామ్రాజ్యంబు గల్పింపఁ జా
లినయాహారము దానికై యితఁడు దోర్లీలాసముల్లాసతం
జను దేర న్మనమేగి విందులగతి న్సంధించు టేకార్య మి
ప్పని నాకు న్సరిపోదు మీకు రుచియింపం బోలు నిప్పట్టునన్.

వ. అకార్య మాత్సర్యకృతానురాగు లగు నీనియోగుల మాట
లకుం గోపాటోపంబు నామదిం బాటిల్లదు దుష్టనిరసన
శుభానయనిష్ఠాగరిష్ఠులు కాక కాలోచితప్రభంజన మాత్ర
కృత్యులగువార లమాత్యులే యది యట్లుండె నతనిం గని

తోడితెచ్చితేనియుం దదీయశ్రమాపనోదారం బగు నాహారం బిడవలయుం గదా యీకర్కరీవనంబు కొంచెంబగుటం బరాక్రమంబుఁ జూపకుండునే యంటివేని దానికిం బ్రతికార్యం బీయుపాయంబునఁ బన్నివచ్చెద నని కర్ణోపాంతంబునం గొన్నిమాటలు నొడివి నిజాధినాథు దెస దరహాసం బగు నంగీకారంబుఁ గైకొని బుద్ధిసారుండు తదాస్థానంబు వెలువడి. 392

క. తటచలితచలదళచ్యుత
తోటతోటరవశాలిఫలమిథోరణకేళీ
పటుతరజలచరనికరో
త్కటమై తనరారు చెఱువుకాలువఁ జేరెన్ 393

తే. చేరి పనివూని యిటకు వచ్చితి మదుక్తి
కొదవపడకుండ నెట్లొనఁగూడు నొక్క
కార్యమని నాల్గుదిక్కులు గనుచునుండ
దైవవశమున నత్యద్భుతంబుగాఁగ. 394

సీ. క్రవ్యాగతోగ్రకాకవిధూతమక్షికా
పుంజమై తగు వెన్నుపుంటితోడ
బాలకక్రీడావిపాటితరోమజా
లంబైనయట్టి వాలంబు తోడ
నగ్రిమపాదబంధాలిక్రుథాసముం
దనములో వెడవెడ దాట్లతోడఁ
గఠిననిజస్వామికరకాష్ఠనిహతజా
తంబునై తొరఁగు రక్తంబుతోడఁ

తే. గర్ణకంఠోదరాధారకంబు లగుచు
నమరు ముయ్యార్వురు పిడుఁదుతండములతోడ
నచ్చటికి వచ్చె నొకయశ్వ మల్పహేష
జాతి దెల్పఁగ జలపాన సంభ్రమమున. 395

ఉ. వచ్చి జలంబు గ్రోల నిలువంబడఁ గన్గొని బుద్ధిసారుఁ డు
ద్యచ్చతురత్వ మొప్ప వినయంబునఁ జేరి నమస్కరించి యే
నిచ్చట నిన్నుఁ జూచి చనియెన్ బహుకాలము నేఁడుగంటినా
ముచ్చట లెల్లఁ దీఱ మన మున్నటి నెయ్యము లెంచుకొందువే.

చ. అది యటు లుండె నీతను వనంతబలాఢ్యము బక్కచిక్కియు
న్నది యిది మాఱురూపువడి యద్దిర యిద్దురవస్థ యేక్రియం
గదిసెనొ నన్నువంటి చెలికాఁ డొకఁ డుండఁగ నిమ్మనో
వ్యథా, భ్యుదయము వొంద నేటికి నయో నను వింతఁగఁ
జూడఁ బాడియే. 397

క. అనిన విని యత్తురంగం
బనఘా నిను మఱవనేర్తునా బహుకాలం
బునకైన బుద్ధిసారుం
డనుసుకృతివి గావె నెయ్య మలఁతియె మనకున్. 398

క. మామా యల్లుఁడ వని మన
మామాడ్కిన్ వావి యొకటి యమరించి నయ
శ్రీమించఁ బ్రవర్తిల్లుట
యేమైన న్మఱచువాఁడనే గుణహారా. 399

చ. ప్రకటవిషాదవేదనపరస్పరవృత్తి నినుం గనంగఁ దా
పకవిహితప్రవృత్తికి నవజ్ఞత యెంచక పల్కరించి నీ

వకుటిలవృత్తివైతి వినయాభరణా మదిఁగోరియుందు మా
మకహృదయవ్యథాకథ సమస్తము నీకెఱిఁగింప నెప్పుడున్.

ఉ. ఈపురి నొక్కరెడ్డి వెలయిచ్చి ననుం గొనితెచ్చి పోషణ
శ్రీపరివర్ధమానునిఁగఁ జేయుట నీవు నెఱుంగుదే కదా
యాంపయి నాతఁ డొక్కయెడరైన ననున్వెలకిచ్చె నన్యవి
త్తాపహృతిప్రణీతమతిహారికి వేఱొక బేరివానికిన్. 401

క. అతఁ డింక నేమి సెప్పుదు
సతతము నూరూరిసంతసంతల కత్యు
ద్ధతిఁ బెఱికలెత్తి తఱుము
న్మతిసరయం డింతయైన మత్తనుబాధన్. 402

తే. పెఱికయేచాలు నానడ్డి విఱుఁగఁజేయ
దానిపైఁ దానునెక్కు నింతయునుగాక
యకట వయ్యాళిగాఁగఁ బొమ్మనుచుఁ గొట్టు
నతనిచేతులలోఁ జెంగలమ్మ గొట్ట. 403

మ. ఘోరుగూళ్ళం దిరునాళ్లసాగిస భరంపున్మానిసి న్మోయని
ష్ఠురవృత్తిన్ననుఁజూపి సుంకము లటంచుం గూలియించు
న్వారా, లురయం బారఁగ మోచి నన్నుఁదఱుము న్లోభా
ప్తిమైఁ దా నిరాదరుఁడై మేఁపఁడు కాళ్ళుగట్టి విడుచుం
దత్తత్ప్రదేశంబులన్. 404

తే. గొఱపమూ లేదు నీరార్పుగోడవ యెఱుఁగ
గడ్డి వేయఁడు కవణంబు గానివావి
జంబుకాధీశ చూడు మీచాయ నేను
గుఱ్ఱమై పుట్టి యీగోడు గుడువవలసె. 405

క. త్రిమ్మరి మాపటికై తన
యిమ్మున కేతేర దుక్కి యెనుపోతులు రెం
డిమ్ముఁ గొమ్ములఁ జిమ్ముం
గ్రమ్మిన నిర్దయతఁ బసుల గాడింగట్టన్. 406

ఉ. అక్కటి నాత్మకుండు కసవారసి తెమ్మని కూఁతు చేతికిం
జెక్కుడుఁ బాఱ యీయ వడి నెట్టది వెల్వడి చేనిమంచె పై
నెక్కినజారుఁగూడి రమియించి దినాంతమునందు వచ్చి బ
ల్త్రొక్కులు నా మొగంబున విదుర్చును గొన్నితృణాగ్ర
ఖండముల్. 407

క తొంటిజని వానియు ప్పటు
తింటిఁ జుమా యింతపాటుఁ దెచ్చుకొనుటకై
కంటికిఁ గూరుకురా దాఁ
కంటికిఁ దుది లేదు చిక్కకయె యెట్లుందున్. 408

క. ఇటువలె నున్నది నాకథ
ఘటకసృగాలేంద్రుఁ గొలిచికద యుండుదు వ
ప్పటుమతికి నేమమే యి
చ్చటికేటికి వచ్చి తనిన జంబుక మనియెన్. 409

తే. అకట నీయట్టి సుగుణరత్నాకరునకు
నిట్టిదురవస్థ వచ్చెనే యింకమీఁద
నంతయును జక్కనయ్యెడు నస్మదాగ
మనము వినిపింతు వినుమాపమానమాన. 410

క. ఘటకున కపిభయ మొదవె
న్నటుగతి నీకుఁగల పక్షపాత మతనిపై
నటియింపఁ జేసి మెలఁగుము
దిట మలరం దార్ఢ్యనామధేయుఁడ వగుటన్. 411

వ. అని ధీరాగమనంబు సవిస్తరంబుగాఁ దెలిపి వెండియు. 412

తే. నీవు మాకెల్ల దొరవోలె నేఁడు మొదలు
కొన్ని నాళ్లుండు భవదీయఘోరమూర్తిఁ
గాంచి ధీరుం డపూర్వమృగం బటంచుఁ
దలఁగు నది మాకు శుభము గంధర్వరాజ. 413

క. ఈరేయి దోసపం డ్ల
వ్వారిగఁ దిను మర్కుఁ డపరవసుధాధరముం
జేరినపిమ్మట నిలుమీ
చేరువ నే నపుడు వచ్చి చేర్చెదఁ దోఁటన్. 414

క. అనిపల్కి బుద్ధిసారుఁడు
చని యంతయుఁ దెలిపె ఘటకజంబుకకులనా
థున కంతటఁ జారులు దె
ల్పిన నది విని ధీరుఁడొక్క లేనగవలరన్. 415

క. తనమంత్రి సుముఖనామకుఁ
గనుఁగొనుటయు నతఁడు లేచి కార్యముమీఁద
న్ననుఁ జిత్తగింపు మనుచుం
జనియెం దత్తురగమున్న చక్కటి కెలమిన్. 416

చ. చని కరము ల్మొగిడ్చి బుధసన్నుత జంబుకజాతివాఁడ న
త్యనఘుఁడ నే నతీతము ననాగతము న్మఱివర్తమానముం
గని వివరింతు నిప్పు డొక కాఱియచే వెతఁ జెందినాఁడ వి
ద్దినమున నీకుఁ గల్గువడదేఱఁగ గర్కరికాఫలావళుల్. 417

చ. ఇది నిజమైన జేపు వచియించెదఁ దక్కినకార్యమంతయుం
దుదినొక విన్నపంబు దయతో విను మూఁకటఁ గుందినాఁడ
నేఁ, డదనున దోసపండ్లు తినునత్తఱి నన్నొకసారి పిల్వు

నే, జెదరని ప్రీతి నివ్వెలుఁగుచెంగట నివ్వలఁ బొంచి
యుండెదన్. 418

*క. అనిపూన్చి ధీరుతో న
త్యనుపమగతి సుముఖనామ్రుఁ డవగడమగున
ట్లొనరించి వేగవచ్చితి
నని తెలిపె న్రవియుఁ బశ్చిమాంబుధిఁ గ్రుంకెన్. 419

వ. అంత. 420

మ. రవిరాక న్మదిఁగోరు పద్మినులు చక్రస్త్రీలు మోము ల్మడుం
ప వియోగవ్యథఁ గుందఁ బొల్పడియెనూమాడ్కి న్నముం
గోరుకై,రవణీలోకము చెంగలించె నది చంద్రప్రేమ మస్మ
ద్విలో,కవిసృష్టం బనిజారలాడ నడరెం గాఢాంధకారచ్ఛ
టల్. 421

శా. ఆవేళ న్నిజకామినీకరగృహీతాభీలదండావనీ
జావాలీకృతబాహుమూలుఁడుమహీయగకంబళాచ్ఛాదితుం
డావిర్భూత కఠోరరోషుఁ డయి యాత్మాకల్పితోర్వారువ
న్యావీరుజ్జనితోత్ఫలావనపరుం డమ్మందరుం డుండఁగాన్.

చ. ఘటకుఁడు పంపఁగా నరిగి కంపవెలుంగు తలంగఁద్రోచి యు
ద్భటగతి బుద్ధిసారుఁ డటు తారునఁ గర్కరికాఫలాళిఁ జా

*తే. అనిన విస్మయమంది యయ్యశ్వరత్న
మెంత తార్కాణగాఁజెప్పె నితఁ డటంచు
నెంచి యూహార వేళఁ దలంచువాఁడ
ననుచు నమ్మిక లిచ్చిన నాక్షణంబ.

*క. చని సుముఖుం డధిపతితో, ననఘా యీయశ్వమునకు నవగడమగున
ట్లొనరించి వేగవచ్చితి, నని తెలిపె న్రవియుఁ గ్రుంకె నాసమయమునన్.

పుటయుఁ దురంగము న్నైసవెఃబోలతిక త్రైగిపోవఁ బత్రముల్
త్రుటితములై పడం బృథులతుండముభూస్థలిసోఁకునట్లుగన్.

తే. అంత సుముఖుని దలఁచి యయ్యశ్వరత్న
మలఘుహేషారవంబునఁ బిలుచుటయును
నిదియె పండ్లెల్ల దినిపోయె నేమొ యనుచు
మందరుఁడు కోలచేఁ బరిమార్చెదాని. 424

క. ఇటువలె నొగిలి తురంగం
బటునిటు వడి పాఱిపోయి యస్మధ్వనియే
మిటికిం జూపితకట యని
చటులవ్యథఁ గుందె మహిభుజా వింటికదా. 425

క. కావున నేఁడెల్లను నీ
భావంబున నరయు మెఱుకపడ కుండినచో
నీవిధ మని జలచరవాః
ఽసావిర్భూతికిని హేతు వమరవచింతున్. 426

తే. అని నియోగితనూజ యయ్యధిపుఁ డనుప
నిలయమున కేగె నని చిల్కపలుకఁ గప్పు
తమ్మినెత్తావి తెమ్మెర ల్గ్రమ్ముటయును
నలప్రభావతికేళీగృహంబుఁ జేరు. 427

ఉ. అంతఁ గ్రమక్రమంబున నహస్కరబింబము పూర్వశైలసౌ
ధాంతహిరణ్యకుంభము విహాయసమండలనామఖేటకా
భ్యంతరధాతురాగ మపరాద్రివిమానవితానితాతిదు
ర్దాంతవిభావిభావ్యముకురంబును నై జలరాశిఁ గ్రుంకినన్.

సీ. అద్దంబులోఁ దోఁచు నబ్జరేఖయనంగ
మోముపైఁ దెలినాభినామ మమరఁ

దలిరాకుపై మొగ్గు నలరుమొగ్గ యనంగ
మోవిపై ముక్కఱముత్తె మమర
వలమురిపై నంటు జలధిపంక మనంగ
గళముపైఁ గస్తురి కప్పు మెఱయఁ
గాలాహిపై మించు కంచుకంబో యనంగ
జడమీఁద ముడి పూవుసరము లొరయ
తే. లతనుదోహదధూమము ల్గప్పుకరణి
నంగయష్టిక నీలసంవ్యాన మెసఁగఁ
గదలి యేతెంచె రాజసంగమసుఖైక
పరతఁ జెంది ప్రభావతీపద్మగంధి. 429
ఉ. వచ్చినఁ జూచి కీర మనివారితచాతురిమీఱ నారి నీ
యిచ్చ గణాధినాథు గణియింపు తదాదృతి లేకయున్న నీ
వచ్చుటి కేగుకార్యము రయంబునఁ గూడదు చిత్తగింపుమా
తచ్చరితం బటంచు నుచితంబుగ నెచ్చెలి నిల్పి యిట్లనున్.
తే. అంత మఱునాఁడు విక్రమార్కావనీశు
డలయమాత్యతనూజాతఁ బిలువఁ బనిచి
చనవరులు చెంతఁ గొలువ నాస్థానసీమఁ
జేరి సింగఁపుగద్దె నాసీనుఁ డగుచు. 431
తే. తెరమఱుంగునఁ గూర్చుండి తేనెవాన
ప్రబలఁ గథఁజెప్ప నేర్చినబాఁపనమ్మ
యిప్పుడైనను దెల్పుమా యేలనవ్వెఁ
బక్వమీనము లనుఁడు నప్పడఁతి పలికె 432
క. అడుగం గూడని కార్యం
బడిగెద వక్లేని మును గజాస్యునితో వా

దుడుగక యొనర్చి పిమ్మట
యడలిన వటమునకు సుద్ది యగుదువు సుమ్మా. 433

ఆఱవ యుపకథ.

చ. అది యెటులంటివేని వినుమాహరిశాహరినుండిపన్నగాం
గదుని నివాసమై యలరు కాశికిఁ బోయెడుత్రోవ నీడపు
ట్టదు గద నాఁగమించినయెడన్నొకచో నొకలేఁతమఱ్ఱి య
భ్యుదయము నొందసాఁగెఁ దఱినొందినవానలచేతనంతటన్.

తే. అధ్వగులు కోడిగములకై యాకులెల్లఁ
ద్రెంచి శాఖావితానము ల్ద్రుంచివైవ
మోడుపడియుండె నది నిల్వనీడపట్టు
గొమ్మయును లేమి తనయందుఁ గుదురుకొనఁగ. 435

తే. అంత నొకశైవుఁ డాత్రోవ నరుగువాఁడు
కెలని కొలనున నాహ్నికక్రియలు దీర్చి
చెంతఁబడియున్న ఱాయి యాచెట్టుమొదటఁ
జేర్చి విఘ్నేశుఁ డనుచుఁ బూజించి చనిన. 436

క. అది మొదలుగఁ దెరువరులిం
పుదలిర్పఁగఁ దెచ్చితెచ్చి పుడిసెఁడు నీళ్లుం
బదిరైదు గఱికి పోఁచలు
గదియించి చనంగ నచట గణపతి నిలిచెన్. 437

సీ. పాల్పొంగి వఱదలై పాఱఁ జెంగటి యూళ్ల
కాఁపుగుబ్బెతలు పొంగళ్లువెట్ట
నీళ్లువెల్లువగట్ట నికటాగ్రహారథ
రాసురు ల్నారికేరములు గొట్ట

యుండిగల్నిండఁ బొన్నూళ్ల కేగెడు వేరు
లకలంకభక్తిఁ గానుకలు వైవఁ
గుప్పగాఁ దెరువాట్లు గొట్టెడు పెనుదొంగ
బంటు లాదాయంబు పంచి యొసఁగ
తే. నీడపందిరి చెంత గన్నేరుఁదోఁట
నమ్మి పూజించుఁ గ్రొత్తకాణాచినంబి
పొంతనిన్చిన దారువిభూతిపాత్ర
మమరఁ గనుపట్టె నచట విఘ్నాధినేత. 438

సీ. తను దలంచినవేళ ధరణీధరకుమారి
పాలిండ్ల బోరునఁ బాలు గురియఁ
జొడఁగనవచ్చు వేల్పులతేని కరిఁ జూచి
దాక్షాయణీభర్త తన్నుఁ దలఁప
మనసునిల్వమి నెమ్మి మాపుపై వయ్యాళి
మన్నీఁడు తనుఁజూచి మరలిపోవ
మముఁ బిల్వఁ బంపుకొమ్మా యని ప్రమథసం
ఘమ్ములు తన వేరఁ గమ్మలనుప
తే. నతుల కైలాసలీలాగృహాంతరాళ
కేళికాపాళికలును గపోల మరిచ
కాయమానమహాచ్ఛాయజాయమాన
మేదురామోదుఁ డయ్యె లంబోదరుండు. 439

క. ఆతనికి వెలుచి పథిక
వ్రాతము తనుఁ జెనకకునికి వటభూరుహ మ
హాతతశాఖాగ్ర వస
ద్యోతటినీహంసికాసముత్కర మయ్యెన్. 440

వ. ఆసమయంబున. 441

సీ. పాటలావనిజాతపటలదోహదము కా
సారార్ధజలకుంభజన్మమూర్తి
సహకారశుకభారసాధారకరణి వ
న్యాసంగశూలిఫాలాక్షువీక్ష
శాల్మలీఫలదండసంఘట్టనంబు ద
క్షిణమరున్మదహస్తిసింహారుతము
పథికప్రపాంగణప్రాపణాంకణము మ
రీచికానిమ్నగాస్వఘుటపటిమ
తే. మహితశైత్యవధూస్తనమార్గదర్శి
చటులజంఘాలవాత్యాళిజననవేళ
తాలవృంతాదిమూల్యప్రదాయకంబు
దనరు సంతప్తజనము నిదాఘదినము. 442

మ. తురగాస్యోత్థ్రిమకృద్దవోద్గతమహాధూమాంబువాహంబు
వే, చరమాశాగతమైన గాలి కెదురై సారోజ్జ్వలస్యందనం
బు రహిం గ్రాలఁ గుమారు గాలిపటముం బోలెండివిన్నెల్లనే
తిరుగంగానిటులయ్యె నాఁగదినము ల్దీర్ఘంబులయ్యెంగడున్.

చ. పడమటిగాలి వెట్ట నొకపారియుఁ గ్రోలమి నీరసంబులై
జడిసిన చిల్వగుంపు నొకపారియు మ్రింగమి సొమ్మసిల్లిమ్రా
న్పడినగుఱ్ఱాని నొల్లని ధణాయునికిం దనవాహనంబులం
బడిబడియంపెనోయమరభర్తయనందగెదావధూమముల్.

మ. జలజాప్తోగ్రమయూఖపుంజెకుముకి న్సప్తాశ్వకాంతోపల
మ్ములసోఁకించి తదుద్గతాగ్నిలవముం బోధించి వాత్యాసనా

నిలవేగంబునఁ గాలుకొల్పి పతగానీకంబు పాకంబుగా
నలరించె న్సమయాఖ్యపాచకుఁడు భూతాహారసంప్రాప్తికిన్.

మ. జలమింక న్నయనంబు లాతపభయశ్రాంతంబులై మధ్యసం
ధ్యలనుం దోఁచని యంబుకేళికయి ప్రాతర్వాసరాపోదయం
బులఁ గాన్పించె ననంగఁ దీరనగరాంభోజాతనీరాకరం
బులు నీరార్చుటకైన బల్చెలమల న్బొల్పొందెన వ్వేసవిన్.

తే. దారుణారుణకిరణసంతాపదిశల
ననుభవింపఁగఁ జాలక యంబుదములు
మెఱుపు లుఱుములు దొరఁగి భూమిపనికాయ్య
దేశముల నిల్చె ధూమంపుఁదిత్తు లగుచు. 447

క. ఆవేసవి నిష్కాసితుఁ
డై వసుధాదేవుఁ డొక్కఁ డాత్మపురీయా
త్రావేశితకుతుకంబున
నావట మున్నట్టితోవ నరుదెంచె వెసన్. 448

సీ. గమనవేగంబునఁ గావిడి వెదురు వె
క్కసపు మ్రోఁతలఁ గిఱ్ఱుకఱ్ఱు మనఁగ
సగళకరోటిపై బిగియఁ జుట్టిన పటాం
చల మింత గాలిచే సంచలింప
సరకులుంచిన మాత్రసంచిలో నంటగ
ట్టిన యట్టి నేతిలడ్డిగ దనర్పఁ
గొనలెత్తి కదియఁజెక్కిన కావిధోవతి
పైఁ గట్టుకొన్న కంబళి యొసంగ

తే. నాతపగ్లానిచే నీడ లరయఁ బాఱి
గాఢపిపాస నిరాశచే గ్రమ్ముఱంగ

వచ్చివచ్చి యతండు దుర్వారపుణ్యా
వత్కృతప్రపమైన యవ్వాటముఁ జేరె. 449

వ. చేరితద్విశాలపానీయశాలాంతరంబునం బరికీర్ణోశీరతాశీతలం
బగుభూతలంబున విశ్వనాథేతివచనముఖరుం డగుచువిపథం
డించినవిధంబునం గంబడి పఱచి సుఖాసీనుండై యచ్చెంగటం
గూడిన యధ్వనీనులవలన యాచితోపలబ్ధం బగుతాంబూ
లంబునం బరితుష్టుండై యందు నందంబగు పందిటం దోర
ణంబుగా హత్తించిన పసుపుటాకులగుత్తుల కత్తమిల్లు నెత్తా
వుల మొత్తంబులు తాలవృంతంబులై దిశాభిత్తికల నొత్తు
కొనుటకుం బ్రమోదాయత్తచిత్తుం డగుచు దట్టంబుగా
నుట్టులం బెట్టినసారంబు లగుఘృతక్షీరపూరంబుల నుగ్గులిడి
యగ్గలపునిగ్గులు గలపాలబుగ్గలుముద్దాడి నిద్దంబులై వ్రేలు
వైణవడోలికల బాలకుల నునిచి జోలలువాడుచునిజమంది
రాంగణంబునం బోలె మెలంగు పథికాంగనలఁ గనుంగొని
యాశ్చర్యధుర్యుండగుచుఁ జెంగటం జెలంగు నికుంజపుంజం
బులం బరిచారికలు సూపాన్నశాకంబులు పాకంబులు సేయు
నంతకు నిద్రాముద్రితుడై సమయంబగుటయుఁ గెలంకునం
బోకంబగు కొలంకున నకలంకంబు లగు జలంబులం దోఁగి
సుస్నాతుఁడై వచ్చి యచ్చటి కాయమానంబుల నాలంబమా
నంబు లగు గోపీచందనశ్వేతమృత్తికాదులు మతానుసా
రంబుగాఁ దాల్చి చను నధ్వన్యమాన్యుల నాహారంబులడుగు
తెరువరుల దీనాలాపంబులకు దుర్వారనిర్వేదంబు నొందుచు
నపారపిపాసాయాసుడై చేరి తదీయాధికారి దత్తామలక
పూర్వకంబుగా శీతలోష్ణోదకంబుల యథాభిలాషంబుగఁ

గొని ప్రసంగవశజనితంబు లగు రాజకార్యంబులం బక్షాపర పక్షంబులు వహించి పోరాడుగ్రామీణుల నిరర్థప్రయాసంబునకుం దరహాసంబు సేయుచు దధితక్రవిక్రయంబులు పదేశమాత్రంబులుగా జారాన్వేషణంబులు ప్రధాన కార్యంబులుగా సమీపజనపదంబులనుండి వచ్చియున్న యాభీరభీరువులపరిభాషలభావం బెఱింగియంతరంగంబులుం గరంగి మార్గశ్రమంబును దినావసానప్రవాస్థల దూరంబులును విచారింపక తదానీతులై సంకేతలతాగృహంబుల కరుగుకుమారపాంథుల వయోమదాంధత్వంబుఁ దిలకించి యించువిలుకాని యకాలశౌర్య నిర్వాహణంబునకు మెచ్చుచు నక్తైర్థికుండు పూర్వరాత్రంబునఁ బ్రయోజనవశంబున జాగరూకుండై యుండుటం జేసి శయనించి నిద్రాముద్రిత నేత్రుండై యుండునంత. 450

తే. తత్ర్పపాంతరజనుల సంతాపదశల
పాలుపఱుపని తనప్రతాపంబు రోసి
కొంచెపడిచెనొ రవినాఁగఁ గోష్ణమయ్యె
నతులయామశయానాంతరాతపములు. 451

తే. అప్పుడచ్చటఁ గూడిన యధ్వగాళి
చనియె నిర్దిష్టనగరవిశ్రాంతినొంద
[illegible]దు గు[illegible]కిన్న[illegible]భిల్లారిపూజ సేయు
బ్రా[illegible]ను వెంగటిపల్లె కరిగె. 452

శాంతముగాఁగ నిల్వఁగ భయంబగుచున్న దటంచు
ఖిన్నుఁ డై. 453

క. అంత విచారించియు ఘన
సంతమసముకతన వెడలి చనరామి నతం
డంతిక తటాకమున సా
యంతనవిధిఁ దీర్చివచ్చి యతిభయ మెనయన్. 454

శా. గంగే ఢుంఠి గణేశ భైరవ మహాగౌరీపతే పాహియం
చుం గాశీపురి వేల్పులందలఁచికొంచుం బవ్వళించెం దటో
త్తుంగాత్యాతతశాఖిక్రిందఁ దనకుం దోఁడేమియు న్లేమి
న్నానంగాఁ జోరభయంబు చీమచిటుకన్నం గావడిం
జూచుచున్. 455

తే. ఇట్లు శయనించి నిద్దుర యొనయకునికి
నమ్మహీజమ్ముఁ జూచి పృథ్వీగ్రగణ్య
యలగయాపటమైన నీయంతగలదె
నిన్ను మావంటివారు వర్ణింపఁగలరె 456

తే. సద్విజాశ్రయములు భవచ్ఛాఖలెల్ల
నిబిడవర్ణాత్మకంబులు నీదుజడలు
హరిగతిప్రతిపాదినీయగ్రమరయ
నీమహాగమ విఖ్యాతి నెఱయ మెఱసె 457

క. నీనీడఁ జేరుకతన న
హీనతరఖ్యాతిఁ జెంది యీసుమపూజల్
బోనములు నడపఁగా నీ
యేనుఁగు మొగమయ్యె వెలసె నిచ్చట ననిసన్. 458

చ. అలరి మహీరుహాగ్రణి నిజాగ్రపతత్త్రిభయంకరంబుగాఁ
గలకలనవ్వి యోబుధశిఖామణి నీఫణితంబు విన్నవే
చెలఁగితి నీదునీడ వెలసెం గణనాయకుఁ డన్నమాటకుం
భళిభళి నిశ్చితార్థమతిభంగికి మెచ్చుమి దోషమొందదే. 459

క. అనుమాటకు శైలసుతా
తనయుఁడు కోపించి మంచి తగవా నేనిం
దునికి న్నీవిటు ప్రబలితి
నిను జేరుట వెలసినాఁడనే మహీరుహమా. 460

క. మునుపున్నయునికిఁ దలఁపక
నన్నుఁజేరుటకతన వెలసినాఁ డీగణరా
జని పలుక న్నోరెటులా
డెను సిగ్గు జనింపదేమొ డెందములోనన్. 461

తే. అనిన జలపాదిరైయి పాదపాగ్రగణ్యుఁ
డిట్లనియెఁ దైర్థికుండార యిట్టివేళ
వీరికలహంబుకతమున వెలుపులేక
యుండఁగల్గెఁగదా యని యూఁకొనంగ. 462

మ. జలరాశిం బవళించు శౌరి నుదరాంచల్లోకచాతుర్దశీ
కలితున్నన్గకయుండఁ బత్త్రమున విఖ్యాతంబుగాఁ దాల్చి
మ్రాఁకులలో నగ్రగణేయతం దనరు నాకు న్నీవు ప్రాపన్న
సి, గ్గులచే టెంత యొఱుంగ కాడితివి నీకుం బ్రాపునై
యుండఁగన్. 463

క. నానీడ నిలుచుపథికులు
కానుకగాఁ గొన్ని యొసఁగ గాదే మఱినీ

కీనడవడి గలిగెన్మదిఁ
గావున మత్కృతమహోపకారము సుమతీ. 464

మ. అని లంబోదరుతో వటం బలికుతర్కాలంబమై యున్నచో
నినబింబంబుదయంబుఁ గాంచుతఱి నాపృథ్వీసుపర్వార్యుఁడా
త్మనగర్యాదరధుర్యుఁడై యరిగె నంతం దద్రుమాఖర్వగ
ర్వనిరాసంబున కంబికాసుతుఁడు దుర్వారప్రభావమ్మునన్.

మ. హితపూజాపరుఁడైన భూసురునితో నేనిచ్చట న్నిల్వ నేఁ
డతిసమ్మోదముతో స్థలాంతరసపర్యాలోలతం బోయెదఁ
మతిఁజింతింపకు మంచుఁ బల్కి తలఁగెం బానీయశాలం
బడెం, బ్రతివేళాగతపాంథవేధ వటముం బ్రాప్రాపమొందె
న్వెసన్. 466

క. ఆవెనుక నేలతోడరితి
దేవునితో ననుచు వటమతివ్యథఁజెందెఁ
భూవల్లభ వింటివికద
యావగ యగుదీవు నన్ను నడిగితివేనిన్. 467

క. అటు గనుక నీవె తెలియుముఁ
పటుగతి నేఁడెల్లఁ గానఁబడకుండిన ని
చ్చటికి కెల్లివచ్చి తెలిపెద
ఘటియింపు మనుజ్ఞ మన్నికాయంబునకున్. 468

తే. అని ప్రభానతనూజ గేహమున కరిగె
ననుచుఁ గీరంబువల్క సుధాంశుకాంత
నికరములనీరు జాఱక నిలువఁజూచి
యాప్రభావతి క్రీడాగృహంబుఁ జేరె. 469

క. క్రమమున భాస్కరుఁ డంతటఁ
గమలాసీనుఁడయి కమలకరుఁడై కమలా
రమణీయుఁ డగుచుఁ గ్రుంకినఁ
బ్రమదాంబుధిఁదేలి యాప్రభావతి బాలిన్. 470

తే. రాజవిరహాప్రభావతిరస్కృతంబు
కృతసఖప్రార్థనాశతాంగీకృతంబు
నైనభూషణచయము నేమైనదనినఁ
జేరఁ జనుదేరఁజూచి యక్కీరవరుఁడు. 471

తే. అమ్మ నినుఁ జూచినపుడెల్ల నయ్యమాత్య
తనయ తలఁపునఁ బాఱెఁడు దానినైపు
ణీవిశేషంబు వినుమంచు నిలువఁబట్టి
గట్టిచలముట్టిపడ సెట్టిపట్టి కనియె. 472

క. తనుమదిఁగనఁ జాలక య
త్యనుపమ మగుచింత విక్రమార్కుఁడు పిలువం
బనిచిన యమ్మఖునాఁడుం
జనియె ఘనబుద్ధితనయ సవినయగరిమన్. 473

వ. అని యథాపూర్వంబుగా నాసీనరయి మానవాసకారణాజ్ఞా
నాథీనుండైన యమ్మానవాధీశ్వరుఁగుఱించి యాస్థానంబునం
గలజనంబులు నిజమధురవచనసుధాసారంబునకుఁ గర్ణాంజలి
పుటంబు లొగ్గ నక్కంజనయన యిట్లనియె. 474

తే. పరులు దెలియంగరాని యీపరమగోప్య
మైనకార్యంబు నీవు నన్నడిగితేని
స్వపతి జారుల కెడసినచపల యనెడి
కాంతతో జంట యగుదు వాగాథ వినుము. 475

ఏడవ యుపకథ.

క. సౌరాష్ట్ర భూమిలో గుణ
గౌరవుఁ డనునృపతి యేలఁగాఁ దగు విభవా
ధారంబను పురిఁ గథకా
ఖ్యారాముం డొక్కభూసురాగ్రణి వెలయున్. 476

సీ. అలికి ముగ్గులు వెట్టినట్టి తిన్నెలు కంచు
బోరుతల్పులు పాలువోసి చాల
యూర్చవచ్చు ననంగ నొనరు చావడి తాళు
వారంబు చిన్నిగవాక్షు లమరు
వంట కొట్టము చిలువాన మించిన మిద్దె
పట్టెమంచముతోడి పడుక యిల్లు
పడసాలముంగిలి పందిరి పసిగాడి
కాయధాన్యములున్న కణజములును
తే. చెరటిలో నారికేళ జంబీరముఖ్య
నిఖలఫలవృక్షములు మంచినీళ్లబావి
నమర నయ్యింట నిత్యకల్యాణములును
బచ్చుతోరణములు మించఁ బరఁగు నతఁడు. 477

తే. అతనిప్రియపుత్రి యగుచపలాఖ్య యొకతె
పేర్మిఁ బోషింప నానాఁటఁ బెండ్లి కెదిగె
మరుఁడు మఱచినసాము వేమఱును జేయఁ
దలఁచి సాదనగరడిలో దట్టిఁ గట్టె. 47[illegible]

క. అంతట నక్కన్నియ నొక
యంతర్వాణికి నొసంగి యక్కథకుఁడు గే

పాంతమున నిలిపికొని యు
న్నంతట మోదము జనింప నాదంపతులున్. 479

క. ఆరీతినుండు నంతట
నారమణీమణికి యౌవనాగమ మొదవం
గూరిచిరి వరునితో ముద
మారఁగఁ దలిదండ్రు లోక మహార్థమునందున్. 480

క. ఆరేయి చపలమగనిం
జేరుటయే కాని యేమిచెప్పుదు లోకా
చార మెఱుంగని యాతని
గారామెక్కింత రైనఁ గానక చనియెన్. 481

క. దినదినము నిట్టులూరక
చనిచని యామీఁద సిగ్గు చాలించి ముదం
బెనయం బైకొని చూచియుఁ
గనదయ్యె న్వాని సురతకాంతాగుణమున్. 482

సీ. తలుపుచెంగటఁ గొంత నిలిచి యాకర్షణ
శ్రీలేమిఁ దనుదాన చేర నరిగి
క్రముకఖండము లీయఁగాఁబోయి సంగ్రహా
న్వేష లేమిని శయ్యమీఁద నునిచి
కదిసి పాదము లొత్తఁగాఁ బూని యంగీకృ
తిస్ఫూర్తిఁ గనమి భీతిల్లి లేచి
ప్రేమగన్పడఁ బల్కరించి ప్రత్యుత్తర
స్థితిగానఁబడకున్న జిన్నఁబోయి
తే. శాస్త్ర పాఠక్రమానంతజాడ్యుఁడైన
ధవుని గని యుస్సురంచును దలుపుమూసి

గుబ్బకవమీఁది పయ్యెదకొంగు పఱచి
నేలఁ బవళించు మగువ కన్నీరు దొరఁగ. 483

సీ. కవగూడి యెడఁబాయఁగా లేని మిథునంబు
కాంక్ష వీక్షించి యేకారఁ దొడఁగు
నన్యోన్యమైత్రి సయ్యాటలాడెడు వధూ
వరులవేడుకకు భావమున నుడుకు
భాగ్యంబుగల సతీపతుల నిర్భయరహః
క్రీడలకెల్ల గ్రుక్కిళ్లు మ్రింగు
మదనకేళీపరిమ్లానాంగులగు దంప
తుల యందమునకుఁ గొందలముఁ జెందు

తే. నుర్వి నిర్వక్రతరుణవయోమదాంధ
గంధసింధురగమన లఖండసౌఖ్య
మెంత గల్గియు సంభోగహీన మైన
నెట్లు భరియింపఁగలరు మహిన్మహీంద్ర. 484

క. పగలెల్ల నింటిపనులకు
నగపడ నొకరీతి మఱచియైనను నుండుఁ
మగువ నిశాముఖ మైనం
దిగులుపడు న్మగనివగ గణించుచు మదిలోన్. 485

సీ. పట్టికాపుర మింత రట్టాయెఁగా యంచుఁ
దల్లి పెల్లగువంతఁ దల్లడిల్లు
జాయాబహ్వాజ్ఞప్తజామాతృజాడ్యుఁడై
తండ్రి యందంద డెందమునఁ గుందుఁ
గ్రోధమొందిననైనఁ గొడుకు దుర్గుణ మెంచి
యత్తమాడెత్తు మాటాడ వెఱచుఁ

దాఁజెప్పు చదువు లింతకుఁ దెచ్చెఁగా యంచు
మామ యే మన లేక మోముఁవాంచు
తే. మర్మ మెఱుఁగని వార లిమ్మగువ కేమి
యొచ్చమున్నదొకో మగఁ డొల్లఁ డనుచు
నాడుకొనఁ జొత్తు రక్కటా యాఁడుఁబుట్టు
పుట్టరాదుసుమా లోకమున నరేంద్ర. 486
తే. ఇట్లు వర్తింప నొక్కనాఁ డిరులుగవియు
వేళఁ గార్యాంతరాపేక్ష వెంటఁబడఁగ
నింటివారికిఁ జెప్పక నేగెఁ జపల
మగఁడు పొరుగూరికై బుద్ధిమంతుఁ డగుట. 487
క. ఆరేయి వాని చెలికాఁ
డారాధ్యుఁ డనంగఁ బరఁగు నాతండు తదా
గారమునఁ బడుక యింట ను
దారతదాగమనకాంక్షియై పవళించెన్. 488
తే. అంతఁ జపలావధూటి నేఁడైన మంచి
బుద్ధిపుట్టెదె మగని కాపూర్ణదైవ
కరుణ నని కేళిగేహంబు గదిసి యచట
వాని నిజనాథుఁ డని మదిలోన నెంచి. 489
శా. చేరంగాఁ జని యక్కటా యధిప మీచిత్తంబు రాకున్న నీ
వీరీతిం బడసేవ సేయు మని మీరే నన్ను శిక్షించి యే
నేరం బైన సహింప భాగ్యముగదా నిష్కారణం బిట్లు నా
పేరన్న న్మదిఁ గంటగించెదరు పెంపే మీకు నన్నేఁచుటల్.
క. అని దైన్యముతోఁ బలికిన
విని యాతఁడు మదనవిశిఖవివశుం డగుచున్

మునుదాని తెఱఁగెఱుంగుట
నెనసినతమి సురతకేళి నింపుఘటింపన్. 491

క. ఆవెనుక మగఁడు గాఁడని
భావంబునఁ దెలిసి సిగ్గుపడి యంతటిలో
దై వాధీనం బిది యని
భావించుచుఁ జపల మృదులభాషల ననియెన్. 492

తే. ఇంత మోసంబుఁ జేసి నాయీలువెల్ల
నపహరించితి వీఁక నేమి యైనకార్య
మయ్యె నేకద యీరీతి ననుదినంబు
నన్ను మన్నింపకున్నఁ బ్రాణములు విడుతు. 493

క. అని పలికె నదియు మొదలుగ
వెనుదీయక యజ్ఞరైన వేళల నెల్లం
జనుదెంచు వానిరతి న
వ్వనితామణి తనివిలేక వర్తిలఁ దొడఁగెన్. 494

సీ. భర్తకుఁ బ్రాతరౌపాసనాగ్ని యొసంగి
దుడుకుఁగా ముంగిటఁ దొంగి చూచు
నాయకునకు మజ్జనజలంబు ఘటియించి
తాపియింటికి నేగి తడవుచూచు
ధవునిచెంగట నిష్టదైవపూజ కమర్చి
తలవాఁకిటికిఁ బోయి నిలిచిచూచుఁ
బతికంచమున శాకవితతులు వడ్డించి
నిలువఁగూడక గోడ నిక్కిచూచు

తే. నెంతబాళియొ కాక యయ్యిందుముఖికిఁ
గూర్మినారాధ్యురాకలు గోరు టొకటె

కాని ప్రాణేశు పరిచర్య కానివావి
యయ్యె నేమందునయ్య యయ్యతనుమహిమ. 495

సీ. తీవితో నేటినీటికిఁ బోవుచో వెంట
వెంటవచ్చితిఁజుమా విద్రుమోష్ఠి
పొరుగింటి చెలిఁ గూడి సరసము ల్పలుకుచోఁ
జెంత నిల్చితిఁజుమా దంతిగమన
ముంగిట జననితో ముచ్చటలాడంగ
నిక్కిచూచితిఁజుమా టెక్కులాఁడి
పడుకటింటికిఁ జెలు ల్ప్రార్థించి యనుపుచోఁ
దలుపుమాటితిఁజుమా తతనితంబ
తే. యనుచు నారాధ్యుఁ డొంటిపాటైన వేళ
నవ్వధూమణితోడ మోహంబుఁ దెలుప
నప్పడంతియు నవి నీవు చెప్ప నేల
వినర నాకన్ను లెందున్న వనుచుఁ బలుకు. 496

క. ఈరీతి నుండు నంతట
వారల యందములు సవసవలుగా విని య
య్యూరెల్ల గుజగుజలఁబో
జారునితోఁ జపల తెలుపుఁ జాంచల్యముగాన్. 497

క. వచ్చెఁగద బెడఁద మన కిఁక
నిచ్చట నడయాడఁ గూడ దెటకేనియు నే
వచ్చెద రమ్మటు లైన
న్విచ్చలవిడి నడువవచ్చు వెఱవకు మదిలోన్. 498

తే. అనిన భయమంది యాతఁ డోయబల యింత
సాహసకియ చేయంగఁ జనునె మనకు

ననుచు వారింప విన కది యతనిఁ గూడి
యరిగెఁ దెగియించి నిర్భరసురతవాంఛ. 499

శా. ఆరీతిం బహుదేశము ల్గడచిపో నారాధ్యుఁ డాత్మాంగనం
గారాము ల్దలపోసి యొక్కయెడ నిక్కల్పైనచో దానినా
నారత్నోజ్జ్వల భూషలూడ్చికొని యానందంబు తోడం
బురిం, జేరెం దచ్చపలాత్మియు న్వగవఁజొచ్చెం గార్య
మిట్లౌటకున్. 500

తే. వింటివా విక్రమార్క యవ్వేలఁది సేయఁ
దగనికార్యం బొనర్చి దుర్దశఁ గృశించె
గాన నన్యుల నడుగఁగా రానిమీన
హాసహేతువు మఱినీవె యరసికొనుము. 501

చ. తెలియఁగ జాలకున్న వచియించెద తేపని యింటికేగె న
చ్చెలువ యటంచుఁ దేనియలు చిల్కఁగఁ జిల్క వచింప
నంతలో, బలబల వేగవచ్చినఁ బ్రభావతి కేళిగృహంబుఁ
జేరి చం,చలమతి నాఁటిరేయి నృపచంద్రుని పొందికఁ
గోరిచేరినన్. 502

తే. చిలుక వీక్షించి కలదు విచిత్రగాథ
యది యగాధసరోజరాగాధరోష్ఠి
యనుచు వచియింపఁ దొడఁగె భాష్యార్థమాన
మాధురీమాధురీణత సాధురీతి. 503

తే. చేరి యెన్నికథలు చెప్పినఁ గనలేక
విక్రమార్కధరణివిభుఁడు పిలువఁ
బనుపనేగి మంత్రితనుజాత తత్సభా
ప్రాంగణమునఁ దెరమఱుంగుఁ జెంది. 504

తే. తనదు కథలకుఁ దరలికాతరళనయన
యాదిగాఁగల్గు నంతగపురాబ్జముఖులు
పుష్పహాసప్రముఖ మంత్రిపుంగవులును
వచ్చి యుండుటఁ దెలిసి యవ్వామనయన. 505

మ. సభవారెల్లను సద్దుమాని వినుఁడీ సర్వంసహామండల
ప్రభుతోఁ దెల్పెద విక్రమార్కనృపచంద్రాసావధానంబు
గా, శుభదం బీకథఁ జిత్తగింపవలె నంచుం దెల్పఁ జొచ్చె
న్సుర, క్షభకేళీవసికామరందరసవాచాప్రాచురీచాతురిన్.

ఎనిమిదవ యుపకథ.

క. గంధవతీ నామకము వ
సుంధర నొకపురము కరము శోభిలు భాస్వ
త్సైంధవచయాతిపత్త్రిత
బంధురమణిసౌధకేతుపటపటలం బై. 507

క. ఆనగరరత్న మేలు
న్మానధనుం డనఁగఁ బరఁగు మానవపతితత
నూనుం డభిమానధనా
ఖ్యానవనీయుండు వెలయు నధికప్రజ్ఞన్. 508

తే. అతఁడు జనకుని వెనుకఁ బట్టాభిషేక
మవధరించి నిజామాత్యులాప్తకోటి
యనుదినంబును విన్నవించిన వివాహ
మొల్ల నని నిష్ప్రహుఁడయి యుండె నంత. 509

క. చవవరు లందఱు నొకనాఁ
డనఘా కల్యాణ మొల్ల నను కారణమే

మని యడిగిన వారలదెసఁ
గనుఁగొని యభిమానధనుఁ డకల్మషఫణితిన్. 510

క. ఇట్టిది యడుగనె తగదీ
పట్టున మీ కెఱుక లేక పలుమాఱు మొఱల్
వెట్టెదరు గానఁ దెలిపెద
గట్టిగఁ గామినుల నమ్మఁగా రాదు మదిన్. 511

క. పురుషజనవంచనార్థము
సరసిజసంభవుఁడు తనదుసామర్థ్యముచే
నిరుపమముగ నిర్మించెను
దరుణుల మాయోపజీవితాచణగతులన్. 512

తే. జవ్వనము రాకమునుపె విశ్వప్రపంచ
మంతయును హృద్గతమొనర్చి యడఁచికొందు
రేమి యెఱుఁగని కరణి నహీనబాల్య
చేష్టఁ బ్రకటింతు రవనిరాజీవముఖులు. 513

సీ. చిన్నారిచన్నుల కన్న మున్నుగఁ దోఁచు
లోకప్రమోహణాలోలచింత
కలికిచూపులవాఁడికన్న మున్నుగ మించు
గురుజనోజ్జ్వలతృణీకరణపటిమ
కటితటీచక్రంబు కన్నమున్నుగఁ దీఱు
ననృతవాక్యస్థాపనాత్మశక్తి
చెన్నారు మైమిన్న కన్న మున్నుగఁ బొల్చు
జనవిస్మయప్రదసాహసంబు
తే. గాఢచాతుర్యధుర్యతకన్న మున్న
పొడముఁ గంభీరజారసంభోగవాంఛ

కమలముఖులకు యౌవనాగమము కన్న
మున్ను గాఁగల్గు పాపసమూహమెల్ల. 514

క. టెక్కులు గలవాఁడైనం
జక్కనివాఁడైన రతులఁ జతురుం డైనం
దక్కరు మగనికి నిక్కం
బక్కట జారునికిఁ దక్కినటువలె యువతుల్. 515

క. మగువలు గరగరనై తగు
మగవానిం జూచి వీఁడు మగఁడైనఁ గదా
తెగుదుఃఖం బనుకొంచుం
దిగఁగాఱుదు రెపుడు నెమ్మది న్వగమిగులన్. 516

సీ. గజకర్ణముల కింత గల్గినఁ గల్గనీ
కలికినెమ్మదికి నిల్కడలు లేవు
కమలచూపున కింత గల్గినఁ గల్గనీ
కాంతనెమ్మదికి నిల్కడలు లేవు
చలదళంబులకింత గలిగినఁ గల్గనీ
లలననెమ్మదికి నిల్కడలు లేవు
కారుమించున కింతగల్గినఁ గల్గనీ
పడఁతినెమ్మదికి నిల్కడలు లేవు
తే. జలదముల కింతగలిగినఁ గలుగనిమ్ము
కమలనేత్రలమదికి నిల్కడలు లేవు
కావున వధూటికల యిచ్చకంబు లెల్ల
విశ్వసించిన మగవాఁడు వెఱ్ఱివాఁడు. 517

క. బిసరుహానయనలు మాయా
గ్రసరల్ మఱి వారిపొందు గారాదె కదా

యసమానమనీషాఢ్యులు
వసియింతురె యాఁడుప్రతిమ వ్రాసినయింటన్. 518

క. కావున వివాహవిచ్యుతి
గావించితి ననుచుఁ బలుకఁగా వార లహో
దేవా సర్వజ్ఞుఁడ విటు
లీవాక్యము లాడవచ్చునే యిచ్చోటన్. 519

తే. ఎంచిచూచిన నూటవెయ్యింట నొకతె
గాక సతు లెల్ల జారసంగమసుఖైక
పరతఁ జెందిన వాన లేకరణిఁ గురియుఁ
బంట లేచందమునఁ బండుఁ బార్థివేంద్ర. 520

క. ఇలువరుసయు మానుషముం
గలరాజుల యిండ్లఁ గన్నెకలు పుట్టునెడం
దెలిసిన వరించి మఱివా
రలనగరికిఁ దెచ్చి పెనుపరాదా చాలన్. 521

వ. అని నిర్బంధించిననయ్యభిమానధనుం డియ్యకొని సమన్వయ మాన్యు లగు రాజన్యుల కన్యాజనంబులం బ్రతీక్షించుచుం బుట్టినయప్పుడ సూతికాగృహంబులు సొచ్చి బాలికాచతుష్టయంబుం బరిగ్రహించి నిజగేహంబునకుం దెచ్చి వియచ్చరపథావరోధిసాలనికరం బగునంతగపురంబున వేఱువేఱ గృహంబుల నునిచి క్రమక్రమంబున మదనసేనయు మంజువాణియు మణిమంజరియు మకరందయు నను నామంబు లిడి పోషింప నొక్కదాదిం గట్టడ సేసి కొండొకకాలంబునకు జవ్వనంబు నివ్వటిల్లిన నవ్వేలందులకు వరుసక్రమంబున

ననుదినంబునుం గామోపభోగంబులం బ్రమోదం బావహిం
లం జేయుచు నప్రమత్తుం డై యుండె నంత. 522

క. ఆకామిను లధిపతిరతి
నేకట దీఱమి మనోభవేషువితానం
బేకత నొందఁగఁ బరసుర
తాకాంక్షాయత్తచిత్త లై నెవ్వగలన్. 523

సీ. మగవారిఁ జేయక మము నాఁడువారిఁగా
నీరీతిఁ బుట్టింప నేల యనుచుఁ
బుట్టించెఁబో సాధుపురుషుతోడుతఁ గూర్ప
కీక్రూరుతోఁగూర్ప నేల యనుచుఁ
గూర్చెఁబో పరిపాటి కొంపలోఁ గూల్పక
నీదుర్గమునఁ ద్రోయ నేల యనుచుఁ
ద్రోచెఁబో దయఁజూచి ఖేచరత్వ మొసంగ
కీమానుషం బీయ నేల యనుచు

తే. వారు రేలుఁ బవళ్లు దుర్వారఘోర
కోపమునఁ బల్కెడు దురాపశాపములఁ బ
యోరువాసనుఁ డేమిగాకునికి పలుకు
టువిదతాటంకకరణముహత్త్వమహిమ. 524

తే. వార లీరీతి నుండ దుర్వారచోర
గతులఁ బ్రతిగన్నవాఁ డొక్కకన్నగాఁడు
కార్యసాధకుఁ డను పేరు గలుగువాఁడు
వాఁడు తత్పురికాళికా వసతిఁ జేరి. 525

క. ఆరాజు నగరికలిమి కు
బేరునిపొక్కసముకన్న పెట్టినధన మ

వ్వారిగఁ దొరకు న్మద్గృహ
దారిద్ర్యం బపుడుగాని తలఁగ దటంచున్. 526

క. రేలెవ్వరు గనకుండఁగఁ
గాళీదేవిం బెకల్చి కడనుంచి తదా
భీలస్థానము మొదలుగఁ
దాలిమితో నేల మాలెఁ ద్రవ్వఁగఁదొడఁగెన్. 527

క. పగలెల్లఁ గాళిక న్నై
చ్చ్పుగ బిలముఖమున సమర్చుచు న్వాఁడొకనా
లుగుదినములలో నరపతి
నగరంటఁగఁ ద్రవ్వెఁ దెగువ నాటుకొనంగన్. 528

తే. ఇదియె ధనమున్న గృహమని యెంచి యచట
నిర్గమద్వార మెడలించి నెమ్మివెడలి
దైవవశమున మదనసేనావధూటి
పడుకయిల్లోట నిలిచి విభ్రాంతుఁ డగుచు. 529

ఉ. పానుపుమీఁదఁ గెందలిరుబాకువజీరుని బావ్రావైభవ
శ్రీనిధి యైన యమ్మదనసేనఁ గనుంగొని పొంగి నాకుఁ జే
కానుకచేసె నీనృపతికామిని నాదగుభాగ్య మెంత సొ
మ్మైన నదేల దీని బిగువాఁడు కౌఁగిటఁ జేరఁగల్గినన్. 530

చ. అని తలపోయ వాని పొలు పద్దిరపాటునఁ జూచి విస్మయం
బనుపమలీల దొట్టిన భయంబును జిల్లరసేయ వాని నె
ల్లనుగడఁద్రోచియీపురుషలాభము దైవముగూర్చెనంచుమిం
చినతమి యూన నమ్మదనసేన మనోభవదూయమానయై. 531

ఉ. గ్రక్కునఁ గౌఁగిలించి తలకన్వల దెవ్వఁడవైన నేమి నా
చిక్కని గబ్బిగుబ్బలకుఁ జిక్కితి వెక్కడఁబోవవచ్చు నా

యక్కట దీర్పవచ్చిన లతాంతకృపాణివి నీవె నీకు నే
డక్కటిలించుఁ బ్రేమనిగుడం బుపపాన్పునఁ జేర్చియచ్చటన్.

క. అనిరోధచుంబితాధర
మనివార్యోపర్యధఃక్రియానిష్కరణం
బనితరపూర్ణానందం
బనఁదగు రతి నవ్వధూటి యతనిం గలసెన్. 533

తే. కలసి యిట్టు లలభ్యయోగంబు దొరకె
ననుచు వెఱగంది యిటకెట్టు లరుగుదెంచి
తెవ్వఁడవు నీవు నీకుఁ బేరేమి యనుచు
నడిగి యంతయుఁ దెలిసి నెయ్యమున మఱియు. 534

క. తను రాజు చెట్టఁబట్టిన
యనువుం జిరకాలకాంక్షితాన్యజనాలిం
గనతయును దెలిపి యది నేఁ
డొనఁగూడె న్నిన్నువంటి యొఱపఱి కతనన్. 535

తే. రాజకులవర్యుఁ డాత్మభార్యాచతుష్క
నిలయముల వర్సవెంబడి నిద్రసలుపు
నాతఁ డిటు రానిదినములయందు వచ్చి
యిచట సంభోగ మొసఁగి నన్నేలుకొనుము. 536

మ. అని ప్రార్థించినఁ గార్యసాధకుఁ డమందానందముం జెంది చం
దనగంధీ యనుబంధి నైతిఁగద నీతారుణ్యవిస్ఫూర్తి కై
న నగమ్యం బిది యిందు రావెఱతు నుండన్వచ్చుఁ గాళీనికే
తనసీమం దినమీవు మత్కృత బిలద్వారంబున న్వచ్చినన్.

చ. అన విని పొంగి యామృదుతరాంగితరంగితసంభ్రమాప్తి నా
యన వెనువెంటఁ దత్కృతబిలాధ్వగతిన్ ఘనసాధ్వసప్రదం

బనఁజను కాళికాగృహగుహాంతరభాగముఁ జేరి చీఁకటుల్
పెనఁగొనఁ దూష్పముూల రతిలీలలఁ జారుని గూడి వేడుకన్.

క. బిలమార్గంబునఁ గ్రమ్మఱ
నిలయము సేరంగఁ జని ఘనీకృతమోహా
కుల మొరు లెఱుఁగనికై వడి
నలచోరుని విడక యాలతాంగి మెలంగెన్. 539

క. అని యాబాలసరస్వతి
జనపతికిం దెలిపె నని రసస్థితి మిగులం
గనఁబడఁ గీరము నొడువఁగ
. దినకరునిరథంబు తూర్పుదిక్తటి దోఁచెన్. 540

క. అంతఁ బ్రభావతి తనయ
భ్యంతరమందిరముఁ జెంది యారేయి ధరా
కాంతుని జేరుట కాత్మో
పాంతమునం గులుకఁ జిలుక యల్లనఁబలుకున్. 541

క. వినవమ్మ విక్రమార్కుం
డనుపమవిస్మయముఁ జెంది యవ్వాలికథ యే
యనువున నడచెనొ చెప్పుమా
యన సచివునితనయ సవినయంబుగఁ బలికెన్. 542

తే. మహీప యంతట నయ్యభిమానధనుని
రెండవసుపాణి మరునికూరిమి పటాణి
మంజువాణి మనోవ్యథ మగకఱవునఁ
బడినగతినుండఁ దత్పురప్రాంతసీమ. 543

తే. ఏటిదరి నొక్కసన్న్యాసి యింపునింపు
మతముగానించుకొని శాస్త్రమంత్రతంత్ర

వేదవేదాంతవిద్బ్రహ్మవేతృగరిమ
నితనికెన లేదనఁగ వార్త కెక్కి వెలయు. 544

తే. త్రిషవణస్నానములు నిష్టదేవపూజ
గ్రంథపారాయణముఁ బరబ్రహ్మచింత
భైక్షభుక్తిహారీతకీభక్షణంబు
నజినశయనంబుఁ గల్గి యయ్యతి వొసంగు. 545

క. ఆసమయంబున భృగుఁడను
భూసురుఁ డొకఁ డొక్కకార్యమునకై తమితో
నాసన్న్యాసికి నంతే
వాసిత్వము మెఱయఁగా ధ్రువంబున మెలఁగున్. 546

సీ. ముదముతో యతికన్న మున్న మేల్కని గోమ
యంబున మఠ మెల్ల నలికివైచుఁ
దపసి యేటికిఁ బోవుతఱి నంటి వెంటనె
నడచు నాతనికమండలువుఁ దాల్చి
సన్న్యాసి దేవపూజకుఁ బూనుచో నుప
కరణము ల్దొలిచి శీఘ్రమున నొసఁగు
సంయమీశ్వరుఁడు భిక్షకుఁ బోవునెడ గోచి
యును నార్ద్రపటఖండ మొనరఁదాల్చుఁ

తే. బారికాంక్షికి నజినంబుఁ బఱచి రాత్రి
పరమశుద్ధాంతరంగుఁడై పదము లొత్తు
నెలమి యహ్నానికలలోనఁ బిలిచె నేని
స్వామి పనియేమి యనుచు హస్తములు మొగుచు. 547

క. ఈరీతి నుండ నాతని
మేరకు నొకనాఁడు మిగుల మెచ్చి యతీంద్రుం

డోరీ యలరితి నిచ్చెద
గారవమున నడుగు మేమికావలె ననినన్. 548

తే. అతఁడు ప్రణమిల్లిపల్కె సంయమివరేణ్య
విన్నప మొనర్పవెఱతు నావెఱ్ఱితనము
ముద్దుగాఁ జూచు కరుణాసముద్రమూర్తి
వగుటఁ దెల్పెద నాకోర్కి యాదరింపు. 549

ఉ. మాపొరుగింటిశూద్రుని కుమారిక పిన్నటనాఁటనుండియు
న్నాపయిఁ బ్రేమఁగన్నది యనంతర మొక్కఁడు పెండ్లియాడి
వాఁడీపురిలోన నిల్వెడలనీక పరుండటు సేరకుండ సం
జ్ఞాపరుఁ డౌచు దాని ననిశంబును నేలెఁడు సంయమీశ్వరా.

సీ. ఉదుటుతో నారాక కెదురుచూచుచు ముద్దు
గాఱఁగా నది నిల్చుకడపఁ జూచి
ననుఁజూడఁ గోరిక్రొన్ననతీవనడియాడు
విధమున నది కుల్కువీధిఁ జూచి
నీటికై వచ్చుట నెపముగ నాతోడఁ
బలుకుచు నది చెందు బావిఁ జూచి
తమవారి మొఱఁగి తత్తరముహత్తగవచ్చి
యది నన్నుఁగలయు పూఁబొదలఁ జూచి

తే. యేను భరియింపలేక మీకృప సమాశ్ర
యించి యున్నాఁడ నన్ను నీడేర్పవయ్య
యార్తరక్షణ మఖిలపుణ్యముగదయ్య
కూర్మి నెట్లైన నను దానిఁ గూర్పవయ్య. 551

తే. అనినఁ జిఱునవ్వునవ్వి యయ్యతికులేంద్రుఁ
డౌర మన్మథు నిజమాయకడ్డ మెవ్వ

రంబుజాసనముఖులలో ననుచు నతని
జేరవకుఁ బిల్చి యొకవేరు చేతికిచ్చి. 552

క. ఇది త్రొక్కినఁ జనవచ్చు
న్నదిఁ దలచినచోటి కభ్రమార్గంబున న
మ్మదవతిఁగలసెదు పోపొ
మ్మెద సందియమెడలి రాత్రి కేగు మటన్నన్. 553

మ. భృగుఁ డారేయిఁ దదౌషధాప్తిమహితాంఘ్రిద్వంద్వుఁడై
పోయి యభ్రగతిం దద్గృహాసీమడిగ్గి మరుబాబాఁబోలు
నాబాలతో,నగణేయాదృతిఁగూడి క్రమ్మఱి యతం డాకై
వడిన్రేలుతన్మృగనేత్రామణిపొందుఁబాయకయతిప్రీతాంత
రంగంబునన్. 554

క. అమ్మూలికపై దానివి
థ మ్మదివ్రాసినపసిండి దగడుపొదివి ప్రా
ణమ్మువలె దాఁచికొని మఱి
యెమ్మెయిఁ గర్జములదాని నేమఱకుండెన్. 555

క. అంత నొకనాఁ డతండు పు
రాంతిక నదిఁ జేర నరిగి యమ్మూలికఁ ద
త్ప్రాంతమున నుంచి దైవా
క్రాంతమతిం డిగ్గి యొడలు కడిగికొనంగన్. 556

తే. రాజశుద్ధాంతపుషితమరాళ మొకటి
యరుణపద్మదళభ్రాంతి నచటనున్న
మూలిక గ్రహించి యవరోధమునకుఁజనియె
భృగుఁడు తదభావమునకు నెవ్వగలఁబొగిలె. 557

ఉ. అంతట నమ్మరాళిము విహారమహారతి మంజువాణిగే
హాంతరసీమవైచినఁ దదౌషధముం గొని యవ్వధూటి వి
భ్రాంతతఁ జెంది దానిపయి బంగరుఱేకున వ్రాసియున్న య
త్యంతపరిస్ఫుటాక్షరచయంబుఁ బఠించి ప్రమోదమగ్నయై.

క. ఇది త్రొక్కినఁ జనవచ్చు
న్నదిఁ దలఁచినచోటి కభ్రమార్గంబున నం
చొదవిన యాలిపియున్నది
గద దేవునికరుణ మెచ్చఁగావలె ననుచున్. 559

వ. తలంచి బహుకాలాభిలాషితం బగు పరపురుషసంగమం బనుభూతంబైన భంగింబొంగి మనోరథపరంపరాక్రమిత దినావసానయై నిశాసమయంబున రాజకుంజరుండు మణిమంజరీమందిరగతుం డగుట యెఱింగి యక్కురంగనయన తన ముంగిట నిల్చి పదాంగుష్ఠంబులన నయ్యౌషధమూలం బవలంబించి కాళికాగృహంబున కరుగవలయునని తలంచి నిరాధారంబగు గగనాంగణంబున కెగిరి దైవవశంబునం గాళీనికేతనద్వారంబున మొగులుతగులు దిగనాడి యరుగు దెంచిన మెఱుంగుతెఱంగున వ్రాలి కేళికాగతుల మెలంగు నవసరంబున. 560

క. పరనగరరాజసుతుఁ డొ
క్కరుఁ డప్పురమునకు నాత్మకార్యంబునకై
యరుదెంచి యునికి నిజ
తామరసేక్షణఁ దలఁచి యతఁడు మన్మథవశుఁడై. 561

తే. నిదురగానక యొకచోట నిలువలేక
వీథిఁ గ్రుమ్మరుచుండి యవ్వేళనటకు

వచ్చి మరులచ్చివంటి యమ్మచ్చెకంటి
మెచ్చి మరులెచ్చి యంటిన మెలఁతతోడ. 56

తే. పలుకరించి తదాకారభాషణాది
కముల శుద్ధాంతకామినిఁ గాఁగఁ దెలిసి
యళికి తలఁకిననాతని తలఁపెరింగి
యానృపాంగన వేగ డాయంగనరిగి. 56

ఉ. ప్రేమగనంబడం బలుకరించినవాఁడవు పోదువా యయో
నామగవాఁడ లెస్స నిను నమ్మితి రమ్మని పిల్చి కాళికా
ధామమునం బ్రతీచికడఁ దాను నతండుఁ బ్రసూనబాణస
గ్రామవినోదకేళి సరిగాఁగఁ బెనంగి యనంతరంబునన్. 56

తే. తనచరిత్రంబు నుడివి యాతనివిధంబుఁ
దెలిసి యిఁకమీఁద రాత్రులు దినదినంబు
నిచ్చటికి రమ్ము తఱియైన నేను వత్తు
ననుచు వాడఁబాటు చేసి యవ్వనిత సనియె. 5

క. చని నాఁడు మొదలుగాఁ బ
ర్వినతమితో సజ్జయైన వేళల నృపనం
దనుపొందునడుపుచుండెన్
ఘనతరమునిదత్తమూలికామహిమమునన్. 5

చ. అని సచివేంద్రనందన ధరాధిపుతో వినిపించెనంచుఁ జెం
దిన నెఱనేర్పుతోఁ జిలుక తెల్పఁ బ్రభాతముగాఁ బ్రభావ
వనరుహగంధి యంతట నివాసముఁ జేరి దినావసానసం
జనితకుతూహలాప్తి నృపచంద్రునిదూతిక వెంటవచ్చినన్.

క. శుకమిట్లను వినవమ్మా
సకియా యలవిక్రమార్క జనవరుఁడు దద

గ్ర కథావిధ మడుగన్నం
త్రికుమారి మనంబు గొలుపఁ దెలుపం దొడగెన్. 568

తే. దేవ యభిమానధనుని తృతీయభార్య
యైనమణిమంజరీహంసయాన తనదు
ప్రాయమెల్లను గోర్కులపాలు చేసి
యుపపతిక్రీడ కేకారు చున్నయంత. 569

క ధరపై నిగమావతియను
పురమునఁ గ్రూరుఁడను నామమున నొకశూద్రుం
డరివరనికరభయంకర
కరకరవాలాంకుఁడై జగన్నుతిఁ గాంచున్. 570

క. ఆతనికిఁ జపల యనఁగాఁ
గాతరమృగనయన యొకతె గల దది మదిలో
నీతిగణింపక జార
వ్రాతములకు హృదయ మిచ్చి వర్తిల్లుటయున్. 571

తే. ఆతఁ డది యెఱింగి కామినీహత్య కళికి
యాలిఁ దోడ్కొని పరభూమి కరుగు బుద్ధి
గంధవతి చెంతకరుదేరఁ గలిపయప్ర
యాణముల నంత నచ్చపలాబ్జనయన. 572

క. వీఁడిఁక నెన్ని దేశముల వెంబడిఁద్రిప్పునొ యేమి చేయును
న్వాఁడొకొ కాదటంచు జతనంబునఁ గన్ను మొఱంగిపోయిన
న్వాఁడిమి వెంటనే వెదకవచ్చుఁగదా యెటులైన నీతనిం
బోఁడిమి మాన్పి కాని మఱిపోదఁగదంచు విచారఖిన్నయై.

క. పెదవులు తడుపుచుఁ బదములు
గుదిగొనఁగా నొక్కచోటఁ గూర్చుండి యయో
హృదయేశ యెచటి కీడ్చెదొ
కద నాకుం దప్పి వశముగా దని పలుకన్. 574

తే. అతఁడు చోరభయంబున నవ్వధూటి
మేనిసొమ్ములు తనయొడిలోన డాఁచి
నీరపాత్రంబుఁ గైకొని నెమకఁ జనియె
హ్రదనదీకూపముఖ్యంబు లంతలోన. 575

మ. ఒకశూద్రుం డభిరామనాముఁ డొక యుద్యోగంబు పై
వచ్చి య, మ్ముకురాస్యం గని యొంటినున్న దిది యేమో
యంచు మాటాడనిం,చుకశంకించినఁ జేరఁబిల్చి తన యస్తోక
వ్యథం దెల్పి య,వ్వికచాంభోరుహగంధి వాని మది
యువ్విళ్లూరఁగాఁ జేయుచున్. 576

తే. నీకు నామీఁదఁ గోర్కి జన్మించెనేని
కాఁపురమునకు నుండెదఁ గాని యిటకు
వచ్చు జలములు గొనుచు నావరుఁడు వాని
మొఱఁగిపోయిన వెదకుచు నరుగుదెంచు. 577

తే. కూలికీలారికం బందుఁ గొంటువానిఁ
జెనకి నిర్జించిపోవ నీచేతఁగూడ
దట్టు గావున నిట్లు సేయంగవలయు
నని యుపాయంబుఁ జెప్పిన యంతలోన. 578

ఉ. క్రూరుఁడు నీళ్లుఁ గొంచు నటకుం జనుదెంచినఁ దత్ప్రఫుల్లనీ
రేరుహనేత్ర దప్పి యొకరీతి నడంచిన యట్లు చేసి యీ
యూరికిఁ బోయి నేఁ డిచట నుండుదమా యని ముప్వరు

త్ర యో, దారతనేగి గంధవతిఁ దద్దయు మెచ్చుచు వచ్చుచు న్నెడన్. 579

క. ఆరమణియు నభిరాముఁడు
క్రూరుని నిరువంకఁ బెట్టుకొని యయ్యో యీ
యూరికి దొర లేఁడా యీ
చోరుని దండింప ననుచు స్రుక్కక కూయన్. 580

క. ఆమాటవిని తలారుల
దేమని గద్దింప నామృగేక్షణ రోదగా
నామగఁ డితఁడని యయ్యభి
రాముని వెసఁజూపి నిబ్బరంబునఁ బలికెన్. 581

తే. ఆలుమగఁడును నియ్యూరి యలుత నిలిచి
చలిది భుజియింప నాసొమ్ము సంగ్రహించె
గొట్టుసేయక వీనిఁ జూపట్టుకొనుచు
నిచ్చటికిఁ దెచ్చితిమి పట్టుఁ డిప్పు డితని. 582

వ. అనిన విని యన్నగరరక్షకులా క్షేపపూర్వకంబుగా నతనిం బట్టుకొని బాధించి శోధించి యొడిలోని యాభరణములం గనుంగొని దొంగయగు నని నిశ్చయించి యభిమానధనున కెఱింగించి మూఁడుత్తరువులు గైకొని నిజకామినీకుహాన సంజనిత విస్మయాదృతప్రత్యుత్తరుం డగు నతని వధియించి యమ్మండనంబు లిచ్చినం జపలాభిరాములుసంపూర్ణకాములై యథేచ్ఛ నరిగి రాక్రూరుండును నన్యాయహతుం డయ్యెం గావునం బిశాచంబై యాచారవంతులం గని తలంగం బాఱుచు మాంత్రికులం గని గడగడ వడంకుచు నాయుధ హస్తులం జూచి యేచినభయంబునుం బొందుచు భైర

వాఙ్ఛావశుండై యాహారంబుఁ గొనంగానక వెలచినవారి వెంటంబడి తదీయజనప్రకల్పిత రాత్రి కాననంబుల నుద్దండ తరజఠరానలంబున శృంగాటకంబులఁ గాఁపుగరిత లగ్న లంబుగా భగ్నునం దరికొన బలియర్పించు పొంగళ్లవలనం గొంతకొంత సంతసించుచు నిడుమలకుం గడగానక యప్పట్టి నంబున నెట్టుకొని యున్నవాఁ డగుటం జేసి యతం డొక్కనాఁడు. 583

క. నరపతికిం గానుకగా
విరిపొట్లము గొనుచు నొకఁడు వీథింజనుచో
గురుతర మగు సురుచిరత
త్పరిమళముల వెంటనంటి పాయక చనియెన్. 584

ఉ. భూపతి యంత నవ్విరులపొట్లముఁ గైకొని కొల్వు దీఱి క్రీ
డాపరమైన బాళి నిగుడ న్వెస నంతిపురంబుఁ జేరి కో
ప్మాపుఁబోణి యంచు మణిమంజరి కిచ్చి తదీయ మన్మథో
ద్దీపితకేళిఁ దేలి పొడ తెంచు రవిం గని లేచిపోయినన్. 585

క. ఆకమలనయన పరసుర
తాకాంక్షల్ నిగుడ నెవ్వఁడైనను మగవాఁ
డీకడకు వచ్చి కోరిక
నాకొనగూర్చునని నెమ్మనంబునఁ దలఁచెన్. 586

క. క్రూరుం డప్పుడు తనయా
కారముతో నిలిచి యళుకుగాంచినదానిం
జేరంగ నరిగి వెలవకు
మోరమణీ వినుము మన్మహోదంతంబున్. 587

చ. అని నిజభార్య చేసిన యపాయమునం దనకట్లు సంభవిం
చిన యశరీరితాస్థితులు చెప్పి యిఁకం జఠరానలంబుచే
తను నెరియం దొడంగె వనితా యిపుడన్నము వెట్టితేని నీ
పనిచిన పంపుఁజేసెద శుభంబగు నీకని మ్రొక్కి వేఁడినన్.

క. అమ్మగువ చపలఁ గూరిచి
యమ్మా భువినాఁటదాన వైనన్నీ చే
యమ్మహితసాహసము నా
కిమ్మా నాకోర్కెల్ల నీడేఱుటకున్. 589

క. అని మెచ్చి క్రూరునిం గనుఁ
గొని వాహనమగుచునన్నుఁ గొని చనఁగలవా
మనమునఁ దలఁచినచోటికి
దినదినము న్నీకు మంచితిండి ఘటింతున్. 590

తే. అనిన నినుమోచికొనుట భాగ్యంబుగాదె
బ్రతికితినటంచు వాఁడొడఁబడినఁ జూచి
యబల బోనంబు వానికాహారమిచ్చి
తోయజానన యర్ధమరేయి వేళ. 591

క. పతి మకరందాగృహాసం
గతిఁ గాంచుట దెలిసి గగనగమనక్రూరో
ద్ధతవాహనయై విజన
క్షితి దలఁచుటఁ జనియె కాళిగేహము చేరన్. 592

క. చని వాహనంబు డిగి య
వ్వనితామణి పథికుఁడైన వైశ్యుని నొకనిం
గని తనవర్తన మంతయు
వినిపించి తదీయకథలు విని మోదమునన్. 593

తే. అతఁడు దాసును గాలిగేహంబులోన
దక్షిణపుమూల రతికేళిఁ దనివినొంది
యనుదినము నాతఁ డటువచ్చునట్లు చేసి
పోయి యాలీలమెలఁగె నప్పొలఁతి మఱియు. 594

మ. అని రాజన్యున కయ్యమాత్యసుత నిత్యప్రౌఢ వాగ్రూఢిఁ దె
ల్పినటంచుఁ శుకరాజుపల్కె నెడ నాలికాప్తభానుప్రభల్
దనర నైశ్యవధూటియంతరనిశాంతంబొందియారాత్రియ
మ్మనుజేంద్రాత్మజుపొందుఁ జెందఁజను ప్రేమస్ఫుంగలన్నిల్చినన్.

క. కని చిలుక నేఁట మాత్రమె
విను మమ్మంత్రిసుత భూమివిభుతో మును జె
ప్పినకథ చేపటికిఁ గథల్
వినిపించిన నరఁటిపండ్ల వేయును చెలియా. 596

వ. అనినవ్వించియాజవ్వనితోసవ్విహంగమపుంగవం బిట్లనియె.

క. అంతనలవిక్రమార్కుఁ డ
నంతరకథ యడుగ మంత్రినందన నవవా
సంతసమయప్రమోదా
క్రాంతవికస్వరపికస్వరంబునఁ బలికెన్. 598

తే. మానవాధీశ యయ్యభిమానధనుని
నాలుగవ కొమ్మ కమ్మకుందనపుబొమ్మ
యైన మకరంద యిచ్ఛావిహారమంద
సందు గానక మందచంచలతఁ జెంది. 599

సీ. నిలనీని వంట వార్పుల న త్తమామల
పోరును లేని కాఁపురముగలిగె

నెచటనుండిన నింట నేమనువారు లే
కింపుపొంపుఘటిల్లు నిల్లుగలిగ
చేలువగల్పట్టి పాలార్పకోకవేళ
తగ వెంచి చను దెంచు మగఁడు గలిగ
వలసినయట్టు లవ్వారిగా సారక
స్తూరికాముఖ్యవస్తువులు గలిగ
తే. నెన్ని గలిగిన నేమి నాయిచ్ఛలోని
యాస గడతేఱ జారవిహారసుఖము
సంభవించ దటంచుఁ గాంతావిశేష
పరవశస్వాంత యగుచుఁ దాపంబుఁజెంద. 600

మ. ఒకనాఁ డాత్మనిశాంతసౌధలసమానోద్యానవీథీసము
త్సుకయైపోయి తదంతరంబున మణిస్తోమాతిథామాతిరం
జకమై యుప్పరమంటు చప్పరమున న్సౌవర్ణడోలావిలో
లకుఁడై నిల్చిన యొక్కసిద్ధుఁగని చాలన్విస్మయంబందుచున్.

క. జారవిహారంబున కే
కారెడు నాకోర్కెఁదీర్పఁగా వచ్చిన య
మ్మారుఁడె యితఁడని యచ్చెలి
చేరం జని చూపువలపుచేఁతలఁ దెలుపన్. 602

క. నిలిచిన నతఁడాసతికిం
గలకోర్కె యెఱింగి మమ్ముఁ గామింపకుమీ
యిలచూడఁగవచ్చిన సి
ద్ధుల మతనునితూపు మనసుఁ దూఱదు మాకున్. 603

ఉ. ఇందుమనోహరంబయిన యివ్వనవాటిక చూచినప్పుడే
డెందము మమ్మునిల్ప నిట డిగ్గితి మిప్పుడ పోవలెం జెదా

నందవిభూతిగల్గ లలనాజనసంగమసౌఖ్యమేల ర
మ్యేందునిభాస్య నీమది యభీష్టము నేకుఱునట్లు చేసెదన్.604

క. అని చేరఁబిలిచి కర్ణం
బున నొకమంత్రంబు నుడివి పూఁబోఁడి మనం
బున నిది జపింపు మింక గ
గనగమనము గల్గు నీదుకాంక్షలు తీరన్. 605

చ. అని కరుణించి సిద్ధుఁడు వియత్పథజాంఘికుఁడైన మెచ్చి య
వ్వనిత విభాకరుం డపరవార్ధిఁ బడ న్మణిమంజరీగృహం
బునకు నిజేశ్వరుండరుగుపూఁటయటంచునునిశ్చయించి య
మ్మనువు జపించి విష్ణుపదమార్గమునం జనియెన్ రయంబునన్.

క. చని తత్కాళీగేహం
బున నొక మగనాలిఁకూటమునకై కనుగూ
ర్కనియొక్క జారుతో నిం
పునఁ బొదలుచు నుత్తరంపుమూల రమించెన్. 607

తే. అనుదినము వేళయైనప్పు డవ్వధూటి
యటకుఁ దావచ్చునట్లుగా నతఁడువచ్చు
నట్లుగాఁజేసి యట్టుల నతనిపొందు
విడువఁజాలక మెలఁగెఁ బూవిలుతునాజ్ఞ. 608

చ. మనుజకులేంద్ర యంతనభిమానధనుండొకనాఁటిరేయిఁగాం
చనరుచివారము ల్గలహాజారమునం గొలువున్కిఁజేసి య
వ్వనితలు నల్వురు న్మనువు వచ్చుక్రమంబున వచ్చి కాళికా
ఘనగృహసీమఁజేరి రతిఁ గాంచుచునుండిరి నాల్గుమూలలన్.

క. అంతట నభిమానధనుం
డాంతరమునఁ గాళికాపదాంబుజసేవా

నంతరతి వొడమ నుడిగపు
టింతులతోఁ గొలువు దీరి యే తెంచుటయున్. 610

క. వచ్చిన దివ్వటివెలుఁగున
నచ్చెలువలు నాథుఁజూచి రాతఁడుఁ గనియెం
దచ్చపలాక్షులఁ గనుఁగొని
యిచ్చమహాశ్చర్యసమభివృతముగ నిలువన్. 611

క. తరుణులు నలువురు నపుడొం
డొరులచరిత్రంబు లెఱిఁగి యొదవినభయము
న్నిరసించి యొక యుపాయము
దొరకొన విభుఁజేరి ధైర్యధుర్యాత్మకలై. 612

వ. కట్టెదుట నిలువంబడి కాళికాపదాంబుజంబులు భజియింప నింపునం జనుదెంచిన యక్షకమలాక్షుల మిన్నలువురము మదీయనాయకులు నేమును ననుదినంబు నిశాసమయంబున నిచ్చటికి వచ్చి పోవుదుము. మాకు నతీతానాగత వర్త మానంబులు తెలియుట కడుగం బనిలే దింత యేల నీయంతరంగంబున భవదీయభార్యాసౌందర్యవిశేషభాష ణాదులు మాయందుఁ దోఁచుటం జేసి సందియంబు కంద ళించినది కావున నింతయుం దెలుపవలసె నచ్చెలువలు మాయంశంబున జనియించినవారలు కావున మాపోలికలు వారికిం గలిగియుండు నయ్యండజయానలకు శుభంబుఁ గోరికదా యేతన్మహాకాంకరీపదపంకజారాధనకు ననురా త్రంబు నరుగుదెంతు మిందు రమ్మని యిందుధరసుందరీ సమీపంబునకు దోడ్కొనిపోయి నిర్మాల్యప్రసాదంబుగా విభూతియొసంగినీయంగనలసద్ధర్మంబుగా నేలిమామనంబులు.

చల్లఁజేయుమని యనిపిన నజ్జననాథుండును నేమియుం బలుక
వెలిచి యూరక వెడలె నప్పుడు. 613

క. అచ్చపలాత్ములతిత్వర
వచ్చి నివాసముల నిలువ వసుధేశ్వరుఁడుఁ
జిచ్చపడుమనముతో వెస
నచ్చటికి న్వచ్చి వారినందఱఁ జూచెన్. 614

తే. చూచి మనమున మిక్కిలి చోద్యమంది
వార లొనరించునతులోపచారసరణిఁ
దేలి తజ్జాలసంసక్తిఁ దెలియలేక
యధికతరమైన ప్రేమతో నాదరించె. 615

ఉ. మానవనాథ యిట్టియభిమానధనుం డెఱుఁగంగఁజాలెనే
యానలినాయతాక్షులదురాచరణం బదియట్టులే సుమా
యేనరుఁడైన నిట్టి వెతలించుక యైన నెఱుంగఁ డింతటన్
మానసవీథిఁ జూచుకొనుమా యికఁ దెల్పఁగ నేర
మేమియున్. 616

తే. అనుచు బాలసరస్వతీవనిత విక్ర
మార్కుతోఁ దెల్పెననుచు శుకాగ్రగణ్యుఁ
డలప్రభావతి కెఱిఁగించునంతలో శ
కుంతములు మేఁతలకుఁ దమగూళ్ళు వెడలె. 617

తే. అంతటఁ బ్రభావతీకమలాయతాక్షి
యాత్మకేళీగృహంబున కరిగి నాఁటి
రేయి నృపుపొందుఁ గోరి చేరిన మనోజు
తేజి యిట్లను దియ్యనితేనెలొలుక. 618

క. నేఁటికథ చిత్రతర మో
బోఁటీ వినవమ్మ మంత్రిపుంగవసుత య
ప్పాటిం దెలిపిననావా
నాటినచింతాభరంబున న్మన మగలన్. 619

తే. కొంతతడవుండి యందు నొక్కింతయేని
దెలియనే యెక్కడిపరాకు పలుకుమనుచుఁ
గదలికాకాంతపైఁ జేతి కమ్మవిరుల
చెండువైచినఁ దత్సతీసరసిజాక్షి. 620

తే. సొమ్మసిలినట్లు వ్రాలినఁ జూచి విక్ర
మార్కభూపాలవరుఁడు హాహానినాదుఁ
డగుచు విలపింపఁ జని వయస్యాజనంబు
శీతలక్రియ లొనరింప సేదఁదేఱె. 621

చ అదిగనిపుష్పహాసుఁ డహహా యనినవ్వఁ బ్రసూనవర్షమ
భ్యుదయము గాఁగ నంతట విభుండు కనుంగొని తీవ్రకో
పుఁడై, యదయుఁడ వింతెకాక యొకయప్పుడు నవ్వని
వాఁడ విప్పుడీ, మదవతి పుష్పపాతమున మ్రాన్పడిన న్వడి
నవ్వ నేటికిన్. 622

చ. అనవిని యయ్యమాత్యుఁడు ధరాధిప మున్నొకయద్భు
తంబు నేఁ, గనుఁగొనఁగంటిఁగాన బహుకాలము తద్వ్యథఁ
గుంది యున్కినే, పనులకు నవ్వకుండితి సభాస్థలి నేఁడొక
యద్భుతంబుఁ జూచినకతనన్మనంబు వికసించిన నవ్వితిఁ
జిత్తగింపుమా. 623

తే. అధిప యీయమ్మవారు మర్యాదపోవ
విడిచి నగరెట్లు వెడలెనో వెడలివచ్చి

తేరుక్రిందట్రి[illegible]రుగుజ్జుఁ జేరి వానిఁ
గలసి యేతెంచు నిది మీకుఁ గానఁబడదు. 624

ఉ. దేవరకొల్వు దేరిన మదీయగృహంబున కేగువాఁడనై
యేవెసఁ బోవుచోఁ గురిసె వృద్ధవరాహకఠోరఘుర్ఘురా
రావమహాశనిధ్వని పరంపరతో నొకవాన మొన్న రే
యావిలమానసాంబుజుఁడనై యొకమండపసీమఁ జేరితిన్.

తే. అచ్చటికి వచ్చె నిమ్మందయాన వచ్చి
తేరుక్రింది ప్రతీక్షణాధీనుఁ డైన
గుజ్జుఁ జేరిన వాఁ డతిక్రుద్ధుఁ డగుచు
నింతతడ వేల రావైతివే యటంచు. 626

తే. గుండియలు గ్రుళ్లఁ దన్నిన గ్రుక్కుమిక్కు
రనఁక యాతని కినుక చల్లాఱనిచ్చి
విక్రమార్కుండు నిద్రఁ గావించుదనుక
వెడలి రా రాదటంచును వేఁడుకొనియె. 627

తే. అతని పదఘాతముల కోర్చినట్టి దాని
కివ్విరులబంతి వ్రేటున కింతమూర్ఛ
వచ్చెనే యంచు నవ్వితి వసుమతీశ
చనవరియటంచు నాతప్పు సైఁపవలయు. 628

క. అన విక్రమార్కభూపతి
విని వెఱఁగున ముక్కుమీఁద వ్రేలిడి చింతఁ
మునుఁగుచు బాలసరస్వతిఁ
గని తెలిసె స్మీనహాసకారణ మాలే. 629

తే. శాకయుండినఁ దైలపక్వంబులైన
మత్స్యములు నవ్వునే యంచు మందబుద్ధి

నక్కటా కానపైతి నీహంతలాఁడి
వగలు నమ్మితిఁ గద పతివ్రత యటంచు. 630

క. అని మఱియుఁ బదియుఁబదియును
గనుఁగొని కదళికకు నాజ్ఞఁ గల్పించె న్శా
స్త్రనిరూపితపద్ధతి న
జ్జననాథుఁడు వింటివా నిశాకరవదనా. 631

క. అని చిలుక పలుకఁ బూర్వా
వనిధరశృంగాగ్రమున దివాకరుఁ డెసఁగం
గనుఁగొని ప్రభావతీసతి
చని గృహముననుండి తన్నిశాముఖవేళన్. 632

క. పుడమిదొరఁ జేరు వేడుక
పొడమఁగఁ జనుదెంచి కీరపుంగవుతో నీ
కడు పెల్లఁ గథలు గద ని
న్నడుగం బనియేమి పోదునా యని పలుకన్. 633

తే. పోయిరమ్మిందువదన యపూర్వమగుచు
నలరు నొకకథ విను విక్రమార్కనృపతి
యవ్విధంబున నిజసతి కాజ్ఞ వెట్టి
పుష్పహాసుని జూచి యింపులు జనింప. 634

శా. ఈయాశ్చర్యము కంటిమేకద పురాదృష్టాద్భుతం బేమి యో
యాయాఖ్యానముఁ దెల్పుమన్న నతఁడుద్యత్ప్రీతితో నిట్ల
నుఁ, సాయంకాలనటన్మహానటజటాఝాటాటవీదోర్యధునీ
స్ఫాయద్భంగఘుమంఘుమోపమితవాచాచాతురీధుర్యుఁడై

శా. వస్వద్రిప్రతిమానధైర్య విబుధధ్వంసిప్రభూద్భూతభీ
నిస్వస్థక్షితిభృద్విరోధిమునిదిక్చైత్రాబ్జజన్మేణభృ

ద్వాస్వాదిత్యముఖార్తబర్హిశ్చయదివ్యద్వారివాహోదయా
భాస్వద్వంశపయోధిశుభ్రకర శుంభత్కుంభకర్ణాంతకా. 636

క. ఖరకరకులశరనిధిశశ
ధర ఖరసురవిమతశమన ధనదసఖధను
ర్ధరణాభయదభుజ భవహర
సురవరమునినికరభజిత శుభకరశరణా. 637

స్రగ్విణి.—
మానితాజ్ఞేక్షణా మానిసంరక్షణా
భానుసూనుప్రియంభావుకప్రాభవా
దానసంతుష్టగోత్రాసుధాంధస్తుతా
జానకీస్వచ్ఛభూసారసేందిందిరా. 638

గద్యము. ఇది శ్రీమత్ఖాదిరీనృసింహాకరుణాకటాక్షవీక్షణా సమాగత కవితాధార పాలవేకరికుల కలశాంభోనిధి సుధాకర తాడిగోళ్ళకరియమాణిక్యనృపహార్యక్షపౌత్ర పవిత్రచరిత్ర కదురథరామండలాఖండలపుత్ర విద్వత్కవిరక్షణానుసంధాయక కదిరీపతినాయకప్రణీతంబైన శుకసప్తతి యను మహాప్రబంధంబునందుఁ దృతీయాశ్వాసము.

శ్రీ ర స్తు.

శుకసప్తతి

చతుర్థాశ్వాసము.

క. 1

తే. అవధరింపుము సకలరాజాధిరాజ
నతపదాంభోజుఁ డగు ధర్మనందనునకు
సరసవైదికలౌకికాచారవిహిత
హితకథారమ్యుఁ డగుధౌమ్యుఁ డిట్టులనియె. 2

తే అవధరింపుము విక్రమార్కావనీంద్ర!
చిన్న నాఁడేను మున్ను కాశీపురస్థ
లావలోకనకాంక్షచే నరిగి యరిగి
జంబుకేశ్వర మనుపట్టనంబుఁ జేరి 3

తొమ్మిదవ యుపకథ.

తే. కంటి పాంథజనాహ్వానకారిమృదుల
వాతపోతచలత్పటకేతనాంక
మై మదీయశ్రమచ్ఛిదాహారి యగుచు
నలరు నొకవంటకూలి యొయ్యారియిల్లు. 4

సీ. వాఁళిపుట్టింపనోసద్యఃకల్పితానల్ప
రసపూర్ణ గాథాదురంతపటిమ
ర క్తి గల్పించె థారాళవాచాసుధా
మాధురీధుర్య సంగీతరీతిఁ
దెలియఁజేసె న నేక దేశసభాంతరా
రాశికాంతరనికర ప్రపంచ
మస్ఫురం బొసఁగె శబ్దార్థవైచిత్రిని
బంధనోజ్జ్వలగద్యపద్యసమితిఁ
తే. దర్గ్రహులకన్న కల్పితతారకాయ
మానసోమసమానీతు లైనపథిక
కథిక గాయక చారుసత్కవులయుదర
పూర్వగంతరసల్లాపములు న రేంద్ర. 5

చ. చిటిలినవాభినామ మొకచేఁ దెలనాకులు చాయత్రోడి
పుక్కిటివిడెముం బెడంగుగ బిగించినపైఁటచెఱంగులోనఁ బి
క్కటిలు కుచంబులుం బసిఁడికమ్మతళుక్కను చెక్కుదోయి
చొక్కటముగ ముద్దుగుల్కుక్షిలోకకల్కి వెసం జనుదెంచి
యచ్చటన్. 6

సీ. మఱివండిపెట్టుకొమ్మలు లేరె మావెంటఁ
బడుదు రటంచును బాయఁబలికి
పోవఁజూచినఁ దిట్టిపోదు రిదేల వా
దాడఁజాల మటంచు నాసగొలిపి
యటువంటివారమా యాఁకలిదీర్ప మి
క్కిలిపుణ్యమన్న నంగీకరించి

కష్మలు గదలఁ గన్బొమ్మలు నిక్కఁడ
నారజమ్మునఁ గూలి బేరమాడి
తే. వచ్చు తెరువరులందఱు వంటపనికి
నన్ను మెత్తురటంచు నందములు సూపి
బాళిపుట్టించు దాని కప్పధికులెల్ల
నొడఁబడికెమీఁదనే మిన్కు లొసఁగి రపుడు. 7

తే. వారితో నేను భుజియించి వనజబంధుఁ
డస్తగిరిఁ జేరుతఱియైన నపుడు నదికిఁ
బోవువారలఁ జూచి నేఁ బోకనిలిచి
సందెవార్చితి జలము లాసతి యొసంగ. 8

క. ఆసమయంబునఁ జీఁకటి
మాపినతనముదుకచీరమైకలనిగ్గు
లాస్యులకుఁ బెనఁగఁగా నొక
దాసి యరుగుదెంచి యొకసుధాకరముఖతోన్. 9

క. ఏమో గుసగుసలాడిన
నామగువ మతేమిసేతు ననువగుమగవాఁ
డీమాటకు నొడఁబడఁడ
కామినియెడ మాట నిల్పఁగా లేనైతిన్. 10

క. అనుమాటలు సవసవగా
విని నేనేమో ప్రమోషవిధమని చేరం
జని యది యేమని యడుగం
గనుఁగొని యమ్మగువ ముఖవికాస మెసంగన్. 11

తే. హత్తుకోవచ్చు నీవంటియందగాని
కున్నదొకచోట నొకమంచి యొఱపులాఁడి

దాని కిలికించితంబునఁ దవిలినట్టి
వాఁడు దేవేంద్రునకుఁ జీటి వ్రాయఁగలఁడు. 12

మ. అను నమ్మాటలతోడనే రతిపతిజ్యావల్లి కాటింకృతుల్
విని తా మంచిది పోదునా యనుచు నన్వీక్షించి యయ్యంబు
జా, నన నేబాసు బలార జాణవవు దన్నా యింత తెంపొందఁ
దకుం, డినవాఁ డేమగవాఁడు నీతపము పండె న్నిండె
సౌఖ్యస్థితుల్. 13

తే. పట్టననియోగి యాగుణభద్రుఁ డనెడు
భూసురుం డొక్కఁ డియ్యూర వాసిగనియె
వానిబంటున కున్న యైశ్వర్యగరిమఁ
బడసినఁ గుబేరుఁడైనను బ్రదికిపోవు. 14

మ. అలరుందూపులమన్నె వాని మగవాఁ డన్వించుఁ దత్కాంత
య, య్యలివేణీమణి జారసంగమసుఖైకాకాంక్షచే దీనిని
చ్చలు నాయింటికిఁ బంపు నొక్కనిమహాచాతుర్యధైర్యాప్తి
మె, చ్చులొసంగం దగువానిఁగాఁ బనుపుమంచుం దైన్య
పూర్వంబుగన్. 15

క. ఏనును మాలిమిగల మగ
వానికి నిది యెఱుకసేయ వడవడ వడఁకుం
గాని చన వెఱచుఁ వాఁడ
మ్మానినితోఁ బ్రొద్దు కొంచెమా యొనఁగూడున్. 16

తే. అట్టిచో నెట్లు పోవుదు నంటివేని
దద్గృహాము చెంత నొక వటతరువు గలదు
దానిపై నెక్కి చీఁకటిగాన నిపుడె
యూడ వెంటనె దిగు మొనఁగూడుపనులు. 17

తే. కాంతిమతి దాని పేరు తత్కాంతుఁ డధిపు-
డనుపఁగా దూరభూమికి నరిగినాఁడు
నడచి యిచ్చటి కతఁడు రాఁ దడవుపట్టు
వేగఁ జను మిందులకుఁగాను వెఱవవలదు. 18

క. అని నన్నుఁ బలికి దానిం
గనుఁగొని యమ్మగువ కింత కార్యంబో జ
వ్వని వే తెల్పుము పొమ్మని
యనుపఁగ నది వెడలి చనియె నంతట నేనున్. 19

మ. తరలంబైన మనోంబుజంబు ఘనసంత్రాసంబుతోఁ బోరి శం
బరవిధ్వంసి మహాప్రతాపము జయింపం గాంతిమత్యాల
యాంతరముం జేరఁగ నిశ్చయింప వట ముద్యత్త్రపాధిమ
ల్మీఱనెక్కి రహిన్మాఖలవెంటనే యరిగి తద్గేహంబునం
డిగ్గితిన్. 20

ఉ. అంతకుమున్నె యచ్చటికొయ్యారముమీఱఁగ వచ్చియున్న
త, త్కాంతిమతీవధూటి నసుఁ గన్గొని మోమఱవాంచి
నిల్చినం, జెంతకుఁ జేరి దాసి యిది సిగ్గుపడ న్సమయంబటే
గృహా,భ్యంతరసీమఁ జేర్పద మటంచు ననుం గొనిపోయి
రిద్దఱున్. 21

చ. బటువులు తాపితాపఱుపు పట్టుతలాడముమీఁదఁ జల్వదు
ప్పటిపయిఁ జప్పరంపుఁజిగి బంగరువ్రాఁతకురాళముం గురం
గటఁ బడిగంబుఁ గంచుదివగంబము గల్గినపట్టెమంచము
త్కటరుచినింప మించు రతిథామముఁ జేరితి నిర్భయంబునన్,

తే. అంతట భుజించి నను వినయంబుదోఁప
మంచమున నున్చి యక్కాంతిమతిని జూచి

యెనసెంగదవమ్మ నీమనోభీష్ట మితని
యలరుఁ బ్రాయంబు కొల్లాడు మనుచుఁ బలికె. 23

శా. నన్నీక్షించి సమస్త దేశతరుణీనానారహఃక్రీడలం
గన్నానందపుజాణ విక్కలికి బొంకన్లేదు సుమ్మా మెయిం
జిన్నెల్నించకుమా బయల్పడిన నాచేఁ గాదు సుమ్మా ప్రజం
గన్నుల్మూయఁగ నీకుఁ దెల్పవలెనా కార్యం బకర్తవ్యమున్.

క. అని తలుపుమూసికొంచుం
జనియెం దద్దాసి గడియ చక్కఁగఁ బొంకిం
చి నెలంత యంత తల్పం
బున కొయ్యనవచ్చె నగవు మొగమునఁ దోఁపన్. 25

తే. ప్రథమసంగమకేళి యప్పటికి నంత
ముగ్ధ యనుపించి పిదప నమ్మోహనాంగి
జాతివారాంబుజేక్షణల్ సైఁత మింత
నేర రనిపించెఁ గలయిక యారజముల. 26

మ. సభలోన న్వివరింపరాదె గద తచ్చాతుర్య మెంతంచు నే
నభివర్ణించెద నంశుమత్కరదురాపాంతఃపురావాస యా
యిభయానామణి యెందు నేర్చినది హాయీకౌశలం బంచు నే
నభయాశ్చర్యతఁ జెందితిన్మహిమ నాసాతర్జనీయోగమున్.

ఉ. ఎంతకు నేర రంత తెగియించినవా రది యున్న దేకదా
యంతట తెల్లవాఱిన లతాంగి ననుం బడుకింటి మిద్దెపై
దంతపుమేలుమంచము సుధాకరకాంతగృహాంతరంబులో
నెంతయుఁ జింత లేక వసియింపఁగఁ జేసెను సాహసంబునన్.

తే. రాత్రులెల్లను గేళ్యగారమున నుంచుఁ
బగలు మేల్మచ్చుపై నుంచుఁ బ్రతిదినంబు
షేర్మిరెట్టింప షడ్రసోపేతములుగఁ
బ్రొద్దుప్రొద్దునఁ భోజనస్ఫురణ లొసఁగు. 29

తే. దానినడకల వగలెన్నిదైనఁ గలవు
చెప్పఁ జిత్రంబు లటమీఁదఁ జిత్తగింపు
మంత నయ్యింతి గర్భచిహ్నములు దాల్చె
వేడుకలు ద్రోచి నామది వెఱపువొడమ. 30

తే. అంత నొకనాఁటి రేయి యేకాంతసదన
సీమ నన్నుంచికొని మున్ను చేర్చియున్న
గంటమాకులుఁ గొని దివ్యగంబ మింత
యొనయఁగూర్చుండి యాపూర్ణిమేందువదన. 31

సీ. శ్రీమన్మహాగుణాస్థిరగుణభద్ర పా
దములకు దేవరదాసిరైన
కాంతిమతీదేవి ఘనభక్తినతులు గా
వించి చేయంగల విన్నపములు
మిమ్ము నాపాలిస్వామినిఁగాఁ దలంపుదు
మీమహిమంబులు మీకె తెలియుఁ
గలలోన మీరు సాక్షాత్కరించుటఁ జేసి
గర్భంబు నిలిచె నిక్కంబుగాఁగ

తే. నింటివారెల్ల నామీఁదఁ గంటగించు
టెపుడు నెఱుఁగుదురేకద యింకమీఁద
నేమి కల్పింపఁజూతురో యెఱుఁగరాదు
కరుణ నిల్పుమటంచొక కమ్మ వ్రాసి. 32

క. తనదాసిఁ బనుప నదియుం
ఘనజవమున నేగి చేరి కష్మ యొసంగం
గనుఁగొని గుణభద్రుఁడు చది
వినవాఁడై విస్మయం బవేలముగాఁగన్.

క. చింతాక్రాంతుండై యిసు
మంతయు మాటాడకున్న నాతనికుపిత
స్వాంతత్వ మెఱిఁగి దాసి య
నంతత్వర మరలివచ్చి యంతయుఁ దెలిపెన్.

సీ. ఆఁడుదియైనచో నడుగఁ గులస్థాన
పౌరుషములతోడఁ బ్రబలువాఁడఁ
గొడుకైనఁ గలదులే గుణభద్రునకు మున్ను
మున్నుగానె పితృణవిమోచనంబు
జతగూడ మనపురోహితుని రప్పింపరే
పాటించి లగ్న మేర్పఱచుఁగాని
బొడ్డుగోయరె యేమి పురుటింటిలోఁజొచ్చి
మనపతివ్రత బిడ్డఁ గనియెనిప్పు

తే. డనుచుఁ గేరడముల నింటి యమ్మలక్క
లాడికొనఁ జేటికానీత యైనవస్తు
కోటిచే నింత యేమియుఁ గొదవలేక
కాంతిమతి యంత మగవానిఁ గనియె నధిప.

క. కని పెనిచెం దదనంతర
మున భూనాథుండు పనుపఁ బోయిన కార్యం
బొనగూడుకతనఁ గ్రమ్మఱి
చనుదెంచెం దద్విభుండు సదనంబునకున్.

తే. నిజసమాగమసంభ్రమోన్నిద్రులగుచు
నింటివార లెదుర్కొన నేగుదెంచి
యాత్మభార్యాచరిత్రంబు లడుగఁ బొక్కి
ఖిన్నుఁడై యున్నవాని నీక్షించి యపుడు. 37

సీ. బెడఁగుఁజూపెడు నూనెముడిలోనుగా నంటఁ
గట్టిన వాసెనకట్టుతోడఁ
గస్తూరిపసుపు చొక్కటపుఁ జల్లనితావి
వెదచల్లు పుక్కిటి విడెముతోడ
నిసువుపై పసుపునూనియ జిడ్డులంటిన
చిటికమ్మికుఱుమాపుచీరతోడ
నొసటనందంబుఁ జెందు విభూతిరేఖపైఁ
బొంకంబుగను చుక్కబొట్టుతోడఁ

తే. గాన్పుసంతస మందు మొగంబుతోడ
నడరు మురిపంబుగులుకు నెన్నడలతోడఁ
గాంతిమతి వీఁడె నీముద్దుగాఱు తనయుఁ
డనుచుఁ జేతికి నీయఁగా నవ్విభుండు. 38

తే. కన్నులెఱ్ఱగా నెగాదిగఁ గన్గొని
యాడుగఱచి దీని నాఁటదానిఁ
జంపరాదుగా విసర్జించితి నటంచుఁ
బార్శ్వచరులఁ జూచి పలుకుటయును. 39

చ. కలకల నవ్వి యానెకద కాదనవచ్చునె నన్నువంటితొ[మం
య్యాలి విడనాడ నీయెడ నయారె సెబాసురె యింటివారి
దులమహిమంబుగాక నినుదూఱఁగఁబల్కఁ బనేమి బాపురే
కలియుగమాయటంచు నని కాంతిమతీలలితాంగి వెండియున్.

మ.కల నిక్కంబగు నెయటన్న నీకనోఁగాదంచు మాఱాడఁగాఁ
గలనా యింతకు వచ్చినప్పుడును బల్కన్నేర నాకాన్పుర
చ్ఛలకెక్కెం గద యింక మానుదు రె యీసాధ్వు ల్నను
దూఱఁగా, వెలయం దైవమెఱుంగుఁ గల్లనిజము ల్వారాడఁ
గా నేమగున్. 41

సీ. నలుగు రుండినచోట నిలువఁగాఁబెట్టి మా
టాడఁగాఁ గంటిరా యమ్మలార
ననువంటియాఁడుబిడ్డను గన్న వా రింతె
పలుక రే యేమియుఁ దెలియలేని
సబ్బిణు ల్మీరు మీచాటుమాటలు గదా
నానాథు మేలిగుణంబుఁ జెఱచె
దయ యింతలేక యెంతకు నెత్తుకొంటి ర
క్కట మిమ్ముఁ గన్నదిగాక తల్లి
తే. సూర్యుఁడా చూచుచున్నా వె చోద్యపడక
యందఱును జేయుపాపపుణ్యంబు లెవరి
నడిగితివి ధర్మదేవతా యమ్మచెల్ల
వింత నావంటి దానికా యింతమాట. 42

తే. అని గయాళించుకొనుచు హస్తాంబుజముల
నలరుపాపని దురదుర నరిగి తోట్ల
లోనఁబడవైచి మొగమునఁ బూను గండు
తోడ బొమముడి నిగుడ నత్తోయజాక్షి. 43

క. మును రాముని మాటలకై
యనలము వెసఁ జొచ్చి వెడలి యలరిన సీతాం

గనకంటె నేను దక్కవె
చని కాళిక చెంత బాససలిపి గెలిచెదన్. 44

మ. అనుచుం గ్రక్కున గేహము న్వెడల దాయాదు ల్మహా
సాధ్వివి,ట్లు నినుం బెరొక్కన మింక నీసడియె చాలుం జాలు
రమ్మంచు వెం,టనె రాఁగా నిది యేమొకో యనుచు నానా
మానవు ల్గుంపులై, కనుఁగొంచుం జను దేఁగా నడిచెఁ
దత్కాళీమహాస్థానికిన్. 45

సీ. తనవారు పిలువఁగా వినక బాసయొనర్పఁ
జను టేటికో యని యనెడువారు
నాఁడుఁబుట్టువు చెడ్డదవుఁగదా యిటువంటి
యపకీర్తివచ్చెనే యనెడువారు
నపకీర్తివచ్చిన నడఁపక యింటివా
రగడుచేయుట దోస మనెడువారు
నగ దేమిచేసి రియ్యతివ తానే వారి
కారడి గల్పించె ననెడువారుఁ
తే. జూడవచ్చిన నచ్చుముచ్చో యెఱుంగ
కాడరా దేల యీపాప మనెడువారు
బయలుదేఱిన యపుడె యీపడఁతి జంత
యగుఁజుమీ యనువారు నైరపుడు జనులు. 46

వ. వెండియుం దండోపతండంబులుగా మెండుకొని యాలో
కించు పురజనంబుల కోలాహలంబు విచారించి సంభ్రమా
శ్చర్యంబుగా నరిగి యూడిగంపుఁ బడఁతులు విన్నవించిన
నన్నగరాధినాథుం డగు నరపాలుండు విస్మయంబున నగరు

వెడలి తత్కాల సన్నిహితు లగు పరిచారకులు గొలువం
జనుదెంచి. 47

క. తలతల మని కొండలు బ్ర
ద్దలవా రెడఁగలుగ జడియ ధరణీధవుఁ డ
క్కలకంఠిఁ జేరి యనునయ
ముల మరలమి సమ్మతించి ముందుగ నడిచెన్. 48

తే. అంతఁ దొలునాఁటి రాత్రి రహస్యభంగిఁ
గాంతిమతి తీర్చి నను బందుకట్టి యునికి
నేను నొకజోగి వాల్కుంబుఁ బూని భద్ర
కాళి సన్నిధి నుంటి గింకరునిరీతి. 49

తే. అచ్చటికి వల్లభుండు ధరాధినాథుఁ
డాదిగా మూఁక వెంటరా నరుగుదెంచి
కాంతిమతి చేరి తత్కాళికాపదాబ్జ
ములకు వెస మ్రొక్కి లేచి నిశ్చలత నిలిచి. 50

తే. కదిపి ప్రజలార కంటిమి కాన మనక
చూడుఁడని పల్కి ధైర్యవిస్ఫురణ మెఱయ
జనవరునిఁ జూచి రాజ నాసత్య మిపుడు
విశద మగును పరాకని విన్నవించి. 51

క. నినునంటి భద్రకాళీ
యనయము విభునంటి యీమహాయోగివరే
ణ్యుని నంటినఁ గాక మఱె
వ్వని నంటిన శాస్తి చేయ వలయు న్నాకున్. 52

మ. అని యక్కాంతిమతీవధూటి పలుకం బ్రావిర్భవద్విస్మయం
బున సారెం దలయూఁపసాగె గిరిశాంభోజాక్షి తన్మాధ్వక

పనము న్మెచ్చి యొనర్చెనంచు నెదలన్భావించి పశ్యత్పురీ
జను లౌరౌరపతివ్రతాయనుచు మెచ్చన్నింగిముట్టెన్రొదల్.

ఉ. అంత నృపాలుఁ డాలలనయంఘ్రులకుం బ్రణమిల్లి యామినీ
కాంతముఖి! యరుంధతివి కానక నీవయిఁ గాని పోని యీ
వింత ఘటించినట్టి యలివేణులనోరికి శాస్తిసేసి య
త్యంతయశంబు నిల్పితి కదా యిఁక నింటికి నేగఁగాఁ దగున్.

చ. అనవిని రానిసిగ్గునఁ బటాంచల మించుక వంచినట్టి మోమును
నకు మఱుంగుఁ జేయు కరము న్మృదుపాదపయోరుహా
ద్వయం,బున నెలకొన్న చూపు లోకపాంకము చూపఁగఁ
గొంకుమాట ల,త్యనుపమముగ్ధతాగతి వెలార్ప నడంకువ
చంద మేర్పడన్. 55

మ. అపవాదంబు పరిత్యజించుటకునై ప్రాణంబులే నిల్పితి
న్నృప! యీభూప్రజకెల్లఁదండ్రివిగదానీముందఱంబాసచే
సి పరఖ్యాతి వహింపఁ గంటిఁ గద నీచిత్తంబు వచ్చెంగదా
యిపు డీపోఁడిమి చాలుఁ గాఁపురముపొందేలా విసర్జించె
దన్. 56

క. అని వెండియుఁ బలుతెఱఁగు
ల్గనఁబడఁగాఁ బల్కు ధరణికాంతునివచనం
బున కలికి మిాఱఁజాలని
యనువున మేకొనియె నది గృహంబున కరుగన్. 57

మ. అపుడత్యుజ్జ్వలభూషణాంబరవిశేషాదుల్సమర్పించి యా
తపనీయాంగిని బల్లకి న్నిలిపి యుద్యత్పంచవాద్యధ్వను
ల్విపులాభ్రాంతర మెల్ల నిండ వినయావిర్భాతిఁ దోడ్తెచ్చియా
నృపలోకేశ్వరుఁ డింటనిల్పెచనియెం బ్రీతాంతరంగంబుతోన్.

క. అంతటఁ బ్రాంతీమతీసతి
యింతంతనరాని ప్రేమ నిటు సనఁగా దే
శాంతర నానామనుజుల్
సంతసమున నెంచ మిగుల సన్నుతి కెక్కెన్. 59

క. అని యిట్లు పుష్పహాసుఁడు
ననుపమవైఖరుల విక్రమార్కున కెఱిఁగిం
చె నటంచుఁ జిలుక పలుక
న్వనజాప్తుం డెక్కెఁ బూర్వవసుధాధరమున్. 60

వ అప్పుడు ప్రభావతి మనోజరథవిఫలీకృతమనోరథయై యవ
రోధంబున కరిగి నిశాసమయం బగుటయు నవ్వసుంధరా
పురందరసంగమానందంబు డెందంబునం గల్పించుకొని
యనుభవించుచుం జనుదెంచు నచ్చంచలాక్షితో ననంతర
కథావిధానంబు వినుమని శుకాగ్రగణ్యుం డిట్లనియె. 61

క. అలవిక్రమార్కభూవరుఁ
డలఘుతరాద్భుతయుతాంతరంగుం డై య
వ్వలికథ యడుగంగఁ గుతూ
హలమున నాతనికిఁ బుష్పహాసుం డనియెన్. 62

తే. ఇందులకు నింత విస్మయం బేల విక్ర
మార్క! యింక మీఁదఁ గలకథ యవధరింపు
మేను బూర్వక్రమంబున దానియిల్లు
జేరి నిల్చితిఁ దద్రతిస్థితులఁ దెలఁగి. 63

తే. బలి యొసంగినఁ బూజలు సలిపి వేఁడు
కొనినఁ దత్కాంతిమతిమాయ మనమునందు

వాత్తుకొని యున్కిచే మానదయ్యె నధిప ....
కాళికాదేవి నిజశిరగకంపనంబు. 64

చ. అదిగని పౌరులెల్లను భయంబునఁ దత్పురనాథుఁ జేరి యా
యదన మహాపతివ్రత గుణాంచిత కాంతిమతీలతాంగి నే
ర్పొదవఁగ నిల్చిన న్నిలుపనోపు మతెవ్వరిచేతఁ గానియ
భ్యుదితశివాశిరశ్చలన మోనృప యంచును విన్నవించినన్.

మ ఇదియానంచు నరేంద్రుఁ డందఱును దోనేతేరఁగా సర్వసౌ
ఖ్యదమౌ కాంతిమతీగృహంబు దరియంగావచ్చి ఫాలంబుఁద
త్పదములోన్ఁకఁగమ్రొక్కి యెట్లయిన నంబామూర్ధకంపంబు
మ్మాన్పి దయంబ్రోవు మటంచు దైన్యగతి గాన్పింపంగఁ
బ్రార్థించినన్. 66

ఉ. ఆలలితాంగి కేళినిలయంబు కవాటము మాటుఁ జెంది భూ
పాలక యింటివా రిడిన బాముల రచ్చల కెక్కినంత యే
చాలదె యింకమీఁదను నిజంబుగ రట్టున కోర్చునంతకుం
దాళునె యాశరీరము వితావిత యెక్కడిజోలి యక్కటా.

తే అరయఁ దోఁబుట్టువైఁ గల్గు కరుణ నిందు
వచ్చి యీరీతి దేవరవారె యింత
ప్రార్థన మొనర్చుపట్లఁ గాదనఁగఁ దగునె
రైన నొకచిన్న విన్నప మవధరింపు. 68

క. భామాజనసామాన్యము
గా మది నన్నెంచు జనులు గననేఁడు మొదల్
గామహిలోపలఁ గానని
నామహిమ మెఱుంగవలయు నరనాథమణీ. 69

తే. ఇలఁ బతివ్రత లగువారు గలిగిరేని
కాళి యొనరించు నిజశిరగళకంపనంబు
మాన్పు మని చాటఁ బనుపుము మానవేంద్ర
యప్పు డందఱి వగ తెలియంగవచ్చు. 70

క. అని యవ్వధూటి పలుక
న్మనుజకులేంద్రుండు మాఱుమాటాడఁగఁ గొం
కినవాఁడై భువిఁ జాటం
బనిచెం దద్వచనరీతిఁ బ్రకటముగాఁగన్. 71

తే. అంత రాజాజ్ఞ మీఱరాదంచు ధరణిఁ
గలుగుసతులెల్ల వచ్చి నిక్కముగభక్తి
నెంత మ్రొక్కిన నంతంత కెచ్చుసాగె
ధూర్జటివెలందిమూర్ధవిధూననంబు. 72

తే. కాంతిమతిదక్క మనుజలోకమున నిఁకఁ బ
తివ్రతలు లేరటంచు సుదీర్ణవచన
ముఖరులై జనులాడ నమ్ముదితలెల్ల
సిగ్గుపడి యేగి రప్పు డచ్చెరువుఁ జెంది. 73

ఉ. అంతట రాజమౌళి పునరాగతుఁడై ధరణిన్వధూటికా
సంతతిలోనఁ జూడ నొకసాధ్వియు లేదని యాత్మలోన సి
ద్ధాంత మొనర్చి తిన్మముఁ గృతార్థులఁ జేయుమటంచు మ్రొక్కిన
న్కాంతిమతీవధూటి యవుఁగాకని కాళిగృహప్రవేశయై.

తే. రాజు మొదలయినవారి దూరమున నునిచి
గర్భగృహమున కరిగి వేగమ కవాట
బంధన మొనర్చి గ్రక్కున భద్రకాళి
డాసి నిలుచుండి ధీరతాడంబరమున. 75

క. నామనసువచ్చునకై వడి
నేమెలఁగినఁ జూడలేక యెవ్వతెవే యీ
బూమెలు పన్నఁగ వలదిఁక
యీమేరన్నిలువకున్న నిట్టటుఁ జేతున్. 76

తే. అనినఁ దత్కాళి యెంతకైనను దెగించి
నట్టిదీజంత యేమి సేయంగఁ బూను
నోయనెడుభీతిఁ దలయూఁచు టుడిగినిలువఁ
దరుణి వాకిలి తెఱచి యందఱిని బిలిచె. 77

క. పిలిచిన నరపతి మొదలుగఁ
గలవారలు వచ్చి భద్రకాళీదేవిం
దిలకించి శిరఃకంపము
నిలుచుటకు న్విస్మయాదినిబిడాశయులై. 78

తే. శాంతిమతి భూతలమున సాష్టాంగ మొనరించి
నట్టియయ్యాదిలక్ష్మిగా కరసిచూడ
మనుజకామినిగాదు సుమ్మనియు మఱియు
మఱియు మ్రొక్కిరి వినయసంభ్రమము లెనయ. 79

ఉ. ఆసమయంబున న్నరవరాగ్రణి భృత్యులు తెచ్చినట్టి సిం
హాసనమందు నవ్వికసితాంబుజలోచన నుంచి వైభవ
శ్రీసముదీర్ణవృత్తి నభిషేకము చేసి విశేషభూషణో
ద్భాసితచిత్రచేలము లపారముగాఁ గయికాన్క చేసి నా
నాసతు లెల్ల మ్రొక్కఁగ నొనర్చి యనేకకృతప్రణాముఁడై.

తే. నతులొనర్చి మహాపతివ్రత యటంచుఁ
బేరు పెట్టి యలంకృతవారణంబు

పై సమాసీనుఁ గావించి పటహాముఖ్య
భద్రవాద్యరవంబు లంబరము నిండ. 81

వ. ఇవ్విధంబున నక్కాంతిమతి నూరేగించి, నిజగృహబహిర్భా
గంబున గజావరోహణంబు గావించిన యక్కాంతిమతిచేత
సాష్టాంగప్రణామపూర్వకంబుగా ననుజ్ఞాతుండై యానృ
పాలపురుషవ్రాతుం డరుగం దక్కినవారలను బాదపరా
గంబు ప్రసాదించి వీడ్కొలుపుచు నమ్మందగమన మంది
రాంతరంబునకుం బోయి. 82

తే. వరము లిచ్చు మహాపతివ్రత యటంచు
నేతు కాశీపురాంతరక్షితిజనంబు
లచ్చమగు భక్తిఁ గానుకల్దెచ్చి చూడ
వేళ గానక యుండఁగా వెలసె నధిప. 83

క. అంతయుఁ గనుఁగొని యిఁక నీ
జంతన్నమ్ముదురె యెపుడు చంపునొ యనుచుం
జింతించి యళుకుఁ బాయక
యంతం ద్వర వెడలి కాశి కరిగితి నధిపా. 84

శా. గంగాభంగముల న్మునింగి నిగమగ్రామేశ్వరు న్విశ్వనా
థుం గీర్తించుచు మ్రొక్కి డుంఠిగజవక్త్రుంగొల్చి యంతం ద్రివే
ణిం గాయంబుఁ దొలంచి పూర్వకృతనిర్ణిద్రాఘముల్వాసి నీ
రంగత్పూర్వకృపారసంబునకుఁ బాత్రంబైతి ధాత్రీశ్వరా!

క. ఆయద్భుతంబు మదిలోఁ
బాయ మనఁగ లేకయుంటిఁ బదపడి సభలో
నీయాశ్చర్యముఁ గని భూ
నాయక తద్విగుణ మగుట నవ్వుదయించెన్.

క. అని తెలుప విక్రమార్కుం
డనుపమ విస్మయతఁ బుష్పహాసుని మన్నిం
చి నితాంతవిభవసౌఖ్యం
బుననుండె న్వింటె వైశ్యభుజగద్వేణీ. 87

క అని యిట్లు చిలుక పలుకఁగ
విని మిక్కిలి వెఱఁగుచెంది వెసనంతటిలోఁ
దనచేతి గరలు కనఁబడఁ
జనియెఁ బ్రభావతి రహస్యసదనంబునకున్. 88

తే కోమటిమెఱుంగుసిబ్బెపుగుబ్బలాఁడి
యంతిపురమున కరిగి సాయంసమయము
గాంచి కై చేసికొని మహీకాంతసంగ
మాభిలాషంబుతోఁ జేర నరుగుదేర. 89

క. కనుఁగొని గుణసాగరుఁడో
వనితా చనియెదవె ధరణివల్లభుకడకుం
జను మిఁక నొకకథ విను మని
యనుచుం బలుకం దొడంగె నతివేడుకతోన్. 90

ఇరువదియవకథ.

ఉ. అంగవసుంధరాభరణమై యొక పట్టన మందమొందు మా
తంగతురంగసద్భటకదంబళతాంగతతు ల్చెలంగఁగా
మాంగళికాభిధాన మసమానముగా వహియించి యప్పురం
బంగదనామధేయవసుధాధిపుఁడేలు నవేలసంపదన్. 91

ఉ. ఆనరపాలమౌళి కపరాంగము కైవడి నొక్కమంత్రి మే
ధానిధినాముఁడై తగు నతండు నిజాంగన జాయనాకనో

భానుతశాంత శాంత యనుబాలికఁగాంచి దివంబుకేగ సం
తానముఁగోరి లోలయను తన్వివరించి రమించె నంతటన్. 92

ఉ. ఆలలితాంగి కంటికిఁ బ్రియంబగుసొమ్ము ధరించి సేవక
శ్రీలమరించి జిహ్వకురుచించు పదార్థము లాహరించి యే
వేళఁ బ్రసూనతల్పముల వేడుకమైఁ బవళింపఁ గల్గుటం
జాల మదించి జారజనసంగతికై తిపురు న్మనంబునన్. 93

తే. ఇవ్విధంబున నపూర్వర్ణి మేందువదన
యన్యసంభోగసుఖలేశ మచ్చి సేసి
యాకసంబైన భేదించి యపలఁబోవు
నట్లకుఁ దెగించియున్న యయ్యవసరమున. 94

క. వారింట దేవపూజా
కారిత్వముఁబూని వేదఖనియై వినుతా
చారణుఁడై సద్గుణనిధి
చారణుఁ డననొక్క బ్రహ్మచారి చెలంగున్. 95

క. ఈరీతినుండువానిం
జారిణి లోపలిచి యొకనిశావేళఁ దమః
పూరితమగు నొకయింటం
జేరిచికొని యిష్టకామ్యసిద్ధిం గనియెన్. 96

క. కని యది మొదలుగఁ దద్రతి
ననుపమ సౌఖ్యాబ్ధి నోలలాడుచు మరునిం
దనబంటుగాఁగఁ దలఁపుచు
ఘనతరగర్వమునఁ గన్నుఁగానక మెలఁగెన్. 97

క. అంతఁ దనసవతిసుత యగు
శాంతం బోషింప మఱచి చారణునిష్ణు

స్వాంతత్వముఁ జెందిన త
త్కాంతామణి నడకలెల్లఁ గాంచిన యదియై. 98

తే. శాంత శాంతల యయ్యును జతుర యగుట
దీనికి భయంబు చూపినఁ గాని తనకుఁ
బోషణము లేదనుచు డెందమునఁ దలంచి
యోర్చికొనియుండి యంతట నొక్కనాఁడు. 99

చ. జనకునిఁ జేరి యాఁతనికి సంతసమయ్యెడు మాటలాడి సొం
పెనయఁగ నీవుగాక మఱి యింకొకతండ్రి గలండు నాకుఁ
బొమ్మని పలుకఁగా వినిశ్చలత రాద్భుతుఁడై మదిఁజెందు సంది
యంబునఁ దలపోసి యాసచివపుంగవుఁ డెంతయు నాద
రంబునన్. 100

తే. ఇంక నొకతండ్రి గలఁడంటి విందువదన
యతనిఁ జూపెదవే యన్న నవ్వధూటి
మంచిదని రేయిచూపెద నంచుఁ బలికి
యవలికరిగిన నమ్మాట లాలకించి. 101

క. ఆలోలాంగన తనదు
శ్శీలం బిది యెఱిఁగి పతికిఁ జెప్పఁగఁ బూనం
బోలు నని తలఁచి మిక్కిలి
జాలింబడి శాంతఁ బిలిచి సప్రియరీతిన్. 102

తే. అనునయించిన నబ్బాల యైన నేమి
నన్నుఁ బోషించెదేని యెంతయును దప్పు
దాల్తు నని పల్కె నింక నత్తరుణి జనక
భావసంశయమెట్లు పాపంగవలయు? 103

క. అని (ప్రలికె యూరకుండినఁ
గన్నుఁగొని యూరుజసరోజగంధి విచారం
బొనరించి తెలియఁజాలక
వినిపింపుమటన్నఁ గీరవిభుఁ డిట్లనియెన్. 104

వ. అంత నిశాసమయం బగుటయ్యు నమ్మేఘానిధి విభావధీరిత తమగపుంజం బగు కేళిమందిరంబున లోలాసమేతుండై యుండి యబ్బాలికం బిలిచి ద్వితీయజనకుం జూపుమనిన శాంత యత్యంతమౌగ్ధ్యంబుఁ దాల్చి తదీయచ్ఛాయం జూపిన నతండు నవ్వి లోలం జూచి యేతద్బాలికాలాపంబు లను నీయందు సందియంబుఁ జెందితి నని తద్వృత్తాంతం బంతయుఁ దెలిపి పతివ్రతాశిరోమణి వగు నీకిట్టిగుణంబులు పుట్టునే యని పలుకరించెంగావున నయ్యమాత్యకుమారి కకుం గల నైపుణంబు గలిగినం గాక ధరణీభుజంగపుంగవునిసంగతికిం జనఁగూడునే యనునంతలోన నరుణోదయం బైనం ప్రభావతీలలితాంగి శుద్ధాంతంబున కరిగి క్రమంబున దినావసానం బగుటయు. 105

శా. పన్నీటంజలకంబులాడి తొగబాబాపాదుశాకాయపుం జిన్నెల్రా వ్రాసిన చీరెగట్టి యపరంజిం జిమ్ము నెమ్మేనిపై మిన్నల్గ్రిమ్మెడు సొమ్ముదాల్చి మహీభృన్మీనాంకజన్యక్రియా సన్నద్ధత్వముఁ జెంద యందము రహింపం జేర నేతెంచినన్.

క. అమ్మ ప్రభావతి రాజగృ
హమ్మున కరిగెదవె మంచి దరుగుదువు వినో
దమ్మగుకథ వినిరొదె యని
కమ్మనిచక్కెరలు గెరలఁగా నిట్లనియెన్. 107

ఇరువదియొకటవ కథ.

మ. అవనీమండలమండనం బయిన యార్యావర్తదేశంబునం
దు విరాటుం డనురాజు ప్రోవఁ జెలువందుం భద్రకాఖ్యం
బుర,ప్రవరం బొక్కటి యందు విప్రకులపారావారపాలా
హాలం,బవు నీతం డన దేవలాంకుఁ డొకఁ డర్థావేశుఁడై
వర్తిలున్. 108

సీ. సంతల్లోఁ బ్రత్తి బిచ్చము లెత్తి నూఁటాలు
వగల జన్నిదములు వడికి వడికి
నికటకాననభూములకు నేగి మట్టియా
కులు దెచ్చి విస్తరల్ గూర్చిగూర్చి
శాకపుబీజము ల్చల్లి బావులనీరు
చేఁది పోయుచుఁ బైరు చేసిచేసి
వేకువ నంగళ్ల విక్రయవేళల
జాఱిన మిరియంబు లేఱియేఱి
తే. యమ్మియును విక్రయించి భార్యాకుమార
ముఖ్యు లాఁకట మ్రొగ్గిన మొగముజూడఁ
డాసపడి యేమి కోరిన నాగ్రహించు
జందెములు ద్రెంచుకొని తద్విజన్మఖలుఁడు. 109

తే ఇట్లు గడియించి ధనమెల్ల నింట నునిచి
యతఁడు పరలోకమెనయఁ దదాత్మజుండు
గర్గుఁ డనువాఁడు కౌమారకలితుఁ డగుచుఁ
దరుణగాణిక్యవిహారణాదరణుఁ డగుచు. 110

సీ. జోగి జంగంబు లెచ్చుగఁ బల్కులకు వాఁడు
చెలరేఁగి లంజమందులకుఁ జల్లి

తముకు వేసినవెన్కఁ దాఁ జరించినఁ బట్టి
యనుపకుండఁ దలార్గ కొసఁగి యొసఁగి
కొండెము లెఱ్పక యుండ విరాటభూ
వరుని వాకిటి చనవరుల కిచ్చి
దర్పణాకారదాతలరాయ యని వెంటఁ
బడు బట్టువారికిఁ బాఱవైచి
తే. తగులుగా నిచ్చు పీఠమర్ద విటచేట
కులకును విదూషకులకు మేకోల్లు నడపి
తండ్రి గడియించినట్టి విత్తంబువోవ
లొల్లగాఁడయ్యె నవ్విప్రవల్లభుండు. 111
తే. దుర్వ్యాధంబున లేమివహించి గర్గు
డప్పురము రోసి పరభూమి కరుగుచోటఁ
బ్రబలమగు నొక్క యగ్రహారమున నిలిచి
యతి పిపాసాబుభుక్షాతురాత్ముఁ డగుచు. 112
చ. సకలపురాణములు న్నిగమచర్చ లెఱింగిన వైదికాఖ్యుఁడౌ
నొకగృహమేధి పిల్వఁగఁ దదుజ్జ్వలమందిరసీమఁ జేరి యిం
చుక తలవంచుచుం బెళుకుఁజూపులతో వెసఁబాద్యమిచ్చుత
న్ముకురకపోలఁగన్గొని కనుంగవకుం బ్రమదంబువొందఁగన్.
తే. పతికిఁ జాటుగ నిల్చి తప్పక మెఱుంగు
సొలపుఁజూపుల బెళికిపోఁ జూచుదారిఁ
దియ్యవిలుకానిఁ దెచ్చి ప్రతిష్ఠసేయఁ
గర్గుఁ డిష్టాన్నభుక్తి సోత్కంఠుఁడయ్యె 114
తే. అపుడు వైదికుఁ డాగర్గు నాదరించి
వానతఱియయ్యె రవి గ్రుంకవచ్చె నింక

నెందుఁ జనలేక శయనింపు మిందె యనుచుఁ
దాను నాతఁడు సమయకృత్యములు దీర్చి. 115

పవ్వళించిరంతఁ బనిదీర్చి దీపంబు
మలఁపి యద్దగోడ మఱుఁగు గాఁగ
వైదికునిసుధాంశువదనయు శయనించె
పచ్చవింటిరాయఁ డెచ్చరింప. 116

గొనబుం బ్రాయము రూపసంపదయుఁ జేకో కల్గుటల్
మాటికిం, దనువీక్షించుట గర్గభూసురునిమీఁదం గోరకు
ల్మల్లడు, ల్గానఁగా నేఁడొకనాఁటిమాత్రమున కీలోలత్వ
మేలంచుఁ జెం,దినధైర్యంబునఁ గొంతసేపునకు నిద్రించె
న్వారాకాంతుఁడై. 117

గర్గుఁడు దానిమేనియధికవ్యతిరూపములు న్విలాసనై
రర్గళము ల్విలోకనపరంపరలుం దలపోసి చిత్తభూ
మార్గణభూమి నొంప నసమంబగు తామస మంకురింపఁగా
నిర్గతభీతి వైదికుఁడు నిద్రవహించుటఁ జూచి గ్రక్కునన్.

చని దానివీఁపుపైఁ గర
మునుప న్మెల్కాంచి యాతలోదరి నాథుం
డని యొగ్గ నతఁడు తద్రతి
దనిసి వెస న్శయనభూమిదండకు నరిగెన్. 119

అంతట నిశిసమయమునకు
నంతము గలుగుటయు గర్గుఁ డరుగం గని య
క్కాంత నిజాధిపుఁ గనుఁగొని
సంతసమున సిగ్గు సాధ్వసం బొనగూడన్. 120

చ. పదరితిరేమి రాత్రి నగుబాటని యెంచకవచ్చి యంతసే
య్యదురె గృహంబులో నితరుఁ డున్కి యెఱుంగరె సిగ్గు
దాఁకదో, మది మగవారలైనను సమస్త మెఱింగినయట్టి
హారికే, దుది నొకవేళ నేమియును దోఁచదువో గద
యెంచి చూచినన్. 121

క. అనిన విని నేను నిశి మే
ల్కనన్నే లేదనుచు దాని కాంతుం డిదిగా
ర్గనికృత్యమె కావలెనని
ఘనమైన జుగుప్సవొడమఁగాఁ గుత్సించెన్. 122

తే. [illegible]వ్వా దన్నాతి యేరీతి నాత్మమాన
భంగమాచ్ఛాదితంబు చేయంగవలయు
ననఁ బ్రభావతి నన్నేమి యడిగె దవలి
కథ యెఱింగింపుమనిన శుకంబుఁ బలికె. 123

మ. అపుడమ్మానిని యధ్వనీనకృతధార్త్యప్రక్రియల్గాఁ దలంచి
పతిస్వాంత మెఱింగి మోసము జనించెం జూచితే యింక
మ్మన్నిపుణత్వంబునఁ గాని యీవిభునిసందేహంబుపోదంచు
డెందపుఁదమ్మిం దలపోసి యద్భుతరసానందంబుఁ గల్పించు
చున్. 124

ఉ. కంటిరె యెంతవింత కలగన్నపుడెల్లను మీరు వచ్చి న
న్నంటినయట్టులుండు నదియట్లఁగద రాతిరి మిమ్ముఁ బాసి
నే, నొంటిగఁ బవ్వళించుటకు నోపకచింతవహింప నంతలోఁ
గంటికి నిద్రవచ్చెఁ గలగంటి భవద్రతి గల్గినట్లుగాన్. 125

వామహస్తము నురముపై వైచి నిదురఁ
జెందుతఱిఁ గానికల గందు రందు రెందు
నవ్విధంబునఁ బవళించి రైనకలయ
గంటి భవదీయ కారుణ్య గరిమవలన. 126

అని పలుకు దానిమాటలు
విని నిశ్చయ మని తలంచె విభుఁ డోపద్మా
నన యెంత నేర్పుగలిగిన
జనవచ్చు నటంచుఁ గిరచంద్రుఁడు పలికెన్. 127

ఇది ప్రథమభాగము

చెన్నపురి: శ్రీరామాప్రెస్సున ముద్రితము—1935.